

En lectoꝛ candide Diſ⸗
putationes Collationales Do⸗
ctoꝛis ſubtiliſſimi ac Theo⸗
logoꝛum pꝛincipis Joan
nis duns Scoti oꝛdi.
minoꝝ pꝛiſtine ſa
lati reſtitute:
nouiterqꝫ
impͤſſe
✠

¶ Reuerendiſſimo ſacre theologie magr̃o Angelo aretino dei gr̃a ſeruoꝝ ordinis Generali bñ merito frater Romulus Laurẽtian⁹ florẽtinus ſeruita humillimus ſeruus ſeſe ſupplex cõmendat.

LAtebat ⁊ apertũ erat hoc opus: apertum quidẽ quũ nulli ſacrarũ litterarũ experto ob autoris excellẽtiaꝫ eſſet abditũ: latebat demũ ꝙ ſine frontiſpicio ⁊ abſq; tituli magnificẽtia in hominũ manus prodiret: inniſcebatur etenim ceteris tam illuculenter Scoti operibus vt qui eoꝝ liminares paginas intuerentur: nullã huius mentionẽ inuenirent: id ego ipſe egre ferens: ⁊ ꝙ minus honorifice tractaret: ꝙq; nullius auſpicio egrederetur: volui quo carebat honore ſpectatiſſimũ reddere. Nec minimũ laboris aſſumpſi: quum mendis ꝗ̃plurimis ſcatens opuſculuꝫ in veram ſanitatem reduxi: tuoq; nomini dicaui: vt tanto patrocinio tuum ab omnibus denuo reciperet: nec mihi iccirco arrogem: qñ innumeros eſſe cenſeã: qui maiore cura feliciore ingenio hoc curare potuiſſent: non curabatur: ſucurri ſine tituli prefatione vagabat: addidi. abſq; nuncupatura prodierat. Te vnicũ noſtri ſeculi lumẽ huic operi delegi cuius auſpicio celeſte hoc opuſculũ ⁊ cui nõ facile par iuenias omnibus eſſet gratiſſimum. Uale.

¶ Quintiani ſtoe poete laureati de Romulo ad lectorẽ carmẽ.

Sit licet igniuomis creberrima fama pyropis:
Et magnum innumeris nomen iaſpidibus.
Nullus honos tamẽ eſt gemmis tellure ſepultis.
Nec retinet formam bractea operta ſuam.
Sic licet iſtud opus ſua noia promeret ingens
Impleretq; ſuis climata nominibus.
Romulus huic nomẽ maius dedit: inclyta poſtq;
Eduxit titulis dogmata digna ſuis.
Addidit huic operi frontem: mendoſa refecit
Uerba. opus actutum candide lector habe.
Dat tenebris lucem: mollit predura: ſerenat[
Obſcura: irradiat nubila: ſaxa domat.

¶ Doctoꝝ ſubtiliſſimi ac Theologoꝝ principis Joānis Duns Scoti ordinis minorum Collationes ſeu diſputatiōes feliciter incipiunt.

Collatio. I.

Utrum tantū ſit vna prudētia reſpcū oīm agibiliū ita ꝙ ad dirigendū oēs actus mo les in ſuos fines ſufficiat vna prudētia ſpecie: vř ꝙ ſic qꝺ declarať tripliř. pͥo ex pte obiecti ſic qm̄ ex pte obiecti habētis vnā rōnē formalē obiectiuam eſt tm̄ vnus habitus: ſ; rō obiectiua obiecti prudētie ē tm̄ vna que eſt bonū humanū ordinabile ꝺm rōnē rectam in finē debitū: ergo prudentia eſt tm̄ vna ſpecie dirigēs circa oēs actus virtutū moralium.

Preterea hoc ſcꝺo declarať ex parte pͥcipij practici: qm̄ prudētia preſuppōnēs ipſum primū principiū practicū agibilium ad tot ſcꝺm vnitatē ſuā ſe extendit ad quot ſe extēdit illud principiū practicū: qꝛ intellect⁹ ſcꝺm habitū prudētie elicit ſyllogizādo ex primo principio practico oēs concluſiones agibilium: ſed primum principium agibiliū ſe extendit ad oēs cōcluſiones agibilium ergo reſpectu omniū agibiliū ſufficit vnā prudentiā ſpecie ponere.

Preterea tertio hoc declarať ex parte vnitatis attributiōis qm̄ ꝗuis ſint diuerſa agibilia circa q̄ dirigit prudētia monaſtica tm̄ oīa hn̄t attributionē ad vnū finē. Nā in agibilibus eſt aliqꝺ vnū qꝺ eſt alioꝝ finis ꝑpter quē oīa alia agibilia ſunt ⁊ ad quē ordināda ſunt ideo ꝑꝑ hāc vnitatē attributiōis ad aliqꝺ vna prudētia vnitatē ſpecificā ſortiť. Sȝ ꝯtra rōnē primā arguiť ſic. Qñcunq; aliqua plura hn̄t aliquā vnā rōnē ad quā ꝯueniūt ⁊ diuerſas rōnes formales quib⁹ in ſpeciali ſpecie differunt ſicut de illis eſt vnus habitus vt vna ſcientia ꝺm illā rōnem communem in qua ꝯueniūt ita de illis ſunt diuerſi habitus vt diuerſe ſcientie prout formaliter ⁊ ſpecifice differūt: ſicut de omnibus ſcibilibus inꝗtum cōueniunt in ratione entis eſt vna ſciētia cōmunis vt metaphyſica. ita etiam de ſcibilibus diuerſis ꝑut differunt ꝺm rationes ſuas formales ſunt diuerſe ſciētie ⁊ diuerſi habitus pticulares: ſȝ agibilia circa q̄ ſunt ꝟtutes morales ꝗuis ꝯueniunt in rōne aliqua cōmuni vt in rōne boni humani tm̄ differunt per ratiōes ſuas formales quib⁹ ſpecifice differunt. Aliud eſt em̄ bonum humanū in quod inclinat tēperātia ⁊ aliud ad qꝺ inclinat fortitudo. aliter em̄ nō eēnt diuerſe virtutes ſpecie: ergo licet reſpectu omniū agibilium vt ꝯueniunt in ratiōe boni cōis ponať vna prudētia tm̄ reſpectu agibiliū ꝑut ſpecie differūt ſcꝺm rōnes formales agibilis: opꝫ ponere diuerſas prudētias. ¶ Preterea ad ꝯfirmationē iſti⁹ rōnis arguiť ſicut minor diuerſitas obiectorū ſufficit ad variationē habitus: ibi maior diuerſitas ſufficiet ad diuerſificandū habitū. ſȝ minor eſt diuerſitas totius vlis a pte ſubiectiua ꝗ toti⁹ integralis a ſua parte: ſȝ diuerſitas pri

nia ſufficit ad diuerſificãdũ habitus formaľr: ſicut ali⁹ ẽ habit⁹ de corpe mobili ſimpľr: ali⁹ eſt hit⁹ de corpe mobili ad locũ vľ ad formã igr cũ bonũ ſpãle vt bonũ vni⁹ ſe hẽat ad bonũ cõe ſic ps itegralis ad totũ itegrale diuerſa ei agibilia ſunt ptes vni⁹ boni totalis hũani alia ẽ prudẽtia formaľr reſpcũ obiecti pticularis agibilis ⁊ reſpcũ boni hũani ſingularis vel ſaltẽ cũ pl⁹ differat vnũ bonũ agibile ab alio ꝙ totũ vľe a pticulari alius eſt habit⁹ prudẽtie reſpcũ vnius boni agibilis ⁊ reſpcũ alterius. ¶ Preterea ſi bonũ agibile ſm rõnẽ rectã ſit obm prudẽtie ꝑ vbi eſt aliđ obȝ formale prudẽtie ibi erit alia prudẽtia ſpẽ: ſed ſm phm. 6. ethicoꝝ ꝯparantẽ prudẽtiã ad artẽ ⁊ ſciẽtiã ipa eſt pceptiua reſpcũ artis ſcie: obiectũ vero ſcie quãtũcũꝙ (q̃cq̃d ſit de ſe. factibile qđ ẽ obȝ artis) eſt aliđ obiectuȝ formaľr ab obiecto agibili qđ hȝ rõnẽ oppoſitã: qm̃ agibile eſt ꝯtigens: obiectũ ꝟo ſcie eſt neceſſarium: ꝑ nõ reſpectu oĩm diri gibilium eſt vna prudẽtia ſpecie 6. ethi.

¶ Preterea ſicut prudentia eſt habitus iclinans ad ꝯſiliandum de ꝟo agibili ꝯplexo ꝯtigenti ita ſcia eſt habit⁹ ad ſpeculandũ de ꝟo ꝯplexo neceſſario nõ agibili. ſed ſub ſcia ꝯſiderante de aliquo obiecto in cõi de quo oſtẽdit paſſioneȝ in cõi ſunt diuerſe ſcie ⁊ diuerſi habitus reſpectu diuerſaꝝ ꝯcluſionum ſpecie differentium vt quot ſunt diuerſe ꝯcluſiones tot ſunt diuerſi habitus ſpecifici reſpectu earundeȝ vt pbabo igiť cum ſub bono vno agibili humano in cõi ſint diuerſa agibilia ſpecie differentia reſpectu eoꝝ erũt diuerſe prudentie differẽtes. Dinoȝ pbaľ p hoc: q̃ cũ ſcia vnius ꝯcluſiõis in ſcientia naturali ſtat ignorantia diſpõnis de alia ꝯcluſione. Unde cum ſcia de corpore mobili ad formaȝ ſtat ignorãtia de corpe mobili ad locũ vt de corpore celeſti. Uñ etiã phs bñ tradens ſciam circa aliq̃ naturalia errauit ⁊ errat in diſpõnis ignorãtia circa q̃dam alia vt Auerrois circa animã humanam, ſȝ ad hoc ꝙ ſit ignorantia diſpõnis de aliqua ꝯcluſiõe amota ab itellectu alicuius opȝ ꝙ hoc fiat p habitũ ſcie icõpoſſibilem ei. ſi igr habit⁹ ſcie de aliqua vera ꝯclone ſit idẽ cuȝ habitu ſcie de ꝯclone de qua habebaľ ignorantia diſpõnis ſequiť ꝙ idem habit⁹ ſit ꝯpoſis ⁊ incõpoſis ignorantie diſpoſitionis vnius ꝯclonis qđ eſt ipoſe. q̃ tũc idẽ poſſet eſſe ⁊ nõ eſſe. ¶ Preterea cuȝ notitia alicuius in vľi ſtat ignorantia eiuſdem in pticulari qm̃ ſm phm ꝯtigit ſcire oẽm mulam eſſe ſterilem ⁊ tñ ignorare iſt vtero hanc hẽre ſi igiť prudentia q̃ habitus eſt cognitiuus habeat p ſuo pmo obiecto bonuȝ humanum agibile in vniuerſali cũ hitu talis prudentie ſtabit ignorantia in dirigendo eſſe hoc bonũ agibile vt circa bonũ temperãtie. Cũꝑ non ſit aliq̃s prudẽs niſi q̃ bñ agere hȝ. in dirigendo circa. a. bonuȝ opȝ in pticulari circa qđ hẽre põt aliq̃s habitum prudẽtie ⁊ tñ nõ recte dirigit circa agibile. b. in pticulari: ſequiť ꝙ non eſt vnus habitus prudentie reſpcũ oĩm pticulariũ agibilium. Diciť ꝙ de ſcibilibus vt inter ſe diſtinguunť formaľr ⁊ vt ꝯueniunt in vna rõne obiectiua ſcie communis ex vna pte ⁊ agibilibus diuerſis ſm ſpẽȝ ⁊ vt ꝯueniũt in rõne boni cõis ex alia Auerr.

pte. Nõ eſt ſimile qꝛ obiecta ſpã
lia ſpecifice dr̃ia ꝑter hoc ꝙ ꝯue
niũt in vna rõne obiectiua cõiꝰm
quã de eis eſt vna ſcia cõis hñs di
uerſas rõnes obiectiuas formalr̃
diuerſas: ꝓpter quas de eis poſ
ſunt eſſe diuerſe ſcie ſpãles ꝑter
cõem: ſꝫ agibilia ſpẽ diuerſa ꝑter
hoc ꝙ ꝯueniũt in rõne boni hũa
ni non hñt diuerſas rões obiecti
uas reſpectu prudẽtie: qꝛ ex hoc
eſt aliqd̓ obiectũ prudentie: qꝛ hꝫ
rõnē boni pſuaſibilis a rõne. et
hec rõ eiuſdẽ rõnis īuenit in obie
cto tẽperãtie ſicut in obiecto for
titudinis. Uñ agibilia diuerſa in
quãtũ ſpecifice differũt tñ ſunt
diuerſa obiecta materialia ⁊ reſpe
ctu prudẽtie ⁊ nõ formalr̃ diuerſa
⁊ iõ ſicut vna logica pt̃ dirigere in
ſillogizatione circa materiã grã
matice ⁊ geometrie ⁊ circa obiecta
oim̃ ſciẽtiaꝝ q̃ nõ ſunt niſi mate
rialia reſpectu logice ſic vna pru
dentia pt̃ diligere circa oĩa agibi
lia in actibꝰ ꝟtutũ moraliũ q̃ oĩa
vt ꝯueniũt in vna rõne boni hũa-
ni ſunt vnũ obm̃ formale ipiꝰ pru
dentie. Contra. obm̃ tẽperãtie ſꝫ
qd̓ eſt obꝫ eiꝰ eſt agibile formalr̃
diſtictũ ab obiecto fortitudis vt
obm̃ eiꝰ eſt alr̃ eñ tẽperãtia ⁊ for
titudo non eſſent diuerſe ꝟtutes
formalr̃ diſticte ſi igr̃ ꝑ ꝯparatio
tionẽ ad prudẽtiã nõ eẽnt forma
liter diſticta obiecta: ſꝫ tñ mate-
rialr̃ ſeq̃ret ꝙ ſub alia rõne eſſet
aliqd̓ agibile obiectũ prudẽtie ⁊
tẽperãtie: ⁊ ꝑ ꝯñs ex directiõe pru
dentie circa obiectum tẽperãtie
nunq̃ tẽperatus recte ꝑ ſe elige
ret ꝑ ꝟtutem tẽperãtie: ſꝫ ſi dire-
cte eligat hoc erit ꝑ accidẽs cum
prudentia non dirigat circa agi-
bilia vt ſunt obiectum formalr̃ tẽ
perãtie: ſꝫ tñ materialr̃. ¶ Con

tra ſcd̓am rõnẽ poſitionis arguit̃
ſic. ſi ꝓpter hoc eſt tñ vna prudẽ
tia ſm ſpẽm reſpectu oim̃ agibi-
liũ: qꝛ eſt vnũ ꝑncipiũ practicũ cir
ca finẽ vltimũ ex quo deducunt̃ ꝑ
habitũ prudentie ꝯclõnes circa
oĩa agibilia tũc tñ erit vna ſcia
de oĩbus ſcibilibꝰ: qꝛ eſt tñ vnũ ꝑ
mum ꝑncipiũ a quo depẽdẽt oẽs
ꝯclõnes oim̃ ſciaꝝ. Sed dr̓ ꝙ nõ
eſt ſimile qꝛ ꝑmũ ꝑncipium in ſciẽ
tĳs ſpeculabilibus ꝑticulat̃: ⁊ qñ
ſic ꝑticulat̃ vnũ non dependet ab
alio ⁊ iõ ſunt diuerſe ſcie. nũc aũt
lꝫ ꝑmũ ꝑncipiuꝫ practicũ circa fi
nẽ cõem ꝑticulet̃ a prudẽtia ſillo
gizãdo ⁊ ꝯſiderãdo circa ea q̃ ſunt
ad finẽ huiꝰ ꝟtutis. hoc tñ eſt cũ
prudẽtia ad ꝑncipiũ ꝑticulatum
circa finẽ alteriꝰ ꝟtutis cũ ꝟtutes
ſint ꝯnexe in prudẽtia: ita ꝙ ipoſ
ſibile ſit hr̃e prudentiã circa ea q̃
ſunt ad finẽ huius vel vnius ꝟtu
tis quin etiam circa ea que ſunt
ad finem alterius virtutis ſimul
habeatur. Et hoc ideo eſt: quia
q̃cq̃d prudẽtiã ſillogizat aut ꝯſi-
liat̃ circa materiã vniꝰ ꝟtutis aut
circa materiã tẽperãtie hoc eſt ꝓ
pter bonũ rõnis vt ſi ꝯcludat ꝙ tẽ
perate comedẽdũ ſit ꝓpter ſani-
tatẽ corpis aut ꝓpter aliq̃d aliđ
⁊ nõ ꝓpter bonũ rõnis nõ eſt actꝰ
prudentie aut ꝟtutis. bonũ autẽ
rõnis eſt ſilr̃ in mã alteriꝰ ꝟtutis
⁊ iõ ꝑ prudẽtiã non põt q̃s ſe hr̃e
bñ circa materiã vnius ꝟtutis niſi
ẽt bñ. ſe habeat circa materiam
alterius ꝟtutis. Contra ex ꝑnci-
pio practico ſumpto ex fine vnius
virtutis vt temperãtie ſufficiẽter
põt practice ſillogizari ⁊ ꝯcludi il
lud qd̓ eſt ad finem tẽperãtie: ſꝫ
ꝑncipium ſumptũ ex fine tempe-
rãtie non eſt ꝑncipiũ ad ꝯcluden
dum illđ qd̓ eſt ordinatum ad fi-

nem fortitudinis.igr̄ p̄ncipiū pti ticulatū circa materiā vni⁹ ꝟtutꝭ nō dependet a pn̄cipio pticulato alteri⁹ nec ex pn̄cipio ſumpto cir ca finē vni⁹ ꝟtutꝭ pt argui aliqd cir ca materiā alteri⁹ ꝟtutis. Ex hoc arguit̄ ꝑpoſitū pn̄cipale: qꝛ ſi ex pn̄cipio practico ex fine tēperātie pōt recte ſillogizari ꝛ cōſiliari de his q̄ ſunt ad finē tēperātie ex ta li actu frequēter elicito pt gn̄ari prudētia dirigēs in actib⁹ tēperā tie qꝛ null⁹ act⁹ ē act⁹ prudētie cū igr̄ pn̄cipiuꝫ ſumptuꝫ ex fine tem perātie non ſit pn̄cipiū ex q̄ pt re cte ſillogizari circa ea q̄ ſunt ad finem fortitudis ſequit̄ ꝙ pōt ac qri prudētia pfecta dirigēs circa agibilia tēperātie abſqꝫ hoc ꝙ ac qrat̄ prudentia dirigēs obiectum fortitudinis: ꝛ ꝑꝯñs tot opꝫ pone re prudentias q̄t ꝟtutes morales Dicit̄ ꝙ ex fine tēperantie inquan tum hꝫ rōnē boni ſm rōnē ſumit̄ pn̄cipium ad ꝯcludēdū ea q̄ ſunt ad finem tēperantie ꝛ qꝛ bonū ſꝫ rōnem inenit̄ in fine alterius ꝟtu tis iō non pōt qs exercere ſe in ac qrendo prudentiā circa vnā ꝟtu tem niſi circa oēs ſe exerceat an teqꝫ habeat pfectā prudentiam. Contra aut īnteligit̄ ꝙ rō boni ſꝫ rōnem ſit formalis ratio obiecti-ua cuiuſlibet ꝟtutis moralis ꝛ fi-nis ꝟtutis moralis: aut ꝙ ꝟtutes morales habeant ꝑpria obiecta formalr̄ diſtīcta q̄ tn̄ ꝯueniāt in cōi rōne boni ſm rōnem. Si primo modo tūc ſequit̄ ꝙ nō ſit niſi vna ꝟt⁹ moralis formalr̄ eo ꝙ tm̄ vnā rōnem formalē obiectiuā hn̄t. ſi aūt pter cōem rōnem boni ſm rō nem habeāt ꝑpria obiecta diſtin cta formalr̄ ſm ſuas rōes forma les obiectiuas: tunc ſequit̄ ꝑpoſi tum ꝙ pn̄cipium ſumptū ex fine vnius ꝟtutis non eſt mediuꝫ ad ꝯcludendū ea q̄ ſunt ordinata ad finē alteri⁹ ꝟtutis. ¶ Preterea ha bitus prudētie non eſt augmen-tabilis in īfinitū. igr̄ cū prudentia augmentat̄ ex actibus dictandi ꝛ dirigendi circa ea q̄ ſunt ad fineꝫ temperātie: totiens actus hmōi elicit ꝙ prudentia fit in termino ſuo. igr̄ ꝛc. ¶ Contra rōneꝫ tertiā poſitionis arguit̄ ſub eadē rōne ſub qua prudentia dictat de agi bili ſub eadē rōne ꝟtus moralis īclinat in illō ſi igr̄ prudentia diri git circa oīa opabilia vt hn̄t attri butionē ad finē vnum vltimum vt ad felicitatē virtutes morales eo dē modo īclinabūt ī ſua obiecta vt attributionē hn̄t ad vnū finem igr̄ ſi prudētia habeat ſuā vnita-teꝫ ex pma attributiōe īquātū .ſ. oīa agibilia hn̄t attributionē ad vnum finem. ergo ſilr̄ ꝟtutes mo rales dicent vna ꝟtus ſpē pp can dem vnitatē attributionis īquan tuꝫ .ſ. fines ꝟtutū moraliū hn̄t at tributionē ad vltimū finē moralē ¶ Confirmat̄ iſta ratio nā in intel lectu tm̄ vna fides ponit̄: qꝛ lꝫ ſit reſpcū oīm credibiliū tpalium tm̄ ꝑpter vnā rōnē q̄ eſt ꝺ illis reſpe ctu pmi credibilis ad qꝺ alia at tributionē hn̄t ſilr̄ in volūtate eſt tm̄ vna charitas: qꝛ lꝫ ſit de diuer ſis diligibilib⁹ hoc tn̄ eſt ne ordi nent̄ ad pmum diligibile ergo ſi militer ſi ꝟtutes morales īclināt appetitū in diuerſa agibilia bo-norꝫ hūanorꝫ vt ordinant̄ ad vnū pn̄cipium agibile ſiue ad vltimū finē moralem ſequit̄ ꝙ ſit tm̄ vna virtus moralis. qꝺ falſum eſt igr̄ virtus moralis abſolute īclinat̄ in vnū bonū agibile abſolute nō formalr̄ ſub vlteriori reſpectu igr̄ ſimilr̄ prudētia dirigет circa ta-

lia agibilia abſolute non p rōnez
formalem alicuius reſpectus: ꝙ p
ꝯñs prudentia habebit diuerſa
obiecta formal'r ſine attributiōe
ad aliqđ vnū: ⁊ ita erūt plures pru
dentie. ¶ Ad pmum iſtoꝝ dr̄ ꝙ
lꝫ prudentia ſit tm̄ vna ſm ſpēm
ppter vnitatē illi⁹ attributionis:
non tñ erit tm̄ vna virtus moralis
ex eadē attributiōe: q: aliđ eſt ꝙ
formal'r ⁊ neceſſario diuerſificat
virtutes morales eo ꝙ ſunt in di
uerſis potētijs vt iraſcibili ꝯcupi
ſcibili ſimil'r q: virtutes morales
auferūt diuerſas difficultates po
tētie reſpectu diuerſoꝝ actuū ⁊ iō
opꝫ ꝙ diſtinguant ſpē ſicut ⁊ ille
difficultates ⁊ actus ꝯñtes ⁊ nō ſic
eſt ex pte prudētie: ⁊ ideo ſufficit
vna prudentia ſpecie. ¶ Contra
certum eſt ꝙ q̄uis virtutes mora
les ponant in diuerſis potentijs
ptis appetitiue ſenſitiue iſta tñ
diuerſitas potētiaꝝ non facit for
mal'r diuerſitatē habituū mora-
lium ſicut nec vnitas potētie vni
tatem habitus. Uñ ſi ſola diuerſi
tas potentie ſm genus arguit di
uerſitatē habituū nūq̄ tñ forma
liter ⁊ cāliter diuerſitas potētiaꝝ
arguit diuerſitatē habituū q: ma
teria eſt ppter formā ⁊ nō forma
2.d'aia ppter materiā ex ſcđo de anima
Uñ' materia hꝫ diuerſificari pp
formā: ⁊ nō econuerſo ſicut ibidē
pꝫ. ¶ Item ꝙ dicūt de amotione
difficultatis potētie reſpcū actuū
non vr̄ valere ad cauſandū diuer
ſitatem virtutum q: iſta amotio
difficultatis eſt ꝯñs virtutē mora
lem pus em̄ virtus hꝫ eſſe anteq̄
faciliter potentiā amouēdo diffi
cultatē. Itē facilitas nō eſt de rō
ne formali virtutis. Tū q: ē cōis
virtuti morali ⁊ ſcie vtraq̄ em̄ faci
litat potētiā amouēdo difficulta
tē reſpcū actus. tū q: hoc non ap
paret in diffinitione virtutis q̄ eſt
ꝙ ſit habitus electiuus determia
tus recta rōne. ¶ Preterea ad p
poſituꝫ arguit ſic ab eodē a quo
virtus hꝫ ſuā entitatē formal'r ab
eodem hꝫ ſuā vnitatē ſꝫ cū virtus
ſit habitus electiuus determina
tus recta rōne habebit v'tus ſuā
entitatē formal'r ex determiatiōe
rōnis. ergo ⁊ vnitatē formalez ha
bebit ex determinatione recte rō
nis. Cum igr̄ determinatio recte
rōnis ſit a prudentia: ſequit ꝙ vir
tus moralis habebit ſuā verita-
tem ex prudētia ſiue ex reſpectu
ad determinationē prudētie igr
ſi ſit tm̄ vna prudētia ſm ſpēz eſt
tm̄ vna virtus moralis ſm ſpēm.
¶ Cōfirmat iſtđ q̄uis virtus ma
terial'r ſit q̄dam qualitas anime
formal'r: tñ virtus mora lis reſpe
ctum dicit. ſ. ad determinationez
rōnis recte q̄ eſt a prudētia ſicut
pꝫ ex diffinitione eius. Et iō dicit 7.phi.
phs. 7. phyſi. ꝙ in habitibus vir
tutis non eſt alteratio nec mot⁹
virtus igr moralis formal'r reſpe
ctū dicit ad prudentiā ſed ipoſ'e
eſt ꝙ ad eundem terminum ſpe
cie ſint diuerſe relatiōes differē-
tes ſpecie. ergo virtutes morales
non erūt diuerſe ſpecie ſi pruden
tia non ſit diuerſa ſpecie. ¶ Pre
terea ſub eadē rōne formali ſub
qua appetitus iclinat p virtutes
morales ad eligendū itellectus p
prudentiā dirigit in eligendo ⁊ in
idem formaliter in quod virtus
inclinat prudentia dirigit. quia
ſi prudentia non in idem for-
maliter dirigit in quod totus icli
nat nunq̄ ex directione prudētie
ſequeret recta electio ſm virtutē
cū prudētia dirigat in aliqđ ⁊ di-
ctet de aliquo ſm vnā rōnez: ⁊ vir

tus inclinat in idē ſm aliā rōnez
ſicut igr̄ virtutes iclināt appetitū
in diuerſa obiecta formaliter ita
opꝫ ꝙ prudētia ſit circa eadem vt
ſunt obiecta diuerſa formalr̄ et
nō ſm aliquā rōnez vnā igr̄ ſicut
in appetitu ſunt diuerſi habitus
ꝟtutū ꝓpter diuerſitatē obiecto
rū in q̄ inclinat: in opꝫ in intelle-
ctu ponere diuerſos habitꝰ pru
dētie corn̄denter ꝓpter diuerſi
tatē formalē eorūdē obiectoꝝ q̄
dirigūt. Itē ſi in intellectu ſuffi-
ciat ponere vnā prudētiaꝫ dirigē
tē ⁊ regulantē circa oīa opabilia
quare in volūtate nō ſufficit vna
virtus ad inclinandū in ea cū ab
vna regl'a regulāte ñ ſit niſi vna
regl'atio paſſiua formalꝫ. ¶ Pre
terea actus gñatiui habitꝰ diuer
ſi ſm ſpēm ſunt diuerſoꝝ habi-
tuū ſm ſpēm: actꝰ prudētie circa
obiectū tēperātie ⁊ circa obiectū
fortitudinis ſunt diuerſi ſm ſpe
ciē. igr̄ prudētia dirigēs i actibꝰ
prudētie erit alia ſpē a prudētia
dirigēte i actibꝰ fortitudis maior
ꝓbaṫ p hoc ꝙ ipoſ'e eſt ꝙ due cāe
ſm ſpēm diuerſe: ſint cāe ꝓxime
p ſe vnꝰ effectꝰ ſm ſpēm. g̊ cum
actꝰ ſint p ſe gñatiui habitꝰ im-
poſ'e eſt ꝙ diuerſi actꝰ ſm ſpēm
ſint cā vniꝰ habitꝰ ſꝫ ſpēm. minor
ꝓbaṫ p hoc ꝙ reſpcū obiectorū
diuerſoꝝ ſm ſpēm ſunt diuerſi
actꝰ ſm ſpēm: ſꝫ finis ſiue obm
tēperātie ⁊ fortitudis ſunt diuer
ſa ſm ſpēm. g̊ actꝰ prudētie diri-
gēs circa obiectū vniꝰ ⁊ alterius
erit diuerſus ſpē. Et ad clariorē
intell'm illiꝰ minoris eſt ſciendū
ſm iſtos ꝙ prudētia nō eſt habi
tus primi principij ſumpti ab vl
timo ſine morali: lꝫ forte ſm hāc
opinionē hoc eēt dicendū ita ꝙ
ꝟtualr̄ ꝯtineret directionē circa
alia poſteriora. ſꝫ ſm eos eſt ha
bitꝰ ꝯcl'onis practice ꝯcluſe ex pn
cipijs practicis eo ꝙ prudētia ē
habitꝰ ꝯciliatiuꝰ ſm phm q̄ iclu
dit diſcurſum. Fiat. g̊ ſillogiſmꝰ
practicus ſm actū prudētie circa
actū vel materiā tēperātie ſic ho
neſte eſt viuendū: ſꝫ honeſta vita
hri nō pt̄ ſine caſtitate. g̊ caſte ē
viuendū ⁊ vlteriꝰ ex iſta ꝯcl'one
accepta ꝓ principio vlteriꝰ pt̄ ar-
gui ꝙ caſte eſt viuēdū nō pōt qs
caſte viuere niſi moderādo paſ-
ſiōes. ergo paſſiōes ſunt mode-
rāde ⁊ ſic de alijs. Fiat ēt ſillogiſ
mus in materia fortitudis ⁊ ſic
ꝟbi grā: rēpublicā ſollicite ⁊ cuꝫ
oī virtute cuſtodire opꝫ. hoc aūt
nō pōt fieri niſi aggrediēdo ⁊ bel
lādo. ergo ꝓ republica bellādū
eſt ⁊ mors aggrediēda ē. Prudē
tia igiṫ ē habitꝰ vniꝰ ꝯcl'onis ⁊ al
teriꝰ ſꝫ actꝰ directiui ⁊ ꝯſiliatiui
reſpcū iſta ⁊ ꝯcl'onū ſunt diuerſi
ſpē. qꝺ pꝫ qꝛ ſūt circa obiecta for
malr̄ diuerſa ſpē. ergo habitꝰ cō
cl'onū ſunt diuerſi ſpē. Principia
eñ ex q̄bus ꝓcedūt ſunt diuerſa
ſpē. Et vt videaṫ meliꝰ iſta rō pōt
aliq̄s ſtatiꝫ dicere ꝙ ſicut arguiṫ
ꝙ prudētia iſtiꝰ ꝯcluſionis paſſio
nes ſunt moderāde. ē alia ſpē a
prudētia iſtiꝰ ꝯcluſionis bellū ꝓ
republica eſt aggrediēdū: qꝛ pn
cipia ex q̄bus ꝓcedūt ſunt diuer
ſa ſpē. Ita pōt argui ꝙ prudētia
de iſta ꝯcl'one caſte eſt viuēdā et
de iſta ꝯcl'one iuſte eſt viuēdum
ſint eadē ſm ſpēm. qꝛ principiuꝫ
ex quo ꝓcedūt eſt idē. ſ. illud ho
neſte eſt viuendū. Sꝫ nota ꝙ lꝫ
illud principiū ſit idē vtrobiqꝫ tñ
mediū qꝺ eſt minor variaṫ: qꝛ ex
vna pte ſubijciṫ qꝺ nō pt̄ qs ho-
neſte viuere ſine caſtitate. Et ex
alia pte qꝺ non pōt quis pfecte

vel honeſte viuere ſine iuſtitia:⁊
iō ſicut iuſtū ⁊ caſtū ſpē differūt
ita actus prudētie directiuuꝰ et
ꝯciliatiuus circa vnū ⁊ circa aliō
reſpcū ꝯclōnū quaꝝ eſt pruden
tia ſunt diuerſi ſpē:⁊ ꝑ ꝯñs pru=
dētia q̄ cātur ex iſtis actibꝰ erit
diuerſa ⁊ diuerſa ſpē.Sꝫ dr̄ h̄ qō
diuerſi actꝰ ſm ſpēm nō ſunt di=
uerſoꝝ habituū ſm ſpēm gñati=
ui:ſꝫ pñt eē gñatiui eiuſdē habi=
tus ſm ſpēm qm̄ intellectiōes al
bi ⁊ nigri ſunt diuerſe intellectio
nes ſm ſpēm ſicut obiecta ſunt
diuerſa ſm ſpēm:⁊ tñ habitꝰ ſcīe
de albo ⁊ nigro eſt vnꝰ ſm ſpēm
9.me. qꝛ eadē eſt ſcīa ꝯrioꝝ ⁊ potentia
rōnalis vꝫ ad oppoſita ex.9.me.
Ad ꝓbōnē dr̄ qō due cāe diuer=
ſe ſm ſpēm pñt eē vniꝰ effectꝰ:qꝛ
ille cāe in agēdo hñt diuerſa ob
iecta ſpē.Cōtra p̄dicta arguit̄ mi
noꝛ ꝓbat̄ ſic.oīa indiuidua eiuſ=
dē ſpēi pñt produci ab vna cā:tm̄
ſm ſpēm ſicut q̄cunqꜫ caloꝛ p̄t ꝓ
duci ab vno agēte ſm ſpēm . oīs
igit̄ effectꝰ vnius ſm ſpēm ꝓducit̄
ab vna cā ſm ſpēm ꝓrimā.igitur
impoſſibile eſt qō due cāe ꝓxime
⁊ per ſe diuerſe ſm ſpeciem ſint
vnius effectꝰ ſm ſpēm.¶ Preter
ea effectꝰ eēntialr̄ depēdet a ſua
cā.ſꝫ īpoſſe.eſt qō aliq̄d ꝑ ſe eſſen
tialr̄ depēdeat ab aliquo inferio
ri quo nō cānte nihil minus fit
aut nihil minus hꝫ eē. ſꝫ ſi duo
actꝰ diuerſi ſm ſpēm ſunt gñati
ui vniꝰ habitꝰ prudētie nō exñte
vno actu nihil minꝰ prudētia hꝫ
eē ex alio actu ſilr̄ nō exñte alio
actu nihil minꝰ prudētia hꝫ eſſe
ex iſto actu.ergo neuter ē ꝑ ſe cā
actus.¶ Preterea ſi actꝰ ſit ꝑ ſe
gñatiuus habitꝰ relīq̄t ſuā ſilitu
dinē i paſſo.ḡ ſi duo actꝰ ſm ſpēꝫ
diuerſi gñant vnū habitū ſꝫ ſpēꝫ
vniꝰ habitꝰ ſm ſpēm erit duo ſm
ſpēm.Si dr̄ h̄ qō non ſequit̄ niſi
qō vnꝰ habitꝰ hēat diuerſos gra
dus ſm ſpēm qō nō eſt inconue=
niēs ſicut ſenſitiuū vegetatiuū ⁊
intellectiuū ſunt diuerſi gradus
ſm ſpēm in vna forma ita qō per
vnū actū gñatur vnꝰ gradus in
habitu:⁊ ꝑ aliū actū alteriꝰ ſpēi
gñatur alius gradus ſm ſpēm.
¶ Cōtra iſtos q̄ tenēt iſtā viā ar
guit̄ ſic.ſm gradus habitꝰ ē oīno
ſimplex nec ē i eo additio gradꝰ
ad gradū niſi tm̄ ſm rōnē.igit ꝑ
aliū actū nō gñatur aliꝰ gradus
ſpē.¶ Preterea prima rō ſtat.qꝛ
aut ꝑ ſcōm aliq̄d ꝓducit̄ aut ni=
hil.Si nihil.ḡ habitus nō auget̄
Si aliq̄d ⁊ alteriꝰ ſpēi a prioꝛi.er
go habitus ille ꝯtinebit in ſe eēn
tias duaꝝ ſpecieꝝ:⁊ ita non erit
vna eſſentia ſm ſpēm.nec vꝫ.exē
plū de intellectiuo ſenſitiuo ⁊ ve
getatiuo qꝛ nō ſunt diuerſe eſſen
tie in eadē forma:ſꝫ tm̄ differunt
i forma ſm virtutē ⁊ virtualr̄.Sꝫ
ēt qō adducit̄ ꝓ opināte qō ſcīa
albi ⁊ nigri eſt vnꝰ habitꝰ ſpē di=
cendū qō nō vꝫ.nā cuiuſcūqꜫ con
cluſionis in qua oſtendit̄ paſſio
diuerſa ſm ſpēm de ſubiecto di
uerſo ſm ſpēm a ſubiecto ⁊ paſ=
ſione alteriꝰ ꝯcluſionis eſt alius
habitus ſpē.vñ tm̄ eſt vnꝰ habitꝰ
in virtute alicuiꝰ principiꝫ aut cō
nexione alia.Alr̄ dr̄ ad rōnē prio
rē qō actꝰ reſpcū ꝓductionis ha
bitꝰ eſt cā equiuoca:qꝛ actꝰ ⁊ ha
bitꝰ nō ſunt eiuſdē ſpēi ſpāliſſi=
me:qꝛ tūc actus eēt habitꝰ.nunc
aūt nō eſt incōueniēs qō vniꝰ effe
ctus ſpē ſint due cāe differētes
ſpē nō agētes mō vniuoco ſꝫ eq=
uoco:ſicut mulus gñatur ab aſi
no ⁊ equa differentibꝰ ſpē.¶ Cō
tra.quicūqꜫ habitꝰ hñs termini

ſue augmẽtationis ſi augmẽtatur ex aliquo actu pt augmẽtari vſqꝫ ad terminũ ſuũ ex actibus eiuſdẽ ſpẽi cũ priori actu qꝛ qua rõne augmẽtaꝛ ex vno actu augmentari poteſt ex alio actu eiuſdẽ ſpẽi: ⁊tñ illi actus eiuſdẽ ſpẽi pñt ſibi inuicẽ ſuccedere in infinitũ vel augmẽtabiꝛ ille hītus i infinitũ vel p frequẽtationẽ iſtorũ actuũ tandẽ deueniet ad terminũ. igiꝛ prudẽtia ſi augmẽtaꝛ ex actu circa obiectũ fortitudīs tẽperãtie ⁊ ex actu circa obiectũ q̄ ſunt diuerſaꝝ ſpecieꝝ poterit ex ſolis actib⁹ circa obiectũ tẽperãtie augmẽtari vſqꝫ ad terminũ ſuũ. ⁊ p ꝯñs prudẽtia dirigẽs circa obiectũ tẽperãtie pfecte acqri põt ſine actib⁹ elicitis circa obiectũ fortitudinis: ⁊ ita pt eẽ prudẽtia dirigẽs circa act⁹ tẽperantie lꝫ nõ ſit aliq̄ dirigẽs circa act⁹ fortitudinis: ⁊ p ꝯñs cuilibet virtuti morali corrñdet ſua prudẽtia ⁊ hꝛ ꝑpoſitũ. Vñ mirabile eſt ꝙ dicũt cũ aliqs prudẽter poſſit agere circa act⁹ fortitudis ⁊ dictare ſm rõnẽ rectã q̄ pꝓ rẽpublicã bellũ ſit aggrediendũ: ⁊ tñ ſeq̄ paſſiões delectatiõis ⁊ eẽ epicurus. Alr dr ꝙ dirigere circa obiectũ tẽperãtie ⁊ fortitudis ſunt act⁹ prudẽtie ⁊ eiuſdem ſpẽi qꝛ ſunt circa iſta obiecta vt hñt vnã rõnẽ formalẽ obiectiuã vt rõnem boni humani: ⁊ hoc ſufficit ad hoc ꝙ ſint vni⁹ ſpẽi. ⁊ ſic viſio albi ⁊ nigri eſt eiuſdẽ ſpẽi qꝛ viſio ẽ eorũ ſub rõne caloris. Et ꝙ ſit verũ hoc ꝓbaꝛ. Nã ſub eadẽ rõne ſub q̄ potẽtia reſpicit obiectũ act⁹ tẽdit in illud: qꝛ potẽtia non vniꝛ obiecto niſi p actũ. ſꝫ primũ obiectũ ⁊ formale potẽtie viſiue eſt color. ergo actus vidẽdi non eſt rõ albi ⁊ nigri niſi in q̄tũ ſunt colorata. ⁊ viſio reſpicit albũ ⁊ nigrũ ſub rõne formali. ergo ſunt vni⁹ ſpẽi ille viſiões cũ habeant vnã rõnẽ formalẽ obiectiuã. Cõtra. adhuc rõ ſtat qꝛ ꝓbaꝛ ꝙ act⁹ dictãdi circa diuerſa obiecta virtutũ ſunt alteri⁹ ſpẽi qꝛ ſunt obiectorũ p ſe ⁊ primo differentiũ ſpẽ ſicut ⁊ virtutes. alr nõ ſub eadẽ rõne dictaret prudẽtia de illo ad qḋ inclinat virtus. ¶ Preterea albedo in q̄tum albedo immutat viſum. ergo albedo ſub rõne albedinis vꝛ nõ tñ ſub rõne coloris. vñ cũ color ſit genus ⁊ non dicat aliud q̄ vnã formã realẽ: illud aũt qḋ eſt principiũ immutãdi viſum: opꝫ ꝙ dicat vnã aliã formã nõ vꝛ ꝙ color ſit rõ imutãdi niſi vt hꝫ eſſe in aliqua forma ſpecifica. Itẽ metaphyſica ẽ vn⁹ habitus ſm ſpẽm: ⁊tñ ei⁹ ſunt diuerſi actus ſm ſpẽm vt ꝯſiderare ſubſtãtiaꝫ ⁊ ꝯſiderare accñs. Qḋ ſi dicaꝛ ꝙ non ꝯſiderat hoc nec illud niſi ſub rõne entis: tũc ſua cõſideratio imperfectiſſima erit ⁊ imperfectiſſimã cognitionẽ faceret. Etiã determinat de ſubſtãtia vt diſtinguiꝛ ab accidẽte. Ad illud qḋ adduciꝛ de viſiõe albi ⁊ nigri dr ꝙ lꝫ videanꝛ ſub colore vt ſub ꝓprio obiecto tñ p ſe videnꝛ: ⁊ iõ viſiones ſunt p ſe ſpecie differẽtes. ¶ Cõtra. tunc eadẽ rõne eſt dicendũ de habitu prudẽtie ꝙ lꝫ ipſa hẽat ꝓ obiectiua rõne formali rõnẽ boni humani: tñ qꝛ p ſe dirigit circa obiectũ tẽperantie ⁊ circa obiectũ fortitudinis que differunt ſpecie: erit alia prudẽtia ſpecie. ¶ Preterea arguiꝛ ad pricipale ſic: ſicut ars ſe hꝫ ad factibilia. ſic prudentia ad agibilia: qꝛ ars eſt recta rõ fa

ctibiliũ: ſz reſpectu omniũ facti=
biliũ nõ eſt vnꝰ habitus artis ſm
ſpẽm: ſz diuerſus ſpecie ſicut ha
bitus nauisfactiue nõ eſt eiuſdẽ
ſpeciei cuz habitu artis domus
factiue. ergo ſilr reſpectu oium
agibiliũ non erit vna prudentia
ſpẽ. ¶ Preterea ſicut principiuz
ſe hz in ſpeculabilibꝰ ita finis in
opabilibus. ſz in ſpeculabilibus
aliꝰ eſt habitus ſm ſpẽm de prin
cipiorꝫ ꝯcluſione. ergo ſilr in ope
rabilibus ꝛ agibilibus alius erit
hitus ſm ſpeciẽ de fine ꝛ de his
que ſunt ad finẽ: vt ſi alia ſit pru
dẽtia circa finẽ ꝛ alia de his que
ſunt ad finẽ vt ꝑſtituat fineꝫ ſm
vnã prudentiã ꝛ ſm aliã dirigat
virtutes in finem preſtitutum.

Collatio. II.

Utrũ voluntas poſſit amo
uere itellm habitua
tũ ab vno dictamine
ad aliud dictamen?
Uidet ꝙ ſic. qꝛ illa potẽtia q̃ ſm
actus ſuos ſubijcit imperio vo=
lũtatis põt ex imperio volũtatis
mutari de vno actu ad aliũ actũ
ſz intells ꝛ alie potentie aïales
oĩno ſm actus ſuos ſubſunt im
perio volũtatis. ergo ex imperio
volũtatis põt intells ꝛ alie potẽ
tie amoueri de vno actu ad aliuz
Anſ. de ꝛ p ꝯñs volũtas põt auertere in=
ꝯce. vir= tellectũ a ꝯſideratione vniꝰ obie
gi. c. 4 cti ad ꝯſiderandũ de alio obiecto
Maior pz de ſe. minor pbat per
Anſel. de ꝯceptu virginali. c. 4.
vbi loquẽs in pſona aliarũ potẽ
tiarũ a volũtate dicit deus nos ꝛ
ptãtem que in nobis eſt ſubijcit
volũtati vt ad imperium eiꝰ nõ
poſſimus nõ mouere nos ꝛ face
re qd vult immo illa mouet nos
ſicut inſtrumẽta ſua ꝛ facit opa
que videmur facere nec nos poſ
ſumus illi per nos reſiſtere nec
opera que facit pñt nõ fieri dñe
quã nobis deus dedit nec debe=
mus nec poſſumus nõ obedire.
hec ille ex quo pz ꝙ potẽtie infe
riores mouentur ab vno actu ad
aliũ ex imperio volũtatis. ꝛ mul
to magis per ꝯñs ipẽ intellectus
qui eſt magis annexus volunta
ti habz ei obedire vt ad imperiũ
eius transferat ab vno actu dicẽ
di vel intelligẽdi ad aliũ. Sed ꝯ
arguit qꝛ ſm Aug. inuiſa dilige
re poſſumus incognita nequaꝙ̃
volũtas ergo nõ poteſt velle niſi
prius cognitũ ab intellu: ſz intel
lectus dũ actualr ꝯſiderat vnuz
obiectũ nõ intelligit qdcunqꝫ ob
iectũ. ergo intellm ꝯſiderantem
vnũ obiectũ nõ põt volũtas ꝯuer
tere ad itelligendũ qdcũqꝫ alid
obiectũ. ꝯ nec ad intelligendum
aliud cũ illud ſimul nõ itelligat
Dr ad hoc qd ſufficit cognitio
alicuius obiecti in vli ad hoc qd
volũtas poſſit velle intellm diſti
cte ꝯſiderare illud ꝛ intells duz
ꝯſiderat vnum obiectũ hz cogni=
tionẽ alteriꝰ obiecti in vli. Con=
tra ſimul duratione dũ volũtas
eſt in actu ſuo intellectus eſt in
actu ſuo: ꝛ prius natura intells
eſt in actu ſuo ꝙ̃ voluntas ſit in
actu ſuo: qꝛ prius natura eſt ali
qd cognitũ ꝙ̃ volitũ alr incogni
tũ poſſet diligi: ꝛ hoc arguit ſic.
in illo inſtanti in quo voluntas
auertit intellm ab vna itellectio
ne ad aliã quero qd intells intel
ligit ꝛ quã intellectionẽ hz aut
intellectionẽ illiꝰ obiecti a qua
auertit aut intellectionẽ iſtiꝰ ob
iecti ad quã ꝯuertit. Nõ primaꝫ
tũ qꝛ tũc illa itellectui nõ ineſt cũ

intell'ꝰ ſit auerſus ab illa intelle- ctiõe in inſtāti ꝑ ↄcluſionē non iſtā ad quā ↄuertit̄ qꝛ illa naliter ſequit̄ actū volūtatis ꝑ quā intel lectus ↄuertit̄ ad iſtā intellectio nē cū naturalr̄ p̄cedat effectū ⁊ iõ naturalr̄ actꝰ volūtatis quo ↄuer tit intellm̄ ad intelligendū aliud naturalr̄ p̄cedit ↄuerſionē itell'ꝰ ⁊ aliā intellectionē ad aliud obꝫ intelligēdū. ¶ Preterea ſi cogni tio alicuiꝰ in vl'i ſufficiat volūtati ad volēdū idē diſtincte ⁊ determi nate: tūc volūtas poſſet intellm̄ cōuertere ad intelligendū aliqđ obm̄ qđ nunꝗ̄ priꝰ intellexerit cuius ſpēs nō ē in intellu nec in phātaſmate: nec qđ priꝰ fuit phā taſiatū: ⁊ tūc oporteret volūtatē facere ſpēm illius obi ī phātaſia in intellu vel ī vtroqꝫ. ↄña pꝫ: qꝛ illud obm̄ cuiꝰ ſpēs nūꝗ̄ fuit in intellu nec in phātaſmate pōt eē cognitū ab intellu ivl'i ſicut obm̄ illud, cuius ſpēs h̄r in intellu ⁊ in phātaſmate. ſi igit̄ habita cogni tiōe alicuiꝰ obiecti in vl'i volun- tas poſſit conuertere intellm̄ ad illud intelligendū: ſequit̄ qđ priꝰ ſ. ꝙ volūtas poſſit facere intellm̄ intelligere cuius ſpēm nō hꝫ nec in ſe nec in phātaſmate qđ eſt im poſe. ¶ Preterea ſi ad hoc ꝙ vo- lūtas poſſit ↄuertere intellm̄ ↄſi derantē naturā lapidis ad ↄſide randū de aſino ſufficiat cognitio de aſino in vl'i qñ cognoſcit lapi dem diſtincte: tūc quero: an iſta cognitio de aſino in vl'i ſit alia co gnitio a cognitiōe diſtincta quaꝫ hꝫ de lapide aut nō ſit alia ſꝫ eaꝫ dem realr̄ ꝑncipiū nō pōt eē vēꝝ: qꝛ tūc duo actus intelligendi ſi- mul eſſent in intellu: ⁊ ꝑ ↄñs duo accidētia q̄ nō differūt ſpē. Tum qꝛ tūc ſequeret̄ ꝙ ad hoc ꝙ volū tas poſſit ↄuertere intellm̄ ad cō ſiderationē alterius obi ꝗ̄ illius ꝙ ↄſiderat reqrat̄ ꝙ intell'ꝰ hēat duos actus itelligēdi ſimul cuiꝰ oppoſitū experimur. Si vero dicat̄ ꝙ illa cognitio ↄfuſa de aſino nō ſit alia cognitio nec alius actus cognoſcēdi ꝗ̄ cognitio diſtincta de lapide cū actus intelligēdi la pidis nō ducat in cognitionē aſi ni vel alterius diſperati ſequit̄ ꝙ volūtas pōt ↄuertere intellm̄ ad aliqđ obm̄ cognoſcendū qđ ſim- plr̄ nō cognoſcit aliquo actu itel ligēdi: ⁊ tūc ſequit̄ idem qđ prius ꝙ volūtas pōt velle ↄſiderationē obiecti oīno incogniti. ¶ Preter ea volūtas pōt auertere intellm̄ a conſideratiōe vnius obiecti ad conſiderandū aliud obm̄ oīno ⁊ primo diuerſuꝫ cū quo nō ↄuenit niſi tm̄ in intētione entis ſicut a cōſideratiōe ſub̄e ad ↄſiderādū de accn̄te: ſi igit̄ reqrit̄ cognitio cōfuſa illius obiecti in intellu ad cuiꝰ diſtinctā intellectionē volun tas cōuertit intellm̄. ſequit̄ ꝙ co gnitio cōfuſa de aliquo inquātū ens ſufficit ad volēdū illđ diſtin cte ꝑ volūtatē qđ eſt falſum: tunc eñ volūtas poſſet velle qđcunqꝫ incognitū habita apꝑhēſiōe en tis qđ primo occurrit intellectui cuiuſcūqꝫ. ¶ Ad primū iſtoꝝ dr̄ ꝙ lꝫ intell'ꝰ diſticte nō poſſit plu- ra intelligere: tm̄ pōt intelligere vnū in cōparatiōe ad aliud vt la- pidē in cōparatiōe ad aſinū ⁊ hec cognitio ſufficit p̄cedēs volūtatē Unde dū intell'ꝰ ſtat in tali cogni tiōe cōparatiua duoꝝ voluntas pōt auertere intellectū a ↄſidera tiōe vnius vt abſolute cōſideret aliud dimittēdo primū ↄſidera- tum. Per hoc pꝫ ad formā rōnis ꝙ in illo inſtāti in quo voluntas

auertit intellectū a ꝯſideratione
vnius obiecti ꝯſiderat illud in cō
paratiōe ad aliud obm̄. ¶Con=
tra.ſi in illo inſtāti i quo intellꝰ
auertit a ꝯſideratiōe vnius obi:
adhuc cōſideret illud obm̄ quā=
uis in ꝯparatiōe ad aliud nunq̄
auerteret ab illo obiecto ꝑ impe=
riū voluntatis ꝛ habet ꝓpoſitū.
ꝓbatio ꝯñe.ſit obiectū a cuius
cōſideratiōe auertit.a.ꝛ obiectū
ad cuius cognitionē cōuertit.b.
tūc arguit in eodē inſtāti in quo
eſt auerſio intellꝰ ab intellectio
ne ipſiꝰ.a.eſt cōuerſio intellectꝰ
ad intellectionē ipſius.b:ſicut in
eodē inſtāti eſt generatio ꝛ corru
ptio.ſi igit intellectꝰ cōſideret.a.
in illo inſtāti i quo auertit ab.a.
igit qñ cōuertit ad intellectionē
b.nō auertit ab intellectione.a.
igitur nūq̄ auertet ab eiꝰ intelle
ctione:q2 nūq̄ auertit ab.a.niſi
ꝑ cōuerſionē ad aliud intelligi=
bile niſi ponat olno intellm̄ non
intelligere cuiꝰ oppoſitū ſuppo=
nitur. ¶Preterea ſi talis cogni=
tio cōparatiua vnius obiecti ad
aliud reqrat ad hoc ꝙ voluntas
auertat intellectū a cōſideratiōe
ad cōſiderationē alterius tūc ſe
quit ꝙ volūtas nō pōt auertere
intellm̄ a ꝯſideratione vniꝰ obie
cti:niſi intellꝰ prius cōparet illū
obm̄ ad aliud.ꝛ tūc ſequit ꝙ vo=
lūtas nō pōt cōuertere intellm̄
ad cōſiderationē cuiuſcūq̄ alte=
rius obiecti indifferēter cuiꝰ ſpēs
et hītū hꝫ qđ expimur eſſe falſū
nā volūtas pōt auertere intellm̄
cōſiderantē lapidē ad intelligen
dum aſinū vel equū vel qđcunq̄
aliud obiectū cuiꝰ ſpēs hr in me
moria cū tñ intellectꝰ non ſimul
cōparet lapidē ad qđlibet aliud
obiectū cuiꝰ ſpēs reponit in me=
moria. ¶Preterea vr ſtatim eſſe
falſm ꝙ volūtas nō poſſit auerte
re intellectū a cōſideratiōe vniꝰ
obiecti niſi priꝰ intellectꝰ illū cō=
paret aliū obiectū.poſt itellectio
nē eīn rōne pōt intellꝰ itelligere
paſcha:lꝫ non prius cōparet pa
ſcha ad romā q̄ minime ꝯparari
pñt:vñ vr talis cognitio cōpara=
tiua duorū neceſſario precedere
actiōe volūtatis q̄ vult vnū poſt
aliud. ¶Ad primū iſtoꝝ dr ꝙ q2
intelligimꝰ ꝛ volumꝰ cū cōtinuo
tpe.iō nō ē dare vltimū inſtās in
quo vltimo intelligit.a. ſicut obꝫ
pulo cognitū ſicut nec ē dare vlti
mū inſtās in quo aliqđ ē albū qñ
aliqđ mouet de albo ad nō albū
iuxta determinationē phi.8.phy 8.phy
ſi.ꝛ iō in toto tpe ꝑcedēti vltimū ſicoꝝ.
inſtās.a.in ꝯparatione ad.b.ꝛ in
vltimo inſtāti intelligit.b. i quo
etiā inſtāti tūc primo nō intelli=
git.a.ꝛ in quo etiā inſtāti auerti
tur ab.a.ꝛ cōuertit ad.b. q2 idē ē
inſtās vtriuſq̄.ſ.ꝯuerſiōis ꝛ auer
ſionis. Sꝫ tūc ſtat argumētū pri
mū:q2 quero qđ in inſtāti cōuer=
ſiōis intelligit intellꝰ. ſi dicatur
ipm̄.b.ad qđ ꝯuertit ꝑ imperiū
volūtatis. ¶Contra.ſimul dura
tiōe currūt actꝰ volūtatis ꝛ actus
intellꝰ priꝰ tñ ſm naturā ē actus
intellꝰ in itellectu q̄ actus volū=
tatis in volūtate:ſꝫ ꝯuerſio ad in
tellectionē ipſius.b.ſequit ſm na
turā actū volūtatis in eodē inſtā
ti tpis cū volūtas ꝑ imperiū ſuū
ſit cā ꝯuerſiōis intellꝰ ad intelli
gendū in illo inſtāti:nec pōt dici
ꝙ tūc intelligit ipm̄.a. q2 iam po
nitur ꝙ intellꝰ auerſus ē a ꝯſide
ratiōe ipſius a. ¶Confirmat rō.
agēs inducens formā marie agit
in vltimo inſtanti in quo inducit
forma: aliter eīn induceret for=

ma et nullo agēte: vñ generans qđ intēſe agit alterādo in vltimo inſtanti agit formā ſubſtantialē inducēs: aliter em̄ forma ſubſtantialis in inſtāti illo induceret̄ ⁊ a nullo. ſi igit̄ p actū volūtatis cōuertat̄ intell'ꝰ ad intellectionem alicuius obiecti i vltimo inſtāti in quo intell'ꝰ ꝯuerſus ē ad illud intelligēdū maxime volūtas operabit̄ p actū ſuū imperādi: ⁊ per ꝯñs actus volūtatis in illo inſtanti naturalr̄ p̄cedet actus intell'ꝰ qđ eſt impoſſibile: ⁊ ſic non vr̄ ꝙ per actū volūtatis intell'ꝰ poſſit cōuerti ab vno obiecto ad intelligendum aliud obm̄. ¶ Preterea ad principalez q̄onem arguit̄ ſic alia a volūtate ſunt ſufficiens cā agens p modū nature cuiuſcūq̄ intellectiōis: igit̄ ad ꝓductionez naturalis intellectiōis voluntas nō agit p imperiū ſuum: ⁊ p ꝯñs intell'ꝰ pōt intelligere quodcūq̄ obiectū abſq̄ hoc qđ cōuertatur ad intellectionē illius p actū volūtatis effectiue. Antecedens pꝫ qꝛ ſufficiens cā cuiuſcūq̄ intellectionis ē intell'ꝰ agēs ⁊ intellectꝰ poſſibilis ⁊ obiectuꝫ imprimens ſicut pꝫ in prima intellectiōe intellectus vbi volūtas nō ꝯcurrit: nec aliquid aliud preter illa ⁊ illa agente p modū nature: ſicut etiā pꝫ in prima intellectiōe reſpectu cuius nō eſt in ptāte intell'ꝰ non intelligere ſi obiectū ſit p̄ns. igit̄ alia a volūtate ſunt ſufficiens cā intellectiōis p modū nature agētis: ꝰ volūtas nō ꝯuenit vt cā ad actū intellectus: iſta ꝯñtia pꝫ: qꝛ ſi intellectio, ſufficienter ꝓducat̄ ab alijs a volūtate. ꝰ ſm totū eē ſuū cauſatū eſt ab illis. Si igit̄ volūtas p actionē ſuā ageret ad ꝓductionē illius ſequeret̄ ꝙ effectus bis ꝓduceret̄ qđ eſt impoſſibile vel pōt hec rō fieri ſub forma ſyllogyſtica ſic. Illud qđ eſt extra totā cauſalitatē alicuiꝰ effectus nihil operat̄ ad ꝓductionē illius effectus: ſꝫ volūtas ē extra totam rōnez totius cauſalitatis cuiuſcūq̄ intellectionis: qꝛ cuiuſcūq̄ intellectiōis ſufficiens cā ⁊ totalis eſt intell'ꝰ agēs cū intellectu poſſibili ⁊ obiecto ſiue ſpecie impreſſa: igit̄ volūtas nō operat̄ ad aliquā intell'ꝰ intellectionē: ⁊ per ꝯñs ꝙ intelligat vnū obiectū poſt aliud nō eſt p actū voluntatis quo ꝯuertit intellectū ad illđ intelligendū. ¶ Sed hic dr̄ ꝙ aliquid agere ad ꝓductiōez alicuiꝰ effectus ē dupl'r vel mediate vel imediate ⁊ quadā actiōe preuia: nihil aūt imediate cauſat actum intelligēdi: niſi intell'ꝰ poſſibilis ⁊ obiectū ⁊ intell'ꝰ agēs q̄ directe cōcurrunt ad intellectionē. Uerū tñ volūtas ꝯcurrit ſua actiōe preuia reſpectu ſcđe intellectiōis: ſꝫ nō reſpcū pme: qꝛ voluntas ſua actiōe auertit intellm̄ ad cōſiderationē vnius obi ⁊ ꝯuertit ipm ad cōſiderandū aliud obiectū: ⁊ iō volūtas nō cauſat actus intelligēdi ſicut ꝯcludit rō: ſꝫ facit tm̄ ꝙ intell'ꝰ cōuertit̄ ad aliud ꝯſiderandū: ⁊ tūc intell'ꝰ cū alijs ꝯcurrētibus ꝓducit actū intelligēdi. ¶ Cōtra. ſi volūtas nō faciat ad ꝓductionē intellectiōis reſpectu alteriꝰ obiecti: ſꝫ tm̄ auertit a cognitiōe primi obiecti. ꝰ non erit aliqua cā vel rō quare magis intelligit vnuꝫ obiectū q̄ aliđ poſt talē ꝯuerſionē niſi qꝛ forte ⁊ quodaꝫ caſu ſibi occurrit phātaſma vnius obiecti ⁊ nō alterius. ſi em̄ volūtas nō faceret ad ꝓductiōez ſcđi actus intelligēdi: cū nō plus

pꝛecedat notitia vnius obiecti q̄ alteri⁹ nō plus ɔuerteret ad itellectionē obiecti vnius q̄ alteri⁹. ¶ Preterea ad pn̄cipale arguit ſic: volūtas ſicut ē copulatrix et reparatrix ipſius intell'ſ reſpcū obiecti intelligibilis: ita ēt ipſi⁹ ſenſus reſpectu ſenſibilis. Nunc aūt ſm Aug. de ciui. c. 8. de ma-
Aug. de ci. c. 8. gnis. ꝛ. 27. de paruis volūtas q̄ cōiungit ꝛ copulat ſenſuꝫ in ſentiēdo cū coꝛpoꝛe ſenſibili ipa nō ſeparat nec diſiungit niſi motus coꝛpoꝛis a re ſenſibili auertim⁹: ḡ ſm Aug. ſenſuꝫ exiſtentē in directione ad obiectū nō pōt volūtas auertere ab actu ſuo niſi qꝛ mouet oꝛganū ſenſus auertendo illud ab obiecto: ꝛ ſic auertit obꝫ a ſenſu: cuꝫ igit ex pte intell'ſ nō ſit aliqđ tale oꝛganū qđ pōt moueri p voluntatē cuius motus ſeparet intellectū ab obiecto intelligibili non pōt facere vt obiectū nō ſit p̄ns intellectui: ſequit vtr̄ ꝙ volūtas nō poſſit auertere intellectū a ſuo obiecto intelligibili ſicut nec viſuꝫ a viſibili niſi moueret oꝛganum viſus auertendo ipm ab obiecto. ¶ Preterea. potētia vegetatiua radicat in eadē eſſentia aīe cuꝫ potētia ſenſitiua ꝛ intellectiua: ꝛ ſicut potētia vegetatiua naturalr̄ fertur in ſubiectum ſuū ſibi appꝛoximatū: ita ꝛ potentia ſenſitiua ꝛ intellectiua: quare igitur pōt volūtas magis auertere intellectū vel ſenſuꝫ ab vno actu ad aliū q̄ potentiā ve-
Anſel. getatiuā. Et tu Anſelme dic: q̄re deus potentiaꝫ vegetatiuā non ſubiecit imperio voluntatis ſicut alias potētias: ꝛ hoc vr̄ ɔcludere ɔ Anſelmuꝫ. ¶ Preterea arguit ꝙ miraculū eſſet ſi volūtas auerteret intellectū a conſideratione ſui obiecti ſicut ſi deus impediret ꝙ ignis nō cōbureret cōbuſtibile ſibi appꝛoximatū natū pati: quoniā ſicut cōbuſtibile appꝛoximatum igni naturalr̄ patitur et ignis naturaliter agit: ita intellectus in pꝛima appꝛehēſione hn̄s obiectū ſuuꝫ ſibi appꝛoximatum naturalr̄: naturaliter intelligit: nec eſt in poteſtate ſua nō intelligere: nunc aūt intellect⁹ nō plus ſubijcitur imperio voluntatis q̄ ignis imperio diuino: ergo ſicut deus non pōt facere niſi p miraculuꝫ ꝙ ignis nō comburat combuſtibile ſibi appꝛoxiatuꝫ: ita vr̄ ꝙ volūtas nō poſſit facere ꝙ itellectus nō intelligat obiectū ſibi appꝛoximatū auertendo ipm ab obiecto niſi p miraculum qđ non eſt opus. ¶ Uel arguit ſic: omne agens naturale hn̄s paſſum ſibi appꝛoximatū ſm ꝙ hoc natū eſt agere ꝛ illud pati neceſſario agit ꝛ ſi nō agat hoc erit p miraculū: ſꝫ intellectus habēs obiectū ſuū ſibi pꝛeſentatū eſt agens naturale ꝛ natum eſt agere ꝛ etiaꝫ pati. ita ꝙ nō requirit aliqd aliud nec ex parte intell'ſ: nec obiecti: quia ſm Auguſtinū non eſt in poteſta- Aug.
te noſtra quin viſis tangamur. ḡ intellectus neceſſario intelliget: ita ꝙ ſi non intelligat ſꝫ auertatur: hoc erit per miraculuꝫ. Preterea ſm ph̄m. 3. phyſico. actio ꝛ ph̄s. 3. phyſi.
paſſio ſunt idē motus ꝛ vna res. Si igit volūtas moueat intellm̄ ab vna intellectione ad aliā opꝫ vt ille motus ſit cōmunis intellectui ꝛ volūtati: aut ille motus eſt ipm velle ꝛ intelligere: ambo ſimul aut alterꝫ iſtoꝝ nō ambo ſimul: quia intelligere ꝛ velle ſunt actus realr̄ differētes: ḡ nō ſunt eadem res: ꝛ per ɔn̄s nō idē mo

tus nec eſt alterū iſtoꝝ tm̄ qꝛ nō
intelligere: qꝛ tūc intelligere eēt
cauſatū a volūtate ēt in intelle-
ctu: ꝛ ſic actio volūtatis eēt tran
ſiens. Si tm̄ velle ergo motus il
le tm̄ erit in volūtate ꝛ nō in itel
lectu: ꝛ ſic intellect⁹ nō moueret
ad imperiū volūtatis nec pōt eē
aliqd aliō in intellu qꝛ nec habi
tus nec ſpecies. ¶ Preterea vr̄ ꝙ
magis intells determinet volū-
tatē ad certū actū ꝙ̄ econuerſo
volūtas intellectū ad certū actū
intelligendi determinati obi. qꝛ
7. phy ſm phm. 7. phyſi. rōne exiſtente
vl cū apprehēſione particulari
ſequit ꝯcſo operatiōis ita ꝙ ne
ceſſe eſt volūtatē operari. ergo rō
determinat volūtatē ad actū vo
lēdi. ¶ Sꝫ qcqd ſit de rōne phi
in ſe ſufficit dicere ad ꝓpoſitū ꝙ
minor pticularis nō ſtat: qꝛ p vo
lūtatē auertimur ad aliō. ¶ Pre
terea. ſi voluntas poſſit auerte-
re intellm a ꝯſideratiōe vni⁹ obi
ad ꝯſiderandū aliud hoc nō eſt
niſi ex libertate ſua: qꝛ ex hoc eſt
aliqd libeꝝ qꝛ eſt indifferens ad
oppoſita ꝛ ꝯdictoria ſꝫ ſꝫ Com.
Com. 3. phy. 3. phy. oīs potētia q̄ eſt reſpectu
oppoſitoꝝ eſt paſſiua. Vñ ſm ip
ſum ibidē nulla potētia actiua ē
indifferens ad ꝯtradictoria. ergo
ex hoc ꝙ volūtas eſt libera ipſa
eſt paſſiua: ꝛ p ꝯns nō mouebit
intellm ab vna intellectione ad
aliam. ¶ Reſpōdet ꝙ potentia
Poten tia du plex. duplex eſt eſſentialis ꝛ accidēta
lis. potentia eſſentialis ad ꝯdi-
ctoria ꝛ reſpectu cōtradictoriuꝫ
eſt paſſiua ſemp. ſed nō potētia
accidentalis ad ꝯdictoria cuiuſ-
modi eſt volūtatis ad ꝯdictoria.
¶ Preterea. iſta potētia magis
ſubijcit alteri que nō pōt habere
ſuū actū ſine illa ꝙ̄ econtra. ſed
volūtas nō pōt habere actū ſuū
ſine intellectu econtra autē pōt
intellectus vt de prima intelle-
ctione pꝫ. ergo ꝛc.

Collatio III

VTrū dictamē intells ſit
primū principium
actiuū reſpectu ele
ctionis. Dicitur ꝙ
non: qꝛ ſi intells p
dictamen ſuū eſſet principiū effe
ctiuū electiōis: ſeqret ꝙ volūtas
nō poſſet idem velle ꝛ nolle: nec
idē eligere ꝛ nō eligere. ꝯns ē fal
ſum qꝛ per hoc tolleret libertas
volūtatis. ergo antecedēs eſt fal
ſum. ꝯña oſtenditur qꝛ ſi agens
neceſſario agit patiens neceſſa-
rio patitur. aliter em̄ aliqd age-
ret nullo patiēte: ꝛ ſic actio reci
peretur in nihil. ſed intellect⁹ ne
ceſſario quātū eſt a parte ſui aſ-
ſentit principijs practicis ꝛ etiā
ꝯcluſioni habēti neceſſariam cō
nexionē cum principio practico:
ita ꝙ quantū eſt ex parte ſui nō
pōt illis nō aſſentire aut non di
ctare. ſi igitur hmōi aſſenſus ꝛ di
ctamē ſit per ſe principiū effecti
uū electionis in volūtate. ſequit
ꝙ voluntas non pōt illud nō eli
cere nec nolle. ſed tm̄ neceſſario
eligere ꝛ velle. ¶ Preterea. ſi di
ctamē per ſe eſſet cauſa electio-
nis aut igit vt cauſa totalis: aut
vt cauſa ptialis. vna cū volūtate
Non primo modo qꝛ tūc electio
nullo modo ꝯueniret voluntati
vt actus eius qđ eſt contra phi
loſophum. 6. ethicoꝝ. qui dicit 6. eth.
ꝙ electio eſt appetitus intelle-
ctiuus vel intellect⁹ appetitiuus
igitur ſaltem ad voluntatem per
tinet. Et qđ in ſexto ethicorum
dicit ſub

3.eth. dicit ſub diſiūctione in.3.eiuſdez
aſſerit determinate ꝙ eligibile ē
voluntariū recōciliatū. Ratio igi
tur volūtarij ꝑ ſe: ⁊ primo ꝑtinet
ad electionē: ⁊ per ꝯn̄s intell's ꝑ
dictamen ſuū non eſt tota cā ele
ctionis. Nec etiā per ſe cā partia
lis ita ꝙ intell's vt vna cā parti=
cularis cuȝ volūtate cōcurrat ad
cauſandū actuȝ electionis: q꞉ qn̄
due cauſe ꝯcurrunt ad ꝓducen=
dum vnū effectum opȝ ꝙ concor
dent in agēdo: ita ꝙ actio vnius
nō ꝯtrictur actioni alterius: nunc
aūt voluntas in eligēdo pōt ꝯtria
ri intellectui in dictando. Aliter
eñ voluntas neceſſario eligeret
qđ eſt dictatū ꝑ intellectuȝ: ⁊ ſic
volūtas poſſet neceſſitari ⁊ tolle
retur libertas volūtatis. ğ nullo
mō concurrit intell's in dictādo
tanꝗ̄ ꝑ ſe cā reſpectu electionis:
ſȝ vel tanꝗ̄ occaſio ⁊ cā ſine qua
nō eſt electio q꞉ electio eſt cū rō=
3.ethi. ne ⁊ intellectu ex.3.ethi. ¶ Sȝ ꝯ
hoc arguiť primo ꝙ dictamē in=
tellectus nō ſit cā ſine qua nō re
ſpectu electiōis: ⁊ hoc per rōnem
prius factaȝ in qōne p̄cedenti: q꞉
ſuppono ꝙ volūtas ꝑ actū volen
di perfectū poſſit auertere intel=
lectū ab vno actu intelligēdi ad
aliū reſpectu illius actus volēdi
nō eſt ponere aliū actū intelli=
gendi vt cā ſine qua non. q꞉ non
actus intelligendi a quo volūtas
auertit intellectū q꞉ ille actus nō
eſt qn̄ intell's eſt auerſus ab eo
nec actus intelligēdi ad quē con
uertiť: q꞉ actus ille intelligendi
naturalr ſequiť actū volendi per
quē intell's ad ſcđm actū ē ꝯuer
ſus. ⁊ cā ſine qua nō alicuiꝰ effe=
ctus ſemꝑ precedit effectū ẜm na
turā. ğ actus intelligendi nō pōt
eſſe cā ſine qua nō reſpectu actꝰ
volēdi ⁊ ita nec reſpectu electio=
nis ſi electio poniť actus volūta=
tis. Preterea. ſcđo ꝓbatur ꝙ vo=
lūtas nō ſit tota cā reſpectu ele=
ctionis ⁊ intell's tm̄ cā ſine qua
nō: ſȝ ꝑ ſe cauſa q꞉ cā finalis ⁊ for
malis cā ſequiť fieri rei poſita cā
agēte tota ⁊ ſufficienti ⁊ cā mate
riali approximatis ꝓut hoc natū
ē agere ⁊ illud pati neceſſario po
nitur effectus ſi ſit cā naturaliter
agens vel pōt poni effectus ſi ſit
cā libere agēs: aliter eñ eſſet po
nere quintā cām: vñ tūc ceſſat cā
ſine qua nō: naȝ cā ſine qua non
vel reduciť ad approximationeȝ
paſſi vel ad remouendū ꝓhibēs
ſicut diuellēs colūnaȝ eſt cā ſine
qua nō motus grauis ſuppoſiti:
ſi igiť voluntas ſit totalis cā ele
ctiōis ⁊ ſufficiēs ⁊ etiā ipſa eſt cā
materialis ⁊ ſuſceptiua electiōis
vt certū ē ⁊ ipſa ſufficiēter appro
ximata ſibiipſi: ſequiť ꝙ excluſo
illo actu intell's ⁊ etiā obiecto eli
gibili voluntas poſſet eligere: qđ
falſuȝ ē. ğ opȝ ꝙ dictamē intell's
vel obiectū hn̄s eē in dictamine
intellectus ſit ꝑ ſe cā cū volūtate
reſpectu electiōis. ¶ Dicitur ad
hāc rōnem ꝙ ſicut in actiōe trāſ
eunte ad extra requiriť approxi
matio paſſi in qđ agat: ita etiaȝ i
actiōe imanēte in agēte requiriť
oñſio obiecti. Tuȝ q꞉ nullū agēs
creatū agere pōt niſi p̄nte obo: ⁊
lȝ actio volūtatis aut intell's rea
liter ſit manēs in agente: ſignať
tñ vt tranſiēs in obiectū ita ꝙ ꝗ̄
tuȝ eſt ex ꝑte ſui nata eēt trāſire
in obiectū niſi rō agētis ⁊ natura
eius ipediret. Tuȝ q꞉ ſicut agēs
actione trāſeunte reqrit approxi
mationē paſſi ad determinandū
agēs ſi ſit agēs equiuocū vt ſoli=
ta etiā volūtas cū ſit equiuocum

reſpectu actus eligēdi ⁊ intell'ꝰ
reſpectu actus dictādi req̄rit ob
iectū pn̄s determinans nō impri
mēdo ſicut nec in actiōe trāſeūte
ſꝫ oſtendēdo: ⁊ iō vt volūtas de=
termineꝛ ad eliciendū requiritur
obiectū ſibi oſtēſum ꝑ dictamen
intell'ꝰ. Per hoc pꝫ ad formā rō
nis q2 agēte ⁊ paſſo approxima=
tis ſm ꝙ hoc natum eſt agere ⁊
illud pati pōt ſequi actio: ſꝫ tūc
minor falſa eſt. Nā abſente obie
cto ⁊ non oſtēſo per actū intell'ꝰ
voluntas nō eſt ſibiipſi approxi=
mata vt nata ē agere q2 nō ē na=
ta agere niſi determineꝛ ꝑ obie=
ctū vt dictū eſt. vn̄ ſicut in actiōe
tranſeunte paſſum nō eſt appro=
ximatū agēti qn̄ eſt improportio
nabiliter diſtans. nam ⁊ abſens
ita etiam volūtas non eſt appro
ximata ſibiipſi in rōne agēdi niſi
obiectū ſit ſibi oſtenſum. vnde ſi
ratio concluderet ſequeretur ꝙ
agens actione tranſeūte poſſet
agere in paſſum non approxima
tum: quia approximatio non eſt
ratio agendi nec ratio qua pa=
tiens patiꝛ. vn̄ quando paſſum
eſt diſtās ⁊ nō approximatū agē
ti poniꝛ agens ſufficiēs ⁊ paſſum
ſufficiēs: nec tn̄ poteſt poni actio
nec tn̄ ſequiꝛ ꝙ approximatio ſit
quinta cā. Sic eſt in ꝓpoſito ad
hoc ꝙ agēs actiōe imanēte agat
requiriꝛ reſpectꝰ ad obiectū pn̄s
nec tn̄ ſequiꝛ ꝙ ille reſpectus ſit
tertia cauſa nec obiectū ſit cauſa
aliqua cōcurrens ad agendum.
❡ Preterea arguiꝛ ꝙ prima rō
ꝓpoſitione non concludat q2 qn̄
due cauſe ꝯcurrūt ꝑ ſe ad agēdū
ſi pͥncipalis ſit libera tota actio
diceꝛ libera ⁊ lꝫ ſcđaria ⁊ minus
pͥncipalis ſit cā naturalr̄ agēs ſi=
cut ad actū videndi ſcđm ꝙ eſt in
ptāte nr̄a ꝯcurrit voluntas copu
lās ⁊ potētia viſiua: ⁊ iō dicimur
libere videre lꝫ potētia viſiua ſit
cā naturalr̄ agens ⁊ ſilr̄ dicimur
libere mouere: dꝛ em̄ quis libere
mouere cū aliqͥs moueret manū
ſuā libere lꝫ potētia motiua i ma
nu ſit cauſa naturaliter mouens.
Nūc autem ſm veritatem dicta=
mē intellectus nō eſt principalis
cauſa reſpectu electiōis ſed vo=
luntas q̄ ſimplr̄ libera eſt: lꝫ igiꝛ
reſpectu actus electiōis ꝯcurrat
dictamē intell'ꝰ vel etiā obm̄ nō
ſequiꝛ ꝙ electio nō ſit libera. cuꝫ
dictamē ⁊ obm̄ non ſit pͥncipalis
cā electiōis: vn̄ iſta rō ſolū ꝓbat
ꝙ dictamē intell'ꝰ non ſit tota cā
electiōis qđ ē cōcedendū: ſꝫ tn̄ ē
cā ꝑ ſe ⁊ partialis q̄ ad actioneꝫ
liberā volūtatis agit ſicut ad im
perium volūtatis agit potentia
motiua. ❡ Preterea ſic finis ſe
hꝫ in opabilibus ſicut pͥncipiuꝫ i
ſpeculabilibꝰ: ſꝫ intell'ꝰ ſic ſe hꝫ i
ſpeculabilibꝰ qđ aſſentiēs princi
pio nō pōt nō aſſentire ꝯcluſioni
habēti cōnexionē neceſſariaꝫ ad
illud pͥncipiū. igiꝛ voluntas q̄ eſt
pͥncipalis cā in opabilibꝰ ſic ſe hꝫ
ad finē qđ ipſa neceſſario volens
finem neceſſario vult illud qđ hꝫ
cōnexionē ad finē: igr̄ volūtas ſic
ordinata ad finē nō pōt nō elige
re ſi ſit ſibi oſtēſum ꝑ intellectuꝫ.
Diciꝛ qđ ſi oſtēdaꝛ voluntati ali
quid tale ab intellectu ita qđ in=
tell'ꝰ illud indicauerit hr̄e omni=
modā ꝯnexionē ad finē ſine quo
nullo mō pōt finis attingi: tūc dꝛ
ꝙ ſicut voluntas neceſſario vult
finē ita neceſſario vult illud qđ
hꝫ cōnexionē talē ad finē: tūc em̄
illius nō eſt electio: ſed tm̄ iſtius
qđ eſt oſtēſum vt non hꝫ ꝯnexio
nem neceſſariā ad finē: ſi tamen

oſtendaꝛ voluntati ab intellu nō ſub tali electione: tūc volūtas pt illud eligere vel refutare. Sꝫ cōtra hoc arguiꝛ qꝛ tunc ſequiꝛ ꝙ intell's ꝯcurrat vt cauſa agēs ad volendū illud qđ eſt oſtenſuꝫ ſic ꝙ ſi aliqđ agens de ſe ſit indifferens ad actionē. ita ꝙ pōt illud agere ⁊ non agere: ſi ꝯcurrente aliquo alio neceſſario agat opꝫ ſic ꝯcurrēs ꝯcurrat in rōne cauſe neceſſario agētis qꝛ nūꝙ͞ đ agēte ꝯtingenter ſit agēs neceſſariū ꝑ ꝯcurſum niſi illud ꝯcurrēs neceſſario agat ſi. igiꝛ volūtas indifferēter ſe habeat ad volendū aliqđ qđ hꝫ neceſſariā ꝯnexionē ad finē anteꝙ͞ oſtendaꝛ ab intellu ſub tali ꝯnexione ⁊ poſt oſtenſionē illiꝰ ſub tali ꝯnexione neceſſario ſequiꝛ electio in volūtate oꝫ vt tale dictamen ꝯcurrēs cū volūtate ſit cā reſpectu electionis.

¶ Preterea illđ qđ includit eēntialr reſpectū ad actū intell's dependet ab actu intellectꝰ ſicut a cā ſed electio virtuoſa in volūtate includit ad rōnem reſpectū et ad actū prudētie ois enī opatio virtuoſa eſt dicta a recta ratione ſicut pꝫ ex diffinitione virtutis.

¶ Preterea volūtas non ꝑt velle aliquid niſi ſub ratiōe boni ſi igiꝛ intell's oſtendat volūtati aliqđ ſub rōne boni voluntas aut vult illud ⁊ habeꝛ ꝓpoſitum. aut non vult illud qđ non ꝯuenit. cū non oſtēdaꝛ niſi ſub rōne boni et non ſub aliqua alia rōne. ⁊c.

Collatio. IIII.

Utrum voluntas poſſit peccare eliciēdo contra dictamen rationis recte? ꝙ non videꝛ. ois malus eſt ignorans ex. 3. ethic. ergo non eſt malitia in volūtate ſine ignorantia in intellectu. ergo volūtas non poteſt peccare ſtante dictatione rationis recte. Diciꝛ ꝙ eſt ignorantia duplex. ſ. precedens malitiā ⁊ concomitans. malitia vero poteſt eſſe in volūtate ſine ignorātia ꝑcedēte ſed non ſine ꝯcomitāte ignorātia ⁊ maxime vbi eſt de malitia radicata. 3. ethi.

Contra hoc arguitur ꝙ malitia in volūtate non poteſt cauſare ignorantiā in intellectu. primo per ſcđaꝫ regulā. 1. 2. collationibus qm̄ in primo inſtāti in quo eſt actꝰ malus in volūtate eſt aliqđ dictamē ſicut intellectio in intellectu precedēs naturalr actum maluꝫ in volūtate lꝫ ſit ſimul duratōe illđ etiā dictamē aut eſt rectū aut erroneū. ſi ſit rectū habeꝛ ꝓpoſitū ꝙ pro illo inſtāti ꝓ quo aliquis eſt malus non eſt ignorās. non poteſt dici ꝙ ſit dictamē erroneū qꝛ illud ſequiꝛ naturaliter malitiā in voluntate q̄ eſt cauſa eiꝰ ꝑ reſpōſionē. ⁊ opꝫ ꝙ alia intellectio ꝑcedat naturalr actuꝫ in volūtate. dꝛ ꝙ non ſtatim malitiaꝫ in volūtate ſequiꝛ error in ratione: ſꝫ qn̄ eſt malitia radicata illa enī excecat intellectum ⁊ errat circa principia practica vt dꝛ. 6. ethico. ⁊ ideo in primo inſtāti in quo ē malitia in volūtate ē dictamē rectum in ratione. ſed poſtꝙ͞ eſt firmata tūc corrūpit dictamē rectum et cauſat errorem in intellectu.

Contra pro illo inſtanti ꝓ quo voluntas corrumpit dictamē rectum ⁊ cāt dictamē obliquuꝫ in ratione

aut eſt illō dictamē rectū in intel
lectu aut dictamē erroneū. ſi di=
ctamē rectū tunc ſequit̄ ꝓpoſitū
ꝙ malitia radicata ſit cum ꝟo di
ctamine rōnis ⁊ ſilr̄ ſi tūc eſſet di=
ctamē rectū i itellu tunc nō corrū
peret̄ illō dictamē rectū nō pt̄ di
ci ꝙ ꝓ illo iſtāti ꝓ q̄ malitia ē ra
dicata in volūtate ꝙ ſit dictamē
erroneū in rōne qꝛ cū cauſat̄ ꝑ di
ctamē ex malitia in volūtate nāli
ter ſequit̄ malitiā in voluntate ⁊
actꝰ itell's nālr̄ ꝑcedit. ¶ Preter
ea illō qō hꝫ cām nālē ſufficiētez
ꝓducentē ipm aliā a volūtate nō
cauſat̄ a volūtate. tūc em̄ idē bis
cauſaret̄ ſꝫ dictamē erroneū i itel
lectu hꝫ cām nālem ⁊ ſufficientem
aliā a volūtate vt pꝫ qn̄ dictamē
erroneū cauſat̄ i itellu ꝑ ꝑalogiſ
mū nā ꝑ ꝑalogiſmū ſufficienter ⁊
neceſſario ꝑ modū nature cauſat̄
error in rōe ergo nullus error cā
tur in intellectu a voluntate ma=
la ⁊ hec ratio perfecta eſt in colla
tione immediate precedente.

Collatio. V.

Utruꝫ voluntas creata poſ
ſit peccare. ꝙ non, qꝛ
pctm̄ non eſt de ſe ne
ceſſe eſſe nec hꝫ aliquā
cauſam efficientē ſui. igit̄ nō pōt
eſſe. antecedēs pꝫ quo ad ꝑmum
quo ad ſcōm ꝓbat̄ ꝑ Auguſtinuꝫ
Au. de ci. li. 12 c. 8. ⁊ 7
de ciuitate li. 12. c. 8. vel. 7. pctm̄
nō hꝫ cām effectiuā. Itē pctm̄ eſt
actꝰ volūtariꝰ ꝯtigēs effectus nō
neceſſarius. Tunc ſic vel volūtas
non pōt non peccare qn̄ peccat vl̄
poteſt nō peccare qn̄ peccat. Si
ꝑmum tunc eſſet effectus neceſſa
rius non ꝯtigēs ⁊ ita nō pctm̄ ſilr̄
qn̄ peccat nō pōt non peccare, er=
go. Dico ꝙ ſic. Ad ꝑmum pctm̄
hꝫ cām non ꝑ ſe efficientē ſed de
ficientē ⁊ quodammō ꝑ accidens
Ad ſcōm qn̄ peccat poteſt pecca=
re ⁊ ſimiliter qn̄ non peccat in ſen
ſu diuiſionis qn̄ peccat nec pec=
cat neceſſario ſimpliciter ſed ſm̄
quid ⁊ conditionaliter tantum.

Cōtra hoc qō dꝛ ꝙ pctm̄ hꝫ cām defectiuaꝫ
aut igr̄ defectiuam defectu neceſ
ſario aut defectiuam cauſa ꝯtigē
ti. ſi ſit aliqua cauſa pcti neceſſa=
ria tunc non erit pctm̄ qꝛ erit ne
ceſſarius defectus. Si ſit defectꝰ
voluntarius: erit pctm̄: ⁊ pcti illiꝰ
erit alia cauſa defectiua: ⁊ ſic pec
catum erit ante peccatum.

Cōtra aliō qn̄cunq̄ aliqō repugnat alicui en
titati poſitiue illō non pōt poni
illo poſitiuo manente. ſed volūta
ti vt peccans eſt icōpoſſibilis iſta
entitas q̄ eſt non peccare ergo vo
luntate peccante ipoſſibile eſt nō
peccare ineſſe voluntati. Si de rō
ne voluntatis vt voluntas eſt. eſt
ꝙ poſſit nō peccare ergo nūq̄ po
nit̄ peccare in ipa. Ad ꝑmum nō
eſt dare ꝑmum ſine ſcōo in eodē
ordine. ⁊ dico ꝙ eque ꝑmo volun
tas eſt totius actus defectibilis.
ergo ꝯcedit̄ maior. Ad aliō defe
ctibilitas neceſſario ſequit̄ volun
tatē creatā ⁊ illa delectabilitas ē
in libero arbitrio ſicut cā quare
pōt peccare nō autem defectibili
tas eſt tota cā ergo pctm̄ non eſt
neceſſariū. Ad aliud hoc poſito
non pōt oppoſitum poni ſimul
in ſenſu compoſitionis.

Cōtra iſta ꝙ pcti non ſit aliq̄ cauſa ꝓbatio
qꝛ ſi ſic voluntas ꝑma poſſet ali=
qd ꝯtigenter cāre inde ⁊ peccaret
ſed ꝑma voluntas non vult aliqd
ꝯtingenter qꝛ illa ꝯtigenter non

pōt velle aliq̄d libere nec intriſe-
ce:nec in obiectovolito ſiue ex in
trinſeco:q: illō obiectū extriſecū
ponitvolitum nec ſub velle cum
voluntas neceſſario poneret illō
in eſſe.Itē cui entitativel nō enti
tati de rōne ſui vt ponēde ineſſe
repugnat hr̄e aliā cauſalitatē a
ſe.Si nō eſt a ſe ipoīceſt ip̄z eſſe
Sed ſm Anſelmum de caſu dia
boli cauſam q̄re angelus voluit
appetere ſimilitudinē dei nō eſt
dare niſi q:peccarevoluit nec eſt
cauſa quare voluit niſi quia vo-
luit.Ad primum vult contingen
ter multa⁊ hec contingentia nō
eſt in actu ſuo abſoluto ſed in co
gnotato.

Cōtra cognotatū eſt ob-
iectum ergo obie-
ctum eſt illud in quo eſt contin-
gentia ſcilicet.a.vt terminans ac
tum ſiue eternum terminans.er
go in obiecto fuit contingentia
ab eterno.Dico contingentia eſt
in voluntate a voluntate diuina
⁊ ꝑ ipſum velle poſitum contin-
genter ineſſevoluntati.

Cōtra voluntas neceſſa-
rio eſt ſubvelle er-
go neceſſario ponitvolitum. Di-
covelle reſpectu extrinſeci eſt cō
tingensvñ cauſa eſt neceſſaria in
ſe tñ nō neceſſario cauſat immo
minus neceſſario ſe hz ad aliō a
ſe q̄to eſt magis neceſſaria in ſe.
Ad aliud non fuit altera cauſa
vt actus ſecundus reſpectu velle
mali ſed tantum actus primus ſi
cut ꝯ̄ illum non alius actus ſecū
dus mal⁹vñ quiavoluit.i. voluit
ꝑvelle non ꝙ aliud velle malum
fuerit cauſa ꝑmi velle mali ſicut
adnerſarijvolunt.

Collatio. VI.

Utrū habit⁹ ꝓfi-
ciēs aliquā
potētiā ſit ꝑncipium
actiuum actus ita ꝙ ꝑ
habitū tm̄ ꝑ ꝑncipiuz
elicitiuū vel actiuū eliciat actus
ꝙ ſicvr̄ forma actiua dās eē ꝑmū
ē ꝑncipiū actiuū reſpcū act⁹ ſcōi
ſed habit⁹ prudētie eſt hmōi q:
prudētia eſt habit⁹ cū vera rōne
actiuus.ſicut ars ē hitus factiu⁹ 6.et.
ex ſexto ethicoꝝ vbi etiā ph̄s ſe-
parat prudētiā aſapiētia⁊ſciētia⁊
ab itellectu:ꝑ hoc ꝙ prudētia eſt
actiua igr̄ prudētia eſt ꝑncipium
actiuum oꝑationis ſcōe quo pru
dens agit opus prudētie. ¶ Pre
terea oē hñs finē aliquē hz oꝑa-
tionē ꝓpriā ꝑ quā attigit iſtū fi-
nē q: alr̄ illū finē fruſtra haberet
ſz oē hñs oꝑationē ꝓpriā:ꝑ quā
attigit finē illū eſt ꝑncipio actiuū
illi⁹ oꝑatiōis.cū igr̄ prudētia ha
beat finē ꝓpriūvt fines aliaꝝ vir
tutū ſequit̄ ꝙ prudentia ſit ꝑnci
piuz actiuū reſpectu ꝓprie actio
nis. ¶ Confirmat̄ rō ſub hac for
ma.q̄cq̄d eſt itellectui habitua-
to rō ꝑ quā hz aliquē finē eſt ſibi
ꝑncipiū actiuū oꝑationis ꝑ quā
attigit illū finē.ſed habit⁹ eſt rō
qua intellectus habituatus hz ꝓ
prium finē qui nō eſt finis intelle
ctus inquātū intellectus ſed inq̄̄
tum habituatus:ergo habit⁹ eſt
ꝑncipiū actiuū elicičdi oꝑationē
reſpectu illius finis. ¶ Preterea
habitus ē forma abſoluta vt ſup
ponit̄ ſed vnūq̄dq̄ tale hz ꝓpriā
oꝑationem in ſuppoſito quā cuz
poteſt habere dz eſſe tale cuz nō
poteſt non dz hmōivñ vt ibidem
vult oīa ſunt determinata opera
tione ergo habit⁹ hz ꝓpriā ope-
rationē in quam poteſt ipam eli-
ciēdo. ¶ Confirmat̄ rō ꝑ ph̄m.

pati eſt materie agere ṽo alteri⁹
vt forme ſic̄ igr̄ materia eſt ꝑnci=
piū patiēdi ita ꝙ in quocūqꝫ eſt
materia illꝺ eſt natū pati ſic for=
ma vniuerſalr̄ eſt ꝑncipiū agendi
igr̄ cū habit⁹ ſit forma q̄dā abſo
luta ſequit̄ ꝙ erit ꝑncipiū actiuū
act⁹ ſcꝺi. ¶ Prettrea agēs in agē
do aſſimilat ſibi effectum ꝑ ꝑnci
pium agendi illꝺ igr̄ eſt ꝑncipiū
actiuum reſpectu actus ſcꝺi quo
ꝑ effectus ꝑ qꝺ effect⁹ magis aſſi
milat̄ agēti. ſed actus magis aſſi
milant̄ habitui q̄̄ potentie. ergo
habitus magis erit ꝑncipiū acti=
uum reſpectu actus q̄̄ potētia in
8. phy. qua eſt habitus. ¶ Preterea ſm
2. ꝺaia phm. 8. phyſicoꝝ τ. 2. de aīa ſci⁹
qui nō hꝫ habitū ſciētie eſt in po
tentia eſſentiali ad actū ꝯſiderā
di τ ſciēdi sciēs hn̄s habitū ſciētie
eſt in potētia accn̄tali ſed qn̄cūqꝫ
aliquis eſt in potentia eſſentiali
ad aliquē actum ſcꝺm ſi habeat
formā τ remanet tm̄ in potentia
accn̄tali ad ſcꝺm actū illa forma
eſt ꝑncipiū reſpectu act⁹ ſcꝺi qm̄
id quo aliq̄s reducit̄ ad potētiā
accn̄talē reſpectu actus eſt ꝑnci=
piū actiuū act⁹ ſic̄ pꝫ ꝺ colore re
ſpectu actus calefaciēdi τ in olb⁹
aliis vbi actus ſcꝺs ſequit̄ actū ꝑ
muꝫ ergo ſcia eſt ꝑncipiū actiuū
reſpectu act⁹ ꝯſiderādi. ¶ Rn̄ſio
ſicut itell'ꝫ an̄ ſpēꝫ ē i potētia eēn
tiali ad ꝯſiderādū ſic an̄ ſciaꝫ ē i
potētia eſſentiali ad facil'r τ ꝑ ſciē
tiā eſt in potētia accn̄tali nō q̄dē
ad ꝯſiderādū ſed ad facil'r ꝯſide
randū. ¶ Cōtra opatio ꝓportio
nat̄ ꝑncipio actiuo in hoc ꝙ q̄̄to
opatio eſt ꝑfectior τ intēſior tāto
ꝑncipiū eius actiuū eſt ꝑfectius
aut maiorē conatū hn̄s ſi ſit tale
ꝑncipiū cui vel conatus ſꝫ opatio
elicita a potētia habituata ꝑt eē

ꝑfectior τ itētior q̄̄ opatio elicita
a potētia eadē non habituata cū
equali aut maiori conatu τ n̄ vide
mus ꝙ virtuoſus cum minori co
natu pōt elicere actuꝫ virtuoſum
fortitudinis aut tēperātie q̄̄ non
hn̄s habitū virtutis q̄ cū magna
difficultate τ conatu potētie non
pōt talē actū elicere. ſic ēt eſt de
intellectu τ voluntate habituata
igr̄ ꝑncipiū actiuū talis opatiōis
eſt ꝑfectius τ magis actiuum aut
maiorē conatū hn̄s ſed hoc non
eſt ex ꝑte potentie: q2 cum equali
conatu aut maiori non pōt actū
ita ꝑfectū elicere. ergo hoc rōne
habitus potentiā ꝑficiētis igr̄ ha
bitus in potētia ꝑncipiū actiuuꝫ
reſpectu opationis vt q2 plus de
actiuitate. eſt in potentia τ habi=
tu q̄̄ in potentia ſolum ideo po=
tentia habituata ꝑfectiorē habi
tum poteſt elicere. Uel ſic pōt ar
gui qꝺ ꝯfert potentia facilitateꝫ
agendi aufert ab ea difficultateꝫ
agendi. ſed potētia agens cuꝫ co
natu ſi auferat̄ difficultas agēdi
agit cū minori conatu. ergo cum
habitus tribuat potētie facilita
tem agēdi potētia habituata cū
minori conatu opabit̄ equalem
opationē q̄̄ non habituata ergo
cū equali conatu opabit̄ opatio=
nē ꝑfectiorē ſꝫ opatio ꝑfectior eſt
a cauſa potētiore hoc aūt in ꝓpo
ſito non eſt ipſius potētie q2 poni
tur equalis conatus potētie eq̄ ꝑ
fecte igr̄ eſt ꝑꝑ cauſalitatē habi=
tus ꝯcurrentis. ¶ Preterea phs
q̄nto meta. τ ſcꝺo phy. reducit ar 3. met.
tē ad gn̄s cauſe efficientis de ar 2. phi.
te loquēs vt habitus eſt a quo de
nolat̄ artifex vn̄ vult ꝙ ad idē ge
nus cāe reducit̄ ars τ artifex. ergo
habitus factiu⁹ q̄ eſt ars erit ꝑn
cipiū actiuū reſpectu opationis

ſcđe artificis. Siłr. 9. me t. c. 2. dꝛ
9. met. ꝙ potētia rōnalis vt ars vt ē ſcia
c. 2. factiua ſunt potētie factiue qꝛ ꝓn
cipiū trāſmutādi aliđ in quātum
5. met. aliđ. Et idē vult. 5. met. ¶ Preter
ea virtutis habitꝰ eſt cā effectiua
moꝛalitatis i actu ita ꝙ dat actui
ꝙ ſit virtuoſus ⁊ moꝛalis. ſ3 moꝛa
litas actus eſt eadē res cū ſubſtā
tia actus ġ habitꝰ erit ꝓncipium
actiuū actus ꝗtū ad ſubſtātiam
actus. maioꝛ p3 qꝛ qđ dat actum
ꝓmū dat actū ſcđm vt qđ dat eſſe
in quocūꝗ gñe dat agere ſ3 habi
tus virtutum dat eſſe ꝟtuoſu3 er
go dat agere virtuoſe ergo ꝟtuo
ſitas ⁊ moꝛalitas in actu eſt ab ha
bitu. minoꝛ ꝓbať. qꝛ ſi moꝛalitas
in actu ſit aliđ a ſubſtātia actus
aut igr̄ aliud abſolutū aut aliud
reſpectiuū. nō aliđ abſolutu3 qꝛ
tūc actus virtutis nō eſſet foꝛma
liter ſimplex ſed eſſet ens ꝑ acci=
dēs. Nec eſt tm̄ reſpectus qꝛ tūc
cum habitus ſit ꝓncipium illius
moꝛalitatis ſequiť ꝙ ad ſolā re=
lationē dareť actio. ¶ Preterea
ſi habitus non ſit ꝓncipiū actuū
actus tunc ſequiť verr̄ opinio pel
lagij ꝙ nō ſit ponere charitate3 ⁊
grā3 qꝛ tunc ſine charitate poſſet
quis diligere deum ſuꝑ omnia.
⁊ ita quicquid poteſt voluntas cū
charitate ⁊ gratia poteſt ſine tali
⁊ ꝑ conſequens vt videť nō eſt ne
ceſſe ponere gratiam cooperan=
tem nec operantem.

Ad qōnē dicebať ꝙ ha
bitus nō ē ꝓn=
cipiū actiuū reſpectu actus nec
quantum ad ſubſtātiā actus nec
quātum ad moꝛalitate3 in actu.
Primum iſtoꝝ oſtēdiť ſic actus
eſt ſufficiens ⁊ totalis cā habitus
nō eſt aūt cā vniuoca ſed equiuo
ca. nā actus ⁊ habitꝰ nō ſunt eiuſ=
de3 ſpēi cū habitus habeat rōnē
manētis ⁊ qeſcētis actus ꝟo rōnē
trāſeuntis. ſ3 in cauſis equiuocis i=
poſſibile eſt ꝙ ſit circulus vt hoc
ſit cā illiꝰ ⁊ ecōuerſo ergo impoſſi
bile eſt vt habitus ſit cā effectiua
actus ꝓncipium actiuū eius ma
ioꝛ ꝓbať. ꝓmo de actibus. actus
em̄ voluntatis generās habitū in
volūtate ſufficiēter cauſat habi
tū vt cā totalis nihil volūtas ope
rādo in ꝓductiōe habitus qꝛ tūc
actus nati gñare habitū ipm̄ nō
generarēt ſi volūtas nollet hmōi
actus generare habitū. qđ falſu3
eſt. quātūcūꝗ em̄ volūtas eliciēs
actus iuſtitie nollet ꝙ ex iſtis ge
nerareť iuſtia in ipa adhuc ne=
ceſſario iuſtitia generareť in ea
cū hmōi actus naturaliter ſuā ſi
militud inē imꝓmunt in volunta
te: ergo volūtas nullā actiuitatē
imediate h3 ſuꝑ habitu3 ſed tm̄
actus ex quibus gñareť habitus
ergo actus eſt totalis cā habitꝰ.
Hoc ꝓbať de habitibꝰ moꝛalibꝰ
ſi ponātur gñari in appetitu ſen
ſitiuo. Nā actus ex ꝗbus gñať ha
bitus tēperātie: in appetitu ſenſi
tiuo ſunt cauſati a volūtate ex im
perio volūtatis in appetitu ſenſi
tiuo ⁊ non ſunt a potētia ſenſiti=
ua nec ab obiecto. Cuius ꝓbatio
eſt impoſſibile eſt ꝙ agēs natu=
rale naturalr̄ agēs hēat ꝯtrarias
actiones vt ꝙ ignis moueať ſur=
ſum ⁊ deoꝛſum appetitꝰ aūt ſenſi
tiuꝰ ⁊ obiectum delectabile ⁊ actꝰ
ꝓpꝛius ſi eliciatur a potentia
appetitiua ſenſitiua ſunt agen=
tia naturaliter. ergo impoſſibi=
le eſt quod eliciant contrarios
actus ſed actus ꝓpꝛius ⁊ natura
lis appetitui ſenſitiuo ⁊ obiecto
delectabili eſt ꝯtrarius actui ex
quo generať habitus qꝛ obiectū

ſenſibile delectabile de ſe natū ē cāre delectationē ⁊ ſenſus appetitiu⁹ de ſe nat⁹ eſt imobilr̄ ⁊ imoderate tēdere i obiectū delectabile ita q̄ ſi ſenſus appetitiu⁹ ⁊ obiectū delectabile derelinquant ꝓprie virtuti cābunt actū corruptiuū hītus virtutis. ergo ipoſſibile eſt ꝙ ab iſtis ſint actus qb⁹ generat virt⁹ ꝗ ſunt impſſe in appetitu ſenſitiuo a volūtate ex imperio volūtatis. Nō igit potētia appetitiua ſenſitiua hʒ aliquam actiuitatē cū actib⁹ ex qbus generat hītus tēperātie in appetitu ſenſitiuo: ⁊ p ꝯñs act⁹ erit totalis cā hītus ⁊ nō potētia i qua ſunt act⁹. vñ ſiue ſint a potētia ſiue nō ſint effectiue a potētia ſed tm̄ impſſi in potētia adhuc generāt habitū. Minor pbat. ſ. ꝙ impoſſibile ſit eē circulū in cauſis equocis. Nā cā equoca ſemp eſt pfectior ſuo effectu. Nō eñ pōt eē imperfectior ipoſſibile eſt eñ vt imperfectius pducat pfectius tūc eñ poſſet dici ꝙ tot⁹ mūdus poſſet pduci a muſca ſi nō repugnaret imperfectiori pducere pfectius nec poſſʒ pbari primū principiū eē infinitū nec ēt primū agēs eē: tūc. n. qdlibet a q̄libet poſſet pduci. Nō igit cā equoca pt eē impfectior ſuo effectu: nec ēt equalis in pfectiōe ſibi: qꝛ cā equoca ⁊ effect⁹ differūt ſpē ⁊ ipoſſibile ē duas ſpēs eē eq̄les in pfectiōe igit ſemp cā equoca eſt pfectior ſuo effectu. cū igit pfectius non poſſit pduci ab imperfectiori vt pbatū eſt. ipoſſibile ē aliqd indiuiduū ſpēi effect⁹ ſit cā alicui⁹ idiuidui ſpēi in q̄ eſt cā equoca. igr̄ in cauſis equocis ipoſſibile ē eē circulū ⁊ p ꝯñs impoſſibile eſt actū eſſe cām hītus ⁊ ecōuerſo. Sed huic rōni primo inſtat qꝛ non vr̄ verū ꝙ appetit⁹ ſenſitiu⁹ p act⁹ ſuos nō poſſit in ſe gnare habitū: qꝛ lʒ appetit⁹ ſenſitiuus ꝗtū eſt de ſe imoderate ⁊ effrenate tēderet in obiectū ſuū delectabile tñ qꝛ eſt pſuaſibilis a rōne ⁊ ſubiacet impio volūtatis pt alio mō tēdere in obiectū ſuū ꝗ mō illo q̄ de ſe tēderet ſicut equus curreret in locū determinatū tñ p aſſeſſorē pōt dirigi nūc ad vnū locum nūc ad ꝯtrium. ita appetitus per cām ſuperiorē vt p rōnē practicā ⁊ volūtatē iperantē pōt alio mō tēdere ⁊ appetere obiectū ſuū ꝗ faceret derelict⁹ appetitui pprio

Cōtra impoſſibile eſt ꝙ cā iferior naturaliter agēs agat actionē oppoſitā ſue actioni aut ex impio aut motu cāe ſuperioris niſi cā ſupiori imprimeret aliā formā in cā iferiori q̄ mediāte poſſit elicere actionē ꝯtrariam ſue actiōi pprie. ergo ſi volūtas impio ſuo nō imprimeret aliā formā in appetitu ſenſitiuo. impoſſibile eſt ipm tēdere i obiectū ſuū ꝯtria actiōe ꝗ ſit natus de ſe ⁊ ita ſemp tēderet i obiectū ſuū illud ꝯcupiſcendo tāꝗ delectabile pſequendū. Dicit ꝙ nō hʒ actionē ꝯtriam ex imperio volūtatis actioni ſue pprie ſed tm̄ alio mō tēdit in obiectū ſuū p directionē cāe ſupioris qꝛ ex ſe inordinate ⁊ imoderate tēdit. ex impio volūtatis ⁊ pſuaſione rōnis tendit ordinate ſm debitas circūſtantias nec hoc vr̄ incōueniēs. cū videm⁹ in naturalib⁹ qd calor vñ calor hʒ ꝯſumere ⁊ non niſi ppriam formā inducere ⁊ tñ vt dirigit ab aīa eſt principium augmētandi ⁊ ꝯſeruādi cuiuſmodi eſt calor vitalis aīe ⁊ huiuſmo

di etiam calor in ſemine.

Cōtra ſicut involuntate velle et nolle reſpectu eiuſdē obiecti ſunt actus ꝯ͂trarij ita fuga et pſecutio ſiue fugere et pſequi ſunt actus ꝯ͂trarij in appetitu ſenſitiuo. et ſm phm ꝙ eſt affirmatio et negatio in itellectu eſt fuga et pſecutio in appetitu. ergo opatio qua appetitus tendit in obiectū delectabile ipm appetendo et pſequendo eſt ꝯ͂trarius actui quo appetitus refrenat et fugit illud obiectum delectabile ſenſui. ex qbus generatur tēparātia. igitur actus ex qbus nati ſunt gn̄ari habitus virtuoſi ꝯ͂triantur actibus qbus appetitus nat⁹ eſt tēdere in obiectū ſuū delectabile ipm pſequēdū. Dr ꝙ iſti act⁹ ꝯ͂trarij nō ſunt reſpectu obiecti ſub eadē rōne obiectiua: ſꝫ ſubdiuerſa rōne obiectiua: et iō ſunt reſpectu diuerſorū obiectorū formaliter qm̄ appetitus ſenſitiu⁹ natus eſt tēdere de ſe in obiectum ſuū vt eſt delectabile. ſꝫ illud idē appreheſum a rōne practica iudicatur fugibile. et tunc appetitus ſenſitiu⁹ pſuaſus a rōne practica fugit illud obiectū et qđ pri⁹ habuit rōnē delectabilis et pſequibilis iā ex ſnīa rōnis practice hꝫ rōnem fugibilis. Quis aūt agēs naturale reſpectu obiectorū diuerſorū habeat ꝯ͂trios actus non eſt inconueniens.

Cōtra ſub eadeꝫ rōne q̄ ſenſibile eſt apphēſum a ſenſu apprehēſiuo ſub eadē rōne appetitus ſenſitiu⁹ tēdit in illđ. aliter em̄ tēderet ſub rōne nō oſtēſi ſꝫ apprehēſiuus ſenſus nō apprehēdit ſenſibile delectabile niſi ſub rōne delectabilis qꝛ ſub nulla alia rōne de ſe natū eſt immutare ſenſum. ꝗ impoſſibile eſt ꝙ alia rōne appetit⁹ ſenſitiuus tēdat in illudꝗ ſub rōne delectabilis et hoc p actionē ſibi propriā: nō igitur p ſuā actionem quā elicit tēdit in illud obiectuꝫ ſub rōe fugibil. ¶ Preterea ſub illa rōne ſub qua eſt apprehēſuꝫ a rōne nō eſt obiectū appetitus ſenſitiui. cū obiectum intell's ſit vniuerſale et obm ſenſus ſit ſingulare. ergo ꝗuis intell's dicat aliqđ eſſe fugibile appetit⁹ ſenſitiuus non tēdet in illud p ſuaꝫ actionē ſub eadē rōne niſi ab appetitu intellectiuo cauſet in appetitu ſenſitiuo actus q̄ ſit illi⁹ obiecti ſub rōne fugibilis. Preterea pdicta rn̄ſio multū magis irrōnabile ponit ꝗ rn̄ſio ad qōnem. Maius em̄ incōueniens eſt ꝙ intellect⁹ rōneꝫ cauſaret obiectiuā in obiecto appetitus ſenſitiuiꝗ ꝙ volūtas cui⁹ eſt ſm imperiū ſuū mouere alias potētias cauſaret aliqđ impreſſiue in appetitu ſenſitiuo qđ ſit actus obiecti ſenſibilis tanꝗ aliq̄ impreſſio derelicta in appetitu ſenſitiuo ex imperio volūtatis et ei⁹ motu. Sꝫ ꝯ͂ hoc inſtatur ꝙ cū volūtas nō ſit potētia factiua hn̄s actuꝫ trāſeuntē ſꝫ immanentē nō vr̄ ꝙ volūtas p actū ſuū et per imperiū poſſit cauſare in appetitu ſenſitiuo actū ipſius appetit⁹ ſenſitiui. quō em̄ poſſꝫ ibi cāre niſi per actū ſuū illud attingat qđ tn̄ nō pōt cū nō hēat actū tranſeunteꝫ ¶ Preterea rōne qua volūtas pōt cāre in appetitu ſenſitiuo actuꝫ ipſius appetit⁹ eadē rōne pōt volūtas in intellectu cauſare actuꝫ intelligēdi cū maiorē cōnexionē hēat cū intellectu ꝗ cū ſenſu. ſꝫ hoc dicere reſpectu intellect⁹ eſt

phs.

incōueniens q₂ tunc intellectus
nō haberet actū ſibi ꝓpꝛiuz. Sꝫ
ad hoc eſt dicendū ꝙ actus volū
tatis qui đ₂ velle nō eſt actu de
gñe actiōis: q₂ actio ꝺ gñe actio
nis nō beatificat volūtatē ſꝫ ali=
ꝗd abſolutū. volūtas aūt in volē
do ꝛ diligēdo deū beatificabiṫ.
Siľr pħs ponēs ꝙ felicitas ꝯſi=
Phs. ſtat i actu itellꝰ ꝛ rōnis nō ponit
10. et= ꝙ felicitas ſit actio de gñe actio
hicorū nis ꝛ iō velle ꝛ itelligere ſunt ꝗdā
ꝗlitates ꝓducte ꝑ actionē ꝺ gñe
actōis vt ꝑ actiōeꝫ dicēdi ex ꝑte
itellꝰ ꝛ ꝑ actū ſperādi ex ꝑte volū
tatis ꝛ q₂ ad actionē ꝺ gñe actōis
nō teriaṫ ꝓductio. ipoſſibile ē ꝙ
actꝰ itelligēdi ꝛ volēdi ꝗ ꝓducūṫ
ꝑ actionē intellꝰ ꝛ volūtatis ſint
actiōes de gñe actionis. ſunt igr̄
ꝗdem qualitates hmōi vero qua
litas in ip̄a volūtate exiſtēs per
ꝯuerſionē volūtatis ad appetitū
ſenſitiuū nata eſt actū cauſare in
ſenſu appetitiuo ꝗ ēt actus nō ē
actio de gñe actionis ſꝫ eſt ꝗdaꝫ
qualitas in appetitu ſenſitiuo.
ex quo derelinquiṫ habitus i ſen
ſu appetitiuo ꝛ ſic ex imperio vo
lūtatis pōt gñari virtus in appe
titu ſenſitiuo ꝛ hoc eſt voluntatē
aliꝭs potentiꝭs impare. Uel etiā
nata eſt volūtas ex imperio ſuo
cauſare actū nō ſolū i appetitu
ſenſitiuo ſꝫ etiā in potētia moti
ua: ꝛ iō lꝫ actus volūtatis ꝗ eſt
de gñe actiōis nō ſit actio tran=
ſiēs ſꝫ recepta in potētia. tñ qua
qualitas illa que eſt actꝰ volēdi
ꝗ eſt actiua pōt agere in aliā po=
tētiā ꝛ cauſare ibi qualitatē rea=
lē que ſit gñatiua habitꝰ. ¶ Ad
ſcđm dicendū ꝙ nō eſt ſile q₂ ap
petitꝰ ſenſitiuus eſt receptiuꝰ ali
cuiꝰ qđ nō pñt cāre mouētia ip=
ſum naturalr̄ que ſunt obiectuꝫ
delectabile ꝛ ip̄emet ſꝫ intellꝰ nō
eſt receptiuꝰ alicuiꝰ forme ad ꝗꝫ
nō mouēt mouētia ipꝫ naturalr̄.

Scđm pꝛincipa=

le ſcꝫ ꝙ habitus nō ſit cā mouēs
in actu. ꝓbatur ſic. actus ꝑcedē
tes hītū ꝟtutis ſꝫm rectā rōnē eli
citi nūꝗꝫ gñarēt ꝟtuoſum habitū
ſꝫ magꝭ ꝟtuoſū. igr̄ cū moꝛalitas
in actu ꝑcedat habitū ſicꝫ ſuba
actus. habitꝰ nō pōt eſſe cā effe=
ctiua moꝛalitatis in actu. vñ nō
eſt imaginādū ꝙ potētia in qua
eſt habitus ſit cā ſubſtātie actꝰ.
ꝛ ꝙ habitꝰ ſit cā moꝛalitatis ita
ꝙ ſubſtātia actus coꝛrñdeat acti
uitati potētie ꝛ moꝛalitas i actu
coꝛrñdeat habitui ſicut ꝗdē ima
ginanṫ. ſꝫ potētia intellectiua et
volitiua habituata ſꝫm actualita
tē potētie eſt cā actus ſꝫm circū=
ſtātias actus ex ꝗbus đ₂ virtuo
ſus. Nā ex hoc đ₂ virtuoſus actꝰ
q₂ eſt ꝯformis ſue regľe que eſt
pꝛudētia. ſ. intellectui ꝗꝫ tunc un
ꝙꝫ eñ aliꝗs eliciat actus tempe=
rātie aut foꝛtitudinis qui ſꝫm re
gulā recte rōnis nati eſſent gña=
re habitū virtutis ſi nō ſint ꝯfoꝛ
mes ſue regule ſꝫ eliciant ex ti=
moꝛe aut ex alia cā nō virtuoſa.
nūꝗꝫ generabūt tēperantiā aut
foꝛtitudinē. nec dicunṫ actus vir
tuoſi. ꝗꝫuis eñ ex illis actibꝰ na=
turalr̄ derelinquaṫ quedā qua=
litas abſoluta nō tñ diceṫ virtus
q₂ nō eſt ꝯformis ſue regule. ſcꝫ
recte rōni. ſ. habitui pꝛudētie. Ɩet
virtus moꝛalis formalr̄ dicit re=
ſpectū ad regulā ſuā. ſ. rectā rō=
nē vt pꝫ ex diffinitiōe virtutis ꝓ
ut eſt dictū priꝰ in quadā colla=
tiōe. ꝛ iō ſi actus ꝑcedentes ha=
bitus virtutis gñatiui habitua
ſunt ꝯformes recte rōni erūt actꝰ

virtuoſi etſi nondū habeat̄ habi
Phs. 2. ethicorū. tusvirtutis. ¶Uñ ꝙ dicit phs ſe
cūdo ethicorū ꝙ nō hñs iuſtitiā
ꝗuis poſſit opari iuſta nō tñ iu
ſte. hoc eſt itelligendū ꝗtum ad
oēm ꝯditionez actus virtuoſi qꝛ
nō hñs habitū nō pōt ꝓ̄ptenec
delectabilr̄ opari iuſte. ⁊ delecta
tio eſt ſignū generati habitus. ꝙ
tñ nō hñs habitū iuſtitie poſſit
iuſte ⁊ virtuoſe opari ꝑ ꝯformi=
tatē ad rōnem rectaz (ꝗuis cum
difficultate) nō credo phm velle
negare. ſed ꝯ̄ hoc arguit̄ qꝛ vide
mus ꝙ potētia habituata magꝭ
prompta eſt etiā ad actū elicien
di ⁊ delectabilius actū elicit ꝗ̄
carens habitu. ergo habitus dat
potētie facilitatē ⁊ promptitudi
nē ad agendū ⁊ aufert difficulta
tē. ſꝫ ꝙ dat potētie facilitatem ⁊
ꝓ̄ptitudinē ad agendū in eli=
ciēdo facit qꝰ actus elicitus a ta
li potētia habituata ſit delecta=
bilis ⁊ virtuoſus: ⁊ ꝑ ꝯñs habi=
tus vr̄ eſſe cā moralitatis ſaltez
in actu. Dicit̄ ꝙ habitꝰ inclinat
potentiā ⁊ potentiā facilitat ſed
nō ad patiendū nec ad agendū
Nō ad patiendū ⁊ ad recipiendū
actū qꝛ tūc actus reciperet̄ in to
to cōpoſito ex potētia ⁊ habitu:
qḋ eſt falſum: qꝛ actus p̄cedēn=
tes habitū ex quo ſunt eiuſdem
ſpeciei cū actibus ſequentibꝰ ha
bitū habebūt idē receptiuū. actꝰ
vero p̄cedentes habitū recipiū=
tur in nuda potentia igit̄ ſilr̄ et
actus ſequētes habitū. nec etiaz
habitus inclinat ad agendū vt
preoſtenſum eſt. ſꝫ dr̄ habitꝰ in=
clinat potentiā ſm ꝙ prior for=
ma dr̄ inclinare ſubiectū ſuū ad
formā poſteriorē cū qua conue=
nit naturalr̄ forma prior ⁊ ꝑ quā
quodāmodo ꝑficitur ⁊ ſaluatur
forma prior. Exemplū ſuponatur
grā exēpli ꝙ grauitas nō ſit pri
cipiū actiuum quo graue mouet
ſe deorſum: tūc grauitas nō in=
clinat graue ad mouēdū ſe effe
ctiue deorſuz. nec ēt grauitas in
clinat paſſiue graue ad recipien
dū vbi deorſum: qꝛ ſola ꝗ̄titas
eſt principiū recipiendi vbi ſicut
⁊ replēdi locū. iō grauitas dr̄ in
clinare graue ad vbi deorſum ſi
cut forma prior ad formā poſte
riorē ꝑ quā ſaluat̄. Nā graue na
turalr̄ q̄eſcit ⁊ ſaluat̄ in vbi deor
ſum. Aliḋ exemplū de ligno ſicco
ad recipiendū calorē ab igne in
quo ſiccitas nō inclinat ad agē=
dū nec etiā ad ſubiectiue recipiē
dū ita ꝙ ſiccitas ſit rō ſubiecti=
ua in recipiēdo calorē. Sꝫ dr̄ in=
clinare qꝛ naturalr̄ ſiccitas ſalua
tur cū forma caloris. ⁊ iō dr̄ ſicci
tas inclinare ignē ad calorē ſi=
cut ad formā cū qua cōuenit et
ꝑ quā ꝑficitur ⁊ ſaluat̄. Sic in ꝓ
poſito habitus ꝑficitur ⁊ auget̄
ꝑ actū ⁊ iō dr̄ habitus inclinare
potentiā ad actū ſicut ad formā
ꝑ quā ſaluat̄ ⁊ ꝑficit̄. ¶ Ad primā
rōnē principalē dicendū ꝙ prudē
tia dr̄ actiua ⁊ ars factiua nō qꝛ
ſit principiū agēdi aut faciēdi ꝓ
prias actōes potētie in qua ſunt
tūc em̄ ſcia ⁊ alij habitus ſpecu=
latiui eſſent principiū actiuū re
ſpectu ꝓpriarū opationū. ſed iō
dicunt̄ iſti duo habitꝰ principiū
agēdi ⁊ nō habitus ſpeculatiui
qꝛ dirigūt circa opationes exte=
riores quo nō faciūt habitꝰ ſpe=
culatiui. prudētia em̄ dirigit cir
ca actus virtutū moraliū q̄ actꝰ
ſunt involūtate aut in appetitu
ſenſitiuo ars āt dirigit circa opa
tionē trāſeuntē l exteriorē mate
riā. Ad ſcḋm qñ arguit̄ ꝙ oē hñs

finē hʒ operationē ꝓpriā p quaʒ attingit finē: dicendū ꝙ nō ſemꝑ eſt verū: qꝛ natura nō dedit ṗncipiū actiuū intrinſecū cuilibet attingēdi ſuū finē: ſicut hō nō hʒ ex ſe ſufficiēs ṗncipiū actiuū ad attingēdū beatitudinē. ſiſr potētia ſenſitiua ſi ponaꝛ paſſiua non hʒ principiū actiuū ad eliciēdū actū ſuū q̄ ē finis eius: ſʒ hec vera ē oē hñs finē hʒ in ſe ṗncipiū actiuuʒ attingēdi finē ſuū vel ī natura ē aliq̄d cuiꝰ adiutorio pt finē attingere: ꝛ ſic habitꝰ prudētie finem ſuū pōt attingere p actiuitatem ſue potētie itellectiue quā pficit. ¶Ad tertiū qñ arguiꝛ ꝙ ois forma abſoluta hʒ ꝓpriā opationē. dicendū ꝙ falſuʒ ē. nō em ois forma abſoluta eſt actiua: quātitas em ē forma abſoluta nō tñ ē ṗncipiū actiuū: vñ forme reꝝ naturaliū p quas agunt ſunt determinate ꝓpriis opationibꝰ de q̄bus

phs. 4 meta. loquiꝛ phs. 4. met. cū dicit ꝙ oia ſunt determinata opatiōe. Etiaʒ qñ arguiꝛ in ꝯfirmatiōe: qñ natura ipſiꝰ materie ē pati: ita natura ipſius forme ē agere: dicēdū ꝙ ſi loquiꝛ ꝓprie de materia prima ꝛ forma ſibi ꝯueniēte q̄ eſt pfectio eius vera ē ꝓpoſitio ꝙ ſicut materie prime ꝓprie eſt pati: ita forme ſubſtātialis pficiētis materiā eſt agere: pono em formā ſubſtātialē eſſe actiuā ꝛ eſſe ṗncipium opatiōis ſpecifice. Si ꝟo accipiatur materia improprie p q̄cunqꝫ habēte modū materie ſic falſa ē hec ꝙvbiqꝫ materie eſt pati: aliq̄ em forma actiua reſpcū alterius hʒ modū materie ꝛ potētialis: et tñ ē actiua ꝛ ſic etiā falſa ē ꝙvbiqꝫ cuiuſcūqꝫ forme ē agere. ¶Ad quartū qñ arguiꝛ ꝙ actus magis aſſimilaꝛ habitui ꝙ̄ intellectui. ꝙ habitus magis ē ṗncipiū actiuū actus ꝙ̄ intellꝰs. dicēdū ꝙ actus magis aſſimilaꝛ obiecto ꝙ̄ habitui: ꝛ obiectū ē ṗncipiū aſſimilādi actū: ꝛ iō ſequiꝛ ꝙ obiectū cū intellectu ſit ṗncipiū actiuū actus qδ ꝯcedo. ¶Ad quintū qñ arguitur p phm ꝙ intellꝰs p ſcientiā reduciꝛ de potētia eſſentiali ad potentiā accñtaleʒ: dicendū ꝙ equiuoce accipiꝛ ſciētia a pho. Nam ibi accipiꝛ ſciētia ꝓ ſpē impreſſa ab obiecto q̄ pōt dici habitus. et ſciētia qꝛ hʒ rōnē quieſcētis ꝛ ꝑmanētis in intellꝰu vel etiā ṗncipiū actiuū cū intellꝰu ad itelligēduʒ ꝛ acquirendū notitiā ſimplicem ꝓut hʒ vicē obiecti. Sʒ alio modō accipiꝛ ſcientia ꝛ habitus ꝓ quadā q̄litate derelicta ex multiſ actibꝰ ſciēdi ꝛ iſta ſciētia nō ē ṗncipiū actiuū reducēs intellꝰm de potētia eēntiali ad accñtalē: ꝛ ſic etiā dicēdū ē de habitu prudētie qꝛ ſpēs impſſa in intellꝰu a primo obiecto practico eſt ṗncipiuʒ reducēdi intellꝰm de potētia eēntiali ad actū prudētie ꝛ pōt dici habitus prudētie illa ſpēs ꝑꝑ cām p̄dictā. Sʒ habitus q̄ qualitas ē derelicta ex actibꝰ prudētie nō ē ṗncipiū actiuū eliciēdi actuʒ prudētie. ¶Ad ſextū qñ arguitur ꝙ opatio pfectior ꝛ intenſior reqrit ṗncipiū actiuū intēſius vel maioreʒ conatū in ṗncipio actiuo dicēdum ꝙ ē verū ſʒ tñ q̄libet expeꝛiꝛ ꝙ hñs habitū cuʒ minori conatu potētie equalē actuʒ elicit ꝙ̄ carēs habitu ꝛ ꝙ habitus amouet difficultatē agēdi vñ vꝛ ꝙ habitꝰ ſit ṗncipiū agēdi qñ ē diuerſitas a pte ſuſceptiui. ſicut igiꝛ ignis equali actiōe intenſiorē calorem cauſat in ligno ſicco ꝙ̄ in ligno viridi ꝑꝑ diuerſitatem ſuppoſiti

vel ſuſceptiui ſic in ꝓpoſito: licet
eñ habitus non ſit rō ſuſceptiui
ita ꝙ cōpoſitū ex potētia ⁊ habi
tu ſit ꝓpriuʒ ſuſceptiuū actus tñ
ꝑꝑ ↄueniētiā habitus cum actu:
actꝰ recepꝰ in potētia habituata
eſt ꝑfectioꝛ ꝙ̃ in potētiā nuda re
ceptꝰ vñ ſicut ſiccitas ĩ ligno ĩcli
nat ad recipiēdū caloꝛē intēſioꝛē
ꝑꝑ cōuenientiā quā hʒ ſic ⁊ habi
tus ĩclīnat potētiā reſpectu actꝰ
⁊ ſm hoc pʒ quō habitꝰ dꝛ amo=
uere difficultatē. ¶ Ad ſeptimuʒ
cum arguit̃ ꝑ phm̄ ꝙ ars reducit̃
ad cāʒ agentē dicēdū ſicut ſupꝛa
dictū ē ꝙ ibi nō accipiat arteʒ ꝓ
q̈litate derelicta ex actibus ſʒ ꝓ
ſpē rei artificialis impſſa ab oƀo
7.me. quō loquit̃ phs. 7. met. cuʒ dicit
ab arte ſiūt quoꝛūcunqꝫ ſpēs eſt
in aīa: ſpēm aūt dico ꝙ q̄d eē ⁊c.
⁊ iſta ſpēs pōt dici ars ⁊ habitus
ꝑꝑ cām ſupꝛadictā. ¶ Ad octauū
cum dꝛ ꝙ habitus ſit cā moꝛali=
tatis in actu qꝛ dat eē virtuoſum
igit̃ dat agere ꝟtuoſe: dicendū ꝙ
nō ſequit̃: quātitas eñ dat eē pꝛi
mū ⁊ tñ non eſt pꝛincipiū alicuiꝰ
oꝑationis ſcđe ⁊ ideo nō eſt veꝝ
ꝙ dans eſſe pꝛimū dat eſſe ſcđm
ſcʒ operationē niſi qñ ad eſſe pꝛi
mū ſequit̃ actus ſecundus qđ nō
cōtingit in ꝓpoſito. ¶ Ad nonuʒ
dicendū ꝙ non ſequit̃ opinio pe
lagij qꝛ pelagius dixit ꝙ hō ex
puris naturalibꝰ poteſt mereri
qđ nō ponit iſta opinio. lʒ. n. ſine
charitate poſſet hr̄e ſubſtātiam
actꝰ quā hʒ cū charitate nō tñ pt
mereri ſine charitate. Charitas.
n. req̄rit̃ ꝑꝑ rōnē merēdi vt. ſ. ha=
bens charitatē acceptet̃ a deo.

Contra aliq̄s dicit̃ me=
reri ꝑꝑ aliq̄d
qđ eſt in ptāte ſua vt ꝑparatiōē
quā hʒ. ſi igit̃ charitas nō ſit pꝛi
cipiū agēdi tūc ſequit̃ ꝙ nō ſit pꝛi
cipiū merēdi. Dicendū ꝙ maioꝛ
falſa ē: deus eñ acceptat te non
ꝑꝑ actionē tuā ſʒ qꝛ dat ſibi cha
ritatē: ꝑꝑ quā acceptat te ⁊ non
ꝑꝑ opus tuū. ¶ Pꝛeterea adhuc
arguit̃ ad pꝛncipale actus ꝓpꝛius
pꝛudētie excedit actū intell's nō
hn̄tis pꝛudētiaʒ ita ꝙ actꝰ itell's
hituati ꝑ pꝛudētiā excedit actuʒ
intell's ſine pꝛudētia: qꝛ actº in=
tell's ſolū ē intelligere q̄ aliq̄ diui=
dēdo vel ↄponēdo nō referendo
ad vlterioꝛē finē: ſʒ actus intell's
infoꝛmari ꝑ pꝛudentiaʒ ē referre
in finē pꝛudētie actus intell's ha
bituati excedit actuʒ intell's non
habituati. Illud plus in quō ex=
cedit a quo nō eſt: nō ē ab intellu
qꝛ tūc nō excederet actuʒ intell's
ſine habitu exiſtētis. ḡ relinquit̃
ꝙ ſit ab habitu: ⁊ ita habitꝰ erit
pꝛincipiū actiuū reſpectu illius.
Rn̄deo ꝙ intell's ſine habitu pōt
habere illuʒ actum referendo in
finē aliter nō poſſʒ hr̄e actū vir=
tuoſum ꝓcedētē habitū ex q̄ ha=
bitus generet̃ ſine habitu. cū nō
pōt habere actū ita intēſum non
ꝓpter maioꝛē conatū: ſed ꝓpter
diuerſitatem a ꝑte ſuſceptiui.

Collatio. VII.

Utrū in=
tellectꝰ poſſibilis
ſit actiuꝰ in cāndo
actū itell's: arguit̃
ꝙ nō intell's agēs
nō pōt pati. ergo nec intell's poſ
ſibilis pōt agere. ↄn̄tia ꝓbat̃ ex 3.de
3. de aīa ſicut intell's agēs ē oīa aīa.
facere. ſic intell's poſſibilis ē oīa
fieri. Dicit̃ ꝙ ↄn̄tia non valet qꝛ
licet agēs aliquid agēdo nō mo
ueat̃ nō ꝓhibet tñ ꝙ idē qđ mo=

uetur moueat ꝛ ꝙ illud qđ patiť agat ſic eſt de intellectu agēte et poſſibili.

Cōtra pbatio ꝙ ſi intellect⁹ agēs tantum agat ꝙ intell'ꝰ poſſibilis tm̄ patiať qꝛ poſſibilis intell'ꝰ ſi ſit actiuus reſpectu act⁹ intelligēdi ſequiť ꝙ magis actiuus ꝙ̄ intell'ꝰ agens ꝯn̄s eſt falſum. Probatio ꝯñtie. act⁹ intelligendi eſt q̄litas qdā pfectioꝛ ꝛ actualioꝛ ꝙ̄ ſpēs abſtracta a phātaſmate p actionē intell'ꝰ agētis ſed effectus nobilioꝛ ꝛ pfectioꝛ ē ſemp ab agēte nobilioꝛ ꝛ magis actiuo pducēte ſm vltimū potentie ſue: ſi igiť actus intelligēdi pducať p actionez intell'ꝰ poſſibilis ꝛ ſpēs repn̄tans p actionē intell'ꝰ agētis ſeqtur ꝙ intell'ꝰ poſſibilis ſit magis actiuus ꝙ̄ intell'ꝰ agēs ꝛ nobilioꝛ intellu agēte cū tm̄ ſemp patiens ſit inobilius ſuo agente ꝛ intell'ꝰ agēs tm̄ ō agens reſpectu poſſibilis ꝛ nō reſpectu phātaſmatis qꝛ nihil imprimit in phātaſmate ſed cum phātaſmate agit i intellectum poſſibilē. Diciť ꝙ ad hec non ſequiť ꝙ intellectus poſſibilis ſit magis actiuus qꝛ et reſpectu intellectionis ꝛ actus intelligendi intellectus agēs ē magis actiuus ꝛ non ſolū reſpectu ſpēi imp̄reſſe in intellectu poſſibili.

Cōtra impoſſibile ē ꝙ in vna natura ſimplici reſpectu vnius effect⁹ ſimplicis pducendi ſint cauſalitates duarum cauſarū eſſentialr̄ oꝛdinatarum: ſ3 intell'ꝰ agens ꝛ poſſibilis ſunt vna natura ſimplex qꝛ natura aie. ſupponedo ꝙ potētie aie nō ſint aliqua accidētia abſoluta ſuperaddita. ğ impoſſibile eſt ꝙ intell'ꝰ agēs ꝛ poſſibilis ꝯcurrāt ad pductionē actus intelligendi ſub quodā3 oꝛdine ita ꝙ intell'ꝰ agēs ſit cā principalioꝛ ꝙ̄ poſſibilis. Maioꝛ pbať p hoc qđ cauſe eſſentialr̄ oꝛdinate h̄nt diuerſitatē in reali nobilitate cū in cauſis eſſentialr̄ oꝛdinatis vna ſit nobilioꝛ alia reali nobilitate: ſ3 impoſſibile eſt ꝙ in natura ſimplici ſit diuerſitas realis nobilitatis: tunc em̄ eade3 natura eſſet realr̄ nobilioꝛ ſeipſa qđ ē impoſſibile: ğ impoſſibile ē vt in aliqua natura ſimplici ſit cauſalitas nobilitatis duplicis eſſentialr̄ oꝛdinate. Diciť ꝙ maioꝛ falſa eſt qꝛ volūtas eſt potentia nobilioꝛ ꝙ̄ intellectus vel ecōtra: ꝛ tm̄ ſunt vna eſſentia anime ꝛ vna nihilomin⁹ h3 cauſalitatē nobilioꝛē alia tāꝙ̄ cauſe eſſentialr̄ oꝛdinate cū volūtas poſſit intellectu3 mouere.

Cōtra illud non euacuat pbationē maioꝛis qꝛ cū impoſſibile ſit i natura ſimplici ꝙ ſit diuerſitas nobilitatis realis op3 q̄cunqꝫ duo ſunt vna natura ſimplex ꝙ vnū nō ſit nobilius alio reali nobilitate. ğ ſi intell'ꝰ ꝛ voluntas ſint vna natura ſimplex i tertio vt iam ſupponiť: ſequiť ꝙ impoſſibile ſit volūtatē eſſe nobilioꝛē intellectu aut ecōuerſo reali nobilitate: ꝛ iō ſi intellectus ꝛ volūtas ſint vna eſſentia aie qđ q̄ querit que potentia ſit alia: nulla eſt niſi p cōparationē ad actus: qꝛ cu3 ſint vna natura vnū eoꝝ non pōt eē nobili⁹ alio reali nobilitate: ꝛ iō nunꝙ̄ duo ex pte aie pn̄t eē cauſe eſſentialr̄ oꝛdinate ad effectū aliquē pducendū: ꝛ ſimul ſtat ꝙ potētie aie ſe excedāt quantū ad actus ſ3 nō quantū ad nobilitatē reale3 in ſe abſolutā qꝛ vna natura pōt eſſe

cauſa etiā agēs ſm vltimū potē-
tie ſue reſpcū diuerſoꝝ effectuū
quoꝝ vnus ſit pfectior altero dū-
modo tñ ſit cā equiuoca ſicut ſol
reſpectu diuerſoꝝ ab ipſo produ
ctoꝝ ⁊ ſic anima pōt eē cā vnius
actus vt volēdi.⁊ actus alteri⁹ vt
intelligendi quoꝝ vnus ſit nobi-
lior alio ⁊ vt eliciat vnū ꝙ ſit.vna
potētia velut aliū alia potētia ſʒ
in ſe nō habeat potētia diuerſita
tem in nobilitate reali. Item qđ
dicit̄ ꝙ volūtas mouet intellectū
⁊ agit in ipm hoc nō eſt intelligē
dum mediāte ſe voluntas cauſat
actū volēdi q̄d eſt quedā qualitas
⁊ p iſtam qualitatē pōt agere in
intellectu mouendo ipm ⁊ alias
potētias ⁊ hoc eſt voluntatē mo
uere ſm imperiū ſuum vt ſupra
dictū eſt. Item intell's poſſibilis
nō eſt minus ſufficiēs ad cauſan
dum actū ſuum q̄ potētie ſenſiti
ue inferiores:ſʒ potētia ſenſitiua
pſite ſuo obiecto vt viſus cuʒ ob-
iecto viſibili ſibi pſentato cauſat
actuʒ videndi:nec requirit̄ viſus
agens:ſ ſilr pſentato obiecto in
tellectui poſſibili intell's poſſibi-
lis cum obiecto erit ſufficiens cā
ad pñtialitatem obiecti cauſan-
dam ⁊ ꝓpter hoc vr̄ ſolū phs po
nere intellectū agentē. Qđ etiaʒ
intellectus ſit actiuus et habeat
ꝓpriā operationē ⁊ ꝙ forma ho
minis a qua homo eſt homo ſit
actiua ⁊ nō ſolum forma accidē
Alb.1. talis dicit Alber. ſup.1.ethi.tra-
phyſi. ctatu.4.c.5. ❡ Preterea.ſi intel-
tract. lectus agēs dicat̄ actiuus reſpe-
4.c.5. ctu actus intelligēdi hoc non eſt
niſi qꝛ mouet intellectū poſſibilē
ad intelligendū:ſʒ hoc vr̄ falſum
qꝛ tunc p iſtam motionē intell's
agēs aliq̄d cauſaret in intellectu
poſſibili aut igit̄ actuʒ intelligen
di aut ſpēm:nō actū qꝛ prius in-
tellectus poſſibilis mouetur ab
agente ſm dictam reſpōſionē q̄
actus eligendi elicit̄:non ſpecies
qꝛ poſt impſſionē ⁊ abſtractioneʒ
ſpēi a phātaſmate intell's agens
ponit̄ ſm iſtos mouere poſſibilē
ad intelligendū. ſ ⁊c. ❡ Preter-
ea arguit̄ ſic ad principale ſi in-
tell's eſſet actiuus qui dr̄ poſſibi
lis tunc intell's poſſibilis poſſet
ſibi fabricare ſpeciē.pñs ē falſuʒ
qꝛ tūc intellectus ſibiipſi ſuffice-
ret ad intelligenduʒ ⁊ ſupflueret
ponere intellectuʒ agentē. pñtia
ꝓbatur id qđ eſt actiuū reſpectu
forme nobilioris ⁊ perfectioris ē
actiuū reſpectu forme ignobilio-
ris pciſe cuʒ forma ignobilior ſit
diſpoſitio reſpcū forme nobilio-
ris ſicut pʒ in actiuis naturalib⁹
⁊ ꝓpoſitio vr̄ vera per hoc ꝙ mi
nor entitas requirit̄ ad ꝓductio
nem forme ignobilioris q̄ ad ꝓ
ductionem forme pfectioris igit̄
actiuū reſpectu forme nobilioris
ſufficit ad ꝓductionē forme ino-
bilioris ſed actus intelligendi ē
forma nobilior q̄ ſpēs abſtracta
a phātaſmate q̄ ſpecies eſt ſicut
diſpoſitio requiſita in intellectu
poſſibili ad actū intelligendi:ſ ſi
intell's poſſibilis ſit actiu⁹ ad ꝓ-
ducendū actū intelligēdi poterit
ꝓducere in ſeipſo ſpēm intelligi
bilē. Dicat̄ ꝙ maior nō eſt va.ali
qđ eñ agēs eſt ꝓductiuū forme
pfectioris qđ nō eſt ꝓductiuum
forme ignobilioris qꝛ nō cōuenit
ſibi talē formā ꝓducere etiā ſʒ ſit
diſpoſitio ad formā pfectiorē.for
ma eñ ſubſtātialis pt formā ſibi
ſimilē ꝓducere ⁊ tñ non formaʒ
alteratiuā q̄ eſt vt diſpoſitio ad
inductioneʒ forme ſubſtantialis
qꝛ forma ſubſtātialis ſibiipſi ſuf

ficeret ad inducēdū formā ſuaꝫ.
Contra ſi ꝓducere ſpēꝫ
repugnet intel
lectui poſſibili ꝓductiuo actꝰ in
telligēdi aut hoc eſt ꝑꝑ imperfe
ctionē intell'ꝰ poſſibilis aut pro
pter eiꝰ ꝑfectionē. Si ꝑꝑ eiꝰ im
perfectionē repugnet ſibi habet
ꝑpoſitū ꝙ repugnabit ſibi ꝓdu
cere actū intelligēdi qꝛ imperfe
ctio cui repugnat ꝓducere igno
bilius repugnat ſibi producere
nobiliꝰ cū maioꝛ ꝑfectio reqͥraẗ
ad ꝓducendū nobilius ꝗ̄ igno=
biliꝰ ens. Si aūt hoc repugnet in
tellectui poſſibili propter eiꝰ ꝑfe
ctionē. ergo cū intell'ꝰ agēs ſit ꝑ
fectiꝰ ⁊ magis actiuꝰ ꝗ̄ intell'ꝰ
poſſibilis intellectui agēti repu
gnabit cauſare ſpeciē in intellu
poſſi per abſtractionē a phantaſ=
mate. ¶ Preterea ad principale
arguiẗ ſic oē actiuū ſubiectū im
perio volūtatis pōt ipediri a ſua
actione ꝑ imperiū ſꝫ intell'ꝰ poſ
ſibilis hn̄s obiectū ſibi ſufficien
ter p̄ſentatū nō pōt ipediri a vo
lūtate quin illud intelligat volū
tas eñi cū ante intellectionē itel
lectꝰ non habeat illud obm̄ ſibi
oſtēſnꝫ nō pōt intellectū impedi
re nec aliquē actū hr̄e cū volun=
tas nō habeat actū niſi circa ob=
iectū cognitū ergo intell'ꝰ nō hꝫ
actiuitatē ſubiectā volūtati: ſed
erit paſſiuꝰ ab obiecto vt qꝛ volū
tas nō pōt ipedire phātaſma qui
maneat intellm̄ cauſando paſſio
nē q̄ dꝛ intelligere iō nō poſſit im
pedire intellectū ab intellectiōe
obiecti ſibi oſtēſi. Diciẗ ꝙ volun
tas nō pōt ipedire intellectum a
p̄ia itellectiōe obiecti. qꝛ nō ē in
ꝑtāte nr̄a quin viſis tāgamur. pt
tñ ipedire itellꝫ a ſcd̄a itellectio
ne ⁊ tertia. ⁊ vl'r ab exercitio actꝰ
itelligēdi poſtꝗ̄ obꝫ intellꝫ ē ſo
lū ab intell'u ⁊ oſtēſum volūtati

Cōtra intell'ꝰ hn̄s demō
ſtrationē alicuius
ꝯcl'onis ſubtilis ita firmiẗ adhe
ret ꝯcluſiōis veritati intelligēdo
ipaꝫ ⁊ ꝯſiderādo ꝙ volūtas nō p̄t
facere intellm̄ diſſentire tali ꝯclu
ſioni. ergo intellectꝰ nō hꝫ actiui
tatē ſubiectā qꝛ ſi talē hr̄et volū
tas poſſꝫ hoc facere ergo ꝙ hoc
nō poſſit facere ē qꝛ obiectū cau
ſat aſſenſuꝫ in intell'u ⁊ nō qꝛ in
tell'ꝰ ex ſe effectiue aſſentit ꝯclo
ni. ¶ Preterea ad principalē ar=
guiẗ ſic oē hn̄s entitatē actiuā
ab alio diſtinctā hꝫ oꝑationē di
ſtinctā in quā p̄t: ſꝫ intell'ꝰ poſſi
hꝫ entitatē diſtinctā a ſpecie in=
telligibili ⁊ per te hꝫ actiuitateꝫ
diſtinctā a ſpecie: ergo p̄t in ope
rationē intelligēdi ſine ſpecie qd̄
falſum eſt. Diciẗ ꝙ ſpēs lꝫ nō re
quiraẗ ꝑꝑ ſubſtātiā actꝰ intelli=
gendi q̄ eſt ab intellectu ē tñ ꝑꝑ
actuū determinationem.

Cōtra ſi intell'ꝰ hēat ali
quā actiuitatē hoc
eſt reſpectu determinati actꝰ ⁊ ſin
gularis nō reſpctū actꝰ vl'is. actꝰ
igiẗ ꝓductus ab intellectu ex ſe
ſingularis eſt: ergo ab eodeꝫ hꝫ
ꝙ ſit hn̄s ſubſtātiā ſuā ⁊ ſingula
ritatē qd̄ igiẗ eſt cā actꝰ ſm̄ ſub
ſtātiā erit cā actꝰ ſm̄ ſuā ſingu=
laritatē. ¶ Preterea. arguiẗ ꝙ
nō ſit neceſſe ponere ſpēꝫ intelli
gibilē in intell'u poſſi ſi ſit actiuꝰ
qꝛ in oꝛdie agētiū videmꝰ ꝙ quā
to agēs ē ſuperiꝰ ⁊ ꝑfectiꝰ tanto
minꝰ patiẗ ⁊ magis actiuū ē vt pꝫ
in oꝛdine agentiū coꝛpoꝛaliū. vñ
celū qd̄ eſt ꝑfectiꝰ inter agentia
coꝛpoꝛalia minꝰ patiẗ. imo nō re
cipit ab exterioꝛibꝰ ⁊ inferioꝛibꝰ
aliquā paſſionē. ideo ſimiliter in
oꝛdine vitaliū

ordine vitaliũ agentiũ quanto agẽs eſt ſuperi⁹ tãto min⁹ patiť ꝛ magis agit. ſi igitur ſenſus ad actionẽ requirat ſpẽm impreſſaꝫ qua agat aſcẽdendo erit tandeꝫ deuenire ad agentẽ nature itel= lectualis ꝗ ſic agat ꝙ non patiať recipiẽdo ſpeciẽ. ¶ Preterea in= tell'ꝰ ꝛ voluntas cuꝫ ſint potẽtie eiuſdem imaterialitatis ea q̄ po nunť pp actionẽ vnius ex parte vni⁹ potẽtie pñt ſaluare actionẽ alteri⁹ potẽtie ſed nunc eſt ita ꝙ ad hoc ꝙ voluntas velit agendo actũ volẽdi nõ requiriť aliq̇d im preſſuꝫ ĩ volũtate: ſꝫ ſufficit ſola oñſio obiecti in intell'u. ergo ad hoc ꝙ intell'ꝰ ſi ſit actiuus intelligat ſufficiet ꝙ obm ſit ſibi oſtẽſuꝫ in phãtaſmate in ꝟtute intell'ꝰ agẽ tis nec opꝫ ſpeciẽ aliquaꝫ impri= mi in intell'u poſſibili. ¶ Preter= ea qḋ dr ꝙ intell'ꝰ licꝫ ſit actiuus nõ tñ eſt tota cauſa actus ſꝫ ſpẽs inquantũ tenet vicem obiecti ita ꝙ intellectus cũ obiecto relucen te in ſpẽ eſt totalis cauſa actus.

Cõtra hoc arguiť primo ſpãliter de actu in telligẽdi reflexo: nam intell'ꝰ nõ ſolũ intelligit aliqḋ obm vt lapi dem ſꝫ etiã intelligit ſuũ intelli= gere qḋ quidã ẽ ꝑ ſe intelligibi= le qꝛ vera q̄litas ꝛ abſoluta. q̄ro igiť an intell'ꝰ ſit tota cã act⁹ in= telligẽdi quo intelligit ſuũ intelli gere lapidis aut obm ſit cã cum intellectu: ſi intell'ꝰ ſit tm̃ hr̄ ꝓ= poſitũ ꝙ intell'ꝰ ſit totalis cã effi ciẽs actus itelligẽdi. Si dicať ꝙ intell'ꝰ cũ obo eſt cã actus intelli gẽdi ꝗ intelligit ſuũ intelligere.

Cõtra qñ itelligit actu re flexo ſuũ intellige re illud intelligere nõ ẽ qꝛ nõ eſt q̄litas mãſiua: ꝛ ꝑ ꝯñs nõ durat in alio actu intelligẽdi: aliter eñ duo actus intelligẽdi ſimul eẽnt in intellectu ꝛ infiniti cũ in infini tum ꝯtingat reflectere ſuꝑ actus intelligẽdi ſꝫ qḋ nõ eſt nõ eſt ꝑn cipiũ actiuũ actus. igiť nõ ſemꝑ obm ẽ principiũ actiuũ reſpectu actus intelligẽdi cum intellectu. ¶ Preterea ſi obm hñs eẽ in ſpẽ eſſet cã ꝑticularis act⁹ intelligẽ= di tũc ſequereť ꝙ actus intelligẽ di reſpectu ignobilioris obi eſſet ꝑfectior q̄ꝫ reſpcũ obiecti ꝑfectio ris qḋ falſum ẽ: ꝯñtia ꝓbať: qꝛ ſi obm relucẽs in ſpẽ eſſet cã actus intelligẽdi tũc illud obm qḋ ꝑfe ctius relucet in ſpẽ ꝛ ꝑfectius eẽ hꝫ in intellectu ꝑ ſpẽm ꝑfectius eſſet ꝑncipiũ cauſandi actũ intel ligẽdi qꝛ quãto aliqḋ actiuũ veri⁹ eſſe hꝫ tãto eſt magis actiuũ ſed quiditas accñtis verius eſſe hꝫ i intellectu ꝑ ſpẽm q̄ꝫ q̇ditas ſub= ſtãtie: qꝛ forte ſubſtãtia nõ intel ligiť ꝑ ſpẽm ꝓpriã eo ꝙ ſpeciem ꝓpriã nõ facit in intellectu nec i ſenſu ſiľr q̇ditas ſubſtãtie mãlis veri⁹ eſſe hꝫ in ſpẽ intelligibili q̄ꝫ ſubẽ imaterialis q̄ nõ hꝫ ꝓpriuꝫ phantaſma. ergo actus intelligendi accñtis ꝑfectior eſſet q̄ꝫ actus in telligẽdi ſubẽ mãlis ꝛ actus intel ligendi ſubẽ materialis ꝑfectior q̄ꝫ actus intelligendi ſubẽ imate rialis ꝛ ſic reſpectu nobilioris ob iecti eſſet imꝑfectior actus intel ligẽdi. ¶ Preterea. ſm ꝙ innuiť a pħo. 2. met. ꝛ expꝛeſſius ibidẽ hr̄ a Cõmentatore difficultas in co gnoſcẽdo res materiales ẽ ex pte rerũ naturaliũ ſꝫ hui⁹ oppoſitũ ſequereť ſi obm materiale cõcur reret cũ intellectu ad actũ intelli gendi ſubſtãtie materialis qꝛ oẽ actiuũ natũ eſt facere de ſe actio neꝫ ſibi ꝓportionatã ſm ꝟtitateꝫ

Phus 2. met. Com= men.

ſuã vnde actiuũ pfectiusvt calor intenſus natus ē facere actiones calefaciēdi ꝓportionatã ſue ꝟtuti ⁊ calor paruus et remiſſus in obiectũ ſibi ꝓportionatũ natus ē facere actionē ꝓportionatã ſue virtuti lꝫ nõ ita perfectã ſicut calor intenſus:ꝙ ſi obiectũ rei ſenſibilis ↄcurrat cũ intellũ ad actuꝫ intelligēdi ita in illud obiectum aget actionē ſibi ꝓportionatam ſicut obm nobiliꝰ cuꝫ intellectu: igiꝛ difficultas ad cognoſcendũ res materiales cognitiõe eis proportionata nõ erit ex pte rex:ſed ſi intellꝰ eſſet ſola cã actus tunc poſſet ſaluari ꝙ difficultas eſſet ex pte rerũ:qꝛ intellꝰ non põt cognoſcere rē pp mutabilitatē rei: non pp impfectionē ſuã. ℂ Preterea obiectũ nõ hꝫ eſſe ĩ ſpē niſi eſſe ſplendēs ⁊ repñtatiuũ p qđ hꝫ eē cognitũ ĩ intellectu hoc eē aut ē eſſe abſtractũ a ſingularibꝰ nihil aũt ſm tale eſſe ē principiũ actiuũ realis opationis qꝛ oē tale actiuũ ē ſingulare.igꝛ obiectũ ſm eē qđ hꝫ in ſpē nõ vꝛ ꝙ poſſit eſſe principiũ realis operatiõis. ℂ Preterea oē agēs reſpcũ duorum effectuũ quoꝝ vnus ē nobilior alio ſi ſit totale pncipiũ actiuum reſpcũ effectus nobilioris ⁊ multo fortiꝰ ⁊ reſpectu effectꝰ imperfectioris vt pꝫ de ſole ꝓducēte diuerſa aĩalia ex putrefactiõe quoꝝ vnũ eſt pfectius alio. Et rõ eſt qꝛ minor ꝟtus requiriꝛ ad ꝓductionē effectus ignobilioris ⁊ qđ põt in maius põt in minus:ſꝫ anima ſeparata ē equiuoca cã reſpectu intellectionis ſui ⁊ alioꝝ ſenſibiliũ ⁊ intellectio ſui ē actꝰ nobilior intellectiõe rei materialis qꝛ obiectũ eſt nobilius. reſpectu aũt intellectiõis ſui ē cã effectiua totalis:qꝛ ĩ hac intellectione intellꝰ ⁊ obiectũ ſunt idem. ꝙ reſpectu intellectiõis materialis intellꝰ eſt totale pncipiũ. ℂ Preterea hic arguiꝛ de viſiõe beata. Nam ſi ad actũ videndi beatificum cõcurrit intellꝰ beati ⁊ obiectum vt eſſentia diuina ſequiꝛ ꝙ eēntia diuina neceſſario habebit actionem ad extra. Probatio. oīs actio q̃ cõpetit deo prius ſm ordinē ꝙ p reſpectũ volũtatis cõpetit ſibi ex natura rei ⁊ ex neceſſitate ſꝫ eēntia diuina vt eēntia ē obm beatificũ ſic aũt ſꝫ reſpectũ pcedit ſeipſaꝫ vt volēs:ē igꝛ ſi vt obꝫ ē intellectiõis beate ↄcurrat ad cauſandũ ipſam ſequiꝛ ꝙ neceſſario cauſabit ipſaꝫ: cõfirmaꝛ ſi angelus videat angelũ ſi obm cõcurrat ad actũ intelligēdi cauſandũ angelꝰ viſus nõ obſtãte ꝙ ſit intelligēs ⁊ volēs vt tñ eſt qđdaꝫ ens:⁊ nã neceſſario ↄcurreret ad illũ actũ:igꝛ cuꝫ deꝰ cõſiſt nõ ſolũ vt intelligēs ⁊ volēs ſꝫ vt natura ſic ↄcurreret ad actũ videndi neceſſario cauſabit illũ actum in intellũ beati. ℂ Preterea ſi in cognitiõe intuitiua qua aĩa ſeparata vel angelus videt aliqđ ſingulare pñs ↄcurrũt intellꝰ poſſibilis ⁊ obm extra ſequiꝛ ꝙ nõ ſit neceſſario ponere intellm agētē qꝛ actus intelligēdi pfectior ē ꝙ ſpēs:ſi igiꝛ ad actuꝫ intelligendi cauſandũ ſufficit intellꝰ cuꝫ obo materiali:multo fortius ſufficiet cum obo materiali ad cauſandũ ſpeciē ⁊ ſic nõ requiriꝛ intellectꝰ agēs:vnde ſi ꝓpter tranſlationē de ordine materialis ad ĩmaterialem ibi non requiriꝛ intellectus agens nec oportebit ĩ abſtractione ſpēs cuꝫ intellectio ſit ita ĩmaterialis ſicut ſpecies.

Collatio VIII

2.de. anima Utrũ actus intelligendi ſit ab obiecto effectiue: videt' ꝙ ſic actus diſtinguunť per obiecta ſua ex ſcdo de aĩa. hoc autē nõ põt intelligi formaliter qꝛ obiectũ non eſt formaliter actus intelligēdi. ergo formaliter per obiecta nõ diſtinguunť nec materialiter. certum eſt ꝙ materia actuũ eſt ſubiectũ in quo eſt qḋ eſt anima. Similiter operationis manentis in agēte nõ eſt aliquid aliud qḋ eſt finis eius pter 9.met. vſum ex nono meta. ergo diſtinguũtur p obiecta effectiue. ergo obiecta efficiũt in intellu actus intelligēdi diuerſos ẜm ſpeciem imprimēdo ſuas ſimilitudines. Dr ꝙ nullo iſtorũ modorꝫ actus diſtinguunť per obiecta nec in aliquo gñe cauſe: ſed tñ manifeſtatiue. nã cũ actus intelligendi aſſimilanť obiectis ⁊ nõ potētie intellectiue iõ diſtinctio actuum magis manifeſtať p obiecta ꝙ p potētiã intellectiuã ꝙuis effectiue ſint actꝰ intelligendi a potentia intellectiua ſola.

Cõtra eadē cã limitata ⁊ eiuſdem rõnis nõ põt eē ſufficiens pncipiũ effectiuũ reſpectu diuerſoꝝ ſpecifice diſtinctoꝝ. ergo cũ diuerſoꝝ obo rũ ẜm ſpeciem ſint diuerſe intellectiões ẜm ſpēm nõ pñt diuerſe intellectiones ẜm ſpēm eſſe a ſola potētia effectiue intellectiua niſi ꝯcurrant effectiue obiecta diſtincta ẜm ſpeciē. dicit ad hoc ꝙ potētia intellectiua ex ſua dignitate ⁊ pfectione actiua hꝫ diuerſas ꝟtutes per quas põt in diuerſas operationes ẜm ſpēm ⁊ obm lꝫ nõ cauſet effectiue actũ intellectꝰ in potētia intellectiua tñ determinat intellectũ q̇ eſt potentia indeterminata oĩno ad hunc actum vel ad illũ. ideo intellectꝰ p hoc ꝙ hꝫ diuerſas virtutes ⁊ p hoc ꝙ oba diuerſa determinãt. poteſt elicere intellectiones diſtinctas ẜm ſpēꝫ. vt ſic ſolus intell's facit ad cauſalitatē actus quãtũ ad differentiã actus: ſꝫ obiectũ quãtũ ad determinationē actus vt actum determinat: tñ potentia indeterminata de ſe. determinata ab obiecto eliciat.

Contra hoc qḋ dicit ꝙ obiectuꝫ determinat potentiã ad actũ ex hoc ſequit. ppoſitũ: qꝛ q̄cq̇d eſt in intellectu impreſſiue ab alio ē vel ſpecies vel actus vel habitꝰ. Si igitur obiectum effectiue determinat intellectũ illud impreſſuꝫ in intellectu q̇ ipſum determinat ad actũ erit vel ſpēs vel habitꝰ vel actus ⁊ tunc ſequit ppoſitũ dupliciter. Pmo ꝙ tale non ſit ſpecies qꝛ ante talem determinationem intell's ſpecies imprimit in qua obiectuꝫ relucet ꝙ ponit potētiã intellectiuã determinare nec habitꝰ qꝛ huiꝰ determinatio põt pcedere actũ intelligēdi ⁊ habitꝰ cãtus ex actu intelligēdi ſequit actũ. ergo relinq̄tur ꝙ illḋ impſſuꝫ ſit actꝰ intelligēdi. Scḋo ſequit ppoſitũ qꝛ cũ hmõi determinatio intell's ſit ab obo effectiua ⁊ intell's non pt in actũ intelligēdi niſi in q̄tũ determinať ab obo. igiť intell's non ſufficit ad cãndũ actũ intelligēdi ſine actione obi in intellm. ergo ꝯcurrit obm ad cauſandũ actũ intelligēdi qꝛ determinatio actꝰ ꝯcurrit ad eli

cieͣdū actū cū itell's (iquātū ſic de
termiat) actū eliciat ⁊ ſic hꝫ ꝓpoſi
tū q: act⁹ itelligēdi nō fit a ſola
potentia intellectiua effectiue.

Cōtra hoc ꝙ ſcđo đr ꝙ i
tell's hꝫ diuerſas
ꝟtutes ad cāndum diuerſas opa
tiones ſm ſpēm. Nā ſiue potētia
aie ponaẜ eſſentia aie ſiue abſo=
lutū additū ꝑ hoc ꝙ aia hꝫ ꝟtu=
tes reſpectu diuerſaꝝ opationuꝫ
ſm ſpēm hꝫ diuerſas ptātes. alr
eñi itell's ⁊ voluntas non eſſent di
uerſe potētie. ergo ſi itell's hēat
virtutes diuerſas reſpectu diuer
ſaꝝ opationū ſm ſpēm ſequiẜ ꝙ
intellectus ſit plures potentie.

Contra hoc ꝙ tertia đr
ꝙ itell's cāt ſub
ſtātiā actus ⁊ obiectū determina
tionē in actu qm̄ hic actus vt hic
actus ꝗ attigiẜ obiectuꝫ đtermia
tus eſt. ergo qđ hꝫ ſufficiētē cāli
tatē reſpectu ſubſtātie iſti⁹ actus
hꝫ ēt ſufficientē cālitatē reſpectu
determiationis in iſto actu ſi igr̄
ſolus itell's ſit ꝑ ſe cā ſubſtātie il=
lius actus: ſequiẜ ꝙ ſolus itell's
ſit cā determinationis illius act⁹
Uñ ab eodeꝫ eſt actus ſm ſubſtā
tiā ⁊ ſm determinationem actus.

Ad primū iſtoꝝ đr ꝙ
illđ ipreſſuꝫ
ab obiecto in intellectu quo itel=
lect⁹ determiaẜ ad actū determi
natum eliciēduꝫ non eſt ſpēs nec
habitus nec actus: ſꝫ eſt ſola paſ
ſio de gñe paſſionis qua intelle=
ctiua potentia iclinaẜ ab obiecto
ad actum determinatum ſicut in
telligere non eſt aliꝗd abſolutuꝫ
ſed actio quedam vel paſſio ſim=
plex que eſt actus perfecti.

Cōtra phs. 5. phy. ꝓbat ꝑ
plures rōnes ex in
tētione ꝙ ad actionē non eſt mo
tus neqꝫ ad paſſionem ergo im=
poſſibile eſt vt motus quo itell's
mutaẜ ab. a. eſſe ideterminato ad
eſſe determinatum ꝑ actionē obie
cti determinātis effectiue termi
neẜ ad ſolā paſſionem.

Preterea quicꝗđ patiẜ
real'r patiẜ ſꝫ
aliquā formā: ꝙ eñi aliꝗd patiẜ e
tñ ꝙ nihil abſolutum in paſſo re
linquaẜ eſt oppoſitū in adiecto.
vñ ſicut nihil moueẜ ſm motū ſꝫ
ſm aliquā formā ſm quā moueẜ
ita nihil patiẜ ſm paſſionem ſed
ſm aliā formā ſm quā patiẜ. er=
go ſi intellectus patiaẜ ab obie=
cto ꝑ hoc ꝙ ab ipſo determinaẜ
oportet vt aliā formaꝫ imprimat
ſm quam patiatur.

Preterea nihil pōt eſſe
ꝓncipium ⁊ rō
formalis operādi niſi aliqua for
ma abſoluta ⁊ non ſola paſſio nō
eñi ꝑ ſolā paſſionē vt ꝑ ꝓncipiuꝫ
⁊ rōnem formalem đr aliꝗd agere
ſed ſm dictā reſponſionē intelle
ctus non pt agere niſi inquātum
ab obiecto determinaẜ. ergo illđ
ꝑ qđ intellectus ſic determinaẜ
non poteſt eſſe ſola paſſio ſed ali
qua forma abſoluta.

Preterea poſita cā ſuffi
cienti ⁊ nāli et
materia circa quā agit ſi habeat
opationē trāſeuntē pt agere cir=
cunſcripto ꝗcunqꝫ alio. Aliter eñi
non eſſet cā ſufficiens. Si igr̄ in=
tellectus ſit ſufficiens cā ⁊ totalis
reſpectu intellectionis: cum ipſe
ſit cā nāliter agens ⁊ nō libere cir
cunſcripta determinatione ⁊ quo
cunqꝫ alio adhuc poterit agere:
ergo intellectus ageret: lꝫ ab ob=
iecto nō determieẜ ad itelligēdū

Vel ſub alia forma ſic i=
tellectus aut hꝫ

totā cāſitatez reſpectu itellectionis aut non. ſi non totā cāſitatez hȝ hr̄ ꝓpoſitum ꝙ actus itelligēdi non ſit a ſola potētia itellectiua. Si ꝟo intell's hȝ totā cāſitatē reſpectu intellectionis cū poſita tota cāſitate effectus nāliter cauſante ponit̄ effectus: ſequit̄ ꝙ intellectus ſine obiecto ꝛ ſine determinatione fcā ab obiecto intelligere poſſe. Alr̄ dicebat̄ ad rōnem ſuperius factā ꝙ alio mō determinat̄ potentia actiua ꝛ potentia paſſiua nā potētia paſſiua eſt potentia ꝯtradictionis ꝛ non determinat̄ ad aliquē actū ſcðm niſi ꝑ aliquā formā q̄ ſit ꝑncipiū actus ſcði ſibi impreſſam vt lignum nō determinat̄ ad calefaciēduȝ niſi ꝑ calorē ſibi impſſum: ſȝ potētia actiua ad hoc ꝙ determinet̄ ad agenduȝ nō reqrit ꝙ alidd ſibi iꝑmat̄: ſȝ ſufficit ſola approximatio materie circa quā agit. hoc pȝ 9. me. vbi ꝓbat phs ꝙ ad hoc ꝙ potentia naturalis exeat in actū non reqrit̄ niſi ꝙ ſit approximatum paſſum ita ꝙ hoc ſit natum

phs. 9 meta. agere ꝛ illð pati ꝛ non ꝙ alidd ſit potentie actiue impreſſum ꝛ iō cū ſm ꝑdictā opinionē potētia itel- tellectiua ſit potentia actiua ad hoc ꝙ determinet̄ ad certū actū eliciēdum nō reqrit̄ ꝙ alidd ſibi imprimat̄ ſȝ ſufficit ſola exhibitio obiecti in qð ꝑ actū ſuū tēdit Rō igr̄ ſuperius facta falſuȝ ſupponit ꝙ obiectū effectiue determinat intell'ꝫ ꝛ iō non imꝑmit obiectum alidd itellectui nec actuȝ nec ſpēȝ nec hitū. ſȝ itell's in ſeipſo cauſat actū itelligēdi. ¶ Sed tūc reſtat rńdere ad vn ā rōnem ꝑus factā qn arguit̄ ꝙ cā vniꝰ rōnis nō ꝑt eſſe ꝑncipium ſufficiēs reſpectu diuerſarum operationum diſtinctarum ſpecie.

Ad qð dr̄ ꝙ hoc verū eſt ð cā vniuoca ſȝ nō de cā equoca q̄ ꝑ exhibitionē diuerſoꝝ obiectorum cauſat diuerſas oꝑationes ſpē diſtinctas vt ſol cō ſtringit lutum ꝛ diſſoluit glaciē in tell's ꝟo eſt cā equiuoca ꝛ aliq̄ mō limitata reſpectu itellectionuȝ ꝛ iō ꝑ ꝯformitatē ad diuerſa abiecta poteſt ſua cāſitate diuerſas intellectiones cauſare.

Sed cōtra hoc arguitur q: poſſe ꝓducere duas itellectiōes duorū obiectoꝝ ſpē diſtinctoꝝ eſt maioris ꝑfectionis ꝙ̄ poſſe ꝓducere vnā iſtaꝝ ꝛ tn̄ ſicut poſſe ꝓducere duas ſpēs ꝛ duos effectꝰ ſpē diſtinctos maioris ꝑfectiōis eſt ꝙ̄ ꝓducere vnū iſtoꝝ alr̄ eīn hñs virtutē ad ꝓducēdū vnum iſtoꝝ tn̄ hr̄et virtutē ad ꝓducēduȝ ambo qð falſum eſt ꝛ eadē rōne poſſe ꝓducere tres itellectiones maioris ꝑfectiōis ē ꝙ̄ ꝓducere duas. cum igr̄ itellectiones poſſint inuicem ſuccedere in īfinitum ſi intellectus hȝ virtutē actiuā ſufficientez reſpectu vniꝰ itellectionis hēbit ꝟtute cāndi īfinitas itellectiones ſucceſſiue: ſed hoc eſt īfinite ꝑfectionis vt ꝓbā tū eſt cuȝ poſſe tres intellectiones ſucceſſiue ſit maioris ꝑfectōis ꝙ̄ poſſe l duas ꝛ ita poſſe l īfinitis ſucceſſiue erit īfinite ꝑfectōis. igr̄ itellectꝰ erit infinite ꝑfectionis ꝛ infiniti vigoris quod eſt impoſſibile.

Ad hāc rōnē dicebat̄ ꝑmo oñdēdo ꝙ hec rō non magis ꝯcludit ꝯtra opinionem ponentē ꝙ itell's ſit totalis cā itellectionis ꝙ̄ ꝯtra aliā opinionem ponentez ꝙ non ſit tota cā intellectionis ſed partialis q̄

cũ obiecto ꝯcurrit ad efficiendũ actum intelligendi qm̃ cãlitas ⁊ actualitas ꝑtialis qua itell'ꝰ cũ duobus obiectis ſpẽ diſtictis p̃t ꝓducere diuerſas itellectiões ſpẽ diſtictas eſt maioris ꝑfectionis ⁊ virtutis in itell'u ꝙ̃ cãlitas ꝑtialis qua cũ vno obō p̃t in vnã itellectionẽ ſꝫm ſpẽ⁊.ꝓbaꝛ hoc ſicut ipi ꝓbãt q: al'r hñs cãlitatẽ ꝑtialeꝫ reſpectu vniꝰ itellectiõis tm̃ hẽret cãlitatẽ ꝑtialẽ reſpectu duaꝝ intellectionũ ſpẽ diſtictaꝝ ⁊ hoc ẽt pꝫ eſſe veꝝ cum itell's maioꝛeꝫ viſum ⁊ maioꝛẽ ꝟtutẽ hꝫ ad itelligẽdum maius itelligibile vt ſubſtãtiã determinatã ad itelligẽdum minus itelligibile ⁊ maioꝛis difficultatis eſt ad cognoſcẽdũ maiꝰ itelligibile ꝙ̃ minꝰ. hec aũt difficultas nõ eſt ex ꝑte itelligibiliũ q: vnũ obiectũ ꝙ̃tũ eſt de ſe natũ eſt imp̃mere ⁊ agere cum itellu ſicut aliō igr̃ ſꝫm deductionẽ rõnis ꝑfecte poſſe ſucceſſiue in ifinitas intellectiones ſꝫm ſpeciẽ ſicut cã partialis ꝯcludit in intellectu infinitatem virtutis.

Ad rõnem ſecũdã cũ dicebaꝛ ꝙ rõ ſupponit ꝙ p̃t eſſe ꝓceſſus in ifinitũ in ſpẽbus ⁊ obiectis diſtictis ſꝫ ſpẽꝫ reſpectu quoꝝ poſſunt eſſe itellectiones ifinite diſtincte ſꝫm ſpẽm hoc aũt ſuppoſitũ dubiũ eſt valde. an deus ſup oẽm ſpẽm poſſet aliã in ifinitũ ꝓducere hoc tñ ſuppoſito vlteriꝰ dr̃ ad rõnẽ ꝙ poſſe ꝓducere hãc itellectionẽ ⁊ illam eſt maioꝛis virtutis ꝙ̃ ꝓducere vnã tm̃ ⁊ hoc q: iſte itellectiones ſunt iequales ⁊ vna ẽ nobilioꝛ q̃ erit reſpectu nobilioꝛis obiecti: cuius cognoſcibilitas nõ excedit virtutẽ itell's: ſed ſic procedẽdo in infinitum in obiecto ſꝫm ſpeciẽ ⁊ intellectione in vltio erit deueniread aliqō obiectum adeq̃tum virtuti intell's cuius cognoſcibilitas adequat ꝟtutẽ cognitiuã intell's qō ẽt natum eſt ab itellectu cognoſci ꝙ̃tum cognoſcibile eſt ⁊ circa illō obiectum intell's natus eſt habere actum intelligendi ꝑfectum quẽ hẽre poteſt ⁊ ſi tunc ꝓducaꝛ aliqua ſpecies nobilioꝛ q̃ excedit virtutem cognitiuã itellectus circa illō obiectum intellectus non habebit ꝑfectioꝛẽ actũ cognoſcẽdi: ⁊ tãdem aſcẽdẽdo habebit actũ imꝑfectioꝛẽ cognoſcẽdi ⁊ minus itenſum circa obiectũ nobiliꝰ ꝙ̃ circa obiectũ adeq̃tuꝫ ſibi ⁊ tũc poſſe ꝓducere aliã itellectionẽ impfectioꝛẽ ⁊ ꝑfectioꝛem circa obiectũ ſibi adeq̃tũ nõ ẽ maioꝛis ꝟtutis ꝓducere illaꝫ itellectionẽ ꝑfectioꝛẽ tm̃: q: ꝑ eãdẽ virtutem in ſumno ꝑ quã poteſt in actum perfectioꝛẽ. poteſt etiã in actum imperfectioꝛem circa nobilius obiectum qō excedit virtutem intellectus cognitiuam.

Cõtra fiat rõ p̃dicta non de iequalitate obiectoꝝ ⁊ itellectionum ſꝫ de pluralitate intellectionũ ſꝫm ſpẽm quãuis eſſent equales ⁊ obiecta eq̃lia ſic poſſe ꝓducere duas itellectiones equales ſꝫm ſpecieꝫ maioꝛis virtutis eſt ꝙ̃ poſſe ꝓducere vnã tm̃. ergo poſſe pꝛoducere infinitas intellectiões diuerſas ſꝫ ſpeciem etiam equales erit infinite perfectiõis ⁊ virtutis: ſed hoc poſſe conuenit intellectui ſi ſit ſufficiens cauſa reſpectu intellectionis cuiuſlibet obiecti ergo vt p̃us ſequiꝛ ꝙ intellectus ſit infinitus in vigoꝛe. ¶ Preterea qō ſ dr̃ ꝙ dubium eſt de ꝓceſſu in infinitum in productione ſpẽruꝫ hoc nihil

facit ad propoſitum q2 ſiue poſſi
bile hoc ſit ſiue impoſſibile ratio
equalr ↄcludit: quia ſi ponaẗ ꝑ
impoſſibile ꝙ ſup quãdamcꝫ ſpe=
ciem poſſet produci alia in infini
tum ⁊ ꝙ ſolus intellectus cauſet
intellectionem cum omne produ
cibile poſſit ab intellectu cogno=
ſci ⁊ poſſe cognoſcere plura obie=
cta ſm ſpeciem ſit maioris virtu=
tis in intellectu etiã ſucceſſiue ꝙ̃
poſſe cognoſcere pauciora ſequi
tur ſm rõnem priorem ꝙ intelle=
ctus ſit infinit⁹ in vigore: ſed hoc
impoſſibile non ſequiẗ propter
propoſitum hoc quo poniẗ pro=
ceſſus in infinitum in ſpeciebus
rerũ: q2 ⁊ ſi hoc verũ eſſet ꝙ eſſent
ſpecies infinite adhuc cũ hoc eẽt
vna ſpecies limitata ſicut modo
eſt intellectus eius eſſet finitus
in perfectione. ergo illud impoſſi
bile ſequiẗ ex hoc ꝙ poniẗ intel=
lectus actiuus ſufficiens ad cau=
phs. ſandum intellectionẽ. Unde ⁊ phs
aliqñ in arguendo ſupponit im=
poſſibile dumtñ ex illo impoſſi=
bili non ſequaẗ impoſſibile: vt ꝓ
bando ꝙ tempus non ſit motus
celi. arguit ꝙ tunc ſi plures eẽnt
motus celi plura eſſent tempo=
ra cum tamen añs ſit impoſſibile
Augu. apud eum. Similiter Augu. pro
bando ꝙ innaſcibilitas ⁊ pater=
nitas non ſint eadem notio ar=
guit. ꝙ ⁊ ſi pater eſſet ab alio in
diuinis adhuc eſſet pater ⁊ non
innaſcibilis.

Ad primũ hoꝛ dr̃ ꝙ ſi eſſent equa
les ſpecies in ꝑfectione: tunc poſ
ſe producere duo non eſſet maio
ris perfectionis ſiue virtutis ꝙ̃
poſſe producere vnam: ſicut nec
poſſe ſucceſſiue producere duo
indiuidua arguit maiorem perfe
ctionẽ intẽſiuã ꝙ̃ poſſe ꝓducere
vnũ idiuiduũ immo tunc ꝑ eãdẽ
virtutẽ per quam ratio vel cauſa
poteſt producere vnam ⁊ aliam.

Cõtra ſi eſſet aliqua cau
ſa q̃ haberet forma
liter cauſalitates infinitatuꝫ cau
ſarum vniuocarum equalium in
perfectione illa eſſet infinita. er=
go cum habere cauſalitatem ali
cuius virtualiter ſicuthꝫ cã equo
ca ſit ꝑfectius hr̃e cauſalitatẽ ꝙ̃
hr̃e formalr ſequiẗ ꝙ cã equoca
virtualr hñs cauſalitatẽ reſpectu
infinitoꝝ effectuum ſpecie diffe=
rentiũ lꝫ eſſentialiũ ſit ifinite ꝑfe
ctionis intenſiue igr̃ ſi intellꝰ ha
beat cauſalitatem reſpectu intel
lectionũ infinitarum ſpecie equa
lium in perfectione erit infinita
in perfectione.

Preterea ſi poſſe ꝓdu=
cere duas ſpe
cies in ꝑfectione non ſit maioris
virtutis ꝙ̃ producere vnaꝫ tunc
hñs virtutẽ ad ꝓducendũ vnam
hr̃et virtutẽ ad producẽdũ duas
⁊ ſic cũ vna ſpẽs habeat virtuteꝫ
ad ꝓducẽdũ indiuiduum ſpeciei
ſue ſequitur ꝙ vnaqueꝗ ſpecies
poſſit producere aliam indifferẽ
ter. quod falſum eſt.

Ad primũ ꝙ ſi omnes
ſpẽs eſſent
equales in perfectione ſicut indi
uidua vnius ſpẽi: tũc illa cauſa q̃
includet formaliter cauſalitates
omnium non eſſet infinita inten=
ſiue ſed ſoluꝫ extenſiue. Si enim
eſſet infinita intenſiue, neceſſario
perfectio vnius ſpeciei eſſet, ma=
ior ꝙ̃ perfectio alterius.

Ad primum princi=
pale ar
guitur per philoſophum. 7. me.
vbi vult ꝙ ꝓncipium omnium in phs. 7

ſyllogiſmis practicis eſt qꝺ q̇d
eſt ex quo fiūt ſyllogiſmi. Uñ ait
ibi ꝙ ſicut eoꝝ que fiūt a natu=
ra eſt potētia inſꝑmate ꝑ quā fit
aliq̇d ſiīe:ſic eoꝝ que fiūt ab ar
te eſt principiū rei facte vt ꝯcłōs=
nes practice reducant̃ i ꝑ̇ncipia
ꝛ principiū qꝺ q̇d eſt:ſʒ qꝺ q̇d ē
obm ē intellꝰs.ergo obm intells
eſt pricipiū actiuū eoꝝ q̄ fiūt ab
arte quoꝝcunqꝫ ſpēs eſt in aia.
ſpēm aūt dico qꝺ q̇d erat eſſe.cu
luſcūqꝫ:ꝛ illud qꝺ q̇d erat eē rei
artificialis in aia dicit eē princi=
piū actiuū cognitiōis factiue ſi
ue artificialis.ꝓpter qꝺ etiā prin
cipiū dicit in artificialibꝰ ſiīe fit
a ſiīi. Uñ ꝯcludit ꝙ ſi ſanitas ſit
ab arte.tūc ſpēs q̄ ē ab aia eſt fa
ciēs:vñ inchoat̃ motus ſanādi ꝛ
ſic dicit ꝙ accidit ſanitatē ex ſa=
nitate fieri:q꞉ ex ſanitate in aia
fit ſanitas i re extra.ſi aūt ſolus
intellꝰs eēt principiū actiuum co
gnitionis artificialis.tūc in arti
ficialibꝰ nullo mō fieret ſiīe ex ſi
mili.nec ex domo in aia fieret do
mus extra:ſʒ ex ſolo intellꝰu q̇ nō
magiꝫ aſſimilat̃ domuiqꝫ ſanitati

Collatio. IX.

VTrum intellectꝰ circūſcripto oi actu volūtatiꝫ poſſit aſſentire oi ꝑ ſe ſcibili. Dr̃ ꝙ oi ꝑ ſe ſcibili a nobis in via pōt intellꝰs aſſentire circūſcripto iperio volūtatis nō tñ oi ſcibili in ſe. Primū ꝓbat̃ ꝑ hoc ꝙ ois potētia hʒ in ſe ſuam opationē que eſt ſalus ꝛ ꝑfectio eiꝰ circūſcripto quocūqꝫ alio qꝺ nō facit ad ſuā opationē ſʒ oſtē=ſo aliquo ſcibili a nobis ipſi itel lectui.aſſentire veritati illiꝰ ꝛ intelligere veritatē illius ſcibilis ē opatio intellꝰs que eſt ſalus ꝛ ꝑ=fectio eius ad eē cuiuſmodi opationis nihil facit actus volūtatis Tū q꞉ nō eſt in volūtate nr̃a q̇n viſis tāgamur. Tū q꞉ actus itelligendi prior eſt actu volūtatis ꝛ primū nō depēdet a poſteriori ergo circūſcripto oi actu volūtatis intellꝰs pōt de ſe aſſentire oi ſcibili ab alio nō tñ oi ſcibili i ſe q꞉ creditū aut deū eſſe trinum ꝛ vnū eſt ſcibile i ſe ꝛ tñ ei nō aſſen- beatꝰ
tit intellꝰs niſi cōcurrat actus vo- Aug.
lūtatis q꞉ ꝭʒ Aug.cetera pōt q̇s nolēs credere ꝓo nō niſi volēs.

Contra arguitur ꝓbando ꝙ cuilibet ſcibili ēt credito pt intellꝰs aſſentire ſine imꝑio volūtatiꝫ:ita ꝙ ſi ē ſcibile i ſe ꝙ ſit ſcibile a nobiꝫ. Et arguit̃ ſic ois ꝯpoſitio cuiꝰ termini pñt apꝑ̄hēdi ab itellꝰu ſi ē ſcibilis in ſe eſt ſcibilis illi intellectui ſʒ hmōi cōplexionis deū eſſe trinū termini pñt apprehēdi ab intellectu nr̃o.ergo talis cōplexio ſcibilis eſt ab intellectu noſtro.
¶ Dicit̃ ꝙ maior vera eſt ſi termini cōplexionis poſſint apprehēdi ab intellectu ſcd̄m ſuas rōnes quiditatiuas tunc eñ cōplexio pōt ſciri ab eodē intellectu. ſʒ qñ termini ſoluʒ apprehendūtur in generali non opʒ ſic vero ſolū apprehendit̃ deus in via a nobis nō ꝭm ſuaʒ eſſentiā vt eſt hec eſſentia in ſe ſed ſolum ꝭm gn̄ales rōnes attributoꝝ.

Contra maior ꝓbatur generalr̃ ſic arguendo. ois ꝓpoſitio conſtituta ex terminis in gn̄ali cognitis ſcibilis eſt ab itellectu apprehēdente illos terminos in gn̄ali vt ſunt extre=

ma illius ꝓpoſitionis:ſꝫ hec de⁹
eſt trinus eſt hmõi ꝓpoſitio cõ
ſtituta ex terminis in gñali co=
gnitis.ergo eſt ſcibilis a nobis in
gñali ab intellectu nr̃o in gñali
apprehẽdẽte illos terminos vt
ſunt extrema illius cõplexionis.
Maioꝛ ſic ꝓbaꝛ. Nã talis ꝓpo
ſitio aut eſt immediata aut me=
diata.Si eſt imediata:ergo ſci=
bilis eſt ab intellectu apprehen
dente terminos illos eius ↄfuſe
⁊ in gñali vt ſunt termini illius
ꝓpoſitionis.Si eſt mediata.er=
go medium hꝫ inter extrema ſꝫ
ſi extrema apprehẽdi pñt ab ali
quo intellectu:⁊ mediũ inter il=
la põt apprehendi de quo me=
dio querendũ eſt ſicut prius aut
eſt immediata ꝓpoſitio aut me=
diata.Si immediata ergo ſcibi=
lis ab intellectu apprehendente
terminos.Si mediata : ergo hꝫ
mediũ ⁊ ſic vſqꝫ ad aliqđ imme=
diatũ principiũ deueniaꝛ. ergo
oĩs cõplexio cuius termini in ge
nerali apprehenduntꝛ ab intelle
ctu aliquo ſcibilis eſt ab eodem
intellectu.Aliter vero põt ſic for
mari rõ oĩs cõplexio ſcibilis ex
terminis ↄfuſe cognitis ſcibilis
eſt ab intellectu ↄfuſe apprehen
dente terminos.ſꝫ hec deus eſt
trinus ſcibilis eſt ex terminis cõ
fuſe cognitis. ergo ſcibilis eſt a
nobis apprehendentibus cõfuſe
terminos.Si vero iſtius ſili cõ=
cedaꝛ maioꝛ ⁊ negeꝛ minoꝛ.

Cõtra oĩs complexio ne
ceſſaria ex termi=
nis ↄfuſe cognitis ſcibilis eſt ab
intellectu ↄfuſe apprehendẽte
terminos:ſꝫ hec deus eſt trinus
neceſſaria eſt ex terminis ↄfuſe
cognitis q꞉ eſt aliqua vel eſt vt
ſic ⁊ nõ ↄtingens . ergo neceſſa=
ria:ergo hec deus eſt trinus ſci=
bilis eſt ex terminis ↄfuſe cogni
tis.maioꝛ ꝓbaꝛ:vt prius :q꞉ oĩs
cõplexio neceſſaria ex terminis
ↄfuſe cognitis eſt imediata aut
mediata ſic̃ pri⁹ argumẽtatũ eſt

Collatio. X.

Utrũ ad hoc ꝙ
intellect⁹
aſſentiat alicui vero
requiraꝛ aliqđ lumẽ
infuſum qđ non vr̃
ꝑ rõnem naturalẽ cognoſcimus
ꝙ deus eſt intellectiuus ⁊ na=
tura intellectualis:⁊ per ↄñs ꝙ
ſit natura volitiua ex q̃bus etiã
cognoſcimus ꝙ ſit cõuerſiua ſu
pra ſe.Ex hoc aũt ꝙ deus eſt in=
telligẽs ⁊ cõuerſiuus ſupra ſe ſe
quiꝛ ꝙ ſit dicens:omne eñ intel
lectiuũ cõuertens ſe ſupra ſe eſt
expreſſiuũ:⁊ per ↄñs dictiuuꝫ
dicere eñ importat notitiã exp̃ſ
ſiuã luminis declaratiuã.ergo ꝑ
rõnẽ naturalẽ poſſumus cogno
ſcere ꝙ deus ſit dicens:ſꝫ vbi eſt
dicens ibi eſt ꝙ dr.ergo natura
liter poſſumus cognoſcere ꝙ in
deo eſt dicẽs ⁊ qđ dr . ſꝫ illud qđ
dr importat relationẽ oppoſitaꝫ
ad dicentẽ relõnes vero oppoſi
te nõ pñt eſſe in eodẽ ſuppoſito
ergo ꝑ rõnem naturalẽ poſſu=
mus cognoſcere deo pluralitatẽ
ſuppoſitoꝝ:ſic etiã argui põt ex
ꝑte volũtatis ꝙ ſi deus ſit natu
ra volitiua ⁊ cõuerſiua ſupra ſe
ꝙ ſit ſpiratiua : ergo ſine infuſo
lumine naturalr̃ cognoſcere poſ
ſumus in deo trinitatẽ ꝑſonaꝝ ⁊
ſi hoc verꝝ poſſumus cognoſce=
re ſine lumine infuſo multo for=
tius qđcũqꝫ aliud. Diciꝛ ad hoc
ꝙ per rõnem naturalem ſolum
põt ꝓbari ꝙ i deo ſit dicẽs ⁊ qđ

dicit differentia ſola rõne ſȝ non qȝ differũt realr queadmodũ. p ſone differũt ſicut nec intellectꝰ in tellectũ differũt in deo realr.

Cõtra qñ aliqd eſt ſufficiens principiũ pductiuũ alicuius per rõnem naturalẽ cognoſci põt ꝙ in quocũꝙ eſt illud principiũ ſine imperfectione ſui ꝛ in diſpõne q· in illo etiã eſt principiũ pductiuum et hoc reſpectu pducti adequati ſi agat naturalr ꝛ vniuoce ſȝ memoria. Ergo memoria ẽ pricipiũ ſufficiẽs pductiuũ ꝟbi itelligo p me-

Aug. moriã. queadmodũ Aug. intelligit totũ qȝ ꝯcurrit ad pductionẽ verbi vt memoriã actuatã p obiectũ. ſic em̄ accipiẽdo memoriã ipſaȝ. Unde memoria eſt ſufficiens principiũ pductiuum verbi nõ inꝯtuȝ eſt ex nihilo: nec inꝯtuȝ eſt ens hñs imperfectionẽ qȝ tũc qȝlibet aliud imperfectũ poſſet pducere. ſȝ ſicut calor nõ inꝯtum eſt ex nihilo: nec inꝯtũ hȝ imperfectionẽ. ſȝ inꝯtum calor eſt principiũ calefaciendi. ſic memoria inꝯtũ memoria eſt pncipiũ pducendi verbum. ergo in quocũꝙ eſt memoria ſufficiens hñs obiectũ ſibi pñs in illo erit ſufficiẽs principiũ pducẽdi pductũ adequatũ cũ agat naturalr. ergo cũ in deo ſit intellectꝰ hñs obiectũ ſibi pñs: ꝛ ita memoria ſine imperfectione p naturalem rõnem cognoſci põt ꝙ in deo ſit principiũ ſufficiẽs pductiuũ producti adequati: ſȝ nihil eſt adequatũ memorie dei niſi infinitũ ergo per rõnem naturalẽ ꝯcludi põt ꝙ deus pducit deũ ꝛ ſic per ꝯñs ꝙ in deo ſint plura ſuppoſita ꝛ hec rõ etiã vȝ ad pncipale ¶ Preterea arguit per rõnem p-

cedẽtis collationis omne neceſſariũ cuius termini pñt naturaliter apphẽdi ab intellu põt ab eodẽ intellu apphendi vel vt principiũ vel vt ꝯclo ꝯtũcunꝙ termini ꝯfuſe apprehendunt nec ſunt extrema illius ppoſitionis neceſſaria ſȝ cuiuſlibȝ neceſſarij ꝛ crediti vt hmõi deũ eſſe trinũ ꝛ vnũ termini pñt naturalr ab intellu nr̃o apprehẽdi lȝ cõfuſe vt ſunt extrema ppoſitionis: alr cõplexio nõ poſſet credi: ergo qȝlibet neceſſariũ põt in lumine naturali apprehẽdi ab intellu ſiue in lumine infuſo aſſumpta prius probata eſt. ¶ Preterea ois forma que pter ſui nobilitatẽ ꝛ dignitatẽ pducibilis eſt a deo ſolo pfectior eſt ꝙ pducibilis ab ente creato: qȝ ſi igit agẽs creatũ põt i formã pfectiorẽ ergo repugnat virtuti create illã formã pducere que a ſolo deo pducibilis eſt. pȝ igit maior. ſȝ ſi opȝ ponere lumẽ infuſum vt lumen fidei illa ſolũ pducibilis eſt a deo ergo eſt forma nobilior ꝙ forma quacũꝙ pducibilis ab agẽte creato: et ſic fides eſſet nobilior ꝙ ſciẽtia qȝ eſt ꝯ hugonẽ de ſacramẽtis vbi dr ꝙ fides eſt media inter ſcientiam ꝛ opinionem. Hugo de ſacramẽtis.

Preterea nõ maior certitudo i actu credẽdi per habitũ infuſum põt haberi de aliquo obiecto credibili ꝙ per actũ credẽdi fidei acqſite: iõ nõ requirit lumẽ fidei infuſuȝ vt in iſto lumine intellectꝰ firmiter adhereat in cognoſcendo aliqȝ obiectũ. probatio añtis nõ maior certitudo eſt i actu aliquo dependẽte ab alio ꝙ ſit in illo a quo depẽdet: ſȝ actus credẽdi fidei ifuſe depẽdet ab actu

fidei acq̃ſite ꝛ fide acq̃ſita. Nam
puer baptizatus lꝫ h̄eat fidē in=
fuſam: nō tñ propter hoc p̄t actū
credēdi elicere: ſꝫ ſolū qñ acq̃ſie
rit ſibi fidē acq̃ſitā credēdo p̄di
cātiſ dicēti articulos. Uñ Augu
ſtinus ꝯ epl'aꝫ fundamēti nō cre
do euāgelio niſi q2 credo eccl'ie
catholice a qua acquirit fides
de credēdis. ergo nō maior certi
tudo eſt in actu fidei infuſe ꝙ ac
q̃ſite ergo fruſtra ponit lumē fi=
dei infuſe ad intelligendū aliqđ
verū cū ſufficiat fides acquiſita.

Aug. ꝯ epiſtolaꝫ fundamenti.

¶ Hec rō fuit ꝯ dictū rñdentis
dicētis ꝙ nō ſufficit fides acq̃ſi=
ta: q2 illa innitit ei q̄ pōt fallere
ꝛ falli: ſꝫ fides infuſa illi q̄ nō po
teſt fallere nec falli.

Preterea q̃libet theolo
gus fatet qđ
pōt oſtēdere naturalr fidē ſuam
nō eſſe impoſſibilē: nec illa eē im
poſſa que credimus dū pōt ſol=
uere rōnes in ꝯtrium fidē impu=
gnantes. ſꝫ qđ nō eſt impoſſe eſt
poſſe. ergo theolog9 p̄t oñdere p
rōnē naturalē ꝛ probare oīa cre
dibilia eē poſſibilia: vt deū eē tri
nū. ſꝫ cū in diuinis nō ſit potētia
ad vtrūlibet: ꝙ p rōnē nālez pōt
ꝯcludere ꝙ deū eē trinū ꝛ vnū eſt
poſſe neceſſariū ꝛ ſic de alijs. ꝙ ꝛc.

Preterea cum ſint tria
gña relonuꝫ
ex. 5. meta. ꝛ in diuinis nō ſit re=
latio p modū numeri: q2 ibi non
ē ꝯtinuū vñ cauſet numer9. Nec
ēt relatio p modū mēſure ꝛ men
ſurati: q2 ſcia nō mēſurat ab ali
quo q2 non cauſatur nec ab ali=
quo extra nec ab aliquo intra.
ergo relinquit ꝙ ibi ſit relo per
modū actiui ꝛ paſſiui producen
tis ꝛ pductiui ſic eſſentia diuina
vt eſt ſub vna relone actiuitatis
ꝯſtituat vnū ſuppoſitum: ꝛ eadē
eſſentia ſub eadem rōne oppoſi
ta aliud ſuppoſitum.

5. met.

Preterea in p ſe ordi=
natis ſicut ſim
plicit ad ſimplr ꝛ maius ad ma
ius ſic maximū ad maximū: ſi ve
rū pōt cognoſci ab intellectu no
ſtro. ergo magis verū magis co=
gnoſcet ab intellectu nr̄o ꝛ ma=
xime verū maxie pōt cognoſci ab
eodē intellectu ſine aliquo lumi
ne infuſo. ergo ꝛc. Nec vꝫ dicere
ꝙ ꝯſideratio tꝫ in his que ſunt in
eodē gñe: q2 ēt tꝫ in analogis, vt
ſi calor puus p̄t pducere calidū
ſi virt9 caloris maior eēt i alio ꝙ
prior magis calidū p̄t pducere ſic
ēēcū ſapia ſit ſcia pfectior: perfe
ctius verū illa pōt cognoſcere.

Preterea fides eſt que
dā formaque
obſcure repñtat deū. ꝛ ita eſt for
ma impfectior. ꝙ nō repugnat ꝙ
cauſet creatura rōnalis q̄ inclu
dat pfectionē illi9 ꝙ talis creatu
ra ex puris naturalibus p̄t om=
ne credibile cognoſcere ꝛ firmi=
ter aſſentire. ergo ꝛc.

Collatio. XI.

Utrū ad hoc ꝙ intellect9
noſter videat deū in
pñtia reqrat lumē in
fuſum: ꝙ nō arguit
qm̄ itellectus noſter in via in lu
mine ſuo naturali p actū intelli=
gēdi attingit deū in rōne obiecti
ergo cū intellectus ꝛ lumē natu
rale nō ſint minoris ꝟtutis poſt
ſeparationē a corpe vr̄ ꝙ intell'a
in lumine ſuo naturali p actū in
telligēdi poteſt attingere deum
ſub ratione obiecti in preſentia
ſꝫ non attingit deū vt obiectum

abſens:qꝛ hoc ẽ impoſſe in pria: ꝫ vt pñs:ſꝫ attingere obꝫ vt pñs eſt ipm attingere cognitione intuitiua nõ obſcura ſꝫ clara.ꝫ intellꝰ in patria lumine ꝑprio põt deũ videre:ꝫ ꝛc. Dicit ꝙ non eſt idẽ de lumine naturali ꝛ intellu reſpectu dei in via ꝛ in patria:qꝛ in via intellꝰ nr̃ cognoſcit deũ ꝑ creaturas diſcurrẽdo a creaturis ad deuꝫ:q̃ modus cognitiõis nõ eſt in patria:ꝛ iõ lꝫ hic intellectꝰ noſter ꝑ actũ diſcurſiuũ deuꝫ attingat:nõ tñ in patria in lumine naturali ſꝫ requirit ſupnaturale in quo deum intuitiue videat.

Cõtra q̃uis intellꝰ hic i via diſcurrat a creatura ad deum: tñ in fine diſcurſus opꝫ ꝙ directe intelligat deũ ibi inſiſtẽdo. Aliter eñ in fine diſcurſus nõ directe intueret deum in rõne obiecti:ſcꝫ q̃d aliud ab illo vlterius eſſet diſcurrere ad cognoſcendũ deũ: ꝛ eẽt ꝓceſſus in infinitũ:opꝫ igit ꝙ intellꝰ tandẽ ſiue memoria hic cognoſcat deũ directe a corpore ſequit: qꝛ tunc põt intellꝰ ꝑ actum ſuuꝫ directe intelligere deũ:ſꝫ nõ vt abſentẽ ꝫ vt pñtem. Dicit ad hoc ꝙ intellꝰ in fine diſcurſus nõ itelligit deũ in ſe etiã abſolute:ſꝫ in reſpectu ad creaturã:puta inquantũ ẽ pncipiũ vel cã creature:etiã referẽdo ad deũ ea q̃ ꝯueniũt creature vt cum intelligit vt ens incorporeum ſimplex ꝛ imutabile q̃ modus intelligendi nõ eſt in prima.

Cõtra adhuc rõ ſtat:qꝛ lꝫ ponat tãꝫ dubiũ ꝙ intellectus nr̃ in fine diſcurſus nõ itelligit verũ ſub reſpectu ad creaturã:cum iſto tñ reſpectu ad creaturã opꝫ cointelligere aliq̃d abſolutũ cui nũc iſte reſpectus: qꝛ nõ intelligit ſolũ illum reſpectum ad creaturã:ꝫ hic in via intellectus noſter ꝑ actũ ſuum attingit eſſentiã ſuaꝫ ſub reſpectu ad creaturã.ꝫ cũ intellꝰ cum lumine ſuo ſeparatus ꝛ in patria exiſtẽs nõ ſit minoris ꝑfectionis ibi:poterit deũ intelligere ꝑ eẽntiã diuinã:lꝫ ſub reſpcũ ad creaturam:ſꝫ non intelligit in patria eſſentiã eius vt abſentem.ergo vt preſentẽ vt prius argutum eſt.

Preterea ſcđo ad pncipale arguit: poſitis principijs ꝯcurrentibus ſufficiunt ad actuꝫ intelligendi: neceſſario ponit actus intelligẽdi:qꝛ poſitis cauſis a quibꝰ effectus eſſentialr̃ depẽdet ponitur effectus:ſꝫ intellꝰ ꝛ obiectũ concurrũt ad actuꝫ intelligẽdi tanꝙ principia:a quibus eſſentialr̃ dependet.ꝫ iſtis poſitis ſufficiẽter ꝛ approximatis neceſſario ponetur effectus vt actus intelligẽdi: ſꝫ in patria eſt obiectuꝫ ꝛ intellꝰ ſibi pñs;ꝫ ex iſtis põt ſequi actio ſine lumine quocũꝙ infuſo ꝛ ſupnaturali: maior ẽ euidẽs:minor ꝓbatur quacũꝙ poſita opiniõe de intellectu:ſiue ꝙ ſit actiua tota ſimplr̃ ſiue paſſiua ſimplr̃: ſiue partim actiua cũ obiecto ſemper verũ eſt ꝙ actus intelligendi tñ dependet ab obiecto ꝛ intellectu:ſi eñ ſit pure paſſiua:tũc ſoluꝫ depẽdet ab obiecto imprimẽdo ꝛ ab intellectu recipiendo: qꝛ intellꝰ de ſe recipit quemcunꝙ actũ intelligẽdi. Si etiã ſit potẽtia ſimplr̃ actiua ſola cauſans actũ intelligẽdi:ꝛ ab obiecto determinãte ſiue excitãte potẽtiaꝫ quocũꝙ mõ dicat. Si etiã actus intelligẽdi eliciat a potẽtiã ꝯcurrente cũ obiecto manifeſtum eſt

adhuc φ ſolum depēdet ab illis: igit quācūcꝫ via data actus intel ligēdi ſolū depēdet eſſentialr ab intellectū ⁊ obiecto: ergo iſtis poſi= tis ⁊ approximatis ſequit neceſ= ſario actus intelligēdi. ¶ Dicit ad maiorē φ qñ aliq̄ duo ↄcurrunt ad aliquā actionē: vnum in rōne agētis ⁊ aliud in rōne patientis: nō pp hoc ſequit actus niſi hoc natū ſit agere:⁊ illud natū pati: ita φ ſit in tali diſpoſitiōe φ vnū poſſit pati et aliud agere: ſicut materia pma nō eſt imediate diſ poſita ad oēs formas in potētia: ſed mediāte vna tanꝙ diſpoſitio ne ad aliā eſt in potētia ad illaꝫ: eodem mō de agente ꝙtumcūcꝫ approximet niſi ſit in debita ꝓ= portione ad agendū non ſequit.

Nunc aūt ſm hāc viā intell's non eſt diſpoſitus ad recipiēdū actuꝫ intelligendi eſſentie diuine in pa tria niſi diſponat p lumē glie nec ēt ſufficiēter ad agendū illū actū ē diſpoſitus ſine illo lumine: ſine tali lumine in pria nō pōt intelli gere eſſentiā diuinā qꝛ lumē glie eſt mediū tanꝙ diſpoſitio media preparans intellectū ad recipiē= dum: ꝫ actus intelligēdi imedia te recipiatur in intellectu.

Cōtra φ nō reqrat illud lumē ad diſponen duꝫ intellectū ad recipiendū: ꝓ= batio: qꝛ qñ alique perfectiones ſunt ordinate illud qđ ſm ſe ⁊ i= mediate eſt receptiuū infiīite ꝑ= fectionis eſt etiā receptiuū perfe ctiōis ſupme illiꝰ ordinis imedia te: ſꝫ in ordine actuū intelligēdi actus intelligēdi in patria ſupre mus ⁊ pfectiſſimus: cuꝫ igr intel ectus ſine medio diſponente ſit receptiuꝰ actus infimi: erit ⁊ ſilr receptiuus actus intelligendi in patria ſine medio diſponente.

Nec etiam vr φ illud lumē reqꝛ ratur ad diſponendū intellectuꝫ in agēdo: qꝛ illud lumē erit tota le principiū agēdi aut ptiāle: nō totale qꝛ facit vnū p accidēs cuꝫ intellectu: ⁊ ſic intell's diceretur actiuus p illud qđ facit vnum p accidēs cū eo: ⁊ erit formale ꝑn= cipiū intellectui ad agendū qđ ē ſibi accidētale: ⁊ ſic nō plus dicē tur φ intell's intelligit in pria ꝙ φ lignū calefaciat: qđ veꝝ ē per accñs qꝛ p calorē q̄ ſibi accidit.

Nec eſt etiā pncipiū partialē reſpectu actus intelligēdi in pa= tria: qꝛ tunc requireret pp impfe ctioneꝫ actiuitatis intell's: igit ſi fieret intell's pfectior a deo ⁊ ma ioris actiuitatis ille ſine tali lu= mine imediate poſſet videre eēn tiam dei. Dicit ad maiorē φ qñ alique pfectiōes ſunt ordinate vl' ſic φ ſunt vnius gñis vel vniꝰmo di reſpectu vnius rōnis ſunt ſiuē vnius modi: tūc qđ eſt imediatū receptiuū vnius ⁊ alteriꝰ: ſꝫ actꝰ intelligēdi in via ⁊ in patria non ſunt vniꝰ rōnis ſiue vniꝰ modi: qꝛ vnus ē naturalis ⁊ alius ē ſup= naturalis: vnde qñ actus intelli= gēdi ſunt ſic ordinati φ oēs ſunt naturales vel oēs ſupnaturales: tūc verū eſt φ accipit: ſꝫ qñ vnus eſt naturalis ⁊ alter ſupnatura= lis nō opꝫ φ illud qđ eſt imedia te receptiuū vnius φ ſit imedia= tum receptiuum alterius.

Cōtra charitas ē pfectio ⁊ forma ſupnatu= ralis. ⁊ tñ volūtas imediate ſine aliquo diſpoſitiuo recipit eaꝫ: ſic de fide reſpectu intell's: ſic etiam

de lumine illo glie q̄ᵭ ponit̄ ſupnaturalr̄ infuſuꝫ: ꝗ lꝫ actus intelligēdi in patria nō ſit naturalis ſꝫ ſupnālis ipſe poterit recipi in intellu ſine medio diſpoſito. Alr̄ dico ꝙ ꝯñtia illa non valet ſicut q̄tūcunq̄ augmētat̄: actus etiā volūtatis create nunq̄ ſupplebit actiuitateꝫ grē ⁊ charitatis: tunc eñ eſſet ꝑ naturā impeccabilis.

Contra viſio beata ſi ſit ab intellu dti ⁊ a lumine ⁊ nō ē tota ab vtroq̄: qꝛ tūc vtrūq̄ eēt tota cā eius. ꝗ ſm aliquē gradū ē ab vno ⁊ ſm aliquē gradū eſt ab alio: ſꝫ ois gradus itellectiuus intellectiua eēntia pōt eē a natura intellectiua. ꝗ ille gradus quē lꝫ a lumine pōt eſſe ab aliquo intellectu ꝑfecto. ❡ Cōfirmat̄ ille gradꝰ opatiōis beate q̄ ponit̄ eē a lumine eq̄ ꝑficit intellm̄ beati ſicut alius. ꝗ eq̄liter pñt eſſe a ꝑncipio intellectiuo. Dicit̄ ꝙ nō ſequit̄ qꝛ vnus ē naturalis ⁊ alius ſupnaturalis.

Cōtra ex ꝑfectiōe naturali ⁊ nō naturali nō fit vna forma tūc eēt ꝑtim nālis ⁊ ꝑtim ſupnaturalis. Itē iſta ſupnaturalitas aut dꝫ graduꝫ infra ſubſtantiā opatiōis beatifice aut modū: ſi tm̄ modū. ꝗ tota ſubſtātia actꝰ beatifici ē ab intellu nudo qđ ē ꝓpoſituꝫ: ſi primo mō. ꝗ actꝰ beatificꝰ nō eēt ſimplex ſicut alia opatio intellectiua. Iteꝫ iſti gradꝰ aut ſunt eiuſdē rōnis ⁊ ordinis aut nō. ſi primū ꝗ vterq̄ pt eē a principio intellectiuo: qꝛ qñcūq̄ aliq̄ duo ſunt eiuſdeꝫ rōnis a quocūq̄ ꝑncipio pōt eē vnuꝫ ⁊ alterū. Si alterꝰ rōnis. ꝗ vnus ē ꝑfectior alio: nō ille gradus q̄ eſt a lumine qꝛ tūc lumē eēt ꝑfectiꝰ ſuo ſubiecto qđ ē itellꝰ. Nō ſcđꝫ: qꝛ tūc gradꝰ naturalis eēt perfectior gradu ſupnaturali. ❡ Preterea tertio ad ꝓpoſitum arguit̄ ſic: qñcūq̄ aliq̄ duo extrema hñt adinuicē ꝯnexionē aliquā naturalē ꝑ aliqđ mediū ꝯnectēs: opꝫ illud mediū cōnectēs extrema eē naturale: alr̄ eñ aliq̄ eſſent naturalr̄ ꝯnexa adinuicē ꝑ mediū nō naturale: ſꝫ vbi mediū ꝯnectens nō ē nāle: nec ꝯnexio erit naturalis. ꝗ extrema eēnt naturalr̄ ꝯnexa ſine ꝯnexiōe naturali qđ ē oppoſitū in adiecto. Vñ pꝫ ꝙ qñ aliq̄d naturalr̄ ad aliud ordinat̄ ꝑ aliqđ mediū: opꝫ illud eē mediū nāle: ſꝫ intellꝰ nr̄ ordinat̄ ad eēntiā diuinā: ita ꝙ intellꝰ nr̄ ⁊ eēntia diuina: ſunt extrema nāliter cōnexa: igr̄ mediū quo ꝯnexionē hñt erit naturale ſꝫ hoc mediū ē actus intelligendi. ꝗ intellꝰ vnit̄ eēntie ⁊ etiā lumē tale ponit̄ medium diſponēs ad illā vnionē. ꝗ actꝰ intelligendi i pria erit nālis ſimplr̄: ⁊ ꝑ ꝯñs ſufficit lumē nāle reſpcū illiꝰ actus nec req̄reret̄ lumē ſupnaturale mediū. Maior ē euidēs ⁊ ꝓbata: minor ꝓbat̄ ſic qñcūq̄ aliq̄ potētia ꝑ ſe: ⁊ primo reſpicit aliqđ obm̄ ſibi adequatū eadē potētia reſpicit ꝑ ſe qđlibet obm̄ ꝑ ſe ꝯtētū ſub ꝑmo obō ſuo ſibi adequato: vt pꝫ de viſu reſpectu coloris ⁊ reſpcū albi ⁊ nigri ⁊ alioꝝ obiectoꝝ ꝑ ſe ꝯtentoꝝ ſub colore: ſꝫ intellꝰ prio ⁊ ꝑ ſe reſpicit ens inq̄tū ens: ad qđ ordinat̄ ſicut ad obm̄ ſuū primū ſibi adequatū: igr̄ cū deꝰ ꝯtineat̄ ſub ente: ſequit̄ ꝙ intellꝰ naturalr̄ ⁊ ꝑ ſe reſpiceret eēntiā diuinā tāq̄ ꝑ ſe obm̄ qđ hꝫ ꝯnexionē naturalē Dicitur ꝙ intellꝰ nr̄ reſpicit ens tanq̄ obiectū primū ſuum: ſꝫ nō quolibet vel quocūq̄ mō: ſꝫ vt eſt

collectuꝫ a ſenſibilibus:⁊ ſic etiā intell'ꝰ noſter reſpicit naturaliter deum non in ſe q̃o videbitur in patria: ſꝫ in creaturis ⁊ ſic naturaliter intelligitur a nobis.

Cōtra impoſſe eſt ꝙ aliq̄ potētia ꝑ ſe tēdat in aliqḋ obiectū qḋ nō ꝯtinet ſub obiecto ſuo ſibi adequato: ſicut impoſſe ē ꝙ viſus videat aliqd qḋ nō ſit coloratū vel lucidū: ſi igit obm adequatū intellectui nr̄o ſit ens nō inq̄tū ens: ſꝫ inq̄tū collectū a creaturis: cū deus ſic nō ꝯtineat ſub ente: ipoſſe ē ꝙ itell's nr̄ ꝑ quācūqꝫ ꝟtutē videat eēntiaꝫ diuinā in ſe niſi ſolū in creatura.

Preterea ꝙ ſi loq̄mur de itellectu vt ē cognitiuus naturalr̄ ⁊ ſupnaturalr̄ ſic obiectū eius ē ens: vt cōe enti naturali ⁊ ſupernaturali. Si loquamur de intellectu ſolū vt ē cognitiuus naturalr̄ ⁊ mō naturali: vt ſic dictū ē obiectū eius eſt ens collectiuū a creaturis ſenſibilibus: vñ dr̄ ꝙ intell's nō pōt tendere mō naturali in obm qḋ non cōtinet ſub obiecto ſuo naturali: ſed tamē ſupnaturalr̄ poteſt.

Cōtra illud nō ſoluit: qꝛ potētia intellectiua eſt quedā potentia naturalis ipſi aīe: ſicut viſus aut quecūqꝫ alia ſiue cognoſcat mō naturali ſiue mō ſupnaturali: ſed potētia naturalis hꝫ obiectū ſibi adequatuꝫ ⁊ ꝓportionatū naturaliter. ergo intellectus vt eſt potētia aīe naturalis habebit obiectū ſibi adequatū. Illud nō eſt ens ſoluꝫ abſtractū a ſenſibilibus: vt prius ꝓbatū eſt: qꝛ tunc nō poſſet intelligere niſi contentū ſub ente creato: qꝛ ꝑ nullā virtutē pōt potentia eleuari ad attingēdū obiectū aliqḋ qḋ non continet ſub obiecto adequato ſibi vt eſt potentia naturalis: ⁊ ſic fieret nō potentia anime naturalis. ſ. ipſe intell's. ergo opꝫ ꝙ obiectū adequatū intellectui vt eſt potentia naturalis ſit ens cōe ad ens creatum ⁊ ens increatuꝫ: ⁊ tūc arguit ſicut prius: qḋ eſſentialr̄ ⁊ ꝑ ſe reſpicit qḋlibet cōtentū ſub ente ſic accepto.

¶ Preterea arguitur quarto ad principale ſic: omnis actio q̃ cōpetit eſſentie diuine vt eſſentia ē neceſſario ſibi cōpetit ⁊ nō libere ſꝫ mouere intellectū beati ad videndū ipm in patria ꝯpetit eſſentie diuine vt eſſentia eſt: ergo ꝯpetit ſibi neceſſario mouere intellectū beati in patria ad ipm videndū: ſꝫ actio nō dependet neceſſario a cōtingenti nec a voluntario: contingēs ⁊ voluntariū eſt ꝙ deꝰ infunderet lumē in intell'u beati: ergo ad hoc ꝙ intell's beati moueat nō requirit lumē infuſum. Maior probat ꝑ hoc qḋ prima rō libertatis in deo ē volūtas ⁊ eſſentia ſm rōneꝫ ꝓcedit volūtatē: qḋ igit cōpetit eſſentie vt eſſentia ē: cōpetit ſibi naturalr̄ ⁊ nō libere. Unde ⁊ filius in diuinis ꝓducit naturalr̄ ⁊ neceſſitate naturali: qꝛ ē ꝓductio cuiꝰ principiū nō ē volūtas ſꝫ intell's ꝑ modū nature ⁊ natura ſiue eēntia: minor ꝓbatur: qꝛ ſub eadē rōne deus eſt obiectū intell's ſui: ⁊ intell's beati in patria: aliter ipm nō beatificaret: ſed eſſentia diuina eſt obiectum intell's diuini vt eſſentia eſt ⁊ nō volens qꝛ hic ſequit: ergo eſſentia diuina vt eſſentia eſt nō vt volens eſt obiectuꝫ beati in patria: ſꝫ vt eſt obiectū intellectus beati in patria: ſic mouet intellectum beati in patria. ergo vt eſſentia eſt ⁊

nõvolẽs mouet intellm̄ beati in
patria ad actũ intelligẽdi . ergo
ꝛc. Dicit̃ ꝙ ſ3 eſſentia diuina vt
eſſentia eſt mouet intellm̄ beati
in patria: nõ tñ neceſſario: q2 libe
re ꝛ per voluntatẽ oſtendit̃ intel
lectui beato p modum eſſentie.

Contra ois actio natu
ralis nõ impe
dibilis eſt neceſſario non depen
dens a ꝯtingenti. ſ3 eſſentia diui
na naturalr̃ mouet intellectum
beati ꝛ nõ libere: q2 per modum
eſſentie ꝛ nõ volũtatis cũ ſic mo
ueat intellectũ ſuũ ꝓpriũ3. ergo
neceſſario mouet intellm̄ ei9 cũ
nõ ſit impedibilis p volũtatem.
Si dicas alr̃ ꝙ p̄dicta rõ ꝓcedit
ſi eſſet intell's ſimplr̃ paſſiuus
tm̃ mobilis ab eſſentia cũ tamen
ſit actiuus.

Cõtra hoc nõ euadit: q2
ꝗuis actus intel
ligẽdi eliciat̃ ab intell'u. de9 tñ
põt creare intellectionẽ in intel
lectu imediate ſicut viſionẽ in vi
ſu. Tunc ſic: cuiuſcũq3 eſſentia
diuina eſt ꝓductiua vt eſſentia
eſt ꝛ nõ volens ꝛ libera illud ne
ceſſario ꝓducit. ſ3 eſſentia diui
na eſt ꝓductiua intellectionis in
intellectu ſicut probatũ eſt q2 ſic
naturalr̃ eſt motiua ei9. ergo ꝛc.

Cõtra hoc ad principale
arguit̃ ſic: ſm cõ
munẽ opinionẽ aĩa xp̄i ponit̃ vni
ri verbo ſine gr̃a mediat̃ ſine ali
quo medio de potentia dei ab
ſoluta: ꝛ ſm etiã illos ex vi illius
vnionis põt frui volũtas v̄bo et
videre verbũ. ergo intell's põt vi
dere verbũ ꝛ eſſentiã diuinam ſi
ne lumine medio: ꝛ ſi deus põt p
talẽ vnionẽ facer̃ ſine lumine me
dio ꝙ intellectus põt videre deũ
põt ẽt ſine tali vnione de poten
tia ſua abſoluta. ¶ Preterea. ſi
lumẽ infuſum requirat̃ ad viden
dũ deũ in patria aut igit̃ requiri
tur ad repñtandũ obiectu3: aut
vt rõ formalis elicitiua actus vi
dẽdi: aut ꝯfortans intellectũ: nõ
p̄io mõ q2 eſſentia diuina ex ſua
actualitate ẽ ſufficiẽter ſuiipſi9
repñtatiua ꝗtum eſt de ſe. Nec
ſcd̃o mõ ſic q2 tũc actus viſionis
magis deꝫ attribuẽdus lumini ꝗ̃
intellectui beato: qḋ nõ eſt verũ
q2 tũc magis eſſet beatificabile.
Nec tertio mõ ad cõfortandum
intellectum: q2 nõ plus depẽdet
actus viſionis beati ab ipo lumi
ne infuſo: ꝗ̃ actus nature huma
ne a ſuppoſito humano. nũc aũt
actus nature humane põt eẽ ei9
ſine hoc qḋ exiſtit in ꝓprio ſup
poſito vt p3 in xp̄o. ſufficit eñi ad
hoc ꝙ natura humana hẽat pro
priũ actũ ꝙ ſubſiſtat in ſuppoſi
to v̄bi: itaq3 verbũ p talẽ illapſu3
ꝛ vnionẽ ſufficit ad oẽm actũ eli
ciendũ. ergo ſilr̃ eſſentia diuina
p̄ns intellectui beato. ꝛ ei illapſa
ſufficere põt ad ꝯfortandũ intel
lectũ ad actũ viſiõis eliciendũ ſi
ne aliquo ſp̄ali lumie. ¶ Preter
ea potẽtia q̃ nõ debilitat̃ in agẽ
do pfectius tẽdit ant tẽdere põt
in pfectius obiectũ: q2 ſi pfecti9
tẽderet in obiectũ impfectius ꝗ̃
i obiectũ pfectius: hoc nõ eẽt ni
ſi q2 eẽt ph̄s. 3. de aĩa min9 debi
lis in eliciẽdo actionẽ reſpcũ illi
us obiecti. ſ3 intell's ſm ph̄m. 3.
de aĩa eſt potẽtia que nõ debili
tat̃ in intelligẽdo: q2 intelligẽdo
pfectius intelligibile: nõ min9 in
telligit imo magis ꝛ pfectius im
pfectius itelligibile: oppoſito aũt
mõ ẽ d̄ potẽtia ſenſitiua i ſentiẽ
do vt de viſu. ꝗ̃ ꝗ̃to obm ẽ i ſe p
fecti9 tãto in tell's nat9 ẽ pfecti9
illud

illud itelligere ꝙ ad vidẽdũ deuꝫ ꝑ eſſentiã nõ requirit aliqđ lumẽ in intellectu beato: ſꝫ ad hoc vr̃ ſufficere intell's ex ꝓpa natura.

Collatio. XII.

VTrũ intell's poſſit quietari in aliq̃ relatiõe ſimpl'r: vr̃ ꝙ ſic: q2 relatio aut dicit perfectionẽ aut nõ ſi ſic habeo ꝓpoſitũ: q2 l diuinis nõ dicit niſi infinitã: q2 nihil ẽ ibi niſi infinitum. ꝙ intell's põt quietari in illa: ſi vero dicit imperfectioneꝫ.

1.ethi. Cõtra primo ethi. l omni gñe eſt ens ⁊ bonũ ꝙ ꝓpria ꝑfectio. Item Hierony-
Hiero. mat.1. mus ſup illud Matth. primo. Generationẽ eius q̃s enarrabit. dicit ꝙ nõ putemus ꝓphetã euangeliſte eſſe ꝯtriuꝫ vel ecõuerſo vt ꝙ iſte impoſſibile dicit affatu ħ enarrare incipiat: q2 hic de incarnatiõe ibi de deitate ẽ dictũ: ꝙ ſꝫ eum ibi gñatio ſm deitatẽ ẽ inenarrabilis: ſꝫ gñatio eſt relatio ⁊ nihil ẽ inenarrabile niſi infinitũ: ergo relatio ẽ infinita: ⁊ ꝑ ꝯñs in tali põt intell's quietari. ergo ⁊c.

¶ Reſpondet ꝙ nõ. q2 nihil põt quietari intell'm ex ſe ꝑfecte niſi habeat rõneꝫ obiecti ſimpl'r ⁊ p̊mo primi: ſꝫ relatio nõ hꝫ rõnem primo primi obiecti. ꝙ intellectũ non põt ꝑfecte quietare. Probatio maioris intell's inclinat in obiectũ ſuum ꝑ modũ nature. ergo ſicut natura tñ determinat ad vnũ: ita ⁊ intell's ad vnũ obiectũ preciſe inclinat. ergo ſicut natura nõ quietat niſi in illo ad qđ determinat: ita nec intell's quouſq; habeat illud ad qđ ſumme ⁊ maxime inclinat: tale nihil eſt niſi infinitũ. ergo ⁊c. Probatio minoris: q2 relatio capit realitatem a
fundamẽto. Item Auic. 6. meta. Aui.6
dicit ꝙ relatio põt fundari in oĩ meta.
ente ꝑꝑ vilitatẽ ⁊ minimã entitateꝫ. ergo in nullo tali põt intell's
quietari. Itẽ Aug. 7. de tri. ca. 8. Aug.
nihil hꝫ rõnem entis ſimpl'r niſi 7. de
qđ eſt verũ: ⁊ añ. ca. 3. eiuſdẽ libri tri.
ꝙ nõ eſt eo deus quo pr̃: tunc arguo verũ vel ens eſt obiectũ intellectus: ⁊ eo q̃ deus eſt verũ bonũ vel ens: ⁊ nõ eo quo pater ẽ. igit diſtinguẽdo paternitatẽ a deitate in ipſa nõ quietat. Iteꝫ perfe-
ctio ſimpl'r ſm Anſelmũ: eſt q̃ in Anſel.
oĩbus melius ipm ꝙ nõ ipſuꝫ: ſꝫ talis nõ eſt aliqua relatio: q2 tũc
vna perſona eſſet perfectior alia. Atha.
Item ſm Athanaſiũ in ſymbolo in ſym
in diuinis ſunt tres ꝑſone ⁊ tres bo.
relationes: ſꝫ non tres immenſi: ſed nihil poteſt quietare intellectum perfecte niſi imenſuꝫ: ergo relatio non eſt quietatiua.

Ad primũ dr̃ ꝙ relatio hꝫ aliquã ꝑfectionẽ ⁊ cum arguit vlterius: ergo relatio in diuinis hꝫ infinitam ꝑfectionẽ: nego. Cũ probas nihil eſt in deo niſi ſit infinitum: verũ eſt nihil ibi quin ſit infinitum identice: ſꝫ non formal'r.

Ad ſecundũ dico ꝙ gñatio filij eterna non ẽ enarrabilis nec ineffabilis rõne formali gñationis filij: ſꝫ rõne fundamẽti vt eẽntie que de ſe eſt infinita ſimpl'r.

Cõtra pedeꝫ ꝙ minor aſſumpta in pede. ſ.
ꝙ relatio nõ hꝫ rõnem primi ob-
iecti ſimpl'r eſt falſa. Boe. in lib. Boe.
thopi. dicit ꝙ cuius viſus eſt infi li. tho.
nitus ipm eſt infinitum: q2 actus

infinitus nō poteſt eſſe ſine cā in
finita vel forma infinita. Relatio
refert pſonas infinitas: ḡ forma=
liter infinita: qr nihil denominat
infinitū niſi ipſum ſit infinitum.
Item ſi illud qđ hȝ rōnem primi
quiditatiue ſit ſubſtātia: cuȝ ſub
ſtātia ⁊ relatio eque diuidāt ens
⁊ ſicut illa in qua primo deſcēdit
ens: ⁊ cum in quolibet genere ſit
ppria perfectio qua rōne poteſt
quietari in ſubſtātia ⁊ in relatio
ne. Item ꝯ illud qđ dicit̃ non eſt
eo deus quo pater: qr deitate eſt
deus: ⁊ infinitus nō ſit paternita
te. Probatio ꝙ pater eo quo pa=
ter. ſ. paternitate ſit formalr̃ infi=
nitus: qr q̄libet perſona ē adoran
da adoratione latrie: ⁊ de pluri=
bus pſonis ſunt diſtincti articu
li fidei nihil ē adorandū adora=
tione latrie vt obiectuȝ fidei niſi
formalr̃ infinitum. ḡ. Item ꝯ rō=
nem ad ſcđm argumentū arguo
ſic: eſſentia ſm hieronymū non
generat̃ ſȝ filius generat̃ forma=
liter: ⁊ ſi filius eſt formalr̃ infini=
tus: ⁊ eſt filius formalr̃ per rela=
tionē generationis. ḡ gñatio for
maliter eſt infinita. Certuȝ eīn ē
ꝙ loquitur hieronymus ibi nō
de gñatione eſſentie: ſȝ de genera
tione perſone quā dicit eſſe inef
fabilem ⁊ inenarrabilem.

Ad primū iſtorū đr ꝙ
viſus rela=
tionis non eſt formalr̃ infinitus
nec perſone vt relatiue ſubſiſtūt
formalr̃ p relationes ſunt infini=
te: ſȝ tm̄ habēt identitatē infinitā
inquantū. ſ. ſunt idē cuȝ eſſentia
qđ eſt eoꝝ fundamentū qđ ex ſe
formalr̃ ⁊ ſimplr̃ eſt infinitum.

Cōtra ſcđȝ. dicta relatio
eſt aliqua pfectio
⁊ hȝ realitatē a fundamento ſm
data. ḡ a fundamēto infinito inf
initam entitatē: ḡ perfectio ē for=
maliter infinita. Dicitur ꝙ perfe
ctionem aliam nō hȝ ꝙ̄ pfectio=
nem ſui fundamenti. Unde iden
tice ⁊ fundamentaliter eſt perfe=
ctio: ſed non formaliter.

Cōtra philoſophus. 7. Phūs
meta. inter oppoſi 7 me.
ta oīa cuiuſlibet generis alteruȝ
eſt pfectius ⁊ nobilius ⁊ alterum
vilius: igitur in genere relatiōis
oppoſita diuidentia relationem
vnum erit vilius ⁊ alterum nobi
lius: ergo relatio hȝ aliquā nobi
litatem ⁊ ita aliquā pfectionem.
ꝯñtia probat̃: qr quantū aliquid
habet de nobilitate. tantū de en=
titate ⁊ de perfectione: qr quāto
aliquid eſt poſitiuuȝ tāto magis
nobile. Ad hoc dicit̃ ꝙ non valet
quantum aliquid hȝ de entitate
tantum de bonitate ⁊ nobilitate
niſi ſit perfectio aliqua.

Cōtra perfectū ⁊ imper=
fectum diuidunt
omne ens ſimplr̃. ergo omne ens
quantū hȝ de entitate tm̄ de pfe
ctione. ¶ Reſpondeo ꝙ pfectuȝ
⁊ imperfectū diuidunt ens qui=
ditatiuum qđ eſt ens perfectuȝ ⁊
non diuidunt ens ſimpliciter: qr
nihil eſt quiditatiuuȝ in diuinis
niſi natura diuina: ideo, ipſa for=
maliter eſt perfectio ⁊ nihil aliđ
niſi ratione ipſius.

Cōtra prime ſubſtātie ſi=
cut pſone aliquid
addūt in diuinis ſup quiditatē: ⁊
gñaliter ſm te oīs ſubſtantia pri
ma aliq̄d addit ſup quiditatē na
ture ſpecifice ⁊ ſm illud additū
dicit̃ maxime ſubſtātia perfecta.
¶ Rñdeo eſt maxime ſubſtantia
⁊ maxime ſubeſt alteri: ⁊ ſic maxi
me ens. ḡ maxime perfecta falla

cia fm quid ad ſimplr maxie ſub
ſtātia.ergo maxie pfecta: nō vz.
Phs. āns eſt oppoſitū.Itē.7.met.ſub
7.m3. ſtātia diuidit in materiā z formā
z compoſitū z dicit q rō ſubſtan
tie que eſt compoſitum eſt nobi=
liſſima:talis eſt pria ſubſtātia.ḡ
zc. Item vnūquodqz ſicut ē ens
ita eſt bonū:ſed pria ſubſtātia eſt
ens.ḡ ē bona .ſz quātū vnūqdqz
hz de bonitate tm̄ hz de pfectiōe
¶Ad primum ſicut prius.

Ad argumentū

dico q peccat fm equiuocationē
zphs:qz duplex eſt bonū: vnū qd
ꝯuertitur cū ente.z de illo bono
tm̄ hz vnūqdqz quātū hz de enti
tate:aliud eſt bonū qd eſt idē q
perfectū qd non incurrit aliquē
defectū.z tale nō eſt in quocūqz
gn̄e niſi diminute loquēdo d qui
ditatibus ſpecierū ꝯtentarū ſub
gn̄e.z tale non eſt prima ſubā.

Cōtra

Aug.de quātitate aie dicit q equali
Aug. tatez inequalitati in re ꝑponimꝰ
dequā nec eſtimo quēqz humano ſenſu
titate preditū cui illud nō videat.er=
anime go inequalitati equalitas prepo
nit:tanqz aliqua perfectio. ſz nō
ē pfectio vt preponit rōne funda
menti qz inequalitas pt fundari
in illis q ſunt maioris nobilitatꝭ
vt in deo z creatura: z equalitas
in illis q ſunt minoris nobilitatꝭ
ſicut iter indiuidua. ḡ equalitas
formaliter dicit aliquā pfectio=
nē reſpectu inequalitatis.¶Ad
iſtud dr q argumētū Aug.tenet
gr̄a materie i quo ait:qz eq̄litas
ſit nobilior in figuris:qz inequa=
litas:ſed non ſimpliciter.

Contra

Aug. pbat ibi i figuris q vna
figura triangularis ſit nobilior
alia figura triāgulari: z alia cir=
cularis nobilior altera:pꝫ hoc me
diū q eq̄litas ineq̄litati ſit iure
ꝑponēda.ſi igit hoc nō ſit verū ni
ſi in figuris.ergo petit ꝯclōnem
in premiſſa.z pbat idē p idez nō
per aliqd magis notū.¶Ad iſtd
dico q equalitas dicit pfectionē
aliquā:qm̄ in omni natura ꝯpa=
rando ad aliqd eadē nature me
lior eſt equalitas ſuo oppoſito.
ſ.inequalitate:qz oppoſitū eius
de neceſſitate dicit iperfectionez
non eſt inequalitas in eadē na=
tura:niſi aliqd mediū iperfecte
habeat illam naturam.

Tunc ad argu=

mētū verū eſt q eſt ꝑponēdū nō
qz dicit aliquā pfectionē ſimplr
ſz qz ꝯparādo in eadē natura aliq
indiuidua fm equalitatem z ine
qualitatē vnū de neceſſitate dicit
iperfectionem.

Contra

priorem reſpon
ſionē:ens dr de
pma ſubſtantia z de ſecunda de
qua igit pus dicit in entitate vni
tate z pfectiōe. ¶Reſpōdeo q
eque vera eſt vna pdicatio ſicut
alia:ſed vna predicatio ſit nobi=
lior alia qz de vna predicat qdi=
tatem:de alia non . nec eſt ordo
quin eque vere predicet de vna
ſicut de alia qz z ſi animal imme
diatius ſit ſubſtantia qz homo:
qz vtrūqz includit.includit etiaz
rōnez formalem illius quod pre
dicatur de eis.

Ad argumentū

contra primā rationē dr q non
valet ſed ſupponit vnū falſum:
q ſubſtātia ſit primo primū ob
iectū qd nō eſt verū:qz nihil ē pri
mo primū qd ē determinati gē

neris ſicut eſt ſubſtātia ꝛ q̄ꝺ cunq̄ꝫ
aliꝺ tale. Ad aliꝺ qꝺ ꝺr: illꝺ de q̄
eſt fides ꝛ articulus fidei eſt īfini
tū verꝫ ē formalr quātū ad aliq̄s
articulos q̄ ꝑtinent īmediate ad
deitatē ſed ꝑſone relatiue de q̄bꝰ
ſunt ſpeciales articuli credibiles
ſunt īfinite idētice: ſꝫ nō formalr:
qꝛ rō formalis credibilis nō eſt īfi
nita nec aliq̄ relatio eſt adorāda
latria ſꝫ tm̄ tres ꝑſone īquātum
ſunt vnꝰ deus. Ad illꝺ de gn̄atio
ne dico ꝙ nō ſit ītētōis ſue ꝙ gn̄a
tio ſit īfinita rōne notiōis ſꝫ rōne
totiꝰ ſuppoſiti qꝺ eſt formalr īfi
nitū ꝑ eſſentiā q̄ eſt ſimplr īfinita
Dicit aliter ꝙ eſt ieffabilis ex ꝑ=
te nr̄a: qꝛ nullus eā explicare p̄t
ꝑfecte nec eſt ineffabilitas in re=
latione ipſa ſi circūſcribatur infi=
nitas nature ꝛ fundamenti.

Cōtra deus nō ꝺr ieffabi
lis: ꝛ tn̄ gn̄atio ꝺr i
effabilis. ḡ eſt ieffabilitas in ipā
rōne relationis ꝛ non rōne eſſen=
tie. ¶ Rn̄deo in gn̄atiōe eſt ema
natio ꝛ ꝓductio ſimilis in natura
eadem ꝓmum non eſt ineffabile:
ſed ſecundum ꝛ hoc rōne eſſentie.

Cōtra illꝺ qꝺ determiat
ꝛ ꝯtinet īfinitū ma
nēs in īfinitū eſt īfinitū talis ē re
latio ḡ ꝓbatio minoris qꝛ relatio
eēntiā in ꝑſona ſubſiſtēte ꝯtinet
ergo eſt formalr īfinita. Itē p̄r ꝓ
ducit filiū ītuēdo aliqꝺ obiectuꝫ
aut eſſentiā ꝛ tūc erit filiꝰ eſſentie
aut ſe patrē ꝛ tūc erit p̄r cōicabilis
qꝛ cōicabit filio paternitatem qꝺ
falſum eſt qꝛ nihil eſt in p̄re circū
ſcripta eēntia niſi paternitas igr̄
cū filiꝰ ſit formalr īfinitꝰ cū nō ſit
filius eſſentie vr̄ an habeat ꝓpriā
infinitatē: aliā ab illa quā hꝫ ab
eſſentia. Itē illa q̄ditas eſt īfinita
q̄ poteſt eodē nūero ī īdiuiſa ſub

ſiſtere in pluribus ſuppoſitis di
ſtinctis. ſed talis eſt relatio aliq̄
formalr vt ſpiratio actiua in p̄re
ꝛ filio oino eadē qꝛ aliter p̄r ꝛ fi=
lius non ſpirarent ſpm̄ ſctm̄ īquā
tum oino vnū ꝓncipiū pꝫ ēt: ꝙ ſit
vna. qꝛ relatio ſpirationis paſſio
nis ſibi corrn̄dens eſt oino vna.
Probatio maioris: hec eſt cā q̄re
eēntia ē īfinita. ſ. qꝛ ipā īdiuiſa ē ī
diſtictis. ḡ ſilr in ꝓpoſito aliq̄ re
latio erit īfinita: qꝛ ſubſiſtēs ī plu
ribus diſtictis. Itē actio adeq̄ta
ꝓncipio īfinito eſt īfinita qꝛ ſi eēt
finita iam nō eſſet adeq̄ta infini=
to: ſꝫ gn̄atio ꝓductio ē actio ade
quata ꝓncipio ꝓductiuo īfinito.
Probatio qꝛ alias poſſet eſſe ꝓn=
cipiū productiuuꝫ alteriꝰ filiȷ̄ qꝺ
eſt impoīe. ergo formaliter eſt in
finita. Itē ſubſiſtere ꝓprie acce
ptuꝫ eſt ꝑfectiſſima rō eſſendi ali
q̄d: ſꝫ relatio eſt rō formalis ſubſi
ſtendi in diuinis. ergo relatio hꝫ
ꝑfectiſſimā rōnem eſſendi ꝑfectiſ
ſima rō eſſendi eſt īfinita ergo ꝛc.
probatio minoris qꝛ ſi nō relatio
ergo eſſentia erit ratio ꝑfectiſſi=
me ſubſiſtēdi. hoc falſum eſt qꝛ ni
hil p̄t eſſe rō alteriꝰ ſubſiſtēdi ni
ſi ipꝫ ſit de ſe ſubſiſtēs talis non
eſt eſſentia ergo ꝛc. Item illꝺ eſt
infinitū formalr qꝺ eſt ratio for=
malis ꝯcipiēdi īfinita: qꝛ ſi plura
litas ꝯcipiēdi dicat maioreꝫ ꝑfe
ctionē ꝛ pluralitas ꝑfectionuꝫ in
eſſendo dicat ꝑfectionē aliquam
ꝛ infinitas addet infinitā ꝑfectio
nem tā in eſſendo q̄ꝫ in ꝯcipiēdo
ſed ꝓprietas ꝑſonalis verbi īquā
tum hmōi eſt ratio ꝯcipiēdi oēs
proprietates ꝑſonales ēt īfinitas
ergo eſt formaliter īfinita. Pro=
batio minoris: qꝛ propetas ꝑſo=
nalis v̄bi ē rō terminādi ꝯcipiē
di aſſumptā naturā humanā ꝛ ita

erit ſupplens ꝛ ꝯtinens rationem ſuppoſiti creati: ꝛ qua ratiōe iſtā poſſet infinitas alias.

Ad primū iſtoꝝ dr̄ ꝙ relatio non contrahit nec determinat rationem diuinam: qꝛ ſic contractum incurreret aliquā imꝑfectionē ꝛ paſſionalitatem ꝛ reciperet a con trahente aliquam actualitatem vltimam quod non eſt verum.

Ad ſcd̄m dr̄ ꝙ eſſentia ē ꝑncipale ob iectū intellectus paterni: ꝯ filius eſt verbum eſſentie. concedo: non abſolute: ſed eſſentie vt in patre.

Cōtra tūc icidit in aliud mēbrū qꝛ ly vt ip̄e aut reduplicat patrē tanq̄ rōnē formalem p̄ris ꝛ tunc ſequit ꝙ pa ternitas eſt ratio formalis verbi aut notificat illd̄ qđ ſequit. ſ. p̄rē accipi ſm̄ rōnē ſuā formalē ꝛ tunc ſicut ꝑus eſſentia eſt ꝑncipalr̄ rō ꝑmi obiecti gignitionis verbi ꝯ fi lius eſt filiꝰ eſſentie. Jtē potentia vna tm̄ hꝫ vnū obiectū adequatū ꝛ ꝑmum qđ virtualiter icludit vel eminenter oīa alia obiecta ſꝫ p̄r nitas non eſt hmōi: qꝛ nō icludit ſibi oppoſitā relationē. ſ. filiatio nem. ergo ꝛc. ¶ Ad illd̄ dr̄ ꝙ du plex eſt obiectū adequatū vl̄ ade quatū ꝛ ꝑmū ſm̄ p̄dicationē ſicut color eſt ꝑmuꝫ obiectū viſus ade quatum qꝛ q̄cquid vr̄ eſt coloratū Aliud eſt obiectum ꝑmū ꝛ adequa tum ſm̄ eminētiā ꝛ virtualr̄. ꝛ ta le non eſt formaliter paternitas qꝛ non icludit filiationem ſed ta le primum obiectum eſt deitas.

Ad argumentū dico p̄r ituendo aliqđ obiectū gi gnit v̄bū: ita ꝙ ituitio obi nō ſit formalis rō p̄dicati. ſ. gignitiōis v̄bi: ſꝫ p̄r, dū ituet eſſentiā gignit v̄bū: qꝛ gignitio ē exp̄ſſio forma lis v̄bi ab eſſentia ita ꝙ obiectuꝫ vt itellc̄m non hꝫ ita ꝑfectā rōneꝫ ſicut vt ſubſiſtens: qꝛ obiectū itel lectum eſt ens rōnis: ꝛ ideo nō gi gnit verbuꝫ niſi dum intuet obie ctuꝫ qđ p̄t dici gignere v̄bū ſicut rō formalis gignitionis. ¶ Tūc ad formā argumēti. cū dicis eēn tia eſt ꝑncipalis ratio parētis er go filiꝰ eſt filiꝰ eſſentie. ¶ Rn̄deo dico ꝙ nō valet. eēntia eſt ꝑncipa lis ratio gignēdi. ergo eſt gignēs ſed eſt fallacia figure dictionis ꝯmutādo quale in hoc aliquid: qꝛ rō ꝑncipalis formalis gignēdi dicit quale q̄d. gignens dicit hoc aliq̄d qꝛ actiōes ſunt ſingulariū ꝛ ſuppoſitoꝝ exꝑmēs ſiue gignēs ſemꝑ dr̄ ab exp̄ſſo ſiue genito qꝛ nihil eſt qđ ſeip̄m gignat ꝑmo de tri. ca. ꝑmo. ergo ſi eſſentia expri mēs notitiā genitā vel verbū tūc eſſentia diſtincta eſſet a v̄bo. qđ non eſt veꝝ ꝛ ꝯcedo ꝙ verbum exꝑ mit ab eēntia ſiue a cauſa forma li ꝛ a patre tanq̄ ab exꝑmente di ſtincto. ¶ Ad aliā probationē di co ꝙ verbū poteſt dicere exp̄ſſio nem diſtīctā ab exꝑmente ꝛ hoc eſt relatio realis v̄bi. Alio mō p̄t dicere determiatiōnē eiꝰ de quo eſt ꝛ ſic ꝯcedo ꝙ verbum eſt noti tia declaratiua eſſentie. ſicut ver bum in nobis eſt declaratiuum il lius qđ diffinit. ¶ Ad argumen tum dicitur ꝙ maior eſt falſa lo quendo de alia relatione. I. d̄ tri.

Collatio. XIII.

Utrū ꝑ naturalē inueſtiga tionem de deo poſſu mus cognoſcere q̄d eſt? Arguit ꝙ nō ſic

ſe hʒ ad phantaſmata itellʼgſicut ſenſus ad ſenſibilia. ergo nõ itelligimus niſi phātaſmalia. Item Damaſcenus libro p̄mo ca. ſcđo. Item ca. quarto. Iteʒ dionyſius de di. no. capitulo ſecundo.

Dam. li. p̄mo dioni. de di. no. c. 2

Ad q̄onem qꝛ q̄riť q̄d eſt deus. R̄ndeť bñ ꝙ eſt ſubſtantia icorporea ⁊c. ſed hoc ueſtigam⁹ p naturalē rōnē ergo ⁊ q̄d eſt de⁹. Itē Aug. ſup Io. ſermone p̄mo. Cuʒ audis de⁹ magna q̄dā ſuba facta eſt in corde tuo. ❡ Ad q̄ſtionē p̄movidēda ē opinio Philoſophi Dico ſm eū ꝙ notitia p̄ma ⁊ p̄ſuſiſſima que habeť de re ē notitia qua ſciť quid ſignificat p nomē ⁊ iſta eſt magis ſuppoſitio q̄ ſcia vel notitia ⁊ non determinat ſibi eſſe: qꝛ ꝯtingit ſignificare q̄ non ſunt. p̄mo poſterioꝝ. Scđa notitia eſt ſcire ſi eſt qđ ſignificať p nomen ſi. ſ. aliq̄d eſt in natura: qꝛ qđ non eſt non q̄riť de eo niſi q̄d noīs. Iſtđ ſi eſt ſm eū p̄t haberi p ſe ⁊ p accidēs ⁊ ſm Lincon. tunc habem⁹ ſi eſt p ſe q̄ñ habemus p ſpēm rei. Et p accidens q̄ñ p ſpēʒ alteri⁹. Exemplū ſiqͥs eſſet ſup lunam p ſe ſciret eclipſim. In terra aũt ſciret p accidēs eclipſim ſi eſt ſicut eñi ꝙ aliq̄d itereſt ſʒ an hoc ſit iterpoſitio talis neſcit loquēdo de ſe eſt p̄mo mō ſm eū qꝛ q̄vere ſunt h̄ñt ſi eſt facilr̄ p̄t habere de q̄d eſt. ſcđo mō ſi eſt nullo mō ſe hʒ ad q̄d eſt. ❡ Ex iſta ſententia Ariſtotelis null⁹ p̄t hēre cognitionem q̄d eſt de deo nec de ſubſtātia pʒ ꝙ nō de deo qꝛ ꝙ nec de ſuba p̄t ſilr̄ qꝛ ñ cognoſcim⁹ ſbaʒ p ꝓpͥā ſpēm. Alr̄ cognoſcerem⁹ ſubſtātiā panis l hoſtia ꝯſecrata.

Aug. ſup Io.

1. poſt.

licoñ.

Cōtra accidētia ꝯferunt magnā ꝑtē ad cognoſcēdū qđ q̄d eſt ⁊c. Itē de deo pʒ non eñi inuoceret ſi non ſciret. iō dico ꝙ ph̄s ſic itelligit ꝯtingit de accidēte nō h̄re ꝯceptū niſi accidēs in cōi ⁊ qđ habeť ꝯtigit h̄re ꝯceptū illi⁹ cui ieſt. ſʒ q̄d illđ eſt non hʒ aliqͥs ex hoc. Ideo ex ſpē ſola accidētis h̄r ſolū ꝯcept⁹ ſube iō nec ex ſi eſt habeť ſic cognitio q̄d eſt: ſʒ ꝯtingit ſcire ꝙ iherētia ſtat ad p ſe ſtās ⁊ ꝯtingit h̄re ꝯceptū p ſe ſtātis ⁊ hic eſt ꝯcept⁹ ſubſtātie: iō h̄ndo ſi eſt p ſpēʒ alienā accidētis habeť q̄d ſubſtātie. ſm gñaľiſſimū ⁊ quātū habeo ſi eſt ſic p accidēs tm̄ de ei⁹ q̄d eſt. vñ p ſpēm creature cognoſcim⁹ qꝛ ē ⁊ēt qꝛ eſt act⁹ pur⁹ ⁊c. iō cognoſcim⁹ de deo quid eſt p ſpēʒ alienā tm̄ iſta cognitio quid eſt per ſpēʒ alienam non eſt facialis vt res videat. ſicut eſt in ſe. ſed ſicut relucet in effectu ſic pʒ ſententia ph̄i Modo in ſpālivid endu quō cognoſcimus de deo vel ſubſtantia quid eſt. iō vidēdū eſt quo ſubſtantia lucet in accidēte vel deus in creatura. Quidā dicunt ꝙ ſubſtātia non relucet in accidēte ſʒ rōnem ꝓpͥā qua non vniuocať accidenti ſed ſm rōnem cōem q̄ viuificať accidēti ideo vt lucet ⁊ cōtineť in accidēte ꝯtineť ſm rationem vniuocā ſibi ⁊ accidēti ſic eſt de deo ⁊ creatura. vñ deus cognoſciť ſm ꝯceptū vniuocū deo ⁊ creature ideo non cognoſcimus quid ꝓpͥū. Item nullum abſolutum facit ꝯceptū in itellectu de aliquo niſi ꝯtineat ip̄m formalr̄. ſicut inferi⁹ ꝯtinet ſupius: vel ꝟtualr̄ ſicut ſubiectū ꝯtinet ꝓpͥas paſſiones accidēs nō ꝯtinet ſubſtātias nec phātaſma ꝯtinet deū neutro mō ergo ⁊c. Itē ens ordinis ſupioris non relucet in ordie entis ifc

rioris niſi inferiori modo creatu
ra vt accidēs eſt ens inferioris or
dinis ꝙ de⁹ ⁊ ſubſtātia ergo ſʒ ꝓ
priā rationem qua deus excellit
creaturā non relucet in creatura.
ergo ⁊c. Itē cognitio eſt ꝑ aſſimu
lationē. ſed ſm ꝓprias rōnes nō
aſſimilant̄ ergo ⁊c. Itē qñ facim⁹
attributiones ad deū remouem⁹
a ꝑfectiōib⁹ impfectiones in crea
tura ⁊ illō qō remanet attribuim⁹
deo. q̄ro ſi illō remanēs ſit vniuo
cū deo ⁊ creature ſi ſic habeo ꝓo
poſitū. Si non non magis attri-
buit̄ ſapiētia deo ꝙ lapis. Itē in
ɔceptib⁹ vlis habētis ſingularia
imaginabilia ꝓpria poſſumus
ſtare fixi. nō aūt in non habenti-
bus veritas non hʒ ꝓpriū ſingu-
lare imaginabile ſm Auguſtinū
Cuʒ audis veritas nati q̄re quid
veritas ſtatiʒ obijciūt phātaſma
ta ⁊c. Item oīs intellectus certus
de vno ɔceptu ⁊ dubi⁹ de duobus
hʒ vnū communē neutrū aut itel
lectus ſimul eſſet certus ⁊ dubi⁹
de eodeʒ phī certi fuerūt de ṗmo
ṗncipio qō eſt ens. dubij aūt an
hoc ens ⁊c. ⁊ ideo ſtabāt in ɔceptu
vno certo p̄ter vtrūqʒ dubiū. Itē
oīs ɔceptus communis ideter-
minatus a quo ſi deſcenderet̄ in
determinatos p̄dicat̄ de eis ꝑ ſe ꝛ
i q̄d p̄dicat̄ vniuoce dē eis. h⁹mōi
eſt ɔcept⁹ entis reſpectu dei ⁊ crea
ture. Ad aliō de vnitate dico ꝙ lʒ
non hʒ ſingulare propꝛium in in
tellectu habet tamen aliud ſin-
gularem communem. Ad illud
de ɔceptu certo ⁊ dubio dico ꝙ cō
cluſio eſt vera ens hʒ ɔceptū vnū
ſʒ quid vnitate. ſ. aggregationis
⁊ confuſionis non tamen vnitate
vniuocationis. ¶ Ad aliud ɔce-
ptus nō remanet in eis vnus ſim
pliciter ſed vnitate confuſionis.

Ad q̄onē dico ꝙ nō poſ
ſumus itelli-
gere deū q̄d eſt facilr̄ ꝑ ſpēz crea
ture. ſʒ tñ ſm ɔceptū ꝓpriū q̄ eſt
vniuocus creature. ſed vt excellit
creaturā ex creatura āt poſſum⁹
itelligere ꝙ creator eſt. ſʒ nō q̄d
eſt. hic cognoſcēdo qō ꝓducit de
nihilo ⁊ eſt actus purus itelligi-
bilis ⁊ q̄ntū ſic cognoſco cognito
de eo ſi eſt tñ cognoſco cognito
de eo q̄d ē. ⁊ ſic habebo diffinitio
nem de eo. ſed ſm hoc itellectus
nō vertēdo ſed ad partem diffini-
tionis habemus quid virtualiter
creature: tñ qꝛ animus nō ſtat in
iſta pte abſtrahit a deo iſtos ɔce
ptus ⁊ ſtat ꝑ ignorātiā ⁊ negatio-
nem. ⁊ hec eſt vera cognitio quā
habemus de deo hic. Dictuʒ eſt
ꝙ cognoſcimus de deo quid eſt.
Cōtra. ſupeminētiſſimi ſunt ſup
bonū ⁊c. ſm Dyo. ca. tertio illi cō dyoni
ceptus remouent̄ a deo. ergo nō ſius.
ſunt q̄ditatiui ⁊ ꝓprij ɔcept⁹ dei.
Dico ꝙ ɔceptus ɔcluſi ꝑ moduʒ
cōplexionis conueniūt deo. nec
conueniunt creature huiuſmodi
ſunt ɔceptus compoſiti: non aūt
ſimplices conceptus: cuiuſmodi
ſunt ɔcept⁹ ētis boni. ⁊c. Nam ta
les ɔceptus dicuntur vniuoce de
deo ⁊ creatura.

Ad argumentū
dico ꝙ duplex eſt remotio vna a
deo: alia ab aīo. Exemplū ſi oc-
currat ɔceptus ebrij vel ſupbi re
mouet̄ a deo. ſi aūt occurrat ſup
bonus huiuſmodi dʒ remoueri
ab aīo: qꝛ per hoc intellectus itel
ligit aliqō ɔpoſituʒ ſed itēdit ali
quid aliud amare: qō eſt ſimplr
ſimplex. Sed quia ṗmus modus
ſuper bonum ⁊c. eſt modus com
poſitus non placet animo. ideo

ſtat in ignorãtia.iõ lʒ i altiſſimo ↄceptu nihil cõcipimus niſi mõ cõpoſito tñ intẽdimus ↄceptus ſimplr ſimplicẽ.qꝛ illũ hẽmus in cõi tñ ⁊ ↄfuſiſſimũ ⁊ cõem deoꝝ creature. ¶ Qđ ens nõſit cõevir tualr pbo: nulla intẽtio vniuoca ſtatim eſt in ſua inferioꝛa. ſʒ deſcẽdit in ea p additã vt alal nõ ẽ ſtatiʒ hõ ⁊ aſinꝰ ſʒ deſcẽdit in ea p differẽtias. ⁊ita p addita ergo ẽt ſi ẽ vniuocũ ſubſtãtie ⁊ accñti nõ eſt ſtatim ſubſtãtia ⁊ accñs ſʒ deſcẽdit in ea p differẽtias. q̃ro igitꝛ vtrũ pdicetur de illis differẽ tijs in q̃d vel nõ: Si ſic ꝙ nõ ſunt differentie ſilr tũc ille cũ inclu dãt ens q̃ditatiue erũt differen tes alijs differẽtijs ⁊ nõ pꝛio di uerſe.⁊ de illis differẽtijs ſilr ẽ q̃rendũ. Si dicas nõ. ꝙ cũ ens hʒ differẽtias ⁊ nõ pdicat de eis in q̃d pte ẽ genꝰ. Jtẽ oẽ diuiſibile diuidit in diuiſiõe pꝛimaria diui

boetiꝰ ſiõe bimẽbꝛi ſm Boe.lib.diuiſio nũ. Silr hoc pʒ p rõnẽ: qꝛ ois di uiſio ẽ monade ſm eẽntialẽ pti tionẽ.ſʒ pꝛla diuiſio entis ẽ i deſ cẽ gña.ꝙ nõ ẽ vnũ. Dices diuidit in ens in alio ⁊ in ens nõ in alio.

Cõtra iõ intẽtio entis eſt vniuoca ſubſtãtie ⁊ accidẽti ſcđm te: qꝛ ſubſtantia nõ ↄcipitur niſi p ſpeciẽ acciden tis iõ ſcđm modũ vniuocũ ptinet ergo p oppoſitũ cũ nouẽ accñtia ↄcipiant p ſpẽs pꝓpꝛias ↄcipiant. Jtẽ intẽtio vniuoca nõ deſcẽdit i alterꝝ vniuocatoꝝ cãliter mediã te alia altero vniuoco. verbi gfa alal eque deſcẽdit in holem ⁊ in aſinũ. ita ꝙ neutrũ eſt cã alalis deſcẽdendi in alterũ. Hoc pʒ rõ ne: qꝛ alr differẽtie nõ eẽnt coeue in gñe. Silr nec eſſent i potẽtia in gñe ſʒ in actu. qꝛ ſumo ſignuʒ nature i quo itelligo alal in alio ſigno imediate itelligere poſſum aſinũ. ſʒ nõ ſic. ſi hõ pꝛiꝰ intellige ret. qꝛ eſt cã intelligendi aſinũ ſi det oppoſitũ in pꝛio ſigno intel ligere holem ⁊ in ↄceptu alalis intelligeret hõ. ergo ⁊c. ſʒ ens eſt talis intẽtio qꝛ nõ ↄtingit deſcẽ dere ab eo in ens creatũ analo gũ niſi mediãte intellu entis qđ eſt deꝰ. ergo nõ eſt vniuocũ eis. Pꝛobatio minoꝛis. in intellu eñ huiꝰ inſtum hec.ſ.creatura in cludit reſpectus ad ipm deũ cu ius pticipatione eſt nõ eñ eſt in telli gibilis. niſi vt includit reſpe ctum ad deũ. ſʒ deus intelligit ſi ne reſpectu. ſʒ vnũ qđ ꝙ includẽs aliud ⁊ nõ ccõuerſo poſterius eſt eo: iõ oꝛdine tali deſcendẽdo ab ente ad hoc ens opʒ deſcendere mediãte ipo intellecto. Jtẽ p na turã indeterminata ſunt pꝛiꝰ in tellecta: hmõi eſt deꝰ. qꝛ ens ana logũ ad decẽ eſt indeterminatuʒ ſʒ determiabile p modos. deꝰ ãt nõ eſt determinabilis ergo ma gis eſt indeterminatꝰ. Jtẽ ponat ꝙ aliqs hẽat ↄceptũ iuſti in cõi ⁊ nõdum inueſtigatũ ⁊ occurrat ſibi. an hec actio ſit iuſta p ap plicationẽ ad ipm iuſtũ. ergo ip ſum iuſtũ includit in ↄceptu iuſti in cõi. minoꝛ pʒ. p Aug. 6. de tri nitate. querit an actꝰ ſit pfectioꝛ. ⁊ applicat ad ipm pulchrũ.i.deũ q̃ eſt pulcher: ⁊ pꝛius nõ habuit ↄceptum pulchri niſi in cõi. ergo ↄceptus ipſiꝰ iuſti.i.dei includit in ↄceptu iuſti in cõi. Dices non põt applicari ad iuſtũ in cõi niſi pꝛius ſciat ipm iuſtum. Aug. 6. de trini.

Cõtra loqueris eum pul chrum ⁊ nõ noſti eum pꝛius cũ inuenis eũ iuſtum neſcis: an inueniſti. niſi intellige

reſ in iuſto in cōi ergo in iuſtum
in cōi includiſ ipm iuſtū. Ad rō
nes alias que ſiūt in oppoſitum
ſcʒ ꝙ ens ſit vniuocū. qꝛ in om-
ni gn̄e eſt primū ſimpliciſſimū ſʒ
primū oīum eſt ens. ergo ſimpli
ciſſimū ⁊ ſic vniuocū. Solutio. ꝑ
mum obiectū intelł's p̄t dici pri
mū prioritate adequatiōis vł cōi
tatis. Alio mō prioritate gn̄atio
nis vel aduerſionis quo primo
aduerto: vel prioritate virtutis
in cuꝰ. ſ. virtute intelligo oīa. ſic
eēntia diuina eſt primū obiectū
ſui intelł's primo mō eſt ens cōiſ
ſimū obiectū ſcđo eſt nūc vnum
nūc aliud qđ. ſ. vehemētius im-
mutat intelłm primo primū ob-
iectū ṽtute nō hʒ viator: ſicut di
cūt qdem. Sed hoc eſt falſum qꝛ
hʒ ipm eē qđ eſt pelagus primū
cāſalitate. ſ. deꝰ q̄ priꝰ intelligiſ ꝙ̄
infinite virtutis. qđ pʒ priꝰ qꝛ illđ
eſt aliđ qđcūqꝫ: prius inꝙ̄ natu
raſr ⁊ cauſalr. Tūc dico ꝑoritas
virtutis eſt prioritas ſimplr. alie
vero prioritates ſunt prioritates
ſcđm qd ideo ens non eſt ſimpli
ciſſimum ſed ens.

Cōtra hoc ꝓbatio. quia creatura dr relati
ue ad deū. ergo nō intelligiſ niſi
deus prius intelligaſ ſilr ꝑ crea
turā intelligimus deū: nec eū in-
telligimus niſi ꝑ creaturā ergo
nō priꝰ intelligiſ deꝰ ꝙ̄ creatura.
Dico nō video colorē niſi viden
do lucē. ⁊ lux facit videre colorē.
⁊ lux eſt primū cāſalitate t̄n talis
oculus poſſet eē q̄ videret lucez
in ſe. ſilr talis oculꝰ mētalis poſ
ſet eē q̄ videret in ſe. ſicut eñ co
lor eſt cā ſcđa. quare video lucē
t̄n lux ē cā pria ſic intelł's. ⁊c. Itē
arguo ſic vniꝰ potētie vnū eſt ob
iectū primū ſimplr. Itē oīs cōce
ptus indeterminatus qñ deſcen
dit in iferiora ⁊ eſt vnꝰ in eis eſt
vniuocꝰ vt pʒ de aīali. talis ē ꝯce
ptus entis. qꝛ p̄dicaſ đ eis I qd.

Collatio XIIII.

VTrū voluntas naturalr
determineſ ad aliqd
volendū: ꝙ ſic Aug.
12. de trin. c. 8. ad vo
lendū beatitudinē natura cōpel
lit. Itē potētia hʒ naturalē habi
tudinē ad actum ⁊ obiectū: qꝛ ca
dit in ſua diffinitione. ⁊ diffinitio
indicat qd eſt eē rei. ſʒ hr̄e natu-
ralē habitudinē ⁊ naturalr deter
minari. ergo ⁊c. Itē q̄ ꝯueniunt
oībus ⁊ vniformiter ꝯueniunt ex
ſuis pricipijs nature. ſʒ velle bea
titudinē ꝯuenit oībus ⁊ appetūt
oēs beatitudinē. 1. ethi. Itē mo-
bile ⁊ ꝯtingēs reduciſ ad imobi
le ⁊ neceſſariū. ſicut noticia ꝯclu
ſionis ꝯtingentis ad notitiā pri-
cipij neceſſario ⁊ immobilr noti.
ergo ſilr in volūtate. Itē aīa eſt
naturalr capax beatitudinis. ſʒ
nulla creatura capax alicuiꝰ bo
ni caret naturali motu. ad illud
alr natura deficeret I neceſſarijs
Itē omne generans determinat
gn̄atum ad motū quo conaſ ali
qñ ꝯiungi cū generāte. ergo deꝰ
creans determinat ſic volūtatez
vt conef. ⁊c. Itē ſpāliter de deo
arguiſ ſic. glorioſiꝰ hr̄ qđ hr̄ ne-
ceſſitate nature ꝙ̄ eđ hr̄ alr. ſed
deꝰ vult ſe glorioſiſſime. g̃ ⁊c. Itē
dei volūtas eſt eiꝰ intelł's re ⁊ in
tētione. ſi igr̄ intelł's itelligit mō
nature volūtas vult mō nature.

Cōtra principiū vt natu
ra dr ꝯ principiū
vt intelł's ſcđo phy. ſʒ intelł's eſt
natura vt principiū, ergo ⁊c. Itē

voluͦtas nō ferꝛ in ea q̄ ſunt ad
finē vt naturalr̓ determinata er
go nec in finē. Probatio ꝯñe. vo-
luͦtas ſicut eſt cā latiōis voluͦta-
tis in ea q̄ ſunt ad finē ita ꝛ ad fi
nē. qꝛ ſicut intell's ſe hꝫ ad prin-
cipiū in ſpeculabilibus ſic volun
tas ad finē i moꝛalibꝰ. Jtē pars
nō mouet niſi in virtute totius.
Jtem de trinitate. 13. ca. 5. ꝑpter
beatitudinē appetūt oēs certa q̄
appetūt. Jtē ad pꝛincipale qḋ in
eſt naturalr̓ ineſt ſiue volumꝰ ſi
ue nolumus. ſꝫ appetimꝰ beati-
tudinē ēt ſi nō vellemus ſm bea
tū Augu. Jtē potētia que in fe-
rēdo magis agiꝛ ꝙ agat nō ferꝛ
libere. ſꝫ potentialr̓ determina-
ta ad obiectū eſt hmōi ergo ꝛc.
Jtē itellectus diuinus eēt eque
liber ſicut voluͦtas ſua. Diciꝛ ꝙ
velle aliqñ ſumiꝛ ꝑ quacūꝙ de
terminatione in voluͦtate ſiue in
nata ſiue impꝛſſa nouiter ab obie
cto. Alio mō ꝑ actu elicito a vo-
luͦtate. Sꝫ ꝑpter argumēta ſciē
dū ꝙ vno mō dꝛ naturale. qḋ di-
ſtinguiꝛ ꝯ violentū. ſcḋo mō ꝯ de
liberationē. tertio mō ꝯ adu ati
ciū. quarto modo ꝯ ſpontaneuꝫ
ſiue vltroneū. pꝛimo mō. ſcḋo et
tertio velle finē ē nature. ſꝫ quar
to mō nō. ſꝫ liberū. Sꝫ de iſto vel
le ſpōtaneo adhuc eſt diſtinguē
dū. ſ. ꝙ pōt ſumi ꝑlatione paſſi
ua ipſius voluͦtatis: vel actiua. ſi
pꝛimo mō hoc tripl'r. pꝛimo ꝗ̄tū
ad determinatione voluͦtatis ad
ipm ꝛ ſic pure eſt nāle vl' ꝗ̄tū ad
exercitiū. ꝛ hoc ꝗ̄tū ad ꝯtinua-
tionē ꝛ ſic eſt oīno liberū ꝛ in ptā
te voluͦtatis eſt ꝯtinuare actū ſuū
circa obiectū. vel ꝗ̄tū ad inchoa
tionē cū nō ſit in ptāte noſtra q̄-
bus viſis tāgamur ſtāte intelle-
ctu in actu ſuo ꝛ ſic eſt naturalis

pōt tñ auertiſſe ꝯſiderationē ꝛ ꝑ
tāto libere. Et intelligit qḋ voco
hic lationē paſſiuā actū ſm ꝯñtē
impꝛeſſionē factā in voluͦtate. ſi
cut motus grauis in graue ſeq-
tur foꝛmā grauis velle tñ vbi eſt
actio eſt oīno liberū. ꝛ ꝑ hoc ptꝫ
ad argumēta. Sꝫ vt expꝛeſſius vi-
deaꝛ circa dicta de hītuali incli-
natōe ꝛ actuali q̄ dꝛ latio paſſiua
velle qḋ eſt inclinatio pꝛimo mō
eſt oīno naturale. ſcḋo mō ꝗ̄tū
ad inclinationē indirecte eſt libe
rū. Sꝫ tūc q̄riꝛ vtrū libere ferꝛ in
finē ꝛ cū hoc naturalr̓? dico ꝙ ſic.

Contra. tunc duo actꝰ
eſſent in voluͦ-
tate q̄ hñt oppoſitas ꝯditiones.
dico ꝙ verū eſt ꝙ ſunt duo velle
vnū vt paſſio ꝛ aliḋ vt actio. Exē
plum ſicut ſimul ſunt actꝰ volun
tatis ꝛ delectatio ſequēs que eſt
quoddā velle. Qḋ libere ferꝛ in fi
nē. pꝛobatio. qꝛ delectabiliꝰ ferꝛ
qḋ ſpōtanee ferꝛ ꝙ qḋ neceſſa-
rio: ſꝫ voluntas delectabiliſſime
fertur in finē. igitur ꝛc.

Collatio. XV.

VTrū voluntas in
formata charita
te poſſit nō velle
deū viſum ꝑ eſſen
tiā in patria? Ar
guiꝛ ꝙ ſic. qꝛ idē pꝛincipiū actiuū
eodē modo ſe hñs nō elicit actū
modo neceſſario circa idē obie-
ctū. ſꝫ voluntas cū charitate eſt
agens hmōi. ergo ꝛc. Juxta hoc
queriꝛ vtrū beatus vidēs deū ꝛ
amās eū poſſet nō velle eū ꝛ ſic
peccare. ꝙ ſic. qꝛ in eo eſt poten
tia qua peccari ſolet. ſ. voluͦtas
que eſt ad oppoſita ꝛ ē de nihilo
potēs deuiare. ergo. Jtem poſſe

peccare eſt laudabile iō non au‑ fert per ſtatum nobiliſſimum.

Cōtra 12. de ciuita. ca. 11. Itē cur deus hō. a. c. 10. Itē ſi qs vidēs deū p eſſen tiā nō pōt nō velle vt dictū ē ma gis vidēs ꝛ valēs nō pōt. ¶ Di‑ cendūq; nō ſcōm ſanctos. Cā aſ ſignaꝛ a qbuſdā ex pte dei tn̄. qꝛ deus vultq; angelus feraꝛ ꝯtinue ſicē mō ferꝛ. vn̄. 2. ꝯfeſ. ꝛ. 12. de ci. c. vlt. ¶ Cōtra ponaꝛq; deꝰ dimit tat āgelū ſibijpī ſub gn̄ali influē tia. ꝛ q; angelꝰ hꝛet habitū glie ꝛ videret deū p eēntiā. āgelus nō poſſʒ peccare. nec eū velle nec ali qd ſibi pponeꝛ nec eū minꝰ velle. pʒ pmū. ꝫ. Alij dicūt ſecura ſcia de nō cadēdo qđ eſt de rōne illiꝰ ſtatus. ¶ Cōtra etſi nō eēt certi tudo de ciꝰ rōne adhuc ꝓpter eā dē rōnē que prius nō poſſet pec‑ care. Alij dicūt charitas q̄ eſt do nū gratuitū eſt rō impeccabilis Illud nōvʒ qꝛ tūc volūtas nō eēt

Apl's ad co. 12. libera. Charitas. n. vie ꝛ patrie ſunt eiuſdē rōnis. ꝛ eadē que eſt in via eſt in patria. qꝛ nūq̄ exce‑ dit ſm Aplm prime ad Coꝛ. 12. ergo ſequiꝛ q; charitas imobili tabit volūtatē in via ſicut i pr̄ia ꝛ ſic nō pōt volūtas ad oppoſitū in via nec peccare. Itē illud donū inclinat p modū nature nec libe re q̄tū eſt de ſe. ergo volūtas ne‑ ceſſitaꝛ p illū formā inclinanteʒ p modū nature. Alij dicūt cām ex pte volūtatis effrenate ferēn‑ tis ſe in deū: ꝛ ecōuerſo de demo nibꝰ. ¶ Cōtra in priori p naturā q̄ beatꝰ videt deū añ velle effre‑ natū hʒ velle. iō prioꝛ eſt impoſſi bilitas peccādi q̄ effrenatio fe‑ rēdi. Iō dico q; qtuoꝛ ꝯcurrūt ad volēdū deū in illo priori p eſſen tiā viſum vcʒ ꝯtinua exhibitio pñ

tie ꝛ eminētia obiectiviſi p eſſen tiā ꝛ cā ꝯtinue ꝯtēplationis. quo cūq; .n. vertiꝛ eēntia ad videndū res in ꝓprio gn̄e videt deū p eēn tiā. ¶ Cōtinua ꝯtemplatio obie cti ꝛ ꝯtinua fruitio in volūtate. Iſta ꝯtinua impſſio eſt quaſi pō dus inclināſ volūtatē exercere aliquē actū in obiectū. ¶ Cōtra iſtud pōdus inclinat p modū na ture. ꝫ neceſſitat eā. ꝛ ſic nō ma‑ net libera. Dicoq; iſta neceſſitas nō eſt violētie ſʒ imutabilitatis.

Cōtra eſt ab agēte extri ſeco. Dicoq; illud extrinſecū magis hʒ rōneʒ finis q̄ efficientis. ꝛ ſi ſe hēat in rōne efficiētis. nō tn̄ infert violentiaʒ qꝛ violēter eſt cuiꝰ cā eſt extrinſe ca ꝛ paſſum nō ꝯfert vim ſʒ hec volūtas ꝯfert. qꝛ hʒ i obiecto cur ipm ſup oīa velit ꝛ nō hʒ cur ab eo reſiliat. vel cur ad aliud con‑ uertaꝛ. ꝛ ſic ipm neceſſario vult ꝛ eſt impeccabilis. p'io qꝛ mobi li reducto ad actū pfectū vbi nul la eſt priuatio neceſſario quieſcit ſʒ volūtas ſic vidēs ꝛ amās deū reduciꝛ ad actū pfectum vbi nul la eſt priuatio. ergo ꝓbatio mi‑ noris. qꝛ motus eſt actꝰ entis in potētia ad terminū quo priuaꝛ mobile. reducto igiꝛ mobili ad terminū vbi nulla eſt priuatio iā nō pōt eē motꝰ. Itē vltimate quie tatū vlteriꝰ nō moueꝛ. ſʒ volūtas in vltio fine habito vltimate quie taꝛ. ergo. Itē oē bonū reficit ali‑ quo mō volūtatē. ergo. infinitū bonū habitū īfinite reficit. ergo. Item Anſ. de caſu diaboli. beati adepti ſunt q̄cq̄ ꝛc. Itē Boetiꝰ de ꝯſo. in pncipio. Ad primū po tētia ē in diſpōne ti. i. extra ꝓua‑ tionē ſic q; nō pt i oppoſitū actū Ad aliud laudabile eſt ſcōm q;

poſſe peccare: ſ3 nõ ſimplr iõ ſau= fert. ¶ Utrũ igit̃ q̃ ſic neceſſario vult etiã libere vult ꝙ nõ. Augu ſtinus in enchirid. bonũ ⁊ malu3 ſm rõnes ſpãles nõ ꝯpatiunt̃ ſe: nec vitiũ cu3 ꝟtute: ſ3 libertas ⁊ neceſſitas opponunt̃ ſicut bonũ ⁊ malũ. ğ nõ in eodẽ. Itẽ de libero arbi. Iõ volũtas nr̃a ẽ libera q2 ẽ in ptãte nr̃a: ſic nõ ẽ in ptãte nr̃a qđ neceſſario vult. Itẽ volũtas ẽ potẽtia realis. ğ valet ad oppoſi ta: ſ3 reſpectu illoꝝ q̃ neceſſario vult nõ valet in oppoſitũ. Ad op poſita p3 ex dictis tũ q2 cũ neceſ ſitas vt ſic nõ tollat libertatẽ vel diminuat: dico ꝙ nõ malu3 eſt in deo: q2 neceſſario vult ſe: nec põt non velle ſe: tñ libere vult ſe ſm Aug. 22. de ciui. ca. 11. ꝯ ſtoycos. S3 vna neceſſitas includit ſubie ctionẽ alteri ſiue extrinſeco ſiue intrinſeco ꝓueniẽti vel inferenti vim neceſſitas talis repugnat li= bertati ⁊ dicit ſeruitutem: iõ q̃ ſic mouent̃ ab extriſeco nõ mouent̃ libere vt ꝓiecta: nec q̃ mouentur ab extrinſeco ſm impedimẽtũ na ture: vt grauia ⁊ leuia nõ mouẽ= tur libere: q2 uã ꝓueniẽs ab extri ſeco cũ ipetu mouet ea: hec neceſ ſitas includit ſubiectionẽ. Alia ẽ neceſſitas ſpõtanea in actu) non ꝓueniẽs: ⁊ illa ſtat cu3 libertate.

Aug. de ciui. c. 11.

Neceſſitas act9 volũtati.

Collatio. XVI.

Utrum ap= pre hẽſo in vl'i fine vlti mo volũtas poſſit nõ velle illu3: dico ꝙ velle ſumit̃ lar= ge ꝓ quacũꝗ inclinatiõe impreſ ſa ſiue a deo ſiue a quocunꝗ in ea: vnde poteſt aliquid eſſe impſ ſum in voluntate non quo elicit velle: ſed quo inclinat velle.

Cõtra illud impſſum eſt velle aliquo mõ: vñ Augu. ſup illud. Inclina cor meũ. Cor inclinari ẽ velle: ſ3 dele ctatio ẽ inclinatio. ğ velle ꝯiter ſumit̃ ꝓ inclinatiõe, ſiue delecta= tiõe aliqñ ꝓ actu elicito: ⁊ nõ eſt tñ actus elicitus. ğ velle ſumit̃ large ꝓ omni inclinatiõe paſſiua impſſa a deo: ⁊ ſic inclinatio non eſt in ptãte voluntatis: qm̃ tãga tur ſm Augu. nõ eſt in voluntate nr̃a quin viſis tãgamur vñ aliq̃ paſſio fit in volũtate q̃ non eſt in ptãte volũtatis. Silr̃ Anſelmus de cõco: ⁊ predeſti. deus impſſit affectiões in volũtate p quas im pꝛeſſo qũo iclinat ad illud: ſic nõ eſt actus elicitus ſ3 paſſiua incli natio. Silr̃ ſumit̃ velle ꝓ actu eli cito. ſic igit̃ ſumpto põt dici ꝙ vo luntas appꝛehẽſo fine in vl'i põt nõ velle illũ vno mõ: q2 l3 idẽ ſit bonu3 in cõi ⁊ in pticulari ⁊ ſi ſit appꝛehẽſum in cõi: nõ tñ in parti culari: ⁊ ſic ab illo poteſt volũtas auerti. Alio mõ põt intelligi ꝙ volũtas põt velle oppoſitũ boni in cõi appꝛehenſi ⁊ nolle illud. ſ. bonũ in cõi. S3 hoc ẽ impoſſibi= le ſm Augu. 14. de trini. c. 8. ⁊ in enchiđ. c. 9. Aliter põt intelligi ꝙ voluntas eſt ibi libera ad actum ſc3 elicere vel nõ elicere ita ꝙ bo no in cõi appꝛehẽſo voluntas eſt in potẽtia actum oẽm ſuſpende= re: ⁊ ita nec nollo nec volo.

Aug. ſuper pſal= mum.

Anſ. đ cõco.

Aug. 14. de tri. c. 8

Cõtra illud ſuſpẽdere vel eſt agere vel nõ: ſi eſt agere: ğ dicis oppoſita: q2 ſic ſuſpẽderet etiã oẽm actũ ſuſpen dẽdi. ſi nõ ẽ agere. ¶ Cõtra. impſ ſio facta ab obiecto in voluntate eſt pondus ⁊ inclinatio: ſ3 omne pondus inclinãs neceſſitat incli

natum ſuũ niſi inclinatũ renitat̃ ſꝫ nõ renitit̃ niſi ꝑ actũ ⁊c. Itẽꝫ ſi volũtas nõ eſſet libera tale pondus in ea neceſſitaret eã ſꝫ ſi volũtas nullaꝫ libertatem exerceat agẽdo ſic ſe hꝫ põdus ad eaꝫ vt nõ liberã.ꝫ neceſſitaret eaꝫ. Itẽꝫ ſi põt nullũ actuꝫ exercere:hoc ẽ inquantũ libera ⁊ tñ: includit̃ in rõne libertatis poſſe nõ velle. hoc ẽ falſuꝫ:volũtas eñ dei ſemꝑ eſt in actu ⁊ tñ ẽ libera. ¶ Ad pmũ in oppoſitũ nihil tm ſubſtãtie volũtati ſicut voluntas: ſed ſicut actus intell'is eſt in ptãte volũtatis:ita volũtas quare põt diuertere actũ volẽdi ſicut intelligẽdi non tñ oẽm actũ ſuſpendere. Ad aliud agẽs ita ꝙ ꝑ nullã ptãtem põt nõ agere neceſſario agit: voluntas aũt põt diuertere intellm ⁊ ſe: ⁊ per ꝯñs ad aliud: iõ lꝫ neceſſitetur ſtãte ꝯſideratiõne:non tñ ſimpl'r ſicut viſus a calore vel luce:⁊ ſic nullũ actum eliciet:qꝛ nullum actũ elicit niſi ꝑ aliquid impſſuꝫ ab obiecto:⁊ iõ eque vt vr̃ neceſſitat̃ reſpectu oim:ſꝫ impreſſuꝫ in volũtate ẽ tñ inclinãs iõ volũtas nunꝙ neceſſitatur ab obiecto:tñ magis inclinat̃ reſpectu finis ꝙ reſpectu alterius obiecti:ita ꝙ nõ poteſt ferri i oppoſituꝫ:lꝫ ſic poſſit diuertere ab eo non tamen repudiendo.

Ad argumentũ

15. de tri.c.41.⁊ Anſ. cur deꝰ hõ. libro.1.c.7. Beati angeli nõ pñt peccare:cuius oppoſitũ vr̃ tenere. Si eñ pñt nõ velle pñt peccare peccato omiſſiõis. Et iſti dicerent forte lꝫ deliberate voluntatis poſſint nõ velle deũ:tñ qꝛ deꝰ tenet eos in beatitudine vt efficiens non pñt peccare. ¶ Aliqui aſſignãt cãm quare non poſſunt peccare beati a pte voluntatis. Aliqui dicũt ꝙ cã eſt volũtas dei cõfirmans ⁊ efficiẽs. ita ꝙ nõ pñt velle oppoſitũ illius quod deus vult. hoc hr̃ ſm Aug.12. cõfeſ. et 22. de ciui.c.vlti. Aliĳ dicũt cãm ex pte obiecti beatitudinis nõ vt efficiẽs. intell's eñ beatus videt diuinã eſſentiam per eſſentiã:qꝛ deus ꝑ eſſentiã pñs ẽ intellectui beato:iõ quocunqꝫ verterit ſe videt beatus deũ ex quo põt videre deũ ꝑ eſſentiã: ⁊ deus ẽ vbiqꝫ: iõ quocũqꝫ verterit ſe videt deũ: ꝫ ſi voluntas beati hñtis deum preſentẽ in intellectu informata charitate põt non velle deũ: hoc erit:vel nullũ actũ eliciẽdo erga deum:hoc impꝛobatũ ẽ prius an diuertẽdo intellectũ non cogitãdo de deo:hoc impꝛobatũ ẽ mõ: qꝛ quocunqꝫ vertit̃ ad videnduꝫ. Alia etiã in gñe. ꝓbo videt deuꝫ aut hoc eſt:qꝛ põt nolle deum in pꝛeponẽdo aliud ſibi:hoc impoſſibile. Pꝛobatio. qꝛ voluntas ꝓponit aliqd aliĳ vel nõ vult aliquid hic eſt ꝑ aliqd. Cur ſm Anſelmuꝫ de veritate:ſed deo viſo per eſſentiam nulla põt apparere rõ nolendi ipm vel ꝓponendi aliqd ſibi. Pꝛobatio: qꝛ hoc nõ eẽt niſi qꝛ hoc cui aliqd pꝛeponit̃ eſt maluꝫ ſimpl'r:vel qꝛ nõ ẽ bonũ in ſe: ſꝫ aliud eſt ſimpl'r bonũ ⁊ eẽntiale bonũ:vel ita ꝙ vtrũqꝫ eſt bonũ ſꝫ alteꝝ melius:vel ꝙ ſint equalia bona:⁊ volũtas põt ꝓponere vnũ alteri:ſꝫ nullũ iſtoꝝ ꝯtingit in ꝓpoſito:qꝛ oẽ bonuꝫ includit̃ in hoc bono melius ꝙ in ſe.

Aug. de confeſ.12. ⁊.22. ꝺ ciui. c.vlti.

Anſel.

Ad argumentũ

illoꝝ idem pꝛincipiũ actiuũ ⁊ eodẽ modo ſe habẽs nõ aliqñ elicit̃

actum cõtingentẽ aliq̃n neceſſarium: dico hoc eſt ꝑ mutationez in alio facta ꝗ in principio vel obiecto. ꝑncipiũ pri⁹ agẽs cõtingẽter poſt neceſſario agit: vt moriẽs in charitate ẽ beatus: volũtas non mutatꝛ nec charitas: nec obm diligã tunc deũ ſicut mõ tñ tũc neceſſario: mõ ꝯtingenter ꝑꝑ realẽ mutationẽ factã in intellectu: fides mõ erit tunc viſio: tamẽ obiectum non mutatur: ſed alio modo ſe hꝫ ad voluntatem.

Ad ſecundũ

ſi volũtas fertꝛ neceſſario in patria in deũ quid facit neceſſitatẽ? dico nõ põt nõ velle deũ ibi: neq; nullũ actũ exercendo circa hunc: ſꝫ circa aliuz exercẽdo neq; adimendo: cauſa primi eſt: q꞉ nõ poſſet niſi ꝑ libertatẽ hoc ⁊ tũc per exercitũ: ⁊ ita per actũ: cauſa ſcdi eſt: q꞉ intellꝰ ſemꝑ eſt preſens voluntati mouens ⁊ imprimẽs: q꞉ non põt per libertatẽ nõ imprimere ⁊ inclinare ad velle deum: ptꝫ prius. ideo reſpectu illius nõ eſt liber. Similiter cauſa tertij eſt idem.

Collatio. XVII

Trum

volũtas neceſſario velit vltimuz finẽ ſibi oſtẽſuz a rõne. Dicitꝛ ꝙ ſic quia illud in ſe hꝫ oẽm rõnem appetibilis ⁊ nullã rõnez fugibilis neceſſario appetitꝛ a volũtate: nam iõ voluntas nõ neceſſario ſed variabiliter vult aliud: q꞉ rõnez aliquã fugibilis hꝫ ⁊ nõ hꝫ rõnem appetibilis: ſꝫ vltimus finis eſt hmõi: hic eñ vocam⁹ vltimũ finẽ qḋ ꝯtinet in ſe oẽm rõnẽ appetibilis vel appetiuitatis et nihil fugibilis: iõ volũtas neceſſario vult vltimũ finẽ in vli acceptum in bonum ſub rõne boni.

Cõtra

omne agẽs neceſſario eadẽ neceſſitate qua agit remouet ꝓhibens ſi ſit in ptãte ſua ipm amouere: vt pꝫ de graui ſuppoſito trabi: ſꝫ impediẽs voluntatẽ ad volendũ vltimũ finẽ ẽ nõ ꝯſideratio intellectus: ſi igitꝛ volũtas neceſſario vult vltimũ finẽ neceſſario amouebit impedimentũ nõ ꝯſiderationis ꝯuertẽdo neceſſario intellectũ ad ꝯſiderandũ vltimũ finẽ: ꝗ intellꝰ neceſſario ꝯſiderabit vltimũ finẽ qḋ ẽ impoſſe. Dicitꝛ ꝙ maior ſi vera ẽ veritatez hꝫ de agẽte neceſſario qḋ eadẽ actione agere ꝓpriã actionẽ ⁊ remouet prohibens: vt pꝫ in exẽplo de graui qḋ eadẽ actione qua mouet ſe deorſum frãgit trabẽ ſi põt. Nũc autẽ volũtas alia actione vult vltimũ finẽ ⁊ alia intellectuz intelligere vltimũ finẽ cui iperat ꝯſiderare vltimũ finẽ: ⁊ iõ nõ opꝫ ꝙ neceſſario velit intellectũ intelligere vltimũ finẽ: lꝫ neceſſario velit vltimum finem ſibi oſtenſum.

Cõtra

maior probatꝛ ſiue tale agens agat ꝓpriam actionẽ ⁊ amouet ꝓhibẽs vna actiõe ſiue duab⁹ qm̃ agens qḋ neceſſario agit neceſſario amouet omne incõpoſſibile ipediens ſuã actionez ſine cuius amotiõe non põt agere ſi põt illud amouere: q꞉ ſi põt illud incõpoſſibile impediẽs amouere ⁊ nõ neceſſario amouet. tñ non põt agere ſtante illo incõpoſſibili impediente: ſequtur ꝙ illud agẽs non neceſſario agit quantũ eſt ex ꝑte ſui: ⁊ hoc pꝫ de ligno neceſſario calefaciente: q̃ ſi non põt calefacere niſi de=

ſiccādo auferēdo humidū impe
diens neceſſario deſiccat lʒ alia
actiōe deſiccet ⁊ calefaciat: ſi igr̄
volūtas neceſſario velit quantū
eſt ex ſe vltimū finē ⁊ nō pōt illū
velle niſi ꝯſiderando ipm: ſequit̄
ꝙ volūtas neceſſario mouebit in
tellm̄ ad ꝯſiderandū vltimū finē.
¶ Preterea ꝙ dr̄ poſtea ꝙ alia
volitiōe volūtas vult finē vltimū
⁊ intellectū intelligere ipm: hoc
nō eſt verꝝ: q: ſm̄ Aug. eodē actu
quo volūtas cōplacet ſibi in obie
cto aliquo copulat potentiā cuʒ
ipſo obiecto ſicut eodē actu quo
volūtas delectat̄ in vidēdo aliqḋ
obiectuʒ: vult viſum videre illud
obiectū ⁊ copulat viſuʒ cum tali
obiecto. ergo eodē actu volūtas
vult finē vltimū: ⁊ intellm̄ intelli
gere finē vltimū. ¶ Ad primum
hoꝝ ꝙ agens qḋ neceſſario agit
neceſſario amouet: īpediēs actio
nem ſuā: lʒ alia actiōe dr̄: qḋ hoc
eſt verꝝ qn̄ agēs ſm̄ eundē modū
fert̄ in vtrūqꝫ: cui⁹ oppoſitū acci
dit in ꝓpoſito: q: ſm̄ aliū moduʒ
volūtas fert̄ i finē ⁊ ſm̄ aliū in ea
que ſunt ad finē: q: libere in ea q̄
ſunt ad finē. ſʒ neceſſario in finē.

Cōtra maior illa probat̄
vlr̄ ſic: ſi aliq̄ extre
ma ſunt connexa ꝑ aliq̄ media: ſi
illa ꝯnexio extremoꝝ ſit neceſſa-
ria: opʒ ꝙ media ex qb⁹ depēdet
cōnexio extremoꝝ ſint neceſſaria
q: ſi iſta media eſſent ꝯtingētia ⁊
cōnexio ex illis depēdēs neceſſa
ria neceſſariū depēderet a cōtin-
gēti: qḋ ē impoſſ. ſi igr̄ volūtas ⁊
obm̄ qḋ ē vltim⁹ finis neceſſario
cōnectunt̄ ꝯnexio hʒ media p̄ce-
dētia ex qbus depēdet vt actū vo
luntatis ⁊ actuʒ intell'ꝰ ſequit̄ ꝙ
actus: intell'ꝰ reſpectu cuiuſdaʒ
obiecti erit neceſſari⁹. ¶ Dicit̄ ꝙ
neceſſitas duplex ē abſoluta ⁊ cō
ditionalis ſiue p̄ſuppoſitionis ⁊
ꝯñe: qn̄ aūt aliq̄ extrema ꝯnectun
tur neceſſario neceſſitate abſolu
ta ꝑ aliq̄ media: opʒ ꝙ illa media
ſint neceſſaria ſicut ꝓbat rō: ſʒ qn̄
extrema ꝯnectunt̄ i neceſſitate n̄
abſoluta ſʒ ꝯditiōata vt ſtāte me
dio p̄dicto: tūc nō opʒ media eſſe
neceſſaria abſolute. Sic āt ē i ꝓ
poſito ꝙ volūtas nō vult finē vlti
mū neceſſario neceſſitate abſolu
ta: tūc. n. ſꝑ vellet finē vltimū: ſed
tm̄ neceſſitate ꝯditiōata: puta dū
intell'ꝰ oñdit volūtati intellm̄ qḋ
eſt finis vltim⁹: vñ nō q̄rit̄ an vo-
lūtas neceſſario velit finē vltimū:
ſʒ an necārio velit finē vltimū ſi-
bi oñſum ab intell'u. Et ꝑ hoc pʒ
rñſio ad rōneʒ p̄ncipalē. oē agēs
neceſſario necitate abſoluta ea-
dē neceſſitate remouet ꝓhibēs: ſi
aūt neceſſitate ꝯditiōata. tūc nō
neceſſario remouet prohibens.

Cōtra oē agēs neceſſariū
agit ꝑ principium
ſibi intrinſecū: ſʒ act⁹ intelligēdi
quo oñdit̄ voluntati vltim⁹ finis
nō ē p̄ncipiū intrinſecū volūtati:
ḡ volūtas nō neceſſario vult vlti
muʒ fineʒ ꝑꝑ oſtenſionē entis in
intellectu. ¶ Preterea rō prior
adhuc vr̄ ſtare agens qḋ neceſſa
rio agit q̄ꝫtum eſt ex natura ſua
lʒ non abſoluta neceſſitate agat
eadeʒ neceſſitate ſi pōt remouet
prohibēs: ſicut ignis q̄ agit non
neceſſitate abſoluta: q: ſic ſemꝑ
ageret: nec ſua actio tunc poſſet
impediri: ſʒ neceſſitate ꝯditiona-
ta vt ſi paſſum diſpoſituʒ ſit ſibi
approximatū: qḋ quantuʒ eſt ex
ſe neceſſario agit eadē neceſſita-
te amouet impediēs ſuā actionē
ſi pōt. Et probat̄ ſicut primū: q:
ſi pōt impediēs ſuam actionem

amoueret nõ neceſſario amouet
igit̃ ↄtingẽter ſe h3 circa amotio
nẽ illius. cũ igit̃ actio ſua ꝓpria
circa ꝓpriũ obiectuȝ dependeat
ex actione illi⁹. ſequit̃ ꝙ ↄtingẽ=
ter ſe habeat ad ſuã actionẽ ꝓ=
priã ex ſe. ⁊ nõ neceſſario ꝗtũ ẽ
ex ſua natura ſȝ volũtas quãtũ
ẽ ex ſua natura fert̃ i vltimũ finẽ
ſm hãc opinionẽ. ita ꝙ quãtũ ẽ
ex pte ſua neceſſario vult finẽ vl
timũ. ꝫ quantũ eſt ex pte ſua ne=
ceſſario amouet nõ ↄſiderationẽ
itellectus ipedientẽ actionẽ ſuã
ↄuertẽdo neceſſario intellm̃ ad
ↄſiderandũ de vltimo fine.

Cõfirmat

hec rõ ſub alia forma
ſic. agẽs. qđ neceſſario agit ꝗtũ
eſt ex parte ſua eadẽ neceſſitate
facit obm̃ ſuũ ſibi eſſe pñs ſi põt
ſine quo nõ agit: vt p3 de igne ꝗ
ſi põt neceſſario faceret ↄbuſtibi
le ſibi eſſe pñs. ⁊ hoc pt3 etiã de
adamante qđ eadem neceſſitate
attrahit ſibi ferrũ qua agit in fer
rũ ↄiũgendo ipſum ſibi. ſi ꝟo vo
luntas ꝗtũ eſt ex pte ſua neceſ=
ſario vult vltimũ finẽ eadẽ neceſ
ſitate faciet illud obiectũ qꝛ ẽ vl
timus finis ſibi preſentari ꝑ intel
lectũ cũ hoc põt. ergo neceſſario
tenebit intellectũ in ↄſideratiõe
vltimis finis ꝗtũ eſt ex ſe. ſicut
adamas tenet ferrũ. ¶ Ad ꝑmũ
iſtoꝝ dicit̃ ꝙ agens qđ neceſſa=
rio agit ꝗtũ eſt ex parte ſua agit
per principiũ intrinſecũ ſibi ↄple
tiue: tamen poteſt agere ꝑ prin=
cipiũ extrinſecũ diſpoſitiue. ⁊ ſic
voluntas agit diſpoſitiue per in
tellectum ſibi oſtendentem vlti=
mum finem.

Cõtra

agens qđ in ſe h3
totã cãm ſue actio
nis nõ depẽdet ab alio in agẽdo
ſȝ volũtas ſi neceſſario vult vltĩ=
mũ finẽ h3 i ſe totã cãm ſue actio
nis. qꝛ ipa ſola agit ſuã actionẽ ⁊
eandẽ recipit. igit̃ in agẽdo ſuaȝ
actionẽ nõ dependet ab intellu.
Dicit̃ ꝙ agẽs qđ h3 in ſe totam
cãm ſue actiõis completiuã ⁊ di
ſpoſitiuã nõ depẽdet ab alio. ſȝ
ſic nõ eſt in propoſito. cum actio
intellectus ſit diſpoſitiua reſpe
ctu actionis voluntatis.

Contra

neceſſitas agẽ=
di principalis
agẽtis totalr̃ eſt in pꝛĩcipali agẽ
te. qꝛ ſi nõ totalr̃ ſȝ ꝑtim in prin
cipali agẽte ⁊ ꝑtim in extra ergo
agẽs ꝑncipale ꝙ neceſſario age
ret ꝑ illud qđ eſt extra ipm̃. qđ eſt
impoſſibile. Ad illud principale
põt dici ſic. ꝙ aliqđ agens eſt qđ
ex natura ſua ſic neceſſario agit
ꝙ ꝓpriam actionẽ impedire non
p̃t nec directe ſuſpendẽdo ꝓpriã
actionẽ. Nec idirecte agẽdo cir=
ca aliđ qđ impedit actionẽ circa
ꝓprium obiectũ ⁊ de tali agente
vniuerſalr̃ vr̃ eſſe verũ ꝙ agens
qđ ex natura ſua neceſſario agit
neceſſario amouet impedimen=
tũ ſuũ ſi põt. ſicut p3 in oĩbus na
turalr̃ agẽtibus. Aliqđ vero eſt
agens qđ neceſſario ꝗtum ẽ ex
pte ſua aliqđ obiectũ circa qđ lȝ
directe nõ poſſit ipedire: ꝓpuaȝ
actionẽ eã ſuſpendẽdo. qꝛ hoc i
cludit ↄdictionẽ ꝙ aliqđ agens
neceſſario agat ꝗtum eſt ex na=
tura ſua. ⁊ tñ ꝙ ex natura ſua po
teſt ſuſpendere propriam actio=
nẽ. indirecte tñ põt ꝓpriaȝ actio
nem impedire agendo circa aliđ
⁊ huiuſmodi agens eſt ſola volũ
tas que quantuȝ eſt ex parte ſui
neceſſario tendit in vltimum fi=
nem in vniuerſali ſibi oſtenſum.
que licet nõ poſſit ꝓpriam actio
nem

nem impedire eam directe ſuſpē
dendo:tñ pōt eam indirecte ipe=
dire agēdo circa intellectū ꝑcci
piēdo ſibi de vltimo fine nō cōſi=
derare cōuertēdo ipm ad aliud
intelligendū:⁊ ſic q̄ nō eſt tunc
vltimus finis cognitus nō poteſt
voluntas illuꝫ velle.Et ꝑ hoc ad
maiorē rōnis eſt.dicendū ꝙ agēs
qđ ſic neceſſario agit ex ſe ꝙ in
ptāte ſua nō eſt impedire ꝓpriā
actionē directe nec indirecte ea=
dem neceſſitate amouet impedi=
mentū ſue actiōis: ſꝫ nō eſt verū
de agēte qđ ſic neceſſario agit ꝙ
in ptāte ſua ē indirecte ſuā actio
nem impedire cuiuſmodi ē volū
tas.Sed ꝯ hoc arguit̄ agens qđ
ex natura ſua neceſſario ꝑ actio
nem ſuā tendit in obiectū.deter=
minatū quantū eſt de ſe non pōt
auertere ſe ab actiōe reſpectu ta
lis obiecti. hec eñ vr̄ eē manife=
ſta: q̄ p̄dicatū includit̄ in ſubie=
cto.ſi eñ agens quantū eſt de ſe
poſſit auertere ſe ab actiōe circa
vnū obiectū de ſe:quātū ē de na
tura ſua.nō.determinat̄ ad actio
neꝫ reſpectu illius obiecti:ſꝫ vo=
lūtas volēs vltimū finē ſibi oſten
ſuꝫ ex volūtate ſua pōt auertere
ſe ab actu volēdi vltimū finē:q̄
poteſt imperare intellectui vt nō
cōſideret vltimū finē:ſꝫ aliud ob
iectuꝫ vt ꝯceſſum eſt:⁊ ita pōt ſe
auertere a volitione vltimi finis:
igit̄ volūtas ex ſua natura quan
tuꝫ eſt de ſe nō determinatur ad
volendū vltimū fineꝫ neceſſario.
¶ Preterea volūtas volēs vltimū
finē ſibi oñſuꝫ pōt ex ſe velle ⁊ nō
velle vltimū finē ſibi oſtēſum.ꝯñ
tia probat̄ ex oppoſito.qm̄ ſi vo=
luntas de neceſſitate vult aliq̇d
quantū eſt ex ſe vult ſe velle illđ.
Añs probat̄:q̄ voluntas volens
vltimū finē ſibi oſtēſuꝫ pōt auer
tere intellectū a ꝯſideratiōe illi⁹
finis oſtenſi: ſꝫ nō auertit intelle
ctum a ꝯſideratione vltimi finis
niſi q̄ vult ſe non velle vltimum
finē:ſꝫ aliud obiectū: quādiu eñ
ſe vult velle vltimū fineꝫ intellm̄
nō auertit a cōſideratione vltimi
finis.ğ volūtas vltimū finē oſten
ſuꝫ ſibi pōt ex ſe velle ſe nō velle
illud. ¶ Preterea.oīs attingens
ſuū obiectū formale ꝑ actum:at=
tingit ipſum ſm̄ rōnem formalē ⁊
ꝓpriā ipſius potētie: ſꝫ potentia
vltima ſm̄ rōnem ſuam formalē
libera ē ⁊ ad vtrūlibet ſe hñs in
eliciēdo actū:ꝑ hoc eñ diſtingui
tur a potentia intellectiua q̄ de ſe
non eſt libera nec ad vtrūlibet ſe
hñs niſi quatenus determinat̄ ꝑ
volūtatē:obiectū aūt formale vo
lūtatis ē bonū.ğ volūtas ꝑ actuꝫ
ſuū libere attingit bonū ſub rōne
boni:libere ad vtrūlibet:ita ꝙ po
teſt illud velle ⁊ non velle qñ eſt
ſibi oſtenſum. ¶ Preterea arguit̄
ꝯ rōneꝫ poſitiōis ꝙ nō ꝯcludat:
q̄ ſi volūtas iō non pōt nō velle
finē vltimū ſibi oſtēſuꝫ q̄ in ipſo
nō ē aliqua rō fugibilis:ſꝫ oīs rō
appetibilis:cū intellꝰs informat⁹
habitu in lumine fidei oñdit vo=
luntati finē vltimū in ꝑticulari:⁊
hoc ſub rōne ſummi boni in quo
eſt oīs rō appetibilis: ⁊ nulla rō
fugibilis ſequit̄ ꝙ volūtas nō po
teſt nō velle vltimū finē in ꝑticu=
lari ſibi enigmatice cognitū:ꝯñ=
tia ptꝫ:q̄ intellꝰs in lumine fidei
certitudinalr̄ oñdit volūtati deū
vt ē vltimus finis:nec de hoc pl⁹
dubitat ꝙ deus trin⁹ ⁊ vnus ha=
beat in ſe rōnem oīs appetibilis:
⁊ nullā rōneꝫ fugibilis ꝗꝫ de fine
vlī: ⁊ etiā cognoſcēs finē vltimū
ſic i ꝑticulari perfecti⁹ cognoſcit

ꝙ ſolum cognoſcēs in vl̄i tꝑm. ſi
igr̄ volūtas nō pōt non velle vlti
mū finē ſibi oſtenſum in vl̄i mul
toꝭ: tius non pōt nō velle vltimū
finem ſibi in particulari enigma
tice cognitū: qđ tñ negat doctor
iſtam opinionē tenens. Quod ſi
concedas concluſionem.

Cōtra per eandē naturā
ꝑ quā mouer quis
in finē quieſcit in fine. ſi ꝰ volun
tas mouet neceſſario ex ſe in finē
vltimū in particulari vt in deū. ꝰ
neceſſario quieſcit in iſto: ita ꝙ
nō poteſt nō velle iſtum: ⁊ ita nō
pōt volūtas euelli a dilectiōe dei
et ſic ſit confirmatus in bono.

¶ Preterea oē qđ mouet ex ſe ī
aliqđ mouet in illud ſm modū
nature ſue: ſi igit voluntas mo=
ueat neceſſario in finē vltimū ⁊
cōtingēter in ea q̄ ſunt ad finem:
ſequit ꝙ non erit eadē potētia ⁊
natura: qm̄ eadē natura non pōt
eſſe principium agētis neceſſario
⁊ cōtingenter quantum ex ſe.

Phus 6. eth. **Confirmat** ꝑ phm. 6. ethi.
vbi dicit ꝙ ad ea que ſunt altera
genere ſunt altere particule aie:
⁊ ideo ꝯtingit ꝙ ſcientificū alia
particula eſt ꝙ̄ ratiocinatiuū: qꝛ
ſciētificū eſt circa neceſſariū ⁊ ra
tiocinatiuū circa ꝯtingens. ſi igr̄
volūtas neceſſario ſe habeat cir
ca finē vltimū q̄ ē ens neceſſariū
⁊ cōtingēter circa ea que ſunt ad
finē: q̄ ſunt contingētia ſequit ꝙ
volūtas non erit vna potentia.

Phus 8. phyſicoꝝ. ¶ Preterea phs ꝓbat. 8. phyſic.
ꝙ grauia ⁊ leuia nō mouentur a
ſe: qꝛ tūc ex ſe ſtarēt ⁊ eſſent prin
cipium ſui ſtatus ex ſe citra ter=
minū: ſicut aīalia. igitur a ſimili
⁊ per eandē rōnem cum volūtas
moueat ſe libere in finē vltimū:
volūtas poſſet habere principiū
ſui ſtatus circa finē vltimum: ita
ꝙ poſſet nō velle illum. ¶ Pre=
terea phs arguit contra Plato= Phs. 1. de aīa.
nē. 1. de anima. ꝙ intellectus nō
ſit circulus: qꝛ tunc intelligentia
eſſet circulatio. Ex quo accipit
ꝙ ſi natura eſſet eadē cum natu
ra: actus eſt idē cum actu: ſi ergo
voluntas neceſſario volens vlti=
mū ſit eadē cū volūtate ꝯtingē=
ter ea que ſunt ad finē tūc actus
reſpectu finis erit eiuſdē rōnis
cum actu reſpectu eoꝝ q̄ ſunt ad
finē: ⁊ ita ſi vnus eſt libere cōtin
gens ⁊ alter erit. ¶ Preterea ſi
volūtas quātū eſt ex ſe neceſſitet
ad volendū bonū ſub rōne boni
ſequit ꝙ non pōt nō velle malū
ſub rōne mali. conſequentia ptꝫ:
aliter eñ ſimul poſſet velle ali=
quid ſub rōne boni ⁊ mali. ꝯñtis
falſitas probat multiplr̄. Primo
ſic: malū peccati ſm rōnē ꝓpriā
peccati per ſe reſpicit libertatem
voluntatis: qꝛ ſm Aug. peccatū
eſt a deo voluntarium ꝙ non eſt
peccatum ſi nō eſt voluntariū. ꝰ
peccatū ſub rōne peccati eſt vo=
luntariū: ſꝫ peccatum ſub ratio=
ne peccati malū eſt. ergo, volun
tas poteſt velle aliquid ſub ra=
tione mali.

Confirmat actꝰ ma
lus pec
cati inquantū peccatū eſt: aut eſt
voluntariū aut nō ſi ſic hr̄ ꝓpo=
ſitum: ꝙ volūtas velit malū ſub
ratione mali ſi nō ſit voluntariū
vt malus. ꝰ actus vt malus non
eſt peccatū. ¶ Preterea volūtas
reſpuit malum: aut ſub ratione
mali: aut ſub rōne boni. Si ſecū=
do modo ita ꝙ nolit malum, ſub
ratiōe boni: ergo ratio bonitatis
eſt cauſa nolendi aliquid: et per

ꝯñsvoluntas nō neceſſariovult bonū ſub rōne boni.ſi nolit malū ſub rationi mali.

Cōtra cuiꝫ potētie ſꝫ actus ſuos corñdet vnū obm ſormale ſibi adequatū ſꝫ act⁹ nolēdi eſt act⁹ poſitiu⁹ ſicut act⁹ volēdi. ergo volūtas habebit vnū obm poſitiuū ſibi ꝓportionatuꝫ ⁊ adequatū ſm vtrūqꝫ actū. Nō igit̄ act⁹ volēdi erit reſpectu mali.ſ.ſub rōe mali ⁊ velle reſpcū boni. ¶ Preterea ſi volūtas creata ⁊ hūana nō poſſet velle niſi bonū vez.aut bonū apparēs ⁊ nō malū ꝑ ſe.nec ꝑ ſe deordinationē in actu peccādi.tūc nō poſſet plus peccare volūtas creata ꝙ̄ voluntas diuina. ⁊ increata.ꝯñs eſt falſuꝫ.ergo ⁊ añs.ꝓbatio ꝯñtie.oīa volibilia a nobis ſunt etiam volibilia a deo.ergo q̄cq̄d bonitatꝫ ⁊ entitatis ſubſtracte eſt in quocūqꝫ actu volēdi vicioſe eſt volitū a deo ſicut a nobis.ſi igr̄ volūtas nr̄a creata nō ꝑt velle ꝑ ſe illā deordinationē ⁊ deformitatē in actu volēdi vicioſo nō ꝑt pl⁹ volūtas nr̄a ferri in illā deordinationē ꝙ̄ volūtas diuina increata.⁊ ꝑ ꝯñs nō poteſt plus peccare in volēdo illā deformitatē ꝙ̄ voluntas diuina.

Cōfirmat ꝑ hoc ꝙ q̄cq̄d eſt ꝑ ſe volitū ab aliqua volūtate qđ eſt ꝯiūctū ſibi eſt ꝑ accidēs volituꝫ ab eadē volūtate.ſicut ſi viſus ꝑ ſe videat aliqđ viſibile vt coloratū videt ꝑ accidēs: accidēs qđ ē ꝯiunctū per ſe viſibili vt muſicū ⁊ dyanificū ⁊ ꝓbat.qꝛ niſi volēs aliq̄d ꝑ ſe accidēs voluit illđ qđ ꝯiungit̄ volito ꝑ ſe tūc voluntas nr̄a volens ꝑ ſe actuꝫ vitioſum quātuꝫ ad ſubſtātiā actus non oporteret ꝙ ꝑ accidēs voluerit deordinationē in actu ⁊ ita nō peccaret.igit̄ voluntas diuina volens ꝑ ſe actuꝫ quēcūqꝫ nolēdi quātuꝫ ad bonitatē in actu.ꝑ accidēs vult priuationē in actu. ſi igit̄ voluntas nr̄a nō peccet niſi qꝛ ꝑ accidēs vult priuationē diſformitatis in actu. ſequit̄ ꝙ non plus peccet volūtas nr̄a ꝙ̄ diuina qꝛ nō alio mō vult actū vicioſuꝫ ꝙ̄ volūtas diuia. Itē ad ꝯfirmationē eiuſdē rōnis arguit̄. qꝛ nō vr̄ ꝙ volūtas ſit ꝑ ſe ⁊ ꝓncipaliter dānata ꝓꝑ illđ qđ ē ꝑ accñs volitū ꝑ volūtatē cuꝫ potētia corñdeat actui culpabili.cū igr̄ volūtas dānet̄ ꝓꝑ volitionē malā. ſeq̄t̄ ꝙ ille act⁹ nō ſit reſpcū obi mali ꝑ accñs ſꝫ ꝑ ſe. ¶ Preterea in angelis malis ⁊ dānatis deuꝫ odiētib⁹ odiū dei ē apprehēſuꝫ ⁊ oñſuꝫ volūtati eoꝝ odiēti deū Aut igit̄ volūt odiū dei ſub rōe mali ⁊ hr̄ ꝓpoſitū ꝙ malū ſub rōne mali poſſit ē volitū.aut ē volitū ſub rōe boni ꝙ ſi ꝯcedat qꝛ nō apprehendūt odiū dei ſub rōe boni.tūc eñ errarēt in intelligēdo. ⁊ ſic pl⁹ errarent ꝙ̄ nos. qꝛ nō apprehēdim⁹ ſub rōe boni nec ēt ſub rōne alicui⁹ boni ꝑt apprehendi cū amor dei ſit ꝑ ſe bonū ⁊ odiū ſit ꝑ ſe malū. Itē apprehēſo vltimo fine ꝑ intellcm volūtas neceſſario delectat̄:qꝛ delectatio ē ꝯiunctio ꝯuenientis cū ꝯuenienti ⁊ dū ſummū bonū oñdit̄ volūtati neceſſario ē talis ꝯiūctio tū qꝛ delectatio cāt̄ ab obiecto ⁊ tūc obiectū eſt pñs ſꝫ delectatio vl̄ eſt dilectio vl̄ ipaꝫ ꝯcomitās qꝛ apprehēſo vltimo fine volūtas neceſſario diligit illđ. Itē apprehēſo malo ſub rōne mali volūtas neceſſario reſtrigit ⁊ triſtat̄ ſi ē iuni

nens ergo apprehenſo bono ſub
ratione boni voluntas neceſſario
diligit.

Colla. XVIII.

VTrū volūtas p aliqd aliu͛
a ſeu͛ p habitum grē
vel glorie poſſit neceſ
ſitari vt nō poſſit velle
vel nō velle finē vltimū ſibi clare
oſtenſum. Dr̄ ꝙ p obiectū q̇ eſt fi
nis vltimꝰ ſibi clare oſtēſus neceſ
ſitať volūtas ad eliciēdū actū vo
lendi circa illu͛ obiectū ita ꝙ non
poſſit nō velle obiectū illu͛ dū eſt
ſibi oſtenſum. qꝛ illud obiectum
hꝫ in ſe oēm rōnē boni ꝛ appetibi
lis. p habitum ꝟo charitatis aut
grē neceſſitať vt non poſſit velle
illu͛ volēdū ꝯtrariū vt malū ita ꝙ
p habitū charitatis neceſſitať in
pr̄ia vt nō poſſit auerti ab vltio fi
ne ſibi clare oſtēſo. Sed ꝯ hoc ar
guiť. qm̄ illu͛ qđ imobilitat aliud
videť hr̄e rationē dn̄ij reſpectu il
lius ſi igr̄ aliqs habitꝰ poſſit imo
bilitare ꝛ neceſſitare volūtatem vt
neceſſario velit vltimū finem ſibi
oſtēſuꝫ clare ſequiť ꝙ aliqd crea
tum habeat dn̄ium ſupra liberta
tem volūtatis, qđ falſum eſt. qꝛ im
mediate ſubdiť deo. Diciť ꝙ hi-
tus ſolū imobilitat voluntatē ne
poſſit tendere in malū ꝛ auerti ab
vltio fine nūc aūt poſſe velle ma
lum nō eſt libertas nec ps liberta
tis imo imobilitare voluntatē ad
bonuꝫ ne poſſit tēdere in malum
non eſt dominari libertati eius.

Cōtra ſi volūtas imobili
teť ꝛ neceſſiteť p ha
bitum charitatis. aut ergo ad ne
ceſſario volēdū vltimū fineꝫ clare
oſtēſuꝫ aut igr̄ habitus reſpectu
volūtatis ē vt agēs iſtr̄ale, aut vt
agēs pͥncipale. Si vt agēs pͥncipa
le igiť vt volūtas nō neceſſitať p
charitatē qꝛ agēs pͥncipale non
neceſſitať p iſtrumēta. Nec ēt eſt
vt agēs pͥncipale volūtatis qꝛ tūc
volūtas pͥncipalr̄ nō eliceret actū
tēdēdi in finē vltimū. ſꝫ charitas
aut grē habitꝰ ita habitus pͥnci
palr̄ pͥmiareť ꝛ nō volūtas. Diciť
ꝙ volūtas p habitum charitatis
aut grē nō imobilitať vt p agens
pͥncipale nec vt p agēs iſtrumēta
le. ſed tāqꝫ p pͥncipium habilitā-
di ꝛ perficiēdi libertatem volunta
tis in bono.

Cōtra ſi volūtas ſit de ſe
indifferēs reſpectu
a. ꝛ. b. ꝛ adueniēte habitu charita
tis vt in pr̄ia determiata ſit ꝛ imo
bilitata ꝛ neceſſitata ad. b. ita ꝙ
nō poſſit in. a. neceſſe eſt vt habi-
tus in hoc ſit agēs ꝛ pͥncipiū agē-
di pͥncipale qꝛ cū volūtas ꝛ habitꝰ
charitatis ſiue grē ꝯcurrāt ad ne
ceſſario eliciēdū actū reſpectu. b.
opꝫ ꝙ volūtas ſit pͥncipale agēs
ꝛ charitas ſcđariuꝫ aut econtra.
Et ne fiat calumnia in ꝟbo agē-
di. dicať opꝫ ꝙ volūtas ſit pͥncipa
le pͥncipiū quo eliciať actio ꝛ cha
ritas ſm̄ aut econtra ſi volūtas
ſit pͥncipiuꝫ pͥncipale quo agens
agit iſtā actionē ergo ad actionē
illā nō neceſſitať p charitateꝫ. qꝛ
nunqꝫ pͥncipiū ſcđarium agēdi i
mobilitat aut neceſſitat pͥncipale
agēdi pͥncipiū. Si dicať ꝙ chari-
tas ſit vt agēs pͥncipale ſiue vt pͥn
cipiū agēdi pͥncipale ꝛ volūtas vt
pͥncipiū agēdi ſcđariū ſequiť hoc
iueniēs ꝙ volūtas oīno p modū
nature tēdet i vltimū finē ꝛ nullo
modo libere nec ratiōale qm̄ qn̄
agēs pͥncipale necio agit agens
ſcđarium neceſſario aget. qꝛ cuꝫ
agēs ſcđarium depēdeat a pͥnci-

pali agēte.nec agit nec mouet ni
ſi īquātū mouet̄ ab agēte p̄ncipa
li.ſed agēs principale neceſſario
agit⁊ mouet⁊ agēs ſcđarium ne=
ceſſario mouet cū igr̄ agēs p̄nci
pale mouet ſcđarium nō mouet̄
niſi qꝛ mouet̄ ab agēte p̄ncipali.
ſequit̄ ꝙ.ſcđarium agēs neceſſa=
rio mouebit ſi p̄ncipale agēs ne
ceſſario mouet.ſi habitꝰ charita
tis⁊ grē neceſſario mouet⁊ īclinat
⁊ neceſſario⁊ p̄ncipiū mouēdi. qꝛ
non eſt forma libera ſꝫ neceſſario
determīata ad vnū.ſi igr̄ volūtas
ſit p̄ncipiū ſcđariū agēdi reſpcū
grē.ſequit̄ ꝙ neceſſario mouebit
ꝯꝑ modū nature ſicut hitꝰ ꝑ mo
dū nature īclinat in finē. ¶ Fiat
igr̄ ratio ſic. forma agēs p̄ncipa
le manēs agēs p̄ncipale quocūꝙ
ſibi addito ſe hꝫ mobilr̄ ſic p̄us.
ſꝫ volūtas īformata habitu chari
tatis aut grē in p̄ria eſt agēs.p̄i=
cipale⁊ manēs agēs p̄ncipale igr̄
īmobilitā do ſe hꝫ ſicut p̄us ante
aduētum grē. Maior ꝓbat̄ ꝑ pre
dicta.qm̄ agens p̄ncipale eo ip̄o
ꝙ eſt agēs principale nō moue=
tur ab alio ergo eo ip̄o ꝙ ē agēs
p̄icipale īmobiliter ſe hꝫ ad ſuā
actionē ſicut p̄us īpoſſibile eſt em̄
q̄ꝺcunꝙ aliꝺ a p̄icipali agēte im
mobilitare p̄icipale agēs. ¶ Pre
terea arguit̄ ad p̄icipale ⁊ ꝯtra
poſitionē ꝙ volūtas non neceſſi=
tat̄ ad volendū vltimū finē ꝑ ha
bitum charitatis⁊ grē.qꝛ prius ꝑ
naturā opꝫ obiectū btificum oſtē
di volūtati ꝙ̄ volūtas ꝑ habitum
īclinet̄ in illꝺ. ſꝫ in illo priori iſtā
ti natura cū obiectum btificū ſit
oſtēſum vt ꝯtinēs oēm rōnē boni
⁊ appetibilis neceſſitat volūtatē
ad eliciēdū actū volēdi circa ip̄m
ita ꝙ nō poſſit nō velle ip̄m ergo
in illo iſtāti nec voluntas nō po=

teſt auerti ab eo.igr̄ in ſcđo iſtā=
ti nature habitus nō neceſſitat
volūtatem ne auertat̄. ¶ Preter
ea p̄icipiū p̄icipale agēs ex ne=
ceſſitate hꝫ neceſſariā habitudi=
nem ad actionē illiꝰ agētis: qꝛ cū
agens nō agat niſi ꝑ p̄icipiū agē
di opꝫ ꝙ qualem habeat agens
ad actiōem ſuā neceſſariā vel ꝯti
gētem ꝙ talem habeat habitudi
nem p̄icipiū agēdi ad illā actio
nem ſed volūtas beati in patria
eſt vt agens eliciēs actū volēdi q̄
tendit in deū.aliter nō eſſet liber
igr̄ ſi beatus in patria neceſſario
ſe habeat ad volēdū vltimū finē
ita ꝙ nō poſſit nō velle illꝺ ſequi
tur ꝙ p̄icipiū agēdi illius actus
qꝺ eſt volūtas de ſe neceſſario ſe
habeat ad iſtū actum. ergo fru=
ſtra vr̄ ponere aliquē habitū vt vo
lūtas īmobiliter⁊ neceſſario tēdit
in finem vltimum. Preterea ſicut
materia ſe hꝫ ad formā⁊ actū. ita
potētia vr̄ ſe habere ad obiectū
qꝛ ſicut forma eſt determīatiua ⁊
actuatiua materie.ita obiectum
determīat⁊ actuat potētiā:ſꝫ ma
teria nō p̄ōt ita ꝑfici nec actuari
ꝑ vnā formā q̄n appetat aliā⁊ ſic
īdifferēs ad aliā.igr̄ nec ſimiliter
potētia volitiua p̄ōt ſic determīa
ri ꝑ quodcūꝙ obiectum ſibi tale
oſtēſum quin adhuc ſit mobilis⁊
īdifferens ad illud obiectum vo=
lendum. ¶ Preterea nō videt̄ ꝙ
aliquis habitus habeat maiorē
rōnem īmobilitādi ⁊ neceſſitādi
volūtatem ꝙ̄ aliquis habitus re
ſpectu alterius potentie cum vo
luntas ſit potentia magis libera
ꝙ̄ aliqua alia potentia ſed habi
tus exiſtens in intellectu non po
teſt ſic neceſſitare intellectum in
actu ſciendi quin aliq̄n poſſit im
pediri ab actu intelligendi vnde

ſm pħm habens habitum ſcien=
tie poteſt ipediri ab actu ꝯſiderā
di. ergo multofortius vtvř volun
tas nō poteſt neceſſitari ab aliq̄
habitu ita ꝙ ꝑ illū neceſſario ha
beat actum reſpectu obiecti illiꝰ
habitus: ⁊ ſic non videť ꝙ volūtas
ꝑ habitū charitatis neceſſario ve
lit vltimum finem ſibi oſtenſum.

Collatio. XIX.

Utrū voluntas
poſſit pec=
care eliciendo ꝯtra di
ctamen rōnis recte:
ꝙ non vř. oīs malus
eſt ignorās ex. 3. ethicoꝝ. ergo nō
eſt malitia in volūtate ſine igno
rātia in intellectu. ergo voluntas
non pōt peccare ſtāte dictatione
rōnis recte. Dicitur ꝙ eſt duplex
ignorātia. ſ. ꝑcedēs malitiā ⁊ ꝯco
mitās malitia ꝟo pōt eſſe involū
tate ſine ignorātia ꝑcedēte ſꝫ nō
ſine ꝯcomitāte ignorātia ⁊ maxie
verum eſt de malitia radicata.

Cōtra hoc arguiť ꝙ ma=
litia involūtate nō
pōt cāre ignorātiā in itellectu ꝓ
mo: qm̄ in ꝓmo inſtāti in quo eſt
actus malus involuntate eſt ali=
quod dictamē ſiue itellectio in in
tellectu ꝑcedēs naturaliter actū
malum involūtate: licet ſit ſimul
duratione. Illud etiam dictamē
aut eſt rectum aut erroneū. ſi ſit
rectum habeť ꝓpoſitū ꝙ ꝓ illo
inſtāti ꝓ quo aliqs eſt malus nō
eſt ignorās. nō pōt dici ꝙ dicta=
men erroneum qꝛ illud ſequiť na
turaliter malitiā involūtate q̄ eſt
cā eius ꝑ reſpōſionē ⁊ opꝫ ꝙ alia
intellectio precedat naturaliter
actum involūtate. Diciť ꝙ nō ſta
tim malitiā involūtate ſequiť er
roꝛ in ratione: ſed qn̄ eſt malitia
radicata illa eīm excecat itellm̄ ⁊
errat circa ꝓncipia practica vt dꝛ
6. ethicoꝝ ⁊ iō in ꝓmo iſtāti i quo
eſt malitia involuntate eſt dicta
mē rectum in rōne: ſed poſtq̄ eſt
firmata tunc coꝛrūpit dictamē re
ctum ⁊ cauſat erroꝛē in itellectu.

Cōtra ꝓ illo iſtāti ꝓ quo
voluntas coꝛrum
pit dictamē rectuꝫ ⁊ cauſat dicta
men obliquum in rōne: aut eſt il
lud dictamē rectuꝫ in intellectu:
aut dictamē erroneū. ſi dictamen
rectū tunc ſequiť ꝓpoſitū ꝙ ma
litia radicata ſit cū vero dictami
ne rōnis ⁊ ſimiliter ſi tūc eſſet di=
ctamen rectuꝫ in itellu: tunc non
coꝛrūpeť illō dictamē rectū. Non
pōt dici ꝙ ꝓ illo iſtāti ꝓ quo ma
litia eſt radicata in voluntate ꝙ
ſit dictamē erroneū in rōne: qꝛ il
lud cum cauſať ꝑ dictamē ex ma
litia in volūtate naturalř ſequiť
malitiā involuntate ⁊ actus itel=
lectus naturalř ꝑcedit. ¶ Preter
ea illō qō hꝫ cām naturalem ſuf
ficientem ꝓducentem iꝑm aliā a
voluntate nō cauſať a volūtate
tunc eīm idem bis cāreť. ſꝫ dicta=
men erroneuꝫ in itellu hꝫ cāꝫ na
turalē ⁊ ſufficientem aliā a volūta
te. vt pꝫ qn̄ dictamen erroneū cā
tur in itellectu per ꝑalogiſmum.
Nā per paralogiſmum ſufficien
ter ⁊ neceſſario per modum natu
re cauſať erroꝛ in rōne. ergo nul=
lus erroꝛ cauſatur in intellectu a
voluntate mala.

Collatio. XX.

Utrū hec eſſen=
tia diuina
vt hec diſticta a ſeipa
vt ꝯcipiť ſub oī rōne
attributali ſpāli ſit ꝓ
mum obiectum itellꝰs: ⁊ ꝙ non vř:

q: ois cognitio fit p aſſimilatio-nem cognoſcentis ad cognitum ratio aſſimilationis eſt veritas. p batio: q: veritas eſt adequatio rei ad intellectum ſiue conformi tas: talis adequatio ſiue confor mitas intellecti ad intellectum eſt veritas. ergo veritas eſt p̄mum obiectum intellectus ſui vel eſſen tia diuina ſub tali attributo. Itē quod eſt perfectiſſimum in enti-bus: aliorum omnium maxime contentiuum eſt primum obiectū intellectus diuini: q: illud quod eſt primum eſt perfectum: ſed di uina eſſentia ſub ratione exem-plaris eſt perfectiſſime omnium contentiua: ergo ipſa ſub tali rō-ne eſt primum obiectum intelle-ctus ſui: ⁊ ita vnitas eſt primum obiectum: quia vnitas eſt cōformi tas exemplaris ad exemplata.

¶ Reſpondet q̄ hec eſſentia di-uina vt hec eſt primum obiectum intellectus. Quod declarat ſic: il lud debet poni primum obiectum potentie quod primo mouet po-tentiam ⁊ ſub cuius ratione eam mouent omnia quecunq̄ mouēt ipſam. Exemplum de colore qui primo mouet viſum ⁊ non album ⁊ nigrum: q: neutrum eorum mo uet viſum niſi ſub rōne coloris qđ eſt primum obiectum ſed eſſen-tia diuina primo mouet: quia ra tio eius eſt ratio prima ⁊ prius ibi idem quod perfectius. Nam crea tura non poteſt primo mouere intellectum diuinū: quia tunc vi-leſceret intellectus diuinus: q: p ficeretur formaliter aliquo, fini to nec eſſentia diuina ſub aliqua ratione attributali: quia notitia attributorum non naturam di-cunt ſed ea que circunſtant natu ram ſm Damaſce. lib. 1. capi. 4. preſupponunt igitur tanq̄ per-fectius ſe: quia eſt cauſa illorum aliquo modo. ergo eſſentia di-uina vt hec eſt primum obiectum intellectus ſui. Item obiectum primi intellectus ſimpliciter de-bet eſſe principale intelligibile ſimpliciter ſub ratione ſimplici-ter primaria. ſi primus intelle-ctus ſimpliciter eſt intellectus di uinus ⁊ primum intelligibile ſim-pliciter eſt eſſentia diuina: quia vnumquodq̄ ſicut ſe habet in en titate ita in cognoſcibilitate. er-go ⁊c. Item q̄ ratio entis vel eēn tie prima ſit ratio: pz per Auic. q̄ dicit q̄ illud qđ primo occurrit itellectui ⁊ in qđ oia reſoluit. ipm autem in nullum aliud eſt ens. ergo ratio entis eſt ratio prima.

Ad primū dr q̄ omnis cognitio fit p aſſimilationem tanq̄ p aliquā habitudinem mediā cognoſcen-tis ad cognitum: non q̄ aſſimila tio ſit obiectum ipſum ſed aliqđ cōicās ipſum ſicut quedam relō. Exemplū color ois eſt viſibilis nō q̄ viſibilitas ſit rō obiectiua: ſed eſt quedā relatio media colcans colorem prout ꝯparat ad poten tiā viſiuā: ⁊ ita ly per in ꝓpoſitio ne, p̄ma vel pōt dicere circūſtātiā modi obiecti referentis vnum ad aliud obiectum ⁊ ad potentiā: ſic nihil ad propoſitum.

Ad ſcđm dr ſimplr q̄ eſſentia diuia eſt prius aliquo modo prioritas-tis perfectiſſimum obiectum itel lectus ſui ⁊ perfectiſſime omnium contentiua q̄ ſub ratione exēpla ris q: ipſa eſt quoddā pelagus in finitum nec ipā ſub rōne exempla ris eſt p̄mum obiectum: ſed quidē modus circūſtās obiectū in com

paratione ad mediū ei⁹ ſub ipa rōne eſſentie eſt pfectius olum ꝑtentiua ꝙ ſub rōne exēplaris: qꝛ rō cui⁹ vt eſſentia eſt p:i⁹ ⁊ fundamentū ipſius vt eſt exemplar.

Cōtra pedem qōnis. Arguitꝰ ſic. intelligēs cōiſſimū dꝫ hr̄e obiectū cōiſſimū ſub rōne cōiſſima: talis eſt eſſentia diuina vt eſt ens vel eſſentia abſoluta ſumpta ⁊ nō vt hec eſt

Cōtra illud quo dꝛ: qꝛ tūc vileſceret ſi creature eſſent p:imū obiectū. arguitꝰ nō minus potēs eſt intell's diuinus ⁊ nobilis ex re ſua ꝉtranea ꝙ ſit ſol nec ⁊ magis ifactibilis ⁊ paſſibilis vel cōicabilis: ſꝫ ſol irradians ſup fetida nō eſt fetidus: nec magis vileſcit ergo intell's diuin⁹ ⁊ ſi talia p:imo intelligit nō eſſet ipfectus. Itē receptū eſt in recipiente p modū recipiētis: ⁊ nō p modū recepti ergo qōcunqꝫ intelligit intell's diuin⁹ p modū ſuū intelliget. ⁊ ſic nunqꝫ vileſcit.

Contra rōnem ad p:imū argumētū nihil eſt intelligibile niſi ſub rōne qua pt maniſeſtari itellectui ſꝫ nihil pt manifeſtari itellectui ſine ꝟitate. ergo veritas eſt p:imū obiectū intell's. minoꝛ pbatꝰ per Auguſtinum ⁊ Hylarium.

Cōtra rñſioneꝫ ad ſcōm argumentū ſic. de pfectione dei eſt nō ſolū ꝙ contineat intrinſeca ſꝫ etiā extrinſeca ⁊ oīa. ſꝫ eēntia diuina ſub rōne ſub qua hec ꝯtinet tm̄ extrinſeca ⁊ ipa ſub rōne exēplaris nō ſolū ꝯtinet intrinſeca ſꝫ extrinſeca ⁊ oīa. ergo illa ſub illa rōne erit p:imū obiectū intellectus ſui.

Ad p:imū dicitꝰ ꝙ obiectū dꝫ eē communiſſimum ſub rōne terminandi actum potentie: ſed nō ſub rōne mouendi.

Cōtra per ſe rō formalis obiecti eſt terminare actū potētie operatiue vel actiue ſiue obiectū moueat ſiue nō. ſi eñ potēna eſt ſimplr actiua nō requiritꝰ in ea actio obiecti ad hoc qꝺ agat: ſꝫ neceſſario ſemp requiritꝰ ꝙ terminet. actuꝫ potētie in oībus vniuerſalr ſm et illos q̄ ponūt ſpēs cōcreatas in angelis nō ponūt obiectū mouere potentiā cui cōcreate ſunt ille ſpēs: ſꝫ tm̄ terminare actum potētie. hoc igitꝰ cōpetit formalr ꝙ terminet actū: ſꝫ p ſe ſub rōne terminādi obiectū intells diuin⁹ eſt cōiſſimum qꝺ eſt ens. ergo p ſe rō obiecti eſt ens vel eſſentia abſoluta ⁊ nō hec eſſentia vt hec

Preterea obiectū mouens per modū nature ſufficiēter mouet ad ſe ſicut ad actū potētie. ſi igitꝰ eſſentia diuina vt hec ſit p:imū obiectū: ergo erit p:imū obiectū vt terminat actū p:imū intells: qꝛ ipa nō mouet niſi ad ſe ⁊ ita nihil vꝫ dicēdo illa. Itē illud ē p:imum obiectum adequatuꝫ intellectus diuini ſub ratione cuius omnia alia intelliguntur: quecūqꝫ intelliguntur. et ſub cuius ratione omnia alia termināt actuꝫ potentie. ſed deus intelligit lapidem ſub p:op:ia ratione qua eſt lapis et aſinuꝫ ſimiliter. ergo aliquid debet eſſe obiectū adequatum commune omnibus terminātibus. tale eſt ens communiſſimum: quia lapis eſt ens formaliter ⁊ aſinus eſt ens. ſed nō ſunt eſſentia dei formaliter: ſed ratio terminādi ē cōis rō obiecti: ergo ens ⁊ non eſſentia dei vt hec eſt

obiectum intellectus ſui. ¶ Ad
hoc dicitur et alia ꝙ eſſentia dei
poteſt eſſe primum obiectum et
communiſſimum adequatū: qꝛ
includit omnia alia ſub ratione
terminandi actum potentie ⁊ cō
munitate continentia et non cō
munitate predicationis cōtinet
enim et includit omnia alia: non
tamen adequat communitate p̄
dicationis ſicut ⁊ ens.

Contra tunc eadem ra
tione eſſentia
diuina eſſet primum obiectū no
ſtri itellectus qꝛ includit in ſe et
continet omnia que poſſunt ter-
minare actum intellectus noſtri
Item tunc albedo eſſet primum
obiectum viſus: quia continet
oēs pfectiōes cuiuſcūq̄ coloris.

Ad primum iſtorū
reſpon
deo. non ſequitur ꝙ eſſentia di-
uina ſit primum obiectum intel
lectus noſtri licet contineat oīa
alia. ſed requiritur ꝙ actus itel
lectiue potentie feratur imme-
diate in illud obiectum ⁊ ꝙ in il
lo obiecto reſplendeant omnia
que ſecundo poſſunt terminare
illam intellectionem. ſic eſt obie
ctum reſpectu intellectionis dei
⁊ nō noſtri: qꝛ intellectus noſter
nō immediate fertur in eſſentiā
diuinā ⁊ oīa alia q̄ continet p eā

Ad ſecundū dico ꝙ
eēntia
dei cōtinet oīa alia p modū ſpe-
culi ī quo relucēt oīa alia: nō eſt
ſic albedo ſpeculū reſpectu alio
rū colorū: ⁊ iō nihil ad ppoſitū.

Contra primū tunc idē
eſſet obiectum
vni⁹ act⁹ potētie ⁊ ipſi⁹ potentie
ꝙ nō eſt verum quoniā ſunt plu
res acus illi⁹ potētie. Probatio
conſequētie. ideo eſt adequatio
obiecti ad intellectionē diuinā
qꝛ itellectio diuina eſt vna. ſi igit
p̄t p vnā intellectionē oīno vnā
itelligere oīa: vel ēt ex vno vel in
vno adhuc eēt idē primū obm. ſ.
cōe q̄d eſt modo ſiue ſit rō cogno
ſcēdi alia ſiue nō. Itē tūc eēntia
diuina eēt primū obm intellect⁹
creati vt angeli vel alteri⁹ beati.

Ad primū iſtorū dico
ꝙ ſi intell's
ſit talis ꝙ vna intellectiōe ferat
ī oīa ⁊ illa itellectio adequat vir
tutē ei⁹. tūc maior eſt ỽa. talis ē
intell's diuinus ⁊ ei⁹ intellectio.

Ad ſcd̃m dico ꝙ intel-
lect⁹ creatus
pōt dupl'r ꝯſiderari vel vt eſt po
tētia naturalis p̄ciſe. vl' vt ē bea
tus. primo mō nō h3 eſſentiā di
uinā p primo obiecto nec aliud
ſupnaturale: ſ3 vt beatus cū bea
titudo ſit pfectio obiecti ſupna-
turalis ſic pōt hr̄e eſſentiā diui-
nā pro primo obiecto.

Cōtra intell's qui pōt ha
bere plures itelle
ctiōes diuerſas ſm rē vel ſm rō-
nē nō p̄t hr̄e idē obiectū oīno re
⁊ rōne illas terminās qꝛ tūc eēnt
plures intellectiōes ⁊ nō plures
ſ3 eēntia diuia vt terminat oīno
vnā itellectionē īcludit oīa alia
vt adequatū obiectū ⁊ non oīno
eodem mō plures intellectiōes.
¶ Rñdeo. ſicut in obiecto ſunt
diuerſe rōes ſic ⁊ pportiōabil'r ī
potētia ſunt diuerſe rōnes put ē
pluriū ⁊ diuerſarū itellectionū.

Ad pricipale quod
dei
etas ſit primū obm itell's: qꝛ opa
tio intelligēdi: nō tm̄ eſt circa en
tia ſ3 circa nō entia: ita intell's in
telligit cecitatē eē cecitatē ſicut

bonū eē bonū.ſʒ ens nō eſt tale
q̄ tm̄ p̄dicaṫ de entib⁹ ⁊ nō de nō
entibus.ergo aliq̄d aliud tale ē
veritas.ergo ⁊c. Dicendū q̄ nō
entia nō intelligunṫ niſi p̱ cōpa=
rationē ad ſuos habit⁹ ſicut pri
uationes:ſʒ ſuis habitib⁹ cōius
eſt ens:⁊ iō opatio realis ⁊ poſi
tiua ē circa realia ⁊ poſitiua. Itē
illud eſt primū obm̄ intelľs diui
ni ſub cui⁹ rōne oīa alia ſubijciū
tur itellectui:ſʒ tale nō eſt eſſen
tia diuina vt hec:q̄ lapis nō in=
telligiṫ ſub rōne hui⁹ eſſentie:q̄
tunc nō intelligereṫ diſtincte:et
ſic tūc ꝯfuſe. ¶ R̄ndeo.intelľs di
uinus ex quo formalr̄ eſt infini
tus nō formalr̄ p̱ficiṫ niſi infini=
to.tale eſt ſolū eſſentia diuina vt
hec.⁊ iō lʒ lapis ſub ꝓpria rōne
eſſet intelligibilis:nūq̄ tn̄ vt itel
ligiṫ ſub ꝓpria rōne p̱ficereṫ iſo
q̄ ita p̱fectus eſt ex intellectiōe
primi obiecti qd̄ eſt infinitū : qd̄
nunq̄ pōt p̱fici actiōe alicuius
ſecūdarij obiecti.ſʒ ſemp̱ preue=
niṫ actione primi obiecti qd̄ eſt
formalr̄ infinitum. Itē ad princi
pale illud eſt primum obiectum
intelľs in cui⁹ rōne ⁊ virtute oīa
alia mouent : ſʒ tale eſt qd̄libet
attributum ſuppoſita diſtinctio
ne:q̄ quodlibet eoꝝ eſt infinitū
formalr̄.ergo ⁊c. Itē idē eſt obie
ctum intellectus ſimplr̄ ⁊ obie=
ctum intelľs in quocūq̄.ſʒ obie
ctū intelľs ſimplr̄ eſt ens.ergo ⁊
cuiuſlibet intelľs:ergo ⁊ intelľs
diuini. Itē diuerſe potētie ſm̄ ge
nus req̄rūt diuerſa obiecta p̄ma

Ad primū pōt dici q̄ rō infinita=
tis p̱ prius inuenit in hac eſſen=
tia vt hec: q̄ in ipſa ſub ratione
attributali. Et ideo ratio non
concludit.

Ad ſecundū diciṫ q̄ maior
eſt falſa:q̄ potētie viſiue ſimplr̄
eſt obiectum omne viſibile:ſʒ vi=
ſui veſpertilionis non eſt viſibi=
lis lux excellentiſſima:iō non vi
det lucem excellentem.

Ad tertiū dico q̄ acci=
pit falſuʒ:q̄
idem obiectum ſub eadem rōne
eſt formale obiectum cognitiue
⁊ ſue appetitiue.

Collatio.XXI.

Utruʒ eſſentia diuina
ſub eadē rōne forma
li ſit obiectū intelľs
diuini ⁊ intelľs bea
ti : ita q̄ ſub eadē rō
ne formali terminet actū viſiōis
⁊ diuine ⁊ actū viſiōis beati ali=
cuius: Diciṫ q̄ nō q̄ ſub rōne in
finiti terminat actum viſionis di
uine. ſub hac autem rōne nō eſt
obiectum intellectus beati cum
eius potentia ſit nature finite:⁊
p̱ ꝯñs nō pōt habere obiectum
ſub ratione oppoſita vt ſub ra=
tione infinita.

Cōtra quicūq̄ intellect⁹
cognoſcit aut itel
ligit aliqd̄ obiectū intelligit om
ne illud qd̄ ineſt ei per ſe primo
modo dicēdi per ſe:ſʒ quicq̄d eſt
in deo ꝯuenit ei in primo mō di=
cēdi p̱ ſe.ergo intelľs intelligēs
eſſentiā diuinā intelligit oīaque
ꝯueniunt ⁊ inſunt eidē eſſentie.
talia aūt ſunt infinita:ergo intel
lectus beati itelligit infinita:er=
go intelligit deū ſub rōne infini
ta. Maior eſt euidens q̄ quicun
itelligit aliq̄d ſiue diſtincte ſiue
indiſtincte clare ſiue obſcure in=
telligit eodeʒ modo illud quod

eſt de ꝑ ſe in intellectu ⁊ ꝯceptu
eius vt qui intelligit hoiem itel
ligit aial vel saltē quicūꝙ intel
ligit aliqđ obiectum pōt intelli=
gere oia illa que ſunt đ per ſe in
tellectu ei⁹ q꞉ illa nō continent
in illo obiecto niſi virtualr:⁊per
ꝯñs plus eſt intelligere illud ob
iectū ꝙ̃ illa que ſic includuntur.
hmōi aūt ſunt que per ſe primo
mō dicēdi per ſe ꝯueniunt alicui
obiecto. Minor pꝫ per hoc ꝙ il=
lud qđ cōuenit alicui per ſe prio
mō eſt ei⁹ eſſentia vel principiū
eſſentie ex primo poſterioꝝ:ſed
quicqđ eſt in deo eſt eſſentia di=
uina ⁊ idē cū ea:ergo quicqđ eſt
in deo cōuenit ei primo mō dicē=
di ꝑ ſe.ergo ⁊c. ¶ Preterea nul=
la potētia quietaꝛ in aliquo ob=
iecto niſi ſub illa rōne ſub qua i
cluditur in eo totalis ꝑfectio ſui
primi obiecti: ſicut potētia viſi=
ua nō quietaꝛ in aliquo obiecto
niſi in illo includaꝛ ois ꝑfectio
ſui primi obiecti q꞉ ſub alia rōne
illud primū obiectū nō adequat
potentiā:⁊per ꝯñs eam nō quie
tat.ergo intellꝰs nō quietaꝛ in vi
dēdo eſſentiā diuinā niſi ſub alia
rōne ſub qua eēntia diuina inclu
dit totā ꝑfectionē veritatis aut
entis aut cuiuſcūꝙ qđ poniꝛ pri
mū obiectū intellꝰs: ſꝫ rō totalis
ꝑfectionis veritatis alicuius en
tis eſt rō īfiniti intēſiue: q꞉ eſt rō
rei nō habētis excedentiā : ergo
intellꝰs nō q̄etaꝛ vidēdo eſſentiā
diuinā niſi videat eā ſub rōne in
finiti. ¶ Preterea potētia que tē
dit ī diuerſa obiecta ꝑ ſe nō quie
taꝛ in vno niſi ſub rōne ſub qua
emmēter includunꝛ ꝑfectiones
illoꝝ in illo vno:ſicut potentia vi
ſiua tendēs in albū ⁊ nigrū per
ſe non quietaꝛ in aliquo obiecto
niſi ſub rōne ſub qua includit ꝑ
fectiones oīum coloꝝ: ſꝫ intellꝰs
nꝛ pōt cognoſcere īfinita obā,vñ
ē cognitiu⁹ īfinitoꝝ:nō igꝛ q̄etaꝛ
ī eēntia diuīa niſi ſub rōne ſua q̄
icludit ꝑfectiones infinitoꝝ itel
ligibiliū:ſed hec rō eſt rō infini=
tatis ergo ⁊c. ¶ Preterea cogni
tio intuitiua differt a cognitiōe
abſtractiua in hoc ꝙ abſtracti=
ua abſtrahit ab exiſtentia rei:q꞉
pōt eſſe de re abſente ſicut pñte
cū ſit per ſpeciē eſſentialr repre
ſentantem rem abſentem ſicut p̄
ſentem. ſꝫ cognitio rei intuitiua
eſt de re vt pñs eſt. ſed cognitio
dei ⁊ beati ī patria reſpectu eēn
tie diuine eſt intuitiua. maxime
ergo eſt reſpectu eſſentie diuine
vt exiſtens eſt. ergo ſub eadem
rōne eſſentia diuina terminat co
gnitionē diuinā ⁊ beati in patria
Vñ ſi eīꝫ eſſentie reſpectu eſſen
tie diuine ſub alia rōne ꝙ̃ ſub rō
ne qua exiſtēs eſt. poſſet cogno=
ſci cognitione abſtractiua ⁊ non
ītuitiua a beatis. ¶ Preterea ar
guiꝛ ꝙ beatus vidēs eſſentiā di=
uinā videat īfinita ⁊ ꝑ ꝯñs videat
eſſentiā ſub rōe īfinita. q꞉ ſub rō
ne qua repñtat infinita. Rñs oñ
diꝛ ſic q꞉ ſi vidēs eſſentiā diuinā
nō videret oia que ī dei ſunt eēn
tia hoc nō eēt niſi ꝓpter aliquā
differentiā ipſoꝝ:q꞉ ꝙ vnum co
gnoſciꝛ ⁊ aliud nō:hoc nō eſt ni
ſi ꝑꝑ aliquā differentiā hec aūt
differētia aut ē ſm rōnē aut ſm
rē:nō āt ꝑꝑ differētiā realē:q꞉ ni
hil differt realr ī diuinis ab eēn
tia. Tū q꞉ in diuinis nō ē differē
tiā realis niſi ꝑſonaꝝ. ſꝫ hec diffe
rentia nō impedit quin intellꝰs vi
dēs vnā perſonā videat aliā. er=
go differētia realis nō impedit.
nō etiā differētia rōnis: q꞉ per=

ſona differt ab eſſentia:ſm rōnez
⁊ tñ intellꝰ vidēs eſſentiā videt ⁊
perſonā.ğ dr̄ia ſm rōnez nō pōt
impedire qn beatus vidēs eſſen=
tiam diuinā videat oīa q̄ ꝯtinent
in ea q̄ ſunt infinita. ¶ Preterea
ad idez ſic ſi intellꝰ beati videns
eſſentiā diuinā non videat oīa q̄
relucēt in eſſentia:aut hoc eſt ꝑꝑ
impotentiā intellꝰ videntis aut
ꝓpter diuerſitatē ſpeculi repſen=
tantis: qꝛ magis clare repſentat
vnum q̄ꝫ aliud:aut ꝓpter diuerſi
tatem illoꝝ q̄ includunt: qꝛ ſcilꝫ
vnuꝫ natū eſt cognoſci ab intelle
ctu ⁊ nō aliud. Nō illo tertio mō
qꝛ qua rōne vnū eſt cognoſcibile
ab intellectu ⁊ aliud nec ꝓpter di
uerſitatez ſpeculi repn̄tantis: qꝛ
illud vniforme eſt ſimpliciſſimuꝫ
nec ꝑꝑ impotēnā intellꝰ cogno=
ſcētis:qꝛ pōt cognoſcere eſſentiā
diuinaꝫ ⁊ nō ē magis cognoſcere
ea q̄ includunt in eſſentia q̄ꝫ eēn=
tiaꝫ. Et hoc eſt ſic arguere imꝑfe
ctio potentie cognitiue reſpectu
vniꝰ ⁊ nō reſpectu alterius nō eſt
niſi qꝛ vnū obiectū eſt perfectius
cognoſcibile q̄ꝫ aliud: ſi eñ eēnt
equalr̄ cognoſcibilia et equalis
cognoſcibilitatis nō eſt potentia
magis imperfecta ad cognoſcen
dū vnū q̄ꝫ aliud:ſꝫ eēntia diuina
eſt obiectū ita ꝑfectū cognoſcibi
le ſicut illa q̄ includunt in eſſen=
tia vel maioris.ğ nō eſt ꝑꝑ imꝑ=
fectionē potētie cognoſcentis ꝙ
cognoſcat eſſentiā ⁊ nō alia q̄ in=
cludunt in eſſentia. ¶ Preterea.
intellꝰ beati quietat in videndo
eſſentiam diuinā:ſꝫ nō quietaret
niſi videret infinita q̄ relucent in
ea:qꝛ ſi cognoſceret finita appe=
teret plura cognoſcere cū ea pōt
cognoſcere.ğ appetitus eius nō
quietaret.ğ ⁊c. ¶ Preterea bea=
tus vidēs eſſentiā diuinā:aut vi=
det ſub rōne infinita:aut nō ſub
rōne infinita.ſi primo mō hr̄ ꝓ=
poſituꝫ.ſi ſcd̓o mō.ğ cum videat
eſſentiā diuinā ſub alia rōne ⁊ nō
ſub rōne infinita:ſequit ꝙ videat
eaꝫ ſub rōne finita:⁊ ita finitum
quietaret qd̓ falſuꝫ ē. Item eſſen
tia diuina vt nuda eſt obiectū in
tellꝰ diuini ⁊ ſic ē obiectū intellꝰ
beati. Itē eſt obiectū intellꝰ diui
ni ſub rōne verí ⁊ ſic ē obiectū in=
tellꝰ beati. Itē beatificat intellꝫ
diuinū vt bonū vltimū.ſic ēt ⁊ in
tellectū beatū.ğ ⁊c. Itē infinituꝫ
nūc ſcit de deo.ğ in pr̄ia videbit.
Itē modus intrinſecus obiectiuꝫ
ğ obiectū ꝑ ſe vr̄ ſub iſto modo.

Collatio. XXII

VTrū eſſentia dei ſm
rōnem eſſentie ſit
aciei intelligentie
principiū formale
intelligēdi. Et in=
telligo de intelligentia ꝓprie di=
cta ꝙ ſit i deo:idē eſt eē ⁊ intelli=
gere.1,li.de tri.c.41.ꝑticula ⁊.4.
ſꝫ eſſentia diuina ē rō eſſendi.ğ ⁊
rō intelligēdi.ğ ⁊c. ¶ Ad qōnez
dico ꝙ qō ſi q̄rat de rōne intelli=
gēdi pōt hr̄e triplicē intellectum
vel de rōne elicitiua vel repn̄tati
ua vel obiua ⁊ terminatiua. Tñ
vr̄ qō magis querere de rōne pn̄=
cipij elicitiui:talis ē eſſentia. Qd̓
declarat ſic illud qd̓ eſt ſufficiēs
repn̄tatiuū ex parte intellꝰ q̄ eſt
reſpectu oīum que pōt intellige
re vr̄ rō formalis intelligēdi oīa
talis ē eſſentia.ğ. Minorē ꝓbo ꝑ
Aug.15.de tri.c.14.vbi prius.

Cōtra. vr̄ ꝙ diſtinctio nō
ſit cōueniens: qꝛ
qō querit de ratione formali ⁊ in

tāto vr̄ ſe determinare ⁊ preſcin
dere rōnez formalē ꝯ rōnez repñ
tatiuā ⁊ rōnem obiectiuā.ꝫ non
opꝫ diſtinguere. Item ꝯ aliud in
pede qōnis: qꝛ qñ dꝛ ꝙ eſt rō re⸗
pñtatiua aut rō elicitiua:⁊ rō re
pñtatiua ſunt eadē ſm rem: aut
ſm rōnez tm̄:ſi ſm rōnem tm̄ ſic
oīa ſunt eadē in diuinis. Item in
nobis nō vr̄ ꝙ principiū repñta⸗
tiuū ſit rō formalis:qꝛ ſi ſic eadē
ſpēs eſſet repñtatiua ⁊ elicitiua.
ꝫ ſequit̄ ꝙ primus actus intellc̄s
erit reflexus:qꝛ ſpēs eſt forma in
tellc̄s:⁊ anteꝙ̄ intelligat opꝫ ꝙ ſe
cōuertat ſup ſpēm. Itē Auguſti⸗
nus non vr̄ eſſe pro hoc:qꝛ nihil
loquit̄ de principio formali:ſꝫ de
principio effectiuo ſicut pꝫ p eū⸗
dem in capitulo ſequēte:ꝙ verbuꝫ
oīa nouit ſicut pater : ⁊ ſicut pr̄
effectiue:ſic cōcludit ibi de filio.

Ad primū dꝛ:ꝙ nō di⸗
ſtinguit il⸗
la niſi ex parte intellc̄s: qꝛ intelle⸗
ctus pōt eſſe ratio repñtatiua
ſub vna rōne ⁊ ſub alia rōne ra⸗
tio obiectiua:non aūt diſtinguit̄
ex parte obiecti:per hoc etiā pa⸗
tet ad ſecundum.

Cōtra mediuꝫ repñtati⸗
uum nō pōt intel⸗
ligi niſi dꝛ ex parte intellc̄s vel ſu⸗
mitur p aliquo tali qd̄ eſt ſimile
ſpeciei in nobis vel pro obiecto:
ſcd̄m qd̄ dicimus eſſentia diuina
repñtat ſe intellectui vt obiectuꝫ
primo mō lꝫ ſpēs ſit eadē ſm rēꝫ
b tn̄ differt ſm rōnem vt repreſen⸗
tat ⁊ vt elicit. Item opꝫ ꝙ pñs
intellectui repreſentaret obiectū
anteꝙ̄ intellectus habeat aliquē
actum:ergo ante oēm actū dire⸗
ctiuum eſt actus reflexus. ſimilr̄
cōuertet ſe in obiectuꝫ anteꝙ̄ ha
beat preſens ſibi:⁊ ita cōuerſio ē
actus vt intellc̄s intelligit formaꝫ
anteꝙ̄ cōuertat̄ ſup ſuam formā.
¶ Ad primū dꝛ ꝙ obiectū repñ⸗
tat ⁊ ſpēs:ſed alio ⁊ alio mō:nec
qñ cōuertit ſe ſuper ſe hꝫ aliquē
actum elicitū: ſed ⁊ ⁊c. Item in⸗
tentionale tm̄ nō eſt ꝓpria ratio
vel principiū alicuiꝰ actionis rea
lis:ſꝫ ſpēs virtute luminis eſt qd̄
intētionale.ergo ⁊c. Item opera
tio ꝑſupponit eſſe.ergo p ſe ope
rari p ſe eſſe:ꝫ operatio vna vnū
principiū:ſꝫ intellectus⁊ ſpēs nō
ſunt vnū.ergo ⁊c. ¶ Ad primuꝫ
dicitur ꝙ verū eſt de intentiona⸗
li tm̄ nō de intentionali vt inniti⸗
tur alicui reali ſic eſt de ſpē reſpē
ctu obiecti. ¶ Ad ſcd̄m dꝛ ꝙ nō
opꝫ ꝙ ſit ſimilis vnitas hinc et
inde ⁊c. Item ſi eſſentia ſub rōne
eſſentie ſit principiū formale co⸗
gnoſcendi ⁊ intelligēdi cuꝫ eſſen
tia ſit tm̄ eſſentie ſicut equinitas
tantū equinitas:ergo tantuꝫ erit
ratio intelligendi ſe.

Colla. XXIII.

VErū attri⸗
buta
diſtinguantur ex
natura reiꝰ:ꝙ nō
qꝛ ſi ſic ſapientia
nō eſſet formalr̄
perfectio ſimplr̄. Probatio ꝯñtie
qꝛ perfectio ſimplr̄ ē cuilibet me
lius eſſe ꝙ̄ nō eſſe:ſꝫ ſapiētia non
eſt formalr̄ in bonitate ſi diſtin⸗
guant̄.ꝫ ⁊c. Uel ſic formet̄ ſapiē
tiam eſſe formalr̄ ſapientiā. for⸗
malr̄ eſt pfectio ſimplr̄:ſꝫ perfe⸗
ctio ſimplr̄ cuiuſlibet eſt melius
ipm ꝙ̄ non ipm ſm Anſ. mono.
bonitati igit̄ formalr̄ melius eſt
eſſe ſapientiā formalr̄:ſed ꝙ me⸗
lius eſt ponendū eſt in diuinis :
ꝫ ⁊c. Item attributa differunt a

relationibus: qꝛ relationes non ſunt de rõne intrinſeca eẽntie: ſʒ magis extrinſecẽ quaſi pullulantes ab ea. Unde relatiões habẽt eſſentiã vt fundamẽtũ ꝑpter qd̃ pñt plures relationes fundari in eſſentia diuina differẽtes formaliter: vñ nõ dicimꝰ ꝙ in eſſentia ſit pelagus relationũ: ſʒ tm̃ attributoꝝ: qꝛ ipſa intrinſecus claudẽs: qꝛ attributa ſunt eſſentie intrinſeca ⁊. infra eaʒ includuntꝰ: ſi igitꝰ diſtinguũtur formalr̃ ex natura rei vr̃ ꝙ infra eſſentiam ſimplicẽ ſit aliqua cõpoſitio ex potentia ⁊ actu vel aggregatio ꝙ repugnat diuine ſimplicitati. Tertio attributũ eſt abſolutũ ⁊ ſm te eſt infinituʒ formalr̃ ⁊ eſt quedã ꝑfectio infinita: infinito aũt nihil ẽ aliud ꝙ ſibi addi poteſt. ℥ formalr̃ nõ erit diſtinctum ab aliquo alio: qꝛ importat limitationẽ. Eſt em̃ diſtinctio quedã preciſio vnius ab altero. ſi igitꝰ ſit infinitũ formalr̃ vt tu dicis nõ erit formalr̃ diſtinctum ab eo. Item quarto relationes duplicẽ habẽtes rõnem ſiue reſpectũ vnũ ad fundamẽtũ aliũ ad oppoſitũ: lʒ ℥ ſcd̃m reſpectuʒ queʒ hʒ ad fundamentũ trãſeat ⁊ non diſtinguatꝰ ab eſſentia formaliter nec ab oppoſito: ſm tñ illam rõnem ſm quã reſpicit oppoſituʒ nõ tranſit: ⁊ ideo non eſt mirabile ſi ſm illam põt relatio diſtingui formalr̃ ab eſſentia ⁊ ab oppoſito: nunc aũt formalr̃ attributa tm̃ vnam habent rõneʒ: ſcʒ ad fundamentũ qꝛ abſoluta ſunt ſm ꝙ trãſeunt in fundamentuʒ: ergo nullo mõ poſſunt diſtingui formaliter nec ab eſſentia nec ab oppoſito. Ad hoc eſt auctoritas Dionyſij de diui. no. 5. ⁊. 6. ꝙ̃to numeri diſtant magis a monade tanto magis diſtãt inter ſe ⁊ ꝙ̃to minus: minus ſʒ deus eſt monas. ergo in ipſo eſt minima diſtãtia. Item Anſel. monol. c. 2.

Ad primũ ꝑfectio ſimplr̃ poteſt dicivt vliter perfectio ⁊ eſt in quolibet melius ipm̃ ꝙ̃ nõ ipſum: ſic ſapiẽtia eſt ꝑfectius ſimplr̃. Alio mõ perfectio ſimplr̃ dr̃ prout diſtinguitur Ƶ ſcõm ꝫquid hoc mõ ſapientia non eſt formalr̃ perfectio ſimplr̃: talis auteʒ perfectio nõ eſt illud quod in quolibet melius eſt ipſum ꝙ̃ nõ ipſum.

Cõtra ſapientiam eẽ formaliter ſapientiã: eſt perfectio ſimplr̃: ſi igitur eſſe formalr̃ ſapientiam eſt perfectio ſimplr̃ ⁊ iuſtitia ſit oĩs perfectio ſimpliciter vel hʒ oẽm perfectionem: tunc iuſtitia ẽ formaliter ſapientia: verũ eſt ꝙ omni modo ẽ perfectio ſimplr̃ quo poteſt eſſe. ℥ omne aliud eſt fallacia ꝯñtis: qꝛ nihil aliud formalr̃ poteſt eſſe illud niſi ipſum: ſed alia poſſunt eſſe ipſa formalr̃ perfectioꝰ ſimplr̃: iõ idem eſt ac ſi argueretꝰ oĩs homo: ergo omne animal.

Cõtra mẽbra diſtinctiõis coincidunt: qꝛ perfectio ſimplr̃ nõ ſm quid eſt cui deeſt alia perfectio: ſed tale melius eſt cuilibet eſſe ꝙ̃ non eſſe ⁊ illud eſt vlis perfectio verum eſt realiter ſʒ non formaliter.

Contra ſi non diminuit a perfectiõe melius eſt cuilibet cognoſcibili ipm̃ ꝙ̃ nõ ipſum. Dico ꝙ diſtinctio ẽ bona: ꝑfectio em̃ ſimplr̃ vno mõ eſt q̃ nullam imperfectionẽ includit: ſicut paternitas eſt perfectio ſimplr̃ que ſcʒ nihil diminuit de perfectione: ⁊ hoc mõ nõ intelliꝰ

git perfectionē eſſentie. Unde eē formaliter ſapientiaȝ eſt ꝑfectio ſimplr̄ prout dicit non diminuere a perfectione. Unde bonitas ſi eſſet formalr̄ ſapientia non diceret perfectionē ſimpliciter: nec eſſet melior ſic ꝙ̄ non.

Cōtra tunc eſſet hec ꝛ alia perfectio ſimpliciter nec ſic de deo ꝛ creatura: qꝛ deus nō includit oēm perfectionem creature: iō non eſt melius iſta duo ꝙ̄ vnum: bonitas auteȝ formaliter nō includit ſapientiā quoꝝ vtrūꝗ̄ vt ſic eſt ꝑfectio ſimplr̄. ꝫ vr̄ perfectio eſt bonitati includere ſapientiā. Dico ꝙ eſſe ꝑ identitatē ſapientiā eſt perfectionis ſimplr̄ ꝛ perfectius ꝙ̄ nō eſſe non autem formaliter.

Cōtra melius eſt bonitatem eſſe idētice ſapientiā ꝛ etiā formalr̄ ꝙ̄ formalr̄ ſolū: ſicut melius ē bonitati eſſe formalr̄ bonitatē ꝙ̄ idētice ſolū. ❡ Preterea ſi ſapientia nō eſſet bonitas niſi idētice ſolū: tūc non eſſet magis bonitas ꝙ̄ relatio.

Ad primū iſtoꝝ

dicit̄ ꝙ nō eſſet bonitati ꝑfectio ſimplr̄ eſſe formalr̄ ſapientiā: ſȝ ſapiētie eſt perfectio ſimplr̄ gratia materie. Unde bonitas nō eſt formaliter ſapientia ꝙ nō eſt ꝓ͛pter incōpoſſibilitatē extremi: ſȝ modi vniendi. Unde perfectius ſimpliciter meliuȝ eſt nō eſſe formaliter aliam ꝙ̄ eſſe.

Cōtra ſi eſt perfectio ſimplr̄ includit aliaȝ. ❡ Reſponſio. includere in rōne ſua quiditatiua nō eſt perfectio ſimpliciter nec eſt perfectius ꝙ̄ nō includere. Arguit̄. finitum et infinitū nō diſtinguunt̄: quia infinito non eſt poſſibilis additio. ❡ Reſpōſio. qđ falſum eſt: quia ſi color eſſet infinitus adhuc non eſſet linea nec in eadeȝ ſpē eſſet hic: qꝛ ſi eſſet hec albedo nō eſſet alia albedo: ideo nec in eadē ſpecie nec in diuerſis ſpeciebus: ſeqtur ꝙ ſi aliquid ſit infinituȝ ꝙ ſit formaliter aliud.

Cōtra hoc arguitur ꝛ ad qōneȝ ſm ſanctos perſone diſtinguunt̄ ꝑ reſpectus hoc cōcedunt omnes nec ꝓ alia cauſa ponunt ſancti illud niſi qꝛ repugnat pluribus formis abſolutis eſſe vnum in abſtracto: ꝑſone autē ſunt ſimpliciter idem in eſſentia: ideo perſone non diſtinguunt̄ abſolutis formis ſȝ attributa diſtingui formalr̄ ꝛ eſſe idē idētice eſt incidere in illud quod vellēt vitare. ❡ Preterea diuine bonitati cōgruit eſſe omnis ꝑfectio ſimplr̄: ſȝ eſſe formalr̄ ſapiētiam eſt perfectio ſimplr̄. ꝫ diuine bonitati cōgruit eſſe formalr̄ ſapientiā. Probatio maioris. nihil eſt perfectio ſimplr̄ niſi ſit melius cuilibet ipſum ꝙ̄ non ipſuȝ: hic eſt huiuſmodi. ergo ſibi cōuenit omnis ꝑfectio ſimplr̄. Dicit̄ ꝙ verū eſt cuilibet melius eſt cuilibet ſuppoſito.

Contra Anſ. probat ꝙ eſſentia diuina eſt vna nō ꝙ pater ꝛ filius ſit tm̄ rōnis: ꝛ arguit melius ē cuilibet ineſſe ꝑfectionē ſimpliciter. ergo melius eſt eſſentie diuine: qđ nō ſequeret̄ niſi cuilibet in antecedēte diſtribueret pro formis ꝛ non tantum pro ſuppoſitis.

Cōfirmat̄ niſi forma ignis eſſet melior ſi eēt forma ignis ꝛ ſapia ꝙ̄ nūc ē ſapiētia nō ē ꝑfectio ſim

pliciter. Probatio minoris. ſ. q eē formalr ſapientiā eſt pfectio ſimplr ſm q formalr determinet cōpoſitionē. q2 eē formalr ſapiētiā eſt quedā pfectio: ſ3 ois pfectio h3 ſuā pfectionalē q̄titatē: ſ3 finitū z infinitū ꝯgruunt q̄titati ſicut par z impar numero ita q ex ſiti diſtinctiōe ſunt ꝯuertibilia q̄titati: ergo ſi eſt pfectio nō finita. ergo īfinita ſimplr pfectio ſc3 q cuilibet meliꝰ ſit ipm eē q̄ nō eſſe. Itē relo diuina nō eſt finita neq īfinita ſm eos qđ eſt ꝯdictio cū hēant q̄titatē ſuā. Itē pbo minorē ſic. eē formalr ſapiētiā vt formalr determinat cōpoſitionē: aut eſt formalr idē cū eſſe ſapientiā: aut nō. ſi ſic habeo ppoſitū. cū eſſe ſapientiā ſit perfectio ſimplr: ergo eē formalr eſt qdem modus z formalitas z eſt in deo. alr nihil eēt in deo qđ eēt formalr ſapientiā qđ eſt falſum q2 ſapiētia eſt formalr ſapiētia z nō eſt eadē ſm te. ergo ſunt due formalitates illa que erit in formalitate. a. quero vtrū erit. a. eē formalr. a. ſit idē. ſi ſic. ergo eadē rōne ſtandū erit in primo: ſi non erit pceſſus i infinitū. Itē ad pncipale l3 ſapiētia diſtinguaī formalr a bonitate vtraq tn̄ eſt infinita formalr. ſapiētia igiī infinita eſt z nō ſolū q2 eſt eadē eſſentie: ſ3 formalr. tūc arguo. infinitas formalis z ſapiētia ſi ſint due formalitates z iſta infinitas non eēt in ſapiētia niſi identice: z tūc ſapiētia nō eſt infinita formalr. ſic eſt infinitas iſta in paternitate. ergo paternitas eſt eque infinita formalr ſicut ſapiētia. ꝗ ſapiētia nō eſt īfinita formalr ſicut nec paternitas. Si ſint vna formalitas eadē rōne īfinitas vnitatis eſt bonitas ergo quot ſunt attributa tot ſunt diſtincte infinitates formalr. ſ3 ois infinitas pfectionalis eſt pelagus infinitū ergo tot ſunt pelagus infinita quot ſunt pfectiones attribuibiles qđ eſt ꝯ Dama. c. 6. vnum eſt pelagus diuine eēntie: alie ſunt circūſtātie. Itē niſi in patre eēnt due formalitates nō eſſet intelligibile: q2 pater eēt idē ſimplr cū filio: z tn̄ diſtinctus pſonalr ab eo: ſ3 q2 alia formalitas eſt eſſentia z alia relatio. iō ſunt idē z diſtinguunī. ſ3 in formalitate que eſt ſapiētia nō ſunt due formalitates ſm eos: ſ3 ſapia eſt vna formalitas: ita etiā q infinitas eiꝰ eſt eadē formalitas cū ſapientia ſm eos: ergo nō eſt intelligibile: q ſapiētia hēat q ſit idē ſingulare cū bonitate: z tn̄ formalr diſtiguaī ab ea z multo fortiꝰ. pr̄. n. l3 hēat duas formalitates nō pdicaī idētice de filio. hec eīn̄ ē falſa oino: pr̄ eſt filius: ſ3 hec eſt vera ſapiētia eſt bonitas. ꝗ ſapientia eſt magſ eadē bonitati q̄ pr̄ filio: q2 pr̄ ſaltē identice dr̄ de ea. Itē ſi ſapiētia diuina eēt: ita ſapiētia q nullo mō bonitas nec formalr nec virtualr tūc eſſet finita ſm oēs: ergo ſi ſapiētia eſt ſic formalr ſapiētia q nō formaliter bonitas eſt formalr finita. Itē qualitercūq ponaī aliqđ infinitū eo mō quo poniī infinitū includit omne aliud. Probaī inductiue ſi aliqđ eſt infinitū corporalr vel dimēſiue includit omne aliđ corpus z oēm aliā dimēſionē corporalr z dimēſiue. ergo ſi aliqđ eſt infinitū formalr icludit oēm aliā formā formalr. Itē ſapiētia nō eēt infinita idētice niſi idētice hr̄et in ſe oēm pfectionē: ergo

nem: ergo ſapientia non erit formalr infinita niſi habeat i ſe oēs perfectionem ſimpliciter.

Cōtra arguit intelľs dei in pmo ſigno eternitatis aut itelligit diſtincte iſtas perfectiōes aut nō: ſi ſic cū intelligit ea in ſe idē ſunt abſqꝫ negociatiōe. ergo ſunt diſtincte ante oēm negociationē. ſi non: ergo intelligit eas ꝯfuſe ⁊ ita non pfecte ꝙliter nō diſtincte ⁊ pfecte. ¶ Rñſio pꝫ ſm loquētes de lumine ꝙ in potentia solū ſunt formalitates diſtincte ⁊ nō ex natura rei ſꝫ ex lumine oſidente. Tñ aliter dico ꝙ hic ē equocatio ꝯñs: nā indiſtincte ⁊ etiā diſtincte equocū indiſtincte vna ꝓuenit ex potētialitate ſcđo metaphyſice in fundamēto nature nihil ē diſtinctū hec in diſtinctio ē potētialis. Alia indiſtinctio eſt ex actus puritate: hec indiſtictio ē vnitio: ⁊ ſic alia ſunt ibi indiſtincte ideſt vnitiue: ⁊ tñ diſtincte ideſt actualiter nō potētialr. Itē arguit: ſapiētia ⁊ bonitas dicunt in creaturis ſm ſuas rōnes formales: infinitas aūt adueniēs ñ tollit ab eis ſuas formalitates. ergo i deo vbi vtraqꝫ ē infinita erūt diſtincta formalr. Dico ꝙ i creaturis ſunt formalitates ⁊ cēt diſtincte. Infinitas aūt in deo nō tollit ipſas formalitates ſꝫ tollit earū diſtinctionē. in deo autē eſt formalr ſapiētia: ⁊ formalr bonitas: diſtinctio tñ eoꝝ eſt ablata.

Cōtra ſuperficies eſt vna formalitas alia a linea ſi vtraqꝫ cēt infinita adhuc linea non eſſet ſupficies: iō infinitas nō tollit earuꝫ formalitates: nec diſtinctioneꝫ. ergo infinitas non tollit attributoruꝫ formalitates nec diſtinctionē. ¶ Rñſio. ſupficies bicubita ē formalitas qua ē ſpēs ꝯtinui ⁊ alia qua eſt ſpēs cō tinui numerati addat tricubituꝫ ꝙ ſi fiat nihil addit formalitati inquātū ē ſupficies: qꝛ nūc ē ſupficies ſicut prius: ſꝫ tm̄ eius vt ſit ſupficies maior in ptibus quātitatiuis: ſꝫ nō intendit in ſua formalitate ſꝫ ſcđe formalitati apponit aliud quo reſultat formalitas perfectior ꝙ̄ ſine ipſo. Nam bicubita quātitas ꝯtinet in tricubita ſicut trigonū in tetragono ⁊ hinc eſt ꝙ infinita ſuperficies nō tollit diſtinctioneꝫ formalitatis ſupficiei a formalitate linee inqꝫ tuꝫ linea ē. Itē arguit determinata relatio ꝯſequit determinatuꝫ modū in fundamēto. 5. meta. ois relatio ē modus ſue mēſure ⁊ numeri vel potētie. ergo ſi hi modi ſcꝫ attributa nō diſtinguunt in eēntia dei ſiue opere intelľs. ex quo relatio nō conſequit eſſentiā mō nature: ſi cōſequit eſſentiā contīnentē oēs modū vnitiue: qꝛ eſſentia eſt ois perfectio vnitiue ſm te: relatio ſequēs eſſentiā naturaliter ꝯtinet etiā oēm relationem vnitiue. Dico ꝙ ſi p impoſſibile deus nō eſſet cā alicui⁹ niſi neceſſitate nature ſicut phi dixerunt: ſicut ſol ꝓducit radium: tñ illud ens eſſet ens pticipatū ⁊ nō eſſet ens per eſſentiā: nec equaret deū nec eſſet infinituꝫ ſicut deus. ergo lꝫ relatio ſequat eſſentiā infinitam cōtinentē vnitiue oia nō equatur ei: cā agēs ꝙ̄tum eſt de ſe equat ſibi effectū: ſꝫ effectus ſortit qđē ⁊ limitationē a gradu in quo recipitur ⁊ recipit in gradu ⁊ diſtātia determinata a monade: ergo nō infinita lꝫ gradus nō ſit aliud ꝙ̄ creatura. Itē arguit in vna intētiōe ſimplici nō pōt eſſe ordo ſm

rem in eſſentia vt fundat relatio=
nem ē ordo ſm rem: qꝛ ordinate
fundat. ꝫ an̄ relatiões illas ē or=
do realis ⁊ relatio realis. Dico ꝙ
eſſentia diuina ſimul ⁊ ſine ordi
ne ꝗ̄tū eſt de ſe fundat oēs ſuas
relationes ita ꝙ oēs relationes
ſunt ſimul equātes vnū eſſentie
fundamentū: ſꝫ aliqn̄ hn̄t ordinē
ſicut em̄ nō hn̄t infinitatē ꝓpter
internallē: ſic hn̄t ordinē pp in=
ternallis de natura cū geniti ē ꝙ
prius generetur ꝗ̄ꝫ amor ſperet:
ꝫ internallis inter patrē ⁊ filium
eſt prius internalle inter ſpiran=
tem ⁊ ſpiritum ſanctum: ideo eſt
ordo inter illas relationes.

Colla. XXIIII.

Verū cum ſūma
ſimplicitate pſo=
ne diuīe poſſit ſta
re pluralitas re=
ſpectuū realiū in
eadeꝫ natura an̄
oēm actū intell'ꝰ. Probo ꝙ non:
qꝛ pluralitas rationū intelligibi=
liuꝫ ſubiectiue exiſtentiū in eadē
re non pōt ſtare cuꝫ ſimplicitate
illius rei. ꝫ nec pluralitas rōnuꝫ
realiū poterit ſtare cū ſimplicita
te alicuiꝰ rei. ꝯñia pꝫ: qꝛ maior ē
cōpoſitio rei ⁊ rei ꝗ̄ꝫ aliquoꝝ tm̄
rōne differentiū. Maior ꝓbatur:
qꝛ rō intelligibilis in intellectu:
aut eſt ſpēs: aut eſt verbū: ſꝫ nō
conuenit ponere plures ſpēs vel
plura verba in aliqua pſona dei
ante oēm actū intell'ꝰ. ꝫ ⁊c. Iteꝫ
illud nō dꝫ poni quo circunſcri=
pto ponit̄ pfectio in deo quanta
poneret̄ ipſo poſito: ſꝫ hoc ponit̄
ponendo tales rōnes reales plu=
res ante oēm actuꝫ intell'ꝰ. ꝫ ⁊c.
Maior pꝫ de ſe: ⁊ minor ꝓbat̄ ſic.
Realitas eēntie nude equiualet
rōni ſapientie poſite cū realitate
eſſentie. ꝫ a ſili realitas eſſentie
nude equiualet rōni relatōis pō
ſite cuꝫ realitate eſſentie: nō igit̄
opꝫ ponere tales rōnes reales in
perſonas diuerſas ante oēꝫ actū
intell'ꝰ. ¶ Rn̄detur ꝙ ſic ꝙ de=
claratur ſic eſſentia de ſe eſt cōi=
cabilis ante oēm actū intell'ꝰ ſꝫ
oēs ex natura rei: relatio pſona=
lis de ſe icōicabilis hec duo ſunt
in pr̄ ante oēꝫ actū intell'ꝰ. Pro
batio. qꝛ opꝫ vnūqđqꝫ prius eſſe
perfectū ineſſe pmo ꝗ̄ꝫ ineē ſcđo.
ꝫ opꝫ ꝙ pr̄ prius habeat eēntiaꝫ
⁊ relonēꝫ in ſe ꝗ̄ꝫ intelligat: ⁊ in=
ter ſe vt argumētatū ē differunt:
ꝫ ante actū intell'ꝰ differūt. Iteꝫ
perfectio ſimplr̄ eſſentie diuine
includit oēm perfectionē ſimplr̄
ꝫ ante omnē opus intell'ꝰ eſt ibi
potentia ⁊ intell'ꝰ ⁊c. ſꝫ vbicunqꝫ
ſunt alia: ⁊ aliqđ eſt ſubiectū vni
⁊ obiectū vnius: qđ non alterius
inter ſe ipſa differūt: qꝛ ꝯdictio ē
ꝙ aliqđ ſit ſubiectū vni ex natu=
ra rei: ⁊ nō alterius niſi illa cēnt
aliquo mō diuerſa ante oēꝫ actū
intell'ꝰ: ſed aliquid eſt ſubiectum
diuino intellectui vel obiectū di
uino intellectui: qđ nō ē ſubiectū
diuine potētie vel obiectū eius:
ergo ex natura rei differunt.

Ad primū argumētuꝫ reſpōdetur
ꝙ maior eſt vera in creaturis vbi
tales rōnes intellectuales ſunt
accidentia ⁊ neceſſario faciūt cō
poſitionē cum anima que ē ſub=
ſtantia: in deo tm̄ maior iſta ē fal=
ſa: ſicut pꝫ de diuinis perſonis ⁊
de ratiōibus attributalibus. Ad
probationem dico ꝙ facit falla=
ciam conſequentis: arguendo ex
inſufficiēte: quia tales rationes

reales nõ ſunt ſpẽs necverba ſʒ rõnes ꝯſubſtãtiales ⁊ formalr̃ di uerſe eedẽ realr̃ in eẽntia diuia

Ad ſecundũ ꝯcedo totum ꝙ non ſit ibi res ⁊ res: ſʒ tñ ab ſoluta res ⁊ res reſpectiua: qꝛ relatiua cõpata ad rẽ abſolutã idẽ eſt realr̃ cũ ea. ⁊ tũc negaꝛ ſi militudo: qꝛ nõ eſt ſic de eẽntia libus ſicvlr̃ ꝯparatis ⁊ relatiuis quoꝝ eẽntia in relõne conſiſtit.

Cõtra poſitionẽ arguiꝛ ſic: ſi eẽntia diuia ſit formalr̃ recta vel iuſta ⁊ bõa: ⁊ intell'ꝰ rectꝰ põt formare ꝺ ea ꝯceptũ diſtinctũ ſapiẽtie ⁊ iuſtie ⁊ boni: ſine alia diuerſitate eẽntia li vel reali a pte eſſentie: ꝫ a ſili pt intell'ꝰ idẽ circa pſonã formã do circa eã formãdo ꝯceptũ re lationis realis ⁊ rei abſolute ſi ne alia diſtinctiõe reali a pte pſone. Nec ratio poſitionis ꝯclu dit: qꝛ non includit ꝯtradictionẽ ꝙ aliquid ſubdaꝛ diuino intelle ctui ⁊ non diuine potẽtie: qꝛ ꝯdi ctio eſt reſpectu vnius ⁊ eiuſdeʒ oĩo ſic nõ eſt in ppoſito. ¶ Ad primũ ꝺt ꝙ hoc eſt unpoſſibile ꝙ intellectus diuinus faciat cir ca deum conceptus diſtinctos: vt ſapientie vel bonitatis niſi in re ſint talia diſtincta.

Contra intellectus põt formare ꝯceptũ vnũ de ſimpliciter diuerſis ergo ꝯceptus diſtinctꝰ de termino om nino code. Ad hoc diciꝛ ꝙ ꝯña nõ vʒ: qꝛ conceptus vnus poteſt ferri circa omnino diuerſa realr̃ dũmodo in illis diuerſis ſi aliqs ordo ad tertiũ ſicut pʒ de tribus ſpeciebus eiuſdẽ gñis de quibꝰ habeꝛ ꝯceptus vnus: ⁊ tñ nõ eſt vnitas realis in eis nõ ex alte ra pte. Itẽ ꝯtra primã rõnem ar guo ſic. ſi deitas q̃ ẽ de ſe cõica bilis ⁊ paternitas q̃ de ſe eſt in cõicabilis ſunt in pſona prĩs ſʒ te ⁊ diſtincta ex pte rei. ergo co poſitio. Probatio ꝯñie: qꝛ aliq̃ mõ prioritatis prius ẽ deitas ꝙ̃ ſibi inſit paternitas. pbatio: qꝛ priꝰ deitas eſt deitas ⁊ pñitas ẽ pñitas ꝙ̃ fini vnita. p qd igr̃ ex eis ſit vnũ nõ ex ſe pciſe ex ſuis rõibus formalibꝰ: qꝛ tũc nõ priꝰ eſſet hoc hoc. ⁊ illuꝺ illꝺ ꝙ̃ hec vnita: ergo p aliqd aliud quero de illo vtrũ ſit actꝰ vel potẽtia. ſi actus ergo aliqꝺ iſtoꝝ eſt po tentia. ergo ꝯpoſitio. Itẽ pbatio ꝯñe. qꝛ prius ꝯpetit rei illꝺ qꝺ ẽ ſui in ſe ꝙ̃ illud qꝺ ꝯuenit ſibi ex ꝯparatione ad alterũ. ergo priꝰ deitas eſt deitas añq̃ ſit pater nitas ⁊ hec potẽtia ⁊ hic actꝰ ſe quiꝛ ꝯpoſitio qꝛ ſtãdo pciſe in eis nũq̃ ex ſit vnũ: qꝛ ſic nullaʒ hñt habitudinẽ adinuicẽ. Dr̃ ꝙ eẽntia q̃ eſt fundamẽtũ relõnis ⁊ relatio faciũt p ſe vnũ ex ſeip ſis: qꝛ vnũ nõ differt realr̃ ab al tero. ſed ꝓut ꝯparaꝛ relatio ad eſſentia eſt idẽ realiter cum illa.

Cõtra lʒ ex materia ⁊ for ma pciſe natũ ſit fieri vnũ: tñ qꝛ vnũ nonvniꝛ alte ri ſi debeãt vniri adinuicẽ aliqd eſt rõ vniois qꝺ nec eſtvnũ nec aliud. 7. met. ſepatis a. ⁊ b. aliꝺ manet in b. qꝺ nec eſt . a. nec. b. igiꝛ a ſili in ppoſito ẽ de illo alio fuit qꝺ qd ſit qꝺ ex eẽntia ⁊ pro prietate ſitvnũ ex potẽtia ⁊ alteꝝ eſt actꝰ: ergo ꝯpoſitio nec põt eẽ aliud ꝙ̃ potẽtia vel actus: qꝛ ex duobus in potentia vel ex duo bus in actu non fitvnum. Item in primo ſigno originis res ſub vno mõvt deitate differt a ſeipa.

ſub alio mō paternitate. ergo qñ
illi modi ſm ſe ꝯſiderant̄ preciſe
non ſunt ſimul vniti ergo ad hoc
ꝙ ſimul vnient̄ opꝫ itelligere ali-
qd vniens: ⁊ vnū actuās alteꝝ vel
ambo tertiū ⁊ vtroqꝫ mō ꝯpoſitio
Itē ꝙ ſit ꝯpoſitio ꝓbatio: ſuppo
no ꝙ pr̄ ſit aliq̄d ꝑ ſe vnum reale
ſuppoſitū ⁊ ꝙ eius forma qua ſit
pr̄ ſit paternitas tunc ſic. pr̄ i quā
tum pr̄ eſt ꝑſona realis. ergo pa
ternitas qua formalr̄ ē pr̄ eſt for
ma realis ⁊ vnibilis: ſꝫ eſſentia di
uina q̄ eſt in pr̄e ſimilr̄ eſt res: er
go due res reales ⁊ vnibiles ergo
ꝯpoſitio. Itē ſi deitas ſit ibi ante
omne opus itellectus ⁊ ſimilr̄ pa
ternitas ergo pſone ſunt ꝓducte
ante opus intellꝰs. Probatio ꝯñe
pſone realr̄ ſunt pſone ꝑ relatio
nes oppoſitas reales. nec vr̄ alia
rō diuerſitatis pſonaꝝ niſi diuer
ſe relationes oppoſite reales: ſꝫ
poſitis illis q̄ tu ponis añ omne
opus itellectus ſequit̄ ꝙ in deo
ſunt relationes oppoſite reales.
ergo ⁊c. ¶ Item ſi deitas eſt ibi
ex natura rei ⁊ ſimiliter pr̄nitas ⁊
diſtiguit̄ ⁊ hoc ex nā rei ꝑ ꝯñs dei
tatis ad pr̄nitatē eſt aliq̄ diuerſi
tas ⁊ diſſimilitudo ⁊ ecōuerſo pr̄ni
tatis ad deitatē eſt aliq̄ diuerſi-
tas ⁊ diſſimilitudo ⁊ hoc totum ex
nā rei ꝑ te añ oē opus itellectꝰ q:
hec diuerſitas differt ab hac di-
uerſitate ⁊ hec ab illa alia diuerſi
tate ⁊ ſic in infinitum.

Colla. XXV.

Trū eēntia ſola ſit ꝓncipiuꝫ formale ꝓducendi non vt determinata rela tione? Arguit̄ ꝙ ſic: īdeterminatio potētie actiue
eſt altera q̄ꝫ īdeterminatio paſſi-
ue. non enī eſt ad ꝯtradictoria. ſ.
agere ⁊ non agere: ſicut potentia
paſſiua: īdetermiat̄ ad eſſe ſub
actu ⁊ non eſſe ſub actu: ſed actu
indetermiata eſt ad effectus di-
uerſos non ad agere ⁊ non agere
Exēplum de ſole q̄ eſt idifferens
ad multos effectus. ergo in mate
ria poſita eſſentia potētia eſt po
tētia actiua ⁊ idetermiata: non ad
gñare ⁊ non gñare: ſꝫ ad gñare et
ſperare: tūc eſt idetermīnata vt
poſſit in hoc ⁊ in illō: ſed potētia
indetermiata ad ꝯtradictoria nō
determinat̄ niſi ꝑ aliqđ additum
ergo potētia actiua idetermiata
ad diuerſos effectus determiat̄ ꝑ
ſe ⁊ ſine aliquo medio. Exēplū vir
tus formatiua fetus de materia
q̄ eſt vniformis vbicūqꝫ in omni
ꝑte pōt cāre de illa carnē ⁊ oſſa ⁊
hmōi. ergo eſſentia diuina q̄ eſt
actiua potētia indetermīnata ſi-
ne reſpectu erit ꝓncipiū gñandi
⁊ ſperādi. Item potētia actiua de
terminata eſt aliq̄d perfectionis.
Exēplū in potētia calefactiua eſt
qđ agat ꝑſente obiecto: ⁊ qđ non
requirit aliđ extra ſe ſua eſt pfectio
nis: ſꝫ ꝙ nō pt niſi in vnū eſt imꝑ
fectionis. ergo in eſſentia erit ꝓ-
mum ⁊ tollet̄ ſcđm. Itē oē limita
tum ⁊ ifinitū ſm ꝑfectionē eſt ide-
terminatū: eus aūt in cōi eſt inde
terminatū ꝓuatiue: q: pōt deter-
minari. ſꝫ eſſentia eſt idetermia-
ta negatiue. ergo nō pōt ꝑ reſpe-
tuꝫ determiari. Itē in aliis a deo
eſt aliđ rō agendi ⁊ rō agentis: vt
calor eſt rō calefaciendi: rō cale-
facientis eſt rō ſuppoſiti. Rela-
tio ſm eos eſt rō ſuppoſitiua: nō
igr̄ rō agendi. Itē Dam. c. 8. rela Dam. c. 8.
tio non determinat eſſentiā: ſed
hypoſtaſis. ¶ Dici eſſentia ex ſe

eſt determinata ad generādū ꝛ ſperādum: tñ requirit aliqd ſine q̄ ſicut ignis nō calefacit niſi obiecto pſente ꝛc. ſic ꝫ eſſentia de ſe determinata ſit ad ag endum: nō tñ generat nec ſperat niſi in ſuppoſito conueniente.

Cōtra iſta qñ dicūt q̄ eēntia īdeterminata in determinatione ſua determinat ſe ad actū. arguit aut itelligūt q̄ determiat ſic formalr vtraqꝫ potentia vel idētice: non pmo mō ſꝫ q̄ eſſentia ſit formalr generatiuitas ꝛ ſperatiuitas tunc dicūt ꝯtradictoria: q: intell's eſt q̄ dicit vbū voluntas aūt ſpirat ſpm ſctm: ꝛ tunc vtraqꝫ formalitas eſt vna formalitas. ſꝫ iſti dicunt q̄ iſte ſunt due formalitates ergo dicunt oppoſita. ¶ Similiter ſequit ꝯtradictio ſi ſit formaliter iſta duo: ergo eſt vna formalitas ergo vna potentia. ſed oīs potentia excedens ſuum effectum eſt equoca ſꝫ iſta potentia excedit. ergo generatio in diuinis eſt equiuoca.

Si ſcdo modo. ſ. identice hēat vtrūqꝫ in ſe tūc ſequit ppoſitū. q: tūc de ſe nō eſt formalr determinata q: p iſtas formalitates determiat q̄ ſuperueniūt ei ꝛ īformāt eā eſſentia aūt poteſt determiare ſeipam ꝛ ita ſequit ꝯtradictio. Itē iō eſſentia determiat ſe q: eſt indeterminata negatiue ꝛ p ꝯñs indeterminabile q: qd ſic eſt indetermiatū eſt idetermiabilis. Item oīs relatio realis ē quedā applicatio ſui fundamenti aut fundamentū ſui correlatiui: ſꝫ de itell'u eſt determinatio applicationis aut igit nulla relatio realis eſt in deo aut ſic applicabit eſſentiā: ꝛ ſic determinabit in pmo intellectu eſſentie inquātum eſt rō generādi includit q̄ ſit gñatiua formalr: ꝛ p ꝯñs relatio. ſed nō vt relatio elicitiua. ſ. vt determinata. Itē eſſentia vt abſoluta eſt rō eſſendi ergo nō eſt niſi vnum eſſe in diuinis. ſi igr eſſentia vt abſoluta eſſet rō pducendi: non erit niſi vna productio in diuinis. Item in ordie eēntiali primum eſt cā poſterioris: ſed relatio cadit media inter formā elicitiuā actus ꝛ ipm actum. ꝛ ſi eſt ideo elicitiua. ergo relatio aliquo mō hēbit rōnem cauſe reſpectu actus nunqꝫ negat philoſophus q̄ relatio non ſit aliquo modo principium motus vel terminus: ſed vult q̄ non per ſe.

Ad primū ꝯcedit q̄ indetermiatio potētie actiue nō ē ad ꝯtradictoria vt ad agere ꝛ nō agere de potētia actiua nāli non voluntaria.

Ad minorē potentia ídeterminata ad multos effect⁹ determinat ad quēlibet effectū ſiue addito abſoluto ſi itelligit ſine oī addito nego. de potentia nāli ꝫ in voluntaria ſit verum in nāli vel addit aliqd a pte ſui vel a pte materie vñ reſpcū ſolis ē aliadiſpoſitio materie vñ dico q̄ per vnā formālitatem ꝫ ſit ifinita non agit nālr niſi vnū. vñ Cōmētator ſcdo metaphy. ſi agēs eſt vnū ꝛ māvnū ꝛ act⁹ eſt vnū ppea nūc ponit plures regulas. Tūc dico ꝛ potentia naturalis vna ſcdm formalitatē vna nō pducit plura ſine determiatione a pte ſui vel a pte materie: ſed in ppoſito nō eſt realis dfia niſi iter relōnes igr. Ad exēplū d̄ ſcia q̄ eſt vniformie in oī pte dico illa ſtus agit in veritate artis operatio nature eſt opatio itelligentie

Alr dico cũ dr potẽtia ĩdetermĩa ta actiua ad multos de ſe determinata eſt ⁊c. verũ eſt ſicut ſubſtã tia ignis de ſe eſt determĩata ad calefaciẽdũ: q2 eſt determĩata vt calida ⁊ h3 calorẽ mediãte q̃ calefacit ſic eẽntia de ſe dtermĩata ẽ de ſe actũ ĝnandi q2 dtermĩata ẽ de ſe vt fundet relõnẽ pr̃nitatis.

Per hoc ad ſcd̃m potentia nãlis actiua neceſſario ĩcludit reſpectũ nec color erit in actũ calefaciẽdi niſi includeret reſpectũ. Unñ reſpcũs fũdaꝛ in potẽtia ⁊ idẽ ẽ reſpcũs q̃ referꝛ calefactiuũ ad calefactibile ⁊ calefaciẽs ⁊ calefactum ⁊ aduenit noua applicatio ⁊ nõ nouꝰ reſpectus ſic de creatiuo ⁊ creãte ẽ alia relatio media ĩter actũ ⁊ potẽtiaꝫ. ❡ Ad tertiũ dico ꝙ eẽntia eſt ĩfinita ⁊ illimitata negatiue ⁊ ꝑ ꝯñs ĩ determĩata ad oẽs pfectiões abſolutas põt determĩari ad relationes ⁊ ꝑ relatiões. ❡ Ad aliũ eadẽ realitas entis ĩfiniti põt eẽ vtraq̃ꝫ intẽſio. ſ. ⁊ rõ ſuppoſita ⁊ rõ ĝnandi determĩatiue. Ad Dam̃. dico ꝙ loquiꝛ de charactizatione ad eſſe hypoſtaticum.

Colla. XXVI.

VErũ ꝑſone diuine ſint relatiue ꝙ nõ q2 qd̃ relationi p̃ſuppõiꝛ nõ ꝯſtituiꝛ ſ3 qd̃ refert eſt hmõi ſ3 ꝑſona referꝛ. ergo ⁊c. Dico ꝙ minor eſt falſa in diuinis. q2 ibi hoc q̃ referꝛ eſt de p̃mo ⁊ ꝑ ſe ĩtellectu ſubiecti ſ. filius qd̃ referꝛ. ſicut cũ dr filius referꝛ ideo filius nõ p̃ſupponiꝛ relationi. bñ ſuppoſitũ humanum referꝛ q̃ eſt extra ſuũ ĩtellectum. ⁊ ideo p̃ſupponiꝛ relationi ſuppoſitũ diuinũ non ⁊ ſſdicis oppoſitũ petis. ❡ Itẽ arguiꝛ realis diſtictio extremoꝝ h3 aliquã cãlitatez ſuꝑ realitatẽ relationũ ſuarũ. q2 ibi extrema non diſtiguunꝛ ſm rẽ nec illa relatio eſt realis. ḡ diſtictio realis ſuppoſitoꝝ diuiorum eſt p̃or cãlitate ĩpa relatiõe reali q2 cauſat realitatẽ relationũ ſuaꝝ. ergo non ꝯſtituiꝛ ex illis: q2 ſunt poſteriora. Dico ꝙ maior ẽ falſa. qñ ip̃m referri eſt. diſtigui ⁊ diſtictio eſt ip̃a relatio. q2. ip̃a relatio eſt diſtictiua extremoꝝ. ptꝫ falſitas maioris tã in diſtictis realiter: q̃ꝫ in diſtictis ſm rõnez creatura referꝛ ad deũ ⁊ tñ ip̃a creatura vt diſticta a deo nõ p̃cedit relationẽ ſimilr ĩtellectus diuinus diſtinguit attributa diuina ꝯparãdo ⁊ non p̃cedũt diſticta ip̃aꝫ operationẽ. ❡ Item arguiꝛ ꝑſona in diuinis dr relatiue reſpectus ergo aut fundaꝛ in eſſentia aut in ꝑſona. non in eſſentia. q2 vt ſic diceretur de eſſentia ſ3 vt dr de eſſentia eſt rationis tantũ. vt dicit reſpectum realẽ ꝯpetit ꝑſone tm̃ ergo relatio realis ſibi ĩmediate fundatur in ſuppoſito non in eſſentia ḡ p̃ſuppõit ſuppoſitũ ſicut relatio fundamẽtũ. Dico ꝙ non ſequiꝛ. relatio eſt fundamẽtalr in eẽntia ergo dr in eẽntia vt relata. ſicut nec ſimilitudo dr de albedie. qua ſimilitudie ſortes eſt ſilis. tñ fundaꝛ in albedine. non tñ refert albedinẽ in qua fundaꝛ ſ3 ſuppoſitum relatiuũ. ſ. ꝑſonã. ❡ Itẽ arguiꝛ ꝓprietates hypoſtatice ſunt p̃mo diuerſe alr non eſſent vltie q2 eſſet dare q̃bus diſtiguerenꝛ. ſed relationes nõ ſunt hmõi. q2 oẽs ſunt relatiões mõ potẽtie ⁊ in hoc ꝯmuni ꝯueniũt. Dico ꝙ relationes diuine ſunt p̃mo diuerſe

formal'r ſupposite:ſʒ ꝯueniāt mo
do potētie q: potentia ḡratiua
actiua⁊paſſiua⁊ etiam ſpiratiua
ſunt primo diuerſe.

Cōtra relatio cū nō ſit in
finita formal'r quō
heceytas ſua eſt idē cū ea. ¶ Re
ſpondet ſicut in creaturis aliq̄ di
ſtiguunt real'r⁊formal'r. ita ꝙ nō
ꝯueniūt in vna rōne vt velle ⁊ itelli
gere. ſʒ humanitas⁊hec humani
tas eſt vna res vt ꝓprietas forma
liter īdiuidualis⁊nō differūt for=
mal'r. ſʒ vna res⁊ ideo formalitas
vna ſit idētitate alia. ſʒ non ſit īfi
nitas ita in diuinis ſʒ in illis que
ſunt formal'r diuerſa in creaturis
ſicut velle ⁊ intelligere ad hoc ꝙ
ſint idē idētice requirit īfinitas ſʒ
in illis q̄ in creaturis ſunt idēʒ ſʒ
diuerſe formalitates cū trāſferā=
tur ad diuina ad hoc qđ ſint idēʒ
nō requirit īfinitas ſʒ ſimplicitas
ideo relatio eſt ſua heceytas ī di
uinis ſʒ nō ſint formal'r infinita.
¶ Itē arguit ꝓprietas hypoſta
tica eſt incommunicabilis per rō
nem propriā. paternitas non eſt
huiuſmodi. q: non inquātum di=
cit actiua q: illa rō eſt cōmunis
ſibi⁊ ſpiratiōis actiue q̄ cōicabilis
ē. Nec īquātū p̄nitas q: ſic oīs
paternitas eſſet incommunicabi
lis. ¶ Item ſi p̄r prius ſpiraret ⁊
prius ḡnaret: ſpiratio repugna=
ret filio⁊ non paternitas⁊p̄r com
municaret eā ſpirādo ſicut mo=
do cōicat ſpirationem genito. Di
co ꝙ paternitas eſt incommuni=
cabilis quia paternitas abſolute
nec quia diuina ſed quia ipſa eſt
proprietas prima equās funda=
mēto vt in eſſentia⁊ eſt de primo
ītellectu cuius ꝙ ſit ſingularitas
vnde duplex eſt incommunicabi
litas, vna eſt in pluriſicatas, hec
conuenit eſſentie diuine. quia nō
eſt plures. Alia q̄ repugnat plu=
ribus communicari ſic eſſentia
non eſt incommunicabilis. pa=
ternitas eſt incommunicabilis.
vtroꝗ modo. primo modo quia
equa eſſentialiter vni fundatiuā
ſi igitur ſic eſt incommunicabilis
eſt prima⁊eſt incommunicabilis
primo modo quia paternitas ſi
communicatur filio aut alia., et
tunc non eſt illa incommunicabi
lis. Si eadem tunc non refertur
ad filium quia relatio in filio nō
refertur ad filium. Dico tunc ꝙ
eſt incōmunicabilis. quia eſt ꝑor
ſpiratione. ⁊ hoc eſt cauſa eſſe in
communicabilem per ſe⁊ forma=
liter quia de ratione ſua eſt prior
ſpiratione vnde ſi ponis ſpira=
tionem eſſe priorem ea talis a pa
ternitate rationem paternitatis.
¶ Item arguitur conſtitutuʒ ex
diuerſis communibus non eſt
per ſe vnum. nec in re nec in in=
tellectu. eſſentia ⁊ relatio perti=
nent ad diuerſa genera ideo non
conſtituunt ſuppoſituʒ quod eſt
per ſe vnum. Dico quod in crea=
turis diuerſorum generum non
faciunt per ſe vnum. ſicut in di=
uinis relatio⁊eſſentia. ¶ Alij di
cūt quod ſuppoſitū qđ eſt in eēn
tia creata nō eſt per ſe vnū. ſʒ ag
gregatum eſt ex natura⁊ꝓprieta
te īdiuiduali que eſt actualis ita
in diuinis niſi eſſet ꝓprietas hy=
poſtatica idētice idēʒ cū eſſentia
nō eſſet ſuppoſitum per ſe vnum
ſed modo oppoſitum eſt verum.
¶ Alij dicūt ꝙ diuinum ſuppoſi
tum eſt perfectiſſime vnum nō t̄n
per ſe vnum. vnum em̄ eſt tripl'r.
vno mō ſicut conſtitutum ex re=
bus diuerſorum generuʒ. que t̄n
ſunt idem idētice eſt vnū ſimpli=

citate. Alio mō ſicut cōpoſitū ex materia ⁊ forma ē vnū p ſe. Tertio mō ſicut lignū ⁊ albū faciūt vnū p accñs. ¶ Itē ſi relo ↄſtituit. aut effectiue. qđ falſum eſt aut formalr. ⁊ tūc relo eſt forma liter in gñe ſubſtātie cū ↄſtitutiuȝ ſit pſona que nō eſt niſi in genere ſubſtantie.

Colla. XXVII.

Utrū intellect⁹ paternus ſit principiū formale pducendi v̄bum in diuinis? ꝙ ſic. qꝛ volūtas in patre ⁊ filio eſt principiū immediatū ⁊ formale pducendi ſpm̄ ſanctū. ergo ⁊ intellꝰ paternus erit principiū formale pducendi verbū. ↄ̄ña pbatur. per hoc ꝙ duo ſunt tm̄ modi intrinſeci pducendi in diuinis per modū liberi ⁊ amoris ⁊ p modū nature. ſȝ volūtas eſt principiuȝ pductiōis libere ⁊ p modū amoris. ergo intellꝰ erit principiū pducēdi p modū nature. ergo ⁊c. ¶ Item verbū ſm diffinitionem eius eſt terminus intelligibilis actionis ⁊ manat ab intellectu ⁊ eſt cū eo. ſȝ qđ manat ab aliquo ⁊ eſt in eo hȝ illud pro principio eius formali. ergo ⁊c. Iſtā rōneȝ quere in ſumma hērica. q. 4. Dicitur ꝙ intellectus eſt principiū formale pducendi verbum. qꝛ intellect⁹ in patre eſt potētia operatiua qua intelligit ſe ⁊ oīa alia que ſunt in eſſentia diuina ⁊ mediante illo intelligere gignit verbum ita ꝙ intellectio illa actualis ſit principiū producēdi verbū hoc declaratur ſic. attribuimus operationes ↄ̄ſimiles intellectui diuino quales attribuimus intellectui noſtro remouendo ab eis imperfectionē quā hȝ in creaturis. ſȝ verbo noſtro formalr intelligit intellectus noſter. ergo a ſili de intellectu diuino. ꝙ verbo formaliter intelligit pater. ergo notitia actualis eſt formale principiū pducendi verbum.

Henr. in ſumma.

Aug. ſuper Io. ⁊ de trini.

Contra. ſm Augu. ſup Io. ⁊ in de tri. vbiq verbū eſt ipā cognitio formata. ſi igit̄ principiū formale pducendi verbū ſit ipā cognitio. ergo idē erit rō pducendi ſe qđ eſt impoſſibile ſm Aug. 1. de tri. ¶ Itē ſi eſt actus aut actus ſpeculatiuus practicus. nō ſpeculatiuus qꝛ ille nō eſt productiuus alicui⁹. nec practicus: qꝛ ille eſt ad extra. relinquit̄ igit̄ ꝙ nō eſt actus. Probat̄ p phm q̄ ſufficienter diuidit actus ⁊ habit⁹ primo de aīa p praxim ⁊ ſpeculationē.

Phs. 1. de aīa et. 2. meta.

Cōtra rōnem arguit̄. ſi ſpūs ſanctus pducatur per amorē actualē tanq̄ p principiū formale: ⁊ ipſemet ſit amor actualis ſm oēs ſanctos. ſequit̄ ꝙ idē erit rō pducendi ſe ¶ Itē notitia pfecta determinatiua obiecti in nobis eſt verbum ergo notitia pfecta determinatiua ipſius eſſentie diuine tanq̄ obiecti diſtincti. ⁊ notitia diſtincta eſt v̄bū. ergo eſſentia vt actu intelligibilis pñs intellectui ſuo diuino erit rō exprimēdi verbuȝ ⁊ nō intelligētia actualis. ¶ Itē ꝙ memoria ſit rō exprimēdi verbū. Probo ⁊ memoriā voco obiectū pñs intellectui ſub rōne actu intelligibilis. tūc ſic. obiectū pfectiſſimū in nullo impeditū exprimit notitiā ſui in intellectu nro ⁊ hoc eſt pfectionis in intellectu nec pōt intellectus pfectus non

habere notitiā talis obiecti. ſed ſi eſſet talis notitia per ſe ſtans eſſet maior ꝑfectio. cū igit̃ eſſentia diuina in primoſigno eſt pñs itellectui paterno ſub rōne actu itelligibilis neceſſario exprimet notitiā eius quā voco verbū. ſed intelligētia actuali per te gignitur verbum. igitur ⁊ duo verba ¶ Itē itellectus ſirij nō minus eſt cōuerſiuus ſupra ſe ꝗ̄ intellectus paternus loquēdo de intelligentia actuali. igit̃ filius poſſʒ ꝓducere verbū ⁊ ſpm̄ ſanctū cū memoria ⁊ intelligentia ⁊ volūtas ſit in qualibet pſona ſm̄ Augu. x. li. de tri. ergo multa verba.

Aug. de tri. x. li. **Ad primū** dr̄ ꝙ obiectū ſub rōne actu intelligibilis nō eſt ratio ꝓducendi verbū. ſʒ notitia actualis vel intelligentia.

Cōtra ex aliquo obiecto pñte itellectui ſub rōne intelligibilis gignit̃ verbū. ⁊ nō gignit̃ vel exprimit̃ de eſſentia que eſt primuʒ obiectū. ergo de aliquo obiecto poſteriori eo pōt exprimi verbū eius. Dicit̃ ꝙ memoria nō eſt principiū gignēdi. in patre ⁊ obiectū tali mō pñs qd vocat̃ memoria. ſʒ aliqd poſterius eo ſm̄ rōnē qꝛ obiectū tali mō pñs quod dicitur memoria eſt principium operatiuum et non productiuum.

Contra primū obiectū intellectus diuini eſt primo mouēs itell'm ei⁹ ſub rōne actu intelligibilis. itaꝙ nullū aliud ſecundariū obiectuʒ mouet niſi in virtute illi⁹ ad cognitionē ſui vt cuiuſcūꝙ alteri⁹ ſi igit̃ primū obiectū nō mouet r eius vt cogniti nō exprimat̃ verbū. nihil aliđ mouet ad ꝓductionē verbi. ¶ Item ſi eſt ordo ꝑfectionis ⁊ in aliquib⁹ obiectis impoſſe eſt eē poſterius principiuʒ ꝓducēdi verbū ita ꝑfectuʒ ſicut primū. ſʒ vbū in diuinis eſt ꝑfectū. ⁊ ꝓducit̃ ꝑ modū filij in natura: qꝛ ſi ſic tūc eēt primū ⁊ non primū: qꝛ ſicut deficiūt in entitate. ita deficiēt in cognoſcibilitate. ¶ Aliter dr̄ ꝙ memoria tali mō deſcripta eſt principiū ꝓducendi verbū in eſſe quieto ⁊ q̄ſi in potentia: ſʒ in actu ꝑ ꝯuerſionē actualē intell'ʒ ſuper eā.

Cōtra calidū eſt ꝑfectum principiū producēdi calorē et in ipſo paſſo debite approximato ſtatim calefacit ſine alia mutatione vel additiōe a parte agētis ⁊ ſi aliquid ꝯcurrat nihil tñ eſt rō agēdi vel ꝓducēdi actiue qđ nō ꝑfuit in virtute ⁊ in ptāte eius. ſʒ ita eſt in ꝓpoſito. ꝙ memoria q̄ hʒ obm̄ pñs intellectui ſub rōe actu intelligibilis eſt agēs ꝑfectū ꝗ̄ nihil ē in eo ꝑ notitiā actualem qđ non ꝑfuit in eē quietū. ergo neceſſario erit verbū vt principiū exprimēdi illud. Dr̄ ꝙ impedimentū quare actiuū nō ſemꝑ agit hoc ē vel ꝓpter indiſpoſitionē agentis. vel indiſpoſitionē paſſi: hic aūt eſt indiſpoſitio a pte agētis. qđ pōt eſſe ſub eſſe quieto non pt eſſe principium formale: ⁊ īmediatū exprimēdi verbum.

Contra illud in agentibus qbus deficit diſpoſitio cā quare nō ꝑfectiſſime agūt eſt: qꝛ deficit eis aliq̄ virtus vel aliqua diſpō ad agendum. ¶ Ad hoc igit̃ vt agant requirit̃ vt ꝑficiant̃ ⁊ diſponant̃ ab aliquo alio. ꝗ̄ ꝑ oppoſitū ꝑfectiſſimuʒ agēs qđ oīa alia agentia

perficit ⁊ diſponit nullo alio indiget ad agendū. ℭ Itē oē impotēs ad agendū ꝑpter aliquā indiſpoſitionē opȝ ꝙ ꝑ aliqđ aliud ꝑfecti⁹ eo diſponat. ſȝ nihil aliđ pōt reperiri ꝑfectius eſſentia diuina vel intellectu eius ꝑdicto mō ſe hn̄te: qꝛ eſt agēs ꝑfectiſſimū. ℭ Itē oē diſpoſitū ad agendū opȝ ꝙ ꝑ aliqđ diſponat̄ aut igit̄ a ſe vt ſub eē quieto ⁊ habet̄ ꝑpoſitum ꝙ ipa de ſe eſt rō ſimpliciter actiua ad ꝑducendū verbū aut a ſe vt ſub eē actuali. ⁊ habet̄ ſilr̄ ꝑpoſitum aut ab alio. ⁊ hoc eſt impoſſibile: qꝛ de illo alio quero vtrū ex ſe vel ex alio. ſi ex ſe eadē rōne fuit ſtandū in p̄ori habet̄ ꝑpoſituȝ: qꝛ illud p̄i⁹ eſt memoria tali mō dicta ſi ab alio quero vt p̄ius ⁊ ſic eſt in infinitū. ℭ Itē qñ querit̄ de principio formali alicui⁹ ꝑductionis non querit̄ de ꝑductione qua ꝑducit. Exēplū de oib⁹. ſȝ ipa actualis intellectio q̄ ponit̄ ſm te principiū formale ꝑductōis eſt actio ergo ⁊c. ℭ Ad illud itellectio actualis eſt abſoluta nō de gn̄e actionis. ſȝ gn̄e qualitatis. actio aūt ꝺ gn̄e actionis eſt habitudo illa q̄ eſt ad terminum ad queȝ. ℭ Cōtra actionis nō eſt actio. Rn̄deo actiōis de gn̄e actiōis nō ē actio de eodē gn̄e. ſȝ actionis de gn̄e q̄litatis eſt actio ⁊c. ⁊ ecōuerſo.

Contra in patre eſt intellect⁹ agēs: qꝛ in ipo eſt qđlibet qđ melius eſt ipm eſſe ꝙ̄ nō eſſe ſȝ in rōne itellectus agēs eſt qđ nobiliſſimuȝ qꝛ omne agēs eſt ꝑſtantius ꝙ̄ patiens. ergo dȝ attribui pr̄i. ſȝ ſi intellectus nō pōt circa ſuū primū obiectū hr̄e aliquā actionem nō poterit hr̄e aliquā actionē circa qđcunꝙ obiectū ſecundarium. ℭ Itē ꝙ intell's p̄mus nō ſit rō ꝑducendi verbū: qꝛ qñ eſt ordo aliquoꝝ ex natura rei poſterius nō pōt eſſe rō formalis cōicandi prius pȝ. qꝛ impoſſibile eſt terminū formalr̄ ꝑductū ꝑcedere formale principiū ꝑducendi. ſȝ ita ē in ꝑpoſito qꝛ eſſentia que prius eſt ꝙ̄ intell's eſt formalis terminus ꝑductionis. igit̄ ⁊c. ℭ Itē intellectus eſt potētia. aut igr̄ actiua paſſiua. ſȝ ꝑfectio prima potētie actiue vel paſſiue. eſt actio vel paſſio de gn̄e actiōis vel paſſionis. ℭ Ad iſtud dico ꝑfectio intell's eſt intelligere. nō qđeȝ de gn̄e actiōis vel paſſionis. ſed de gn̄e qualitatis ⁊ illa actio que ēt ꝑt dici itelligere ſiue ſit actio ſiue paſſio dicit quādā habitudinē vel reſpectū ad intellm̄. vel itelligere que eſt ꝑfectio abſoluta ipſius intell's ⁊ ita equiuoce dr̄ actio vel de gn̄e q̄litatis vl' de gn̄e actiōis. ℭ Itē ſi intell's poſſibilis ſit cognitiuus ſiue ꝑductiuus ꝟbi in diuinis ⁊ cui⁹ eſt potētia ei⁹ eſt act⁹ vt dr̄ in. i. de ſomno ⁊ vigi. ergo ſupflueret ponere intellectū agentē ad ei⁹ ꝑfectioneȝ. ℭ Itē ꝙ eēntia diuina cū intellu nō ꝑncipiat ꝟbum tāꝙ̄ vna cā totalis. Probatio qꝛ qñcūꝙ ſūt p̄ncipia ⁊ principia ꝑ modū nature ⁊ vtrūꝙ p̄ncipiat ſȝ vltimū potētie ſue, aliqđ virtualr̄ ē i cā totali qđ nō eſt in cā ꝑtiali: ⁊ aliqđ deficit cāe p̄ncipali qđ eſt in cā totali. Exemplū de multis trahentibus nauē. ⁊. in intellectu ⁊ ſpē obiecti reſpectu intellectionis ſȝ eēntia dei eſt infinita. ergo nihil ſibi deficit in p̄ncipiando: qꝛ ſic infinito aliqđ poſſet addi. Rn̄ſio dr̄ infinita qꝛ facit tm̄ ꝙ̄tum faciūt infinita

agētia ſi eſſent.nō tñ ſumpta ꝑ ſe hʒ oēm modū ꝑ ſe quē hʒ cuȝ intellectu.al'ꝯcluderet ꝙ filius eſſet productus ⁊ non per modū nature.⁊ ſpiritus ſanctus ⁊ non per modum voluntatis.

Colla.XXVIII

Utrum ī ꝗbuȝ diuinū ſit de eēntia ſicut de quaſi materia? ꝙ ſic ꝓbat ex creaturis lʒ eminēter ſint in cauſis q̄ ſunt creatoꝝ.tñ nō oīa que in creaturis ſunt poſſumꝰ attribuere deo ꝓprie vt ſi dicat ꝓprie albū ⁊c. tūc ille ſole ꝑfectiones deo attribuunt ꝓprie que ſumpte in ſua intētione nullā dicūt impfectionē vt eſt ſapiētia ⁊ potentia actiua ⁊c. ¶ Item primo oſtēdo ꝙ materia ⁊ potētia paſſiua dicit aliquā perfectionē ⁊ eſt aliqua ꝑfectio:qꝛ Auguſtinus de natura boni ſi forma ē bonū aliqđ capacitas forme eſt bonū.ergo ⁊c. Itē eus ⁊ bonū ꝯuertuntur cum igit materia ſit ens.ergo bonū. nō eīn eſt nihil qꝛ ſubſtātia. Probatio ex nō ſubſtātia nō fit ſubſtātia.pžo phyſicoꝝ.⁊.2.de aīa 1.phy. 2.de anima ꝟz ꝙ eſt ſubſtātia. ¶ Scđo oſtēdo ꝙ in materia vel eiꝰ potētia paſſiua ſm aliquā eius intentionē nō includit aliqua impfectio vbi notandū ꝙ in oī ente intelligit aliqua ꝑfectio nō tñ illa ponunt in deo:qꝛ ēt dicūt imperfectionē ſʒ aliqua eſt itentio potētie incluſa in eius ꝗditate:q̄ nullā includit imperfectionē ⁊ ſeparabilis ſm intellīn ab itentione impfecta. Probatio trāſmutatio eſt actus ꝓprius potētie paſſiue ſed actiuī ꝓprio corrñdet ꝓpria potētia ſm intētionē actus proprij ⁊ ecōuerſo.aut ſm eiꝰ intentionē aliā.alias nō eſſet eius potētia.ſʒ tranſmutatio paſſiua eſt ꝓprius actus potētie actiue. et potētia paſſiua vnā hʒ intentionē que eſt mutatio.aliā hʒ que eſt ſeparabilis a mutatione ſm intellīm ⁊ ſcđm ꝙ ꝯuenit diuerſis que nō includunt imperfectionē cōuenit deo ſicut ꝓductio. ergo potētia paſſiua ꝑter mutationē que dicit impfectionē manet in deo. ¶ Aliter oſtendit idē qꝛ aliꝗñ eſt mutatio ad aliqđ ꝙ capit eſſe poſt aliud eē ⁊ poſt priuationē aliqđ capit eē poſt nihil pžia eſt ꝗñatio:ſcđa creatio:⁊ eſt alia ꝓductio:que nō dicit aliquā mutationē nec ꝑ quā capit eē poſt nō eſſe vel poſt nihil.ſed tñ capitur eē de eſſe:tūc videt ꝙ ſic eſt dare ſignū originis i quo eſt pr̄ nō filius qđ nō eſt niſi eē in priori originis eſſentiā in patre que in filio nō eſt in illo priori nō tñ eſſentiā nō eſſe ſub filiatiōe:qꝛ ſemp actualiſſime eſt ſub filiatione.ſʒ poſterius origine hʒ filiationē a ſe qđ ſtat cū hoc ꝙ actualiſſime hʒ filiationē iō nō eſt dare ſignū nature in quo pr̄ ſit vel intelligit nō exñte filio vel nō intelligēte:ſʒ tñ pr̄ intelligit priꝰ origine hoc eſt a ſe.ergo lʒ eſſentia priꝰ ſit ſub nō filiatiōe nō tñ i priori ſigno nature.ſʒ oīs mutatio ē poſt negationē vel priuationē in alio ſigno nature.ꝗ illa ꝗñatio ſi eſt mutatio. ¶ Tūc dico ſicut generatio pōt ꝑdere intentionē q̄ eſt mutatio retēta intētiōe qua eſt ꝓductio.ſic in diuinis iō non dicit impfectionē ſʒ oēm modū actiuiđʒ corrñdere potētia paſſiua ꝗ potētia paſſiua ꝑt ꝑdere itē

tionē qua eſt paſſiua ſuſceptiua mutationis retenta q̄ eſt potētia ſuſceptiua productionis.

Cōtra arguit in eodem ſm numerū potētia ē prior actu deus eſt idē nūero ſi ibi eſt potētia ipſa erit prior actu hoc falſū ē. ¶ Iſtud argumentū ē in gandaū.4.q̄d.q. an i deo ſit potētia. R̄ndeo aliter eſt potētia in deo q̄ i creatura. Naz priuatio abſcindit a potētia i diuinis nec potētia ē ibi prior actu niſi origine ⁊ verū eſt formali p̄dicatiōe potētia ē act⁹: accipit em̄ ibi vt nō diſtat ab actu ſʒ in creaturis eſt potētia prior actu in eodem ſic non hic in filio: ſoluʒ em̄ eſt cum non eſſe a ſe.

Arguitur q̄d notat li quaſi aut v̄itatē aut falſitatē dico q̄ ibi materia ⁊ li quaſi ē nota v̄itatis quo ad pfectionē nota falſitatis quo ad imperfectionē. ¶ Silr̄ nō eſt ibi ꝯpoſitio: q: ex ea pte qua concurrūt vnū ē idē ſimplici idētitate cū alio. Q̄d ibi ſit q̄ſi potentia ſm fidē eſſentia pri⁹ ordine originis ē ſub p̄rnitate q̄ ſub filiatiōe ſʒ oē q̄d in aliquo priori nō ē aliquid vel ad aliq̄d ē in poſteriori tale aliq̄d vel ad aliq̄d. in priori fuit in potētia tale. g̃ eſſentia hʒ q̄ p gnationeʒ eſt in filio. aut igit educit filius de eſſentia quaſi materia q̄d nō dicūt: q: ſi ſic eſſet ibi potentia obiectiua q̄ in creatura dicit impfectionē ſicut ſubiectiua. g̃ vtraq̄ erūt ibi eque ſi impfectio auferat. ¶ Iteʒ relatiōes ſunt forme ſuppoſitoꝝ q: diſtinguūt: ſʒ forma ſuppoſiti ē vel forma toti⁹ vel forma ptis. forma totius ſicut hūanitas forma ſortis forma ptis ſicut aīa ē forma ſortis: nunc aūt relatio nō eſt forma toti⁹: q: nō formalr̄ includit eēntiaʒ. g̃ ē forma ptis ⁊ q̄ſi ps: ſʒ in creatura forma ps ē forma ptis vt aīa corporis. g̃ i deo forma q̄ſi pars erit q̄ſi forma ptis. g̃ eēntia eſt q̄ſi materia reſpectu ꝯpoſiti. ¶ Dices pars diſtinguit a toto: ſʒ relatio ē idētice eſſentia iō nō ē pars nec forma; q: nō inheret.

Cōtra nō tollit hanc rōnem ptis ꝯcurrere cū alio formalr̄ diſtincto ſʒ eſſentia ⁊ relatio ad ꝯſtitutionē vnius vt ſic ꝯcurrūt hn̄t vnionē ⁊ ſic nō claudūt identitatē: q: ſic nō facerēt vnionē ⁊ relatio ⁊ eſſentia nō ſunt formalr̄ vnū in filio: ſʒ vnita non ꝯcurrūt idētice ſʒ vt materia et forma. g̃ ⁊c. Poteſt dici q̄ iſta potētia eſt logica. ¶ Cōtra prioritas originis eſt realis. g̃ illā ſequit realis ordo ⁊ realis potētia. Si dicat q̄ ē potētia obiectiua.

Cōtra ois impfectio in creatura q̄ ſequit potentiā paſſiuā ſubiectiuā ſeq̄tur obiectiuā. ¶ Itē relō ⁊ eſſentia ꝯcurrūt ad ꝯſtitutionē ſuppoſiti vt ſunt due formalitates ſeruata diſtinctiōe formali iſtoꝝ in illa ꝯiunctiōe: ſi igr̄ concurrūt ad vnitatē aliq̄ nō idētitatē: lʒ vnuʒ ſit idē alteri: tn̄ cōcurrūt ad vnitatē vt dʒ: g̃ ꝯcurrūt ad vnionē. g̃ vnū ē q̄ſi materia ⁊ alterū q̄ſi forma. ¶ Itē relō ē modus ⁊ circūſtātia termini. g̃ modificat ⁊ informat rē cui⁹ ē modus. ſ. eēntiā: g̃. ¶ Itē gnatio eſt opus nature: q̄cūq̄ aūt opatio nature fit p modū imiſſionis forme in materia.

Cōtra quaſi in materia eſt quaſi in potentia reſpectu formalis termini pductōis: ſilr̄ pſone diſtinguerent

ſpē ſicut relatiões. ¶ Itē ex vi ꝓductiōis nō hȝ in aliquo niſi vno mō: ſed eſſentia dei hȝ in filio vt formalis terminus. ḡ nō vt materia. ¶ Itē hñs in ſe eſſentiā diuinam quacūqȝ rōne omni alia rōne amota eſt in ſe pfectus: ſȝ filiꝰ hȝ eaȝ ſub rōne quaſi materie. ḡ quacūqȝ alia rōne amota eſt pfectus: ⁊ ita eſſet pfectus filius nō habēdo eſſentiā diuinā vt terminum formalem: qḋ eſt falſum.

Ad primū ſi intēdūt ꝙ eſſentia eſt formaliſſimꝰ terminus gñatiōis: cuȝ formaliſſimū in ſuppoſito diſtinguat ſuppoſitū eſſentia diſtingueret tūc dico ꝙ relō eſt terminus aliquo mō: ſicut em̄ i forma ē terminꝰ duplex formalis: vnus terminus ſpecificus vt rōnalitas alius ſuppoſitiuꝰ ſiue ſit duplex negatio ſiue humanitas ſiue ſorteitas: ſic in filio dei vnus terminus ē natura. terminꝰ ſuppoſitiuus ē ꝓprietas hypoſtatica: ſic eſſentia ē terminꝰ ſpecificus: relō eſt terminꝰ formalis hypoſtaticꝰ iō nō prius terminaṫ gñatio ad relatiōnē: ſȝ ad eſſentiā vt forma lem terminū: tñ ſub illa ꝓprietate: ideo non eſt ad aliquatio. ſilr ſpēs ſumiṫ ibi ex eſſentia ſicut in creaturis ſumiṫ ex natura: ideo non diſtinguitur ſpecie.

Ad primū tūc dico ꝙ ſicut in creatura q̄ eſt aliqḋ in potētia reſpcū ſui in actu vt in ſimplici rōne eſt ſumere dr̄iam ⁊ genus: ſic aliquo mō ē ibi niſi intellꝰ dei informaṫ notitia ſimplici ⁊ ille idē vt nudꝰ cōuertiṫ ſup ſeipm̄ vt informatū et ille vt informatus imprimit in nudū nō ille intellꝰ vt nudus et quaſi informis ē quaſi materia: ⁊ informās ē quaſi forma: relatio aūt ē quaſi forma. Et cū arguis hñs eſſentiaȝ vt quaſi materiā ē ſuppoſitū pfectū: dico ꝙ ſicut ſequiṫ principiū eſt. ḡ pncipatū eſt pp correlationē ⁊ ꝓpterea addita excluſione ſequunṫ oppoſita: vñ hȝ eam vt materiā includit hȝ eā vt formā: ⁊ nota excluſionis addita excludit incluſum.

Ad ſecundū maioꝛ nō ē vera in nobis: intellꝰ cm̄ ɔtinēs notitiā memorialē eſt eadē res cuȝ nudo ɔuerſo q̄ nudus ē materia ybi reſpectu intellꝰ vt īfōrmati. ¶ Ad aliud cū arguiṫ: agēs ſicut ꝓducēs: nō referṫ ad materiā niſi inq̄tū mouēs: dico ꝙ hoc ē falſuȝ vbi mā nō differt a ꝓducēte.

Ad aliud quod ꝓducit aliqḋ ex materia priꝰ referṫ ad patiēs ꝙ̄ ad ꝓductum. ḡ pr̄ prius referṫ ad eſſentiā realr ꝙ̄ ad filiū: dico ꝙ añs nō eſt verū niſi vbi materia differt realiter a ꝓducēte: vel añs ē verū qñ agēs diſponit materiā ⁊ abiĳcit formā precedentē. ¶ Itē potētia prima actiua nō reqrit aliquā cauſam ſicut pȝ in creatura: ḡ nec potentia prima ꝓductiua requirit tm̄ aliā: ḡ nec quaſi materiā: dico ꝙ añs eſt veruȝ: qꝛ infert ꝙ de iure nō eſt in eā actiua reqrere aliam cauſam: ſȝ de rōne cauſe ꝓductiue eſt requirere aliam cauſam vt quaſi materiā. ¶ Ad aliud ꝙ tā in gñatione ꝙ̄ in ſpiratione vtrobiqȝ ē impſſio quaſi forme in materiā. arguiṫ. Iteȝ arguiṫ ſi eſſentia eſt quaſi materia cui impmitur relatio vt forme. q̄ro an eſſentie vt eſt pr̄is vel vt filĳ vel vt ſpūs ſancti vel vt indifferēs nō primo

mō: qꝛ tūc pater ⁊ filius erūt vnū ſuppoſitū nec ſcđo mō nec tertio qꝛ illa impꝛſſio pꝛioꝛ eſt ꝙ̄ ſit filiꝰ vel ſpūs ſanctus: nec quarto mō qꝛ ſic filius eſſet magis de eſſentia patris ꝙ̄ filij vel ſpūs ſancti. ¶ Rñdeo. in creaturis eſt ꝯſiderare ſignū quo in materia ē ſub forma ſubijciēda: aliud in q̄ forma educit̄. terminū quo ē ſubiectum gñationis ⁊ quaſi materia: ſi queris tūc qñ eſt gñatio ignis ex aere vt materia ſit ignis vel aeris: neutrū ē. ſ ʒ indifferēs vtriꝗ: ſilr̄ in diuinis nō imprimit̄ relatio in eſſentiā vt eſt pr̄is nec vt ꝗ filij vel ſpūs ſancti: ſʒ eſt q̄ſi ſignū pꝛimū in quo intell's pr̄is infoꝛmatur ſimplici notitia: ſcđm in q̄ intell's nudus cōuertit̄ ſup infoꝛmatū: tertiū in quo nudus cōuerſus infoꝛmat̄: iō in eſſentia impꝛimitur vt indifferēs: tn̄ magis dr̄ filius de eēntia patris ꝙ̄ filij vel ſpūs ſancti ſicut dicimꝰ ꝙ de materia vini educit̄ acetuʒ: qꝛ pꝛius fuit ſub vini foꝛma ſicut in diuinis filius ē de eſſentia vt eſt pr̄is qꝛ ē de eſſentia q̄ pꝛius oꝛigine ē eſſentia patris. Ad aliud gñatio ſubita ⁊ genitū nō ſunt vna res tn̄ gñatio ē pꝛius genito. ſm rōnem ſm ꝙ intell's pꝛius accipit eaʒ vt in pꝛimo ſigno ſcđo vt genitū eē ſit in diuinis diſtātia gñationis a genito eſſe ſeu potētie ab actu ⁊ hoc nō eſt niſi in rōne. ¶ Item arguit̄. nihil infoꝛmat ab eo reſpectu cuiꝰ ē actus purus reſpectꝰ relationis nō hʒ eſſe niſi ab eſſentiā. ergo nō infoꝛmat̄ relōne. ¶ Dico eſſentia intētione qua ē eſſentia fundat filiationē imediate imediatione ſcʒ nature: qꝛ nullaʒ relationē pꝛius natura fundat in quo em̄ ſigno nature fundat vnā ⁊ aliā: tn̄ fundat filiationē mediate. ſ. mediatiōe oꝛiginis: qꝛ mediate gñatione: tn̄ imediate imediatione nature. ¶ Tūc dico eēntia eſt purus actus reſpectu filiationis inq̄ꝫtū fundat eā imediate imediatiōe nature: tn̄ ē in potētia ad eā mediatiōe oꝛiginis. ¶ Itē arguit̄ ꝓducēs inq̄ꝫtuʒ hmōi refertur ad ꝓductū ſʒ inq̄ꝫtuʒ mouēs refert̄ ad materiā pt̄ nō euʒ mouēs. ergo ⁊c. ¶ Dico ꝙ ꝓducēs vt ſic nō refertur ad materiā nec inq̄ꝫtū mouēs ſʒ inq̄ꝫtū impꝛimēs. ¶ Qui vellet ſuſtinere ꝙ eēntia nō ſe hʒ vt materia in gñatione poſſet rñdere ad rōnes factas.

Ad pꝛimā qñ arguit̄ ꝙ nō includit imperfectionē eſt in deo: cōcedo. ſʒ rō ſubiecti includit impfectionē: nego. Ad ꝓbationē mutationi corrñdet rō ſubiecti ſcđm oēm ſui rōnem ſeu intentionē. ꝯcedo: ſʒ ꝓductio includit in aliqua rōne mutationē dico ꝙ falſuʒ eſt: vn̄ dico ꝙ pꝛoductio ⁊ foꝛmatio hñt foꝛmales rōnes diſtinctas foꝛmalr̄ ⁊ ſunt ſine ꝯdictione ſeparabiles ab inuicē: qꝛ ꝓductio ē foꝛmalr̄ ipſius ꝓducti: ⁊ accidit ſibi ꝙ fiat cū mutatiōe alicuiꝰ partis cōpoſiti: mutatio aūt foꝛmalr̄ eſt actus mutabilis qđ de pꝛiuatiōe trāſit ad foꝛmā: Qđ aūt mutatio concomitet̄ pꝛoductionē in creaturis hoc eſt pp̄ imperfectionem potentie ꝓductiue q̄ non pōt dare totale eſſe termino ꝓductiōis ſʒ aliq̄d pꝛeſuppoſitū trāſmutat ⁊ ſic pꝛoducit cōpoſitum. ergo ſine ꝯdictione potent ſeparari cōparando ad potētiā pꝛoductiuā pfectam ſicut pʒ in creatiōe vbi pp̄ perfectionem potentie ꝓductiue ponētis pꝛimo eſſe totū: vere eſt

ratio productionis inquantū per eam vere ꝓductū accipit eſſe: ſ; non eſt rō mutationis inquantu; mutatio dicit aliqd ſubſtractum aliter ſe habere nūc ꝙ̄ prius ſm phm.6.phyſico.qm̄ in creatione nō eſt aliquid ſubſtractu;. ¶ Ad ſcōm cu; arguitur illud quod in quocūꝙ̄ priori nō eſt ſub aliqua forma ⁊ in poſteriori eſt ſub aliqua forma in priori fuit in potentia ad illam: ſ; eſſentia prius origine fuit ſub paternitate ꝙ̄ ſub filiatione in illo ꝙ̄ priori originis fuit in potētia ad filiatione;. Ad maiorē dico ꝙ eſt falſa ſi fiat diſtributio pro priori originis ſicut accipitur in minori ſub quia qđ pater habeat eſſentiam prius origine non eſt aliud niſi ꝙ habeat eſſentiā a ſe ⁊ ꝙ filius habeat eā in poſteriori originis ſigno nō ē aliud niſi ꝙ habeat eſſentia; ab alio mō.iſta poſſunt ſimul ſtare ꝙ pater habeat eſſentiam a ſe et filius a patre:⁊ tñ ꝙ in eodem ſigno nature habeat eam ⁊ nunꝙ̄ filius fuerit in potentia ad eā habendam vnde ſic arguiꝛ non hñt eam in priori originis.ḡ non hñt eam in priori ſigno nature quod requiriꝛ ad hoc ꝙ fuerit in potētia ad eam:eſt falſa ſm quid ad ſimplr̄ arguendo a negatiōe ſm quid ad negationē ſimplr̄. ¶ Ad tertiū dico ꝙ ibi eſt potentia obiectiua ⁊ qñ tu dicis ꝙ potentia obiectiua dicit imperfectionē in creatura ſicut ſubiectiua diſtinguitur.eſt eñ quedā potētia obiectiua producibilis.quedā creabilis:prima nō dicit imperfectionem:⁊ eſt in diuinis:ſecūda dicit imperfectionē ⁊ eſt in creaturis. ¶ Ad quartu; dico ꝙ relatio eſt forma partialis. Et cum dicis ꝙ eſt forma partis:dico ꝙ eſſe forma; partis poteſt intelligi dupli̇r vel ſicut fundamēti vel ſicut ſubiecti:qđ aūt ſe h; in rōne ſubiecti reſpectu forme partialis ē quaſi materia:nō aūt qđ eſt fundamētu;. ¶ Ad quintū cum dicitur ꝙ prioritatē realem originis ſequitur talis ordo ⁊ realis potentia: dico ꝙ nō eſt verū niſi de potentia obiectiua vt expoſitū ē ſupra: ⁊ cum dicis ꝙ omnis impfectio que ſequiꝛ potētiam ſubiectiua; ſequiꝛ obiectiuā: p; ſupra in ſolutione tertij argumenti. ¶ Ad ſextu; ex duobus formalr̄ diſtinctis nō conſtituitur quid vnū per ſe niſi vnū ſit actus alterum potētia.7.meta.ſolutio ſm phm in eodem ſeptimo caplo.vltimo.et 8.vnitas cōpoſiti neceſſario ē ex cōpoſitione actus ⁊ potētie:nūc aūt perſona in diuinis non eſt cōpoſita nec quaſi cōpoſita:ſ; ſimplr̄ ſimplex: et ita ſimplex ſicut eſſentia ſcđm ſe conſiderata nullam habens compoſitione; nec quaſi cōpoſitu; in re:⁊ tñ formalis rō eſſentie eſt diſtincta a formali rōne relonis:necvna ē alia. Qualiter autē ſtat ꝙ rō relonis in ſe nō ſit formalr̄ eade; rationi eſſentie ⁊ tñ in eodē cōcurrentes non conſtituūt cōpoſitū:hoc eſt: qꝛ iſta ꝑfectio eſt eadē illi.ꝓpter infinitatē vnius quicqd pōt eſſe cum ea ē perfecte idē ſibi:perfectio igiꝛ idētitatis excludit oēm compoſitionē ⁊ quaſi cōpoſitionem:ꝙ̄ identitas eſt ꝓpter infinitatem:⁊ tñ infinitas nō tollit formales rōnes relationis⁊ eſſentie quin hec formaliter non ſit illa: nihil igitur ex iſtis eſt quaſi compoſitum ex actu ⁊ potētia:ſed eſt vnum fundamentū ex iſtis: quia

eſt pfecta idētitas iſta etiā idēti tas excludit aggregationem. qꝛ idē nō aggregaꝛ cum ſeipſo.

Cōtra qn̄ ex duobus vt ſunt diſtincta ſit aliqd vnū maioris vnitatis ꝙ ſit vnitas illorum vt diſtincta ſunt. vnū eoꝝ ex potentia ⁊ reliquum actus. qꝛ ſi neutrū eſt actus alte riꝰ. ergo nō magis ex eis fit vnū ꝙ vt ſunt diſtincta. cum nullā vi dentꝛ habere habitudinē ad inui cē relo ⁊ eſſentia inꝙtum ſunt diſtincta ꝯſtituunt perſonā que ē pſona deitate ſola hec pſona eſt magis vna ꝙ ipa vt diſtincta. igit ⁊c. ¶ Item ſi terminus formalis cōicatur alicui ꝙtuncunꝙ ſup poſitū modicū dꝛ terminus for malis cōicatus pſupponit illud cui cōicatur reſpectus nō pſup ponitur cui cōicetur eſſentia. qꝛ tūc relo eēt prius ꝙ eſſentia er go eſſentie cōicaꝛ relo vt eēntia per iſtit. ꝙ eēntia eſt qſi materia.

Ad primū dꝛ ꝙ maior eſt vera qn̄ vtrūꝙ eſt res ⁊ res nō qn̄ vnum eſt res ⁊ alterum modus intrās realitatē eius. maxime qn̄ illud qd̄ eſt res eſt infinitum.

Cōtra quero an ex re et mō ſit magis vnū per ſe ꝙ ſint iſta vt in ſe diſticta ſunt. Si dicis ꝙ ſic vnū eſt actus ⁊ alterū potētia. qꝛ ſi vnū nō ſit actus ⁊ alterū potētia. tunc erit tm̄ hoc ⁊ hoc. ⁊ tunc cōpoſitum nō eſt per ſe vnum ex iſtis. ſꝫ ex alio. Aut ſi eſt magis vnū illi in tertio ꝙ inꝙtum ſunt diſtincta opꝫ aliqd eſſe in cōpoſito vltra rōnem huiꝰ ⁊ huiꝰ ⁊ tūc aūt eſt abſolutū. ⁊ tūc hoc ⁊ hoc. aut re ſpectus. ⁊ tūc ille reſpectꝰ p quē vnū reſpicit aliud erit intrinſecꝰ ⁊ tūc ille reſpectus eſt actus ⁊ po tentie ſm phos. vis rōnis ſtat in hoc ſi. a. non eſt actus. b. nec ecō uerſo. ergo in tertio. a. nō eſt vnū ipſi. b. ꝙtum diſtincta nō ſunt p ſe vnū. qꝛ neutrū eſt de per ſe al terius intellectu. ergo vt in toto neutrū eſt p ſe vnū alteri ergo to tū non eſt per ſe vnū. ⁊ tūc nihil erūt p ſe ſuppoſiti nature diui ne qꝛ nec hoc nec illud. nec hoc ⁊ illud eſt per ſe ſuppoſitū natu re. primꝰ ꝯñtia probaꝛ ex oppo ſito ꝯñtis. Rn̄deo ex eis fit vnum nō qꝛ hoc ⁊ hoc ſꝫ p aliqd aliud nō per reſpectū nec p abſolutū ſꝫ illud includit magis abſolutū ⁊ reſpectum.

Cōtra ſi illud tertium ſit aliud ꝙ hoc. ergo pſona erit aliud ꝙ hoc ⁊ hoc di co illud tertium eſt iſta ⁊ ſimul.

Cōtra ergo tm̄ hoc ⁊ hoc Solutio illud ter tiū. eſt ſimul vtrūꝙ vt hñs reſpe ctū ad inuicē nō tn̄ vt potētia et actus ſed vt res ⁊ modus. ¶ Ad primū dꝛ ad maiorem cū accipiꝛ ex diſtinctis vt diſtincta ſunt nō eſt verius vnū ꝙ eis vt indiſtin cta niſi p aliud ꝙ per rōnem for malē diſtinctoꝝ. dico illud aliud qd̄ eſt rō vniēdi eſt identitas. ſ. ꝙ iſta duo ſunt idē idētice.

Cōtra vt diſticta ſunt ex cludiꝛ ab eis idē titas realis. ¶ Cōtra accipiamꝰ pciſiſſime vt pōt accipi ab intelle ctu eſſentiā illā. eſſentia ſic acce pta ⁊ paternitas nō ſunt idē qꝛ vnum ad ſe alterum ad aliud. ex illis igitur eſt diuerſitas forma lis ex illis etiā preciſiſſime ſum ptis eſt vnitas identica. ſi enim deitas hoc habet ꝙ quodlibet ſi bi poſſibile ſit idem ſibi: in illo

habet vnā relatio ſibi compoſſibi bilis ſit eadē ſibi: aliter nūq̃ erit compoſſibilis ſibi. Dico aliter ꝙ nunq̃ per aliq̃d q̄uocunq̃ in rōne principij vnū eſt ex iſtis forma liter qḋ eſt aliud formalr ab illis vt diſtinguit: vnā idem pōt eſſe rō cōuenientie vnius ⁊ diſtinctiōis alterius: ratio q̄ditatis eorū eſt ratio nō incluſiōis eoꝝ: ⁊ nō idē titatis formalr: ⁊ eadē eſt rō prima idētitatis realis eorū: ⁊ ideo compoſſibilitatis eorum.

Colla. XXIX.

Utrum volūtas in diuinis vt cōcors ſit pncipiū formale ſpirandi. ſ. ſ. ¶ Arguit ꝙ nō: q̄ nulla potētia libere actiua inquantū talis eſt principium formale ꝓductiuū productionis neceſſarie volūtas vt cōcors eſt hmōi. ergo. Probatio antecedentis: q̄ ſm phm. 6. ethi. actiuū diſtinguit a factiuo: ⁊ q̄ actiuū nō hꝫ terminū alium ab actu: potentia autē factiua ſeu practica hꝫ aliū terminū q̃ ipſam ꝓductionem: ſꝫ volūtas vt cōcors eſt actiua. ergo vt eſt ſic nō eſt ꝓductiua. Minor pꝫ: q̄ nō eſt ꝯcors niſi per velle: ſꝫ velle eſt actio manēs in agente. ¶ Item q̃d intelligit per concors: aut dicit aliud a voluntate re vel rōne: aut nihil. Si nihil habeo ꝓpoſitum videlꝫ ꝙ volūtas abſoluta ſumpta abſq̃ aliquo addito ē principiū ⁊c. Si aliquid rōne: aliq̃d rōnis eſſet pncipiū ⁊c. ⁊ tūc etiā alia pſona ad eſſe ſuū reale ſupponeret aliq̃d rōnis. Si ſit aliquid re hec non eſſet niſi re'o ⁊ tūc plures eſſent relationes in diuinis q̃ cōmuniter ponuntur a doctoribus.

Cōtra Ricar. 3. de tri. ca. 2. amor iocundiſſimus nō pōt eſſe niſi in amore mutuo: ſꝫ hoc ē voluntati vt ꝯcordi. Ric. 3. de tri. c. 2.

¶ Ad primū dico ꝙ q̄ voluntas in volendo nihil ꝓducit: iō manet ſecunda ad producendum.

Contra nulla potentia habens actum adequatū pōt habere alium: ſed volūtas diuina hꝫ actū adequatum ſcꝫ velle infinitū. ꝗ. Dicit ꝙ verū eſt alium vniformē ⁊ eiuſdē rōnis. Sed iſtud nō videt valere q̄ ex eo ꝙ potētia eſt adequata actu ſuo ⁊ per actū infinitū adequatuꝫ non pōt in alium. ¶ Ad ſcḋm pōt eſſe relatio realis: ⁊ tūc eſt eadem ꝙ ſpiratio actiua vel relatio rōnis per cōparationem patris ad filium ⁊ econuerſo.

Cōtra principiū formale ꝓductiōis ſpūs ſancti preſupponit ſpiritui ſancto: ⁊ per ꝯñs vt ſic nō dicit reſpectum ad ſpiritū ſanctuꝫ: q̄ ſpūs ſanctus intelligit nō eſſe. ¶ Iteꝫ arguit ꝙ nō vt cōcors q̄ quibuſcunq̃ ſuppoſitis volūtas vt concors eſt ratio formalis ꝓducendi ſpiritū ſanctuꝫ. Iſta ſuppoſita ꝓducunt ſpiritū ſanctum vt concordes. ſi igit ratio formalis ꝓducendi ſpiritū ſanctum patri ⁊ filio eſt volūtas vt concors. igit vt cōcordes ꝓducunt: ⁊ ita nō vt diſtincti: ꝗ nō ſunt vnū principiū ꝓducendi ſpiritū ſanctum cōtra Aug. Item rō formalis proxima reſpectu ꝓductionis ſpūs ſancti eſt diſtincta in patre ⁊ filio. ergo pater ⁊ filius ſunt diſtincta principia. Probatio antecedentis: q̄ ſm te voluntas nō abſolute ſumpta: ſꝫ ſub actu impendendi gra=

tuite vel rependendi hoc eſt ſub amore filij debito ad patrē: ⁊ ſub amore gratuito patris ad filium: eſt rō formalis ꝓxima. Nūc a ūt ſub iſto actu tendit in obiecta vt duo: velle eñ patris tendit in filium ⁊ vt eſt filij tendit in patrē. Dicit̄ ꝙ terminus ē vnus vel volitio vna ſm rem diſtincta: tamē ſm rōnem ſicut eadeꝫ via eſt ab athenis ad thebas ⁊c.

Cōtra quero. an pater vt diligit filiū eſt principiū totale ꝓducēdi ſpiritū ſanctum: ꝙ nō pōt dici: qꝛ tūc filius nihil faceret vel eſſet ſupfluus: tūc eñ ſpūs ſctūs eſſet ab aliquo quo nō exiſtēte nihil minus eēt: aut ꝑtiale: qꝛ tūc imperfectū p̄ncipiuꝫ ⁊ erūt ſicut duo trahentes nauē qḋ eſt incōueniēs. Dico ꝙ pr̄ eſt totale principiuꝫ ſm rem.

Cōtra voluntas eſt res ⁊ nō ſic ē principiū: ſꝫ vt cōcors ſm te: hoc eſt ſub duplici reſpectu vt dictū eſt: ſꝫ voluntas non pōt eſſe formale quo ſub iſto duplici reſpectu: nec in pr̄e: nec in filio. ꝗ neuter erit p̄ncipiū totale ſm rem: ſꝫ qḋlibet ꝑtiale. ¶ Iteꝫ ſi voluntas eſt p̄ncipium formale tūc eſſentia habet̄ in filio ⁊ ſpiritu ſancto equiuoce: qꝛ filius ꝓducit̄ eſſentia abſolute: qꝛ eſſentia eſt p̄ncipiū formale ꝓducendi filiū: ſed nō eſt formale principiū ꝓducendi ſpiritū ſanctum: ſed volūtas vt cōcors ⁊ productio tunc dicitur equiuoca qñ productuꝫ non aſſimilat̄ principio productiuo.

Cōtra illud qḋ dicebat̄ in qōne: ꝙ amor iucūdiſſimus non pōt eſſe niſi amore mutuo qꝛ amor iucūdiſſimus eſt beatifici: alias volūtas nō quietaretur ibi: ſꝫ pater nō beatificatur videndo filium ſed eſſentiam ſuam. ergo non oportet ꝙ amor iucundiſſimus ſit mutuus.

Colla. XXX.

Vtrū alia a deo ſint volita neceſſario ab eo ad eſſe exiſtentie: ꝙ ſic: qꝛ imutabiliter volita neceſſario ſunt volita: ſed ſunt immutabiliter volita: qꝛ ab eterno. quod autē eſt eternum ⁊ immutabile. ergo ⁊c. qꝛ ſi nō neceſſario voluit ea. ergo poſſibile eſt deum ea non velle ⁊ poſſibile eſt velle ea: ergo volūtas eius ſe hꝫ ad vtrumlibet: ⁊ ita imperfecta. Dicitur ꝙ nō: ⁊ per hoc adducitur Anſelmus. Cur deus homo. ¶ Item voluntas eſt reſpectu finis: ⁊ eſſentialem ordinem habꝫ ad finem: ideo in fineꝫ fertur: ſed non hꝫ neceſſariā habitudinem nec eſſentialem ordinem ad alia que ſunt ad finem. ergo non neceſſario ſunt volita.

Ad primū nō ſunt mutabiliter volita: lꝫ ſint ab eterno volita: quia ibi eſt temporale connotatum. ¶ Ad ſcḋm nō imperfecte in voluntate ſed effectu.

Cōtra poſitioneꝫ. eodem actu vult ſe ⁊ alia. Probatio: qꝛ in deo ſuum velle ē ſuū eſſe qḋ nullo modo eſt aliud et aliud nec mutatur. ſed eſt ideꝫ omnino.

Contra reſponſionē ad primum argumentuꝫ ſi nō immutabiliter vult alia: poteſt ea nō velle: quero igitur an anteꝙ̄ voluit: quod non poteſt dici: qꝛ ab eterno voluit:

nec poſt q: in eternitate. nec eſt prius nec poſteri⁹ tunc etiam eſt mutabilis nec ſimul dū voluit: q:⁹tunc eſſet tradictio.

Ad primū nō ſequitur ꝯña .ipſe.n. eſt finis ſui.⁊ iōvult ſe neceſſario alia aūt ad iſtū finē ordinē hꝫ accidētalē. vñ a ct⁹ eſt in ſe neceſſarius nō tñ reſpcū talis obiecti. ¶Ad aliō pt nō velle ⁊ añ⁊ poſt

Cōtra ſolutionē primi.q: nō eſſentialiorē ordinē hꝫ eſſe quiditatiuū rei ad diuinā bonitatē ꝙ̄ eſſe exiſtētie ſed deus nō neceſſario vult per ſe eſſe exiſtentie.ergo nec eē ꝗdi tatiuū hoc eſt incōueniēs q: tūc hñs ſcientiā ab eterno de lapide nō habuiſſet metaphyſicā ſciam vel ſciam realē qō eſt falſum q: ab eterno habuit ſciam realem. ſcientia aūt realis hꝫ obm̄ reale obiectū aūt ſciētie eſt qō ꝗd rei. q: ſcientia quā quis hꝫ nō eſt niſi de ſcito.ergo erit aliꝗd ⁊ diſtictū ab eo⁊ erit quid.q: ſciētia eſt de qō quid eſt. ¶Itē cōtra aliō omnis potētia vel eſt ante actū vel cū actu vel poſt actū.⁊ ita potentia ꝼm quā eſſe habent res ab eterno⁊ qō quid ē repreſentatū actu ſimul.deus nō pōt velle qō vult ante actuꝫ: q: tunc realr̄ nō vellet ⁊ poſtea vellet nec potētia cū actu poteſt non velle.q: potētia cū actu eſt qñ :actus eſt. ergo ſimul oppoſita.

Ad primū dicit̄ qō ſufficit qō illō de quo eſt ſcientia habet eſſe repreſentatiuū.non tamen quiditatiuum et reale.

Contra ſcia quā hꝫ de⁹ ō lapide nō eſt de illo ꝼm eſſe qō hꝫ in deo: q: tunc nō eſſet niſi ſciētia de ſeipo ergo eſt de aliquo qō hꝫ quiditatē aliā. Dicitur ꝙ veruꝫ eſt de aliquo repreſentatū qō repreſentatū vt repreſentatuꝫ non habet niſi eſſe repreſentantis: ſed intellectus diſtinguit repreſentando ꝙ quid repreſentatū eſt ,indifferens vt ſit ens vel non ens ⁊ tale non opꝫ hr̄e aliqō eſſe exiſtentie vel quiditatum.

Cōtra actus ſciendi non pt eē act⁹ ſciēdi niſi termineť ad aliqō obiectuꝫ q: menſurat̄ ab obiecto.menſuratū aūt dependet realiter a mēſura ergo iſte actus vt eſt hmōi tranſit ſuper illud.quero igit̄ de illo tali ſuper qō tranſit huiuſmodi actus.aut eſt ens pfectū aut diminutū aut nullū. Si nullū nulla erit de eo ſcia realis. ſi diminutū ergo hꝫ entitatē diminutā realē diſtinctā. ¶Item repreſentās nō prio repreſentat ſe vl̄ illō in quo eſt ſicut ſpēs in aīa nō primo repñſentat ſe vel aīam.ſꝫ aliō ad repreſentādū igit̄ aut ē nihil ⁊ cū idea referat̄ ad ideatū relatū ad nihil ſit abſolutū: tūc idea inquātū idea eſſet abſolutū aut diminutū aut pfectū ſicut prius

Ad primū ⁊ ſecunduꝫ dicendo ꝙ intellect⁹ dei fertur ſup aliqō factibile ⁊ terminatur nō ad nihil. nec ad ens diminutū ſed ad ens perfectū nō perfectuꝫ in eſſe ſubſtātie.nec quiditatiuo ſed ad eē repreſentatū ſꝫ in idea vñ bene terminat̄ ad ideā ⁊ ad remvt repreſentantē in idea.

Contra res iſta ē corre latiua idee. ergo aliud ad idea et ſic loquimur de ea ad preſens.vt idea

lior ſic aut eſt ni hil aut ens dimi nutū ⁊c. vt ꝑus. Dico quod idea levt eſt correlatiuū ad ideā nō ē diſtictū niſi ſȝ rōnē itelligēdi ſȝ itellm ſicut ſi pigat i pariete ycoceruus qd̄ nō eſt nec eſt poſſibile imago illa nō repſentat ſe. cū nō correſpōdeat aliqd ſibi ſm eſſe q̄ ditatiuū nec ſm eſſe exiſtētie. ſȝ i tellectus dicit aliqd repſentatuȝ ſic itellꝰ dei itelligēs ideas repſentatiuas ideatoꝝ diſtiguit rep ſentata ab ideis ſm rōnē itelligē di. nec correlatiuum eſt aliqd ſm eſſe quiditatiuum vel exiſtentie.

Cōtra relatiuuȝ ad nihil eſt abſolutuȝ. ergo idea ē abſolutū. ergo idea q̄ꝛ cor relatiuū ſuū eſt nihil. Rn̄deo eſſe ideabile i idea eſt eē idee. ¶ Cōtra ad hoc arguit nō aliter nouit deus ſiēda ꝙ̄ facta ſi non nouit deꝰ lapidē ꝑ ideā lapidis niſi tm̄ vt diſtiguat rōe ab idea. ergo nec modo aliter nouit creaturā ꝙ̄ vt nō factā in re ſȝ tm̄ nouit rōnes di ſtinctas in ſeipō. ¶ Itē inꝑmo in ſtāti in quo idea repſentat itelle ctui eſt abſolutū ergo tm̄ repſen tabit añ diſtictionē rōnis ꝑ te vel repſentabit vt repñtatuū aliō ⁊c. añ diſtictionē rōnis erit repreſen tatū diſtictū ab idea repſentante aut igr̄ hȝ eſſe imꝑfectū ⁊ tunc vt ꝑus. Dico ꝙ repreſentabit illud qd̄ prius ſed non eodem modo.

Cōtra ſi actus termiabatur ad idē ab eterno ad qd̄ modo ſȝ nō modo ter miabat ab eterno ad aliqd diſtin ctū rōne tm̄ ab idea. ergo ad aliō Dico vtrunqꝫ vidit ab eterno.

¶ Contra ſi ab eterno nō cogno uit lapidē niſi tm̄ vt diſtictū rōne ab idea. ⁊ modo cognoſcit re diſtinctū. ergo eſt aliqd in obiecto vt determiat modo actū eius qd̄ non tunc. Dico ꝙ alietas eſt ex ꝑte rei q̄ ab eterno diſtincta rōne ab idea modo diſtiguit re ab ea ¶ Contra. ergo res modo obijce ret alio mō itellectui ꝙ̄ ab eterno Dico ꝙ non. ¶ Contra arguit ſic res hec ſm eſſe ſm ꝙ itelligit diſtinguit realr̄ ab idea termiat actū intellectꝰ: nō aūt ab eterno: ergo non terminauit tūc ſm eſſe ſm qd̄ modo dico ꝙ res non ter minat actū intellectus dei ſȝ eſſe hoc vel illud ſed eſſe vel idea tan tum terminat.

Cōtra intelligit ſm aliqd eſſe mō ſm qd̄ non intelligebat tūc. verꝫ eſt a ꝑte rei ⁊ non a ꝑte intellectus. Ad aliud primo inſtanti repreſentatur.

Cōtra igit repreſentatuȝ non hȝ primo eſſe ſuum ꝑ rōnē diſtinctā. Dico idea ſtatim repreſentat aliō. ¶ Contra tūc diſtinguit ex natura rei. Nego. ¶ Contra. ergo in ꝑmo in ſtāti añ actum rōnis tm̄ eſt poſſi bile diſtigui qꝛ non diſtiguit ſm rem nec rōnem. qꝛ tunc eſſet diſti ctio rōnis añ diſtinctionē rōnis. ¶ Ad aliō ꝑncipale qd addit vel le lapideȝ ſupervelle. dicitur nul la realitas additur.

Cōtra igr̄ totū quo vult la pidē eſſe vt huiꝰ ob iecti eſt neceſſariū formalr̄ cū ni hil reale addit a ꝑte obiecti; nec actus addit ſup actū. ergo neceſ ſario vult: qꝛ ꝑ nihil rōis vult me ſedere. Dico effectus ꝯtingēter eſt a cā neceſſaria lȝ totus actus ſit neceſſariꝰ. ¶ Aliter dr̄ ad illō velle de ivt eſt reſpectu me ſede re addit entitatē poſitiuā differē tem rōne a velle ſicut differt rela tio in diuinis ab eſſentia ꝑ itellꝫ

⁊ iſta entitas eſt itriſeca entitas
ꝺo. cui repugnat mutabilitas cui
tamē nō repugnat poſſibilitas.
¶ Simil'r de nolle hoc ē pfectio
nis in volūtate: qꝛ q̄d eſt ab ea dif
ferens ſaltem ratione ⁊ tamen po
teſt eſſe vel non eſſe.

Cōtra ex hoc ſequit alid icōueniēs ſcꝫ aliq̄d
intriſecū deo eſſe poſſibile nō eē
⁊c. vere idē ſimplex nō pōt eſſe ex
poſſibili ⁊ neceſſario non em̄ idē p
fecte ſimplex eſt poſſibile ⁊ neceſ
ſe aliter idē erit ⁊ non erit. Dicitꝙ
diſtiguit formal'r vt res ⁊ modus.
¶ Contra tunc vel eſt quādo eſt
ſm formam ſuam. 2. phyſi. ⁊ quā
do non ſm illam formalitatem
tunc non eſt ⁊c.

Colla. XXXI.

VTrū theologia dei ſit pra
ctica vel ſpeculatiua
ꝙ ſpeculatiua quia
theologia eiꝰ eſt no
biliſſima. aliqua ſpe
culatiua eſt nobilior oi practica p
mo metaphiſice. ⁊ ergo ⁊c. ¶ Cō
tra finis ſpeculatiue eſt ꝟitas ſꝫ
ſi ſciētia dei eſt ſpeculatiue ꝓprie
igr tm̄ ꝯſiſtet in ſpeculatione ve
ritatis ⁊ non vltra ordinaret ad di
lectionē eius qꝺ falſum eſt. Dici
tur ꝙ eſt practica ſed habitꝰ itel
lectualis practicus dependet ex
quatuor cauſis. ſ. obiecto practi
co vel materia practica ⁊ fine pra
ctico ⁊ depēdet ab intellectu tāꝗ̄
ab efficiētē practicuꝫ habitum vt
tm̄ mouet ab appetitu. 6. ethicoꝝ
eſt q̄dem habitus practicus ab
obiecto practico material' quod
opꝫ eſſe appetibile ⁊ non tm̄ ſpe
culabile ēt in nobis req̄rit obie
ctum ꝯtingens opabile formal'r
aūt eſt practicꝰ a ſeipō ſi duplex
pōt eē habitudo eiꝰ formalis no
titie ꝯformis appetitui ⁊ hec eſt p
ma rō eiꝰ formalis ſcꝺaria qua ē
directiua ⁊ ꝯſideratiua obiectū ēt
duplex eſt appetibile ⁊ ꝯtigēs ope
rabile reſpectu ſcie nr̄e oīa iſta q̄
tuor ſunt in deo qꝛ eſſentia eiꝰ ſi
cut obiectū vl' materia eſt ſumme
appetibile vel diligibile ⁊ intelle
ctus tanꝗ̄ efficiēs ꝑus intelligit
hoc ꝗ̄ voluntas velit hoc. ⁊ iō re
ſpectu ſui ⁊ a ſe theologia eius eſt
ſimpl'r practica reſpectu aūt alio
rum a ſe ſi ſint operāda eſt aliq̄
modo practica formal'r non qꝛ in
tellectus ꝑus dictat illa faciēda ⁊
poſtea illa voluntas velit ſꝫ ꝑus
intelligit ſimplicia ⁊ poſt volūtas
determinat ea eſſe faciēda ⁊ poſt
intellectꝰ intelligit ea faciēda ⁊ ea
dem voluntas vult executiue illa
⁊ propter conformitatem illā eſt
ſcientia practica.

Ad primū dr ꝙ phs nō ponit ſciam
practicā reſpectu dilectionis ſed
ſoluꝫ reſpectu praxis q̄ eſt in viri
bus iferioribꝰ ⁊ q̄ eſt reſpcū opabi
lis ꝯtigētis ⁊ verū eſt ꝙ oi tali pra
ctica eſt ſpeculatiua nobilior. ſed
loquēdo de praxi q̄ eſt actus elici
tus voluntatis ⁊ hoc reſpectu ob
iecti nobilis non eſt ita.

Cōtra pedē q̄ſtionis ⁊ p
mo ꝯtra illꝺ qꝺ dr
ꝙ habitus dr practicuſ materia
liter ab obiecto ⁊ effectiue ab itel
lectu. qꝛ ſicut ſe hꝫ finis in expe
ctabilibus ſic ꝑncipiū in ſpecula
bilibus. quātum ad hoc videlicet
ꝙ ſicut ꝑncipiū in ſpeculabilibꝰ
eſt ꝑncipiū effectiuū reſpectu con
cluſiōis ſic finis in opabilibꝰ eſt
ꝑncipium ꝯtinens ꝟtualiter ⁊ effi
caciter oīa alia q̄ ſunt ad finē ita

q nihil eſt tale formalr̃ eſſentia
liter niſi p illđ qđ eſt tale v̄tualr̃
reffectiue. Exemplū de ſubiecto r
paſſiōe r p̄ncipio r ↄcluſiōe: qr nū
quā eſt ↄcluſio formalr̃ vera niſi
qr eſt p̄ncipiū efficaciter r virtua
liter tale r ſimiliter de paſſiōe re
ſpectu obiecti ſ3 eſſentia diuina ē
h̄mōi vt finis iō ↄtinet oīa alia vir
tualr̃ r efficaciter q̄ ſunt ad fines
non igit̃ tm̄ materialiter igitur.
¶ Itē q dr̃ in theologia dei ordi
nat̃ ad dilectionem vt ad finem.

Cōtra finis eſt cā nobiliſ ſima vn̄ ſi de oībus
cauſis eſſet ſcia. ſcientia de fine
eſſet nobiliſſima ſm Aui. 6. met.
ergo ſi eſſentia vt obiectū nō h3
rōnē finis ſed ipa dilectio rō eēn
tie in ſe nō eēt rō nobiliſſima qđ
eſt falſum. ¶ Cōtra reſpōſionē
ad argumētū ſcia ſpeculatiua eſt
ſui gr̄a non autē ſic practica. ſed
gr̄a alicuius vtraqȝ eſt hec ergo
ſcia ſpeculatiua eſt nobilior ſcia
practica. ¶ Itē ↄtra illđ qđ dr̃ in
poſitiōe q dilectio eſt praxis: qr
praxis ē in ptāte illi⁹ cui⁹ eſt pra
xis: ſ3 dilectio dei nō eſt in ptāte
eius qr neceſſario ſe diligit ergo
dilectio dei non eſt praxis.

Ad primū dr̃ q obie ctum r finis
ſunt cā effectiua reſpectu verita
tum practica r opabiliū: ſ3 nō
tota cā ſine intellectu ſimilr̃ effi
cientē vn̄ obiectū r finis q̄ idē ſunt
in eſſentia diuina differētia ſola
rōne cum intellectu diuino ſunt
tota r ↄpleta cā efficiēs reſpectu
veritatum illarum operabiliū r
neutra per ſe eſt tota cā. ſed tan
tum cauſa partialis.

Cōtra illđ eſt argumētū vltimū qđ fit in il
la qōne vtrū itell's p̄mus ſit p̄nci
pium formale exp̄mendi verbum
q ſi eſſentia diuina vt obiectū vel
finis non ſit tota cā efficiens re
ſpectu talis veritatis opabilis et
praxis vt dilectionis ergo nō eſt
ſimpliciter īfinita qr pfectiorem
modū cāndi h3 cū intellectu ſuo
ↄcurrētē q̄ p ſeipm ergo r c. Re
ſpondet ibi aliqualr̃. ¶ Ad aliđ
cum dr̃ q praxis q̄ eſt dilectio eſt
finis ſ3 rō finis eſt rō nobiliſſima
non ergo rō eſſentie. Dico q act⁹
eſt finis. ſ. dilectionis ſ3 vlteri⁹ or
dinabilis ad finē vltimū q̄ eſt eēn
tia diuina r ideo eſſentia ſub eadē
rōne a pte ſui eſt obiectum r finis
ſicut motus ab aīa r ad aīam eſt
ab eadē r ad idem. ¶ Ad aliđ dr̃
q praxis eſt in ptāte cuiuſcunqȝ
eſt: ita q pōt elici ab eo. ſed ptās
eius non eſt poteſtas elicitīnō eli
ci or hoc eſt ptātis imperfecte.

Cōtra 6. ethicorum dicit Cōmētator q pra Cōmē. 6. eth.
xis ſequit̃ electionē ergo poteſt
volūtas nō elicere praxim. ¶ Itē
neceſſitas naturalis non poteſt
ſtare cū ptāte voluntatis qr iſta
ſunt p̄ncipia actiua oppoſita ne
ceſſitas naturalis r libertas vl po
teſtas volūtatis ſed in poteſtate
voluntatis nō eſt magis diligere
q̄ intell's itelligere non ſolū non
diligere. ¶ Itē non eſt in ptāte
dei eſſe non volūtas ſed dilectio
ſua eſt idē q volūtas ei⁹ ergo nō
eſt in poteſtate voluntatis ad di
ligendum eſſentiam ſuam.

Ad primū dico q pra xis in nobis
ſequitur electionem: nam qr vo
luntas noſtra eſt mutabilis ideo
determinatur per circunſtantias
tanq̄ directiua ad multa volun
tas autem dei imutabilis r ideo
dilectio in deo non ſequitur di

ctamenꝛconſilium intellectus et
ideo in deo non valet quod obij
citur.

Cōtra virtus eſt habitus electiuꝰ ergo ſicut
poſſumus habere habituꝫ itelle
ctiuum reſpectu: eorum que ſunt
ad finem itaꝛ reſpectu finis ſicut
patet de charitate que eſt virtus
ꝛ reſpectu finis: igitur ꝛ reſpectu
finis poteſt eſſe electio: ſꝫ electio
poteſt dici volitio ſequens perfe=
ctam cognitioneꝫ obiecti ſiue ſit
deliberatio ſiue non. nā delibera
tio ſicut conſiliatio eſt de conclu
ſione tantum ꝛ non de principio
ſiue eis que ſunt ad finem vel nō
de fine. Nā propter pfectā cogni
tionem pncipij ſi aſſenſero opari
eſt electio ꝓprie ſine tñ vt reſpe=
ctu huius honeſti eſt viuendum
eſt electio reſpectu huiusꝯcluſio
nis ꝯcluſe. ſ. caſte eſt viuendum
ſed imperfectioꝛ prima ſicut co=
gnitio concluſionis eſt imperfe=
ctioꝛ cognitione pncipij: vnde co
gnitio ſtricte eſt perfectio cogni=
tionis concluſionis que eſt imp=
fecta quia non habetur ex termi
nis ſed concluditur ex terminis.
Alio tamen modo electio perfe=
cta eſt principij ſine diſcurſuꝛde=
liberatione cogniti tamen perfe=
ctius cogniti ꝛ ſic electio eſt pra=
xis. ¶ Item circa finem poſt co=
gnitionem perfectam poteſt eſſe
electioꝛpeccatuꝫ ſed ſummū pec
catum eſt vti fruendisꝛfruiten=
au. 83. dis. ¶ Item ſm Auguſtinum. 83
q. 3. q. q. 7. Omne peccatum aut eſt
ex infirmitate aut ex malitia: aut
electione ſed quando aliquis vti
tur fruendis non hoc facit ex ma
litia: aut infirmitate ergo ele=
ctione ergo eſt praxis circa fineꝫ
vltimum vñ habitus practicus ē
directiuus praxis q̄ eſt electio vo
lūtatis pⁱma igr̄ praxis eſt electio
formalr̄ vel ſm electionē actꝰ vt
volitio ꝯponit neceſſario delecta
tionem circa finem in operatio=
ne practica qua attingit finem ſi
cut et ſpeculatio ponit circa ob=
iectum ſpeculatiuum neceſſario
delectationem que eſt paſſioꝛ nō
operatio: quia non eſt practica
nec directiua paſſionis nec dele=
ctationis quia ex obiecto preſen
te et praxim elicita neceſſario ſe
quitur praxis illa que eſt dele=
ctatio. ¶ Ad aliud ſpeculatiua
eſt nobilioꝛ practica quia ſui gra
tia verum eſt accipiendo vtrumq̨
in ſe quando tamen ſpeculatiua
ordinatur moraliter ꝛ in genere
moris inferioꝛ eſt ipſa practica
ad quam ordinatur.

Cōtra ſpeculatiua eſt ſimpliciter nobilioꝛ in
ſe practica. ergo etiam in ſpecu=
latiua ordinata in genere mo=
ris. Probatio conſequentie: quia
mos non peruertit ordinem na=
ture. ſed conformatur ſibi quan=
tum poteſt. ſed natura non ſta=
tuit nobilius ordinari ad igno=
bilius. Reſpondeo dico quod in
tellectio non eſt nobilioꝛ volitio=
ne vel appetitiua vt appetitus
finis eſt.

Cōtra hoc quod dicitur rationem appetiti
ue eſſe finem et probo quod non
eſt finis: quia appetitio ſi ſit mo
ralis non tantum dependet a fi
ne. ſed ex omnibus circunſtan=
tijs alijs vt per quas ſit. ſicut de=
bet. et quando debetur. et circa
quod debetꝛc. ſed intellectio pra
ctica. eſt nobilioꝛ tā i entitate na
ture q̄ꝫ moris quacunq̨ appetiti
ua virium inferiorum qꝛ eſt dire=

actiuū ⁊ regl'a reſpectu actuum
aliaꝝ viriū inferioꝝ.⁊ſic cā.ergo
nō ordinat̄ in genere moris ad
aliā appetitionē tanꝗ̄ ad finem
cuiuſcūqꝫ virtutis inferioris. vñ
praxis nō eſt finis intell'ſ practi=
ci ſʒ obiectū.Dicit̄ ꝙ ſcia practi=
ca ordinat̄ ad praxim vt finē ꝓ=
pinquum talis eſt electio.

Cōtra tūc habet̄ ꝓpoſi=
tū:q2 ꝯſiliatio in=
tellectus hʒ ordinē ad volitionē
cūvolitio ſit praxis abſqꝫ ol po=
ſteriori.ergo eſtvera practica.et
hoc habes ꝯcederevñ volens da
re pecuniā debito mō ⁊ hoc eli=
gēs nō minus eſt liberalis mora
liter⁊ ſi nō hʒ pecuniā dū in ima
gine ꝯgrue eligat dare ſicut dʒ.
alr̄ eñ nec Chriſtus nec apoſto
li nec aliȷ̄ pauperes q̄bus deficit
materia exterior vere eſſent libe
rales.ſilr̄ eligere fortiter agere i
imagine eſt eſſe moralr̄ fortē ⁊ ſi
nihil terribile occurrat.

Ad principale

ꝙ theologia dei ſit practica illa
ſcia dei dr̄ eſſe practica cui⁹ pri=
mū obiectū eſt opabileꝯtingens
hmōi eſt primū obiectū theolo=
gie dei.ergo ⁊c.Probatio mino=
ris. xp̄s totus eſt obiectū iſtius
ſcie q2 ꝯtinetvirtualr̄ oēs verita
tes illius ſciētie ⁊ ſm aliq̄d ſui ē
opabile ꝯtingens vt ſm naturā
humanā.⁊ eſt factibile . q2 tota
trinitas fecit verbū eſſe hoīem.
ergo ⁊c.Dicit̄ ꝙ non eſt factiua
ita ꝙ hēat ꝓ termino ſuo neceſ
ſario aliqđ opabile.¶ Ad ꝓba=
tionē dr̄ ꝙ xp̄s dicit cōpoſitū cō
tingens ⁊ opabile ſubſiſtens in
duabus naturis.⁊ ita eſt primū
obiectū dico ꝙ xp̄s nō eſt primū
obiectū ꝯtinensvirtualr̄ oēsveri
tates iſti⁹hītus ſʒ eēntia diuina.

Cōtra eſſentia diuina nō
ꝯtinet virtualr̄ ar
ticulos fidei q̄ ptinent ad huma
nitatē xp̄i ſʒ humanitas. ¶ Itē
ſubiecta ptialia ſe hñt ad ſubie=
ctum totius ſicut ptes ad totū.
ſʒ mlta tractant̄ in hac ſcia que
nō ſunt ptes dei ſʒ xp̄i⁊ corporis
ei⁹.vt decē tribus ſunt ſubiectū
ſup Oſee . ſicut dicit gloſa dicit
ibi in primo libro.totū aūt ſubie
ctum iſtius eſt totus xp̄s triplici
vnitate. ſicut dicit Linconiēſis.
¶ Ad iſtud ꝙ oēs articuli redu
cunt̄ ad deū mediatevl' includū
tur in eo mediate.ita ꝙ oēsveri
tates ſcibiles includunt̄ in deo
virtualr̄ ſed xp̄m eſſe paſſum nō
eſtveritas ſcibilisvt ſcibile ſumi
tur ꝓprie ſed bene creditum.

Cōtra ſilleveritates ꝯtin
gentes lʒ ſint ꝯtin
gentes tñ neceſſario ꝯtinent̄ in
aliquo ſubiecto.ſʒ ſeptē ſunt ar
ticuli huius ſciētie que tm̄ ꝯue
niunt xp̄o vt xp̄s.vñ ſiue ſint ſci=
biles ſiue nō illud eſt ſubiectum
eoꝝ primum cui inſunt primo et
formalr̄.talis eſt xp̄s⁊ nō de⁹.q2
illđ eſt ſubiectū in ſciētia de quo
dici pñt oīa q̄ ſunt ī illa ſcia talȷ̄
eſt xp̄svn⁹ totustriplicivnitate.

Cōtra iſtā opinionē ar=
guo ſic.de codeꝫ
ſubiecto eſt theologia dei ⁊ nr̄a
ſi igr̄ xp̄s eſt ſubiectū theologie
ergo nullaveritas de trinitate ē
heologica. nec multe ꝯtingen=
tes vt deus miſit filiū ſuū ⁊c.ꝯñs
eſt impoſſibile.igit̄⁊ antecedens
conſequentiam probo. nulla eſt
veritas neceſſaria alicuius ſcien
tie.niſi ſubiectum illius ſcientie
illam veritatem contineat . vel
oportet ꝙ illa prima veritas ſit

de ſubiecto primo illius ſciētie
vel pte aliqua illius ſubiecti. vel
pte integrali vel ſubiectiua vel
eſſentiali vel de aliquo attributo
eſſentialr̄ ad ipm̄ primum ſubie
ctum. multe veritates neceſſarie
ſunt que non ſunt de xp̄o. vt pa=
ter generat. pater ⁊ filius ſpirāt
ſpiritū ſanctū. nec pater eſt xp̄s
nec pars xp̄i. nullo mō nec attri
buit̄ eſſentialr̄ ad xp̄m. q2 ſi p̄m
eum xp̄s eſt vnum triplici vnita=
te: q2 ſic includit pſonam ergo et
nō attribuit̄ pater. nec attribuit̄
ad filium verbum q2 fili⁹ non eſt
eſſentialr̄ poſterior patre nec eco̅
uerſo. ergo ⁊c. ¶ Itē ſi xp̄s ē pri
mum obiectū nulla veritas neceſ
ſaria eſt theologica. Probo quia
qd̄ de ſe eſt falſum de oi eſt falſum
⁊ de nullo verum. 5. meta. c. de fal
ſo. ergo qd̄ de ſe non eſt neceſſa=
rium de nullo eſt neceſſariū. hu
iuſmodi eſt xp̄s q2 eſt quoddam
opabile ɔtingens. ergo nulla ve
ritas in eo neceſſaria ɔtinetur.
ergo non eſt primum obiectum
¶ Item nullum ens p accidens:
hn̄s in ſe ɔceptus diuerſos: eſt
obiectum primum p̄mo ſcie: q2
añ ſcientiam de toto aggregato
p accidens p̄ſupponitur ſcientia
de vtraq3 pte eius ſicut añ ſcien
tiā de numero ſonoro p̄ſupponi
tur ſcia de numero ⁊ de ſono in
ſe. q2 quiditas vtriuſq3 ptis eſt
pri⁹ ſcibilis q3 ipm totū p acc̄ns ſ3
xp̄s icludit ptes ex quib⁹ non fit
vnū p ſe ſed p acc̄ns ḡ. pri⁹ erit
ſcia theologica de vtraq3 pte vl
nulla erit theologia prima.

Ad primū dico q xp̄s
vt ſubiectū
includit oēs veritates iſtius ſcie
virtualiter ſicut obiectū d3 inclu
dere. ſ. primo ⁊ adequate. ita qd̄
nihil ſit p ſe prius eo. ſ3 eīn quo
dāmodo accipitur p accidens.

Cōtra qd̄ p accidens in
cludit nō eſt ſub=
iectū. ſic eīn poſſem dicere q fe=
ſtuca includat oēs veritates ſciē
tie mathematice metaphiſice et
naturalis. ⁊ ſic q feſtuca ſit ſub
iectū illaꝝ. ⁊ iō qd̄ primo eas cō
tinet d3 eſſe primū obiectū hoc ē
de⁹. ergo ſequit̄ oppoſitū poſiti.

Colla. XXXII.

Utrū eſſe intelli
gibile crea
ture p̄ſupponat trini
tatē pſonarum. q ſic
q2 deus nō pōt intel
ligere alia a ſe niſi prius intelli=
gendo eſſentiā ɔcurrentem cum
volūtate affectata. ſ3 deus intel
ligendo eſſentiā pducit verbū. ⁊
pater ⁊ filius volēdo eſſentiam
amicitia affectata pducunt ſpi=
ritū ſanctū ergo ⁊c. ¶ Itē de rō
ne cauſe potētis ſufficienter ⁊ p=
fectiſſime aliqd pducere eſt pfe
ctiſſime in ſe ſubſiſtere. ergo cum
eſſentia diuina nō pfecte ſubſi=
ſtat. niſi in trib⁹ pſonis. videt̄ ⁊c.
Maior pbtur q2 actiones ſunt
ſuppoſitoꝝ. Minor patet de ſe.

Cōtra illud qd̄ pluribus
cōuenit p aliqd cō
mune dēpto vno illoꝝ nihilomi=
nus alteri pōt ɔuenire. ſicut ſen
tire puenit homini ⁊ aſino tanq3
paſſio deſtructo hoīe vel aſino
nihilominus conuenit alteri iſto
rū. ſed pductio creature in eē in
telligibili cōuenit pſonis rōne
eſſentie. q2 infinita eſt. ergo circū
ſcripta vna perſona nihilomin⁹
pōt alia omne pducibile in eſſe
intelligibili pducere. ¶ Ita illō
de ſe ⁊ ex ſe eſt perfectum princi

p'ũm alicui' actus qđ poteſt immediate exire in illũ actũ reſpectu cuius eſt principiũ ꝑfectum ſed pater de ſe eſt principiũ ꝑfectũ cuiuſcũq; creature in eſſe intelligibili. ergo. Probatio minoris. q2 pater ꝯtinet eſſentiã que ſufficiens principiũ eſt cuiuſlibet ꝓductionis. ⁊ illud h3 ex ſe formal'r ⁊ non ex filio: q2 nihil h3 ex filio ſed quicq̃d h3 filius ⁊ ſpirit' ſanctus hoc h3 a patre. ſaltẽ loquẽdo de ꝑfectionibus eſſentialibus. ⁊ de his que reſpiciũt aliquid extra. ergo ⁊c. ¶ Dicit̃ q̃ ꝓductio in eſſe intelligibili ꝓſupponit de neceſſitate ꝓductionẽ duaꝝ ꝑſonarum ⁊ vnius improducte. ⁊ ita trinitatẽ in ꝑſonis. q' declaratur ſic. Omne qđ eſt ex ſe neceſſe eẽ prius eſt omni eo qđ nõ eſt ex ſe neceſſe eẽ. ſ3 ꝑſone diuine ſunt ex ſe neceſſe eẽ. ⁊ creature in eẽ intelligibili non. ergo ſunt ꝑſone diuine priuſq; creature in tali eẽ. Maior ꝓbatur. q2 illud qđ eſt ex ſe oino independẽs prius eſt eo qđ ab alio ſm omne eſſe qđ h3 dependet. talia ſunt creature. ergo. Minor probatur q2 ꝑſone diuine ſunt idẽ real'r cũ eſſentia diuina. que ex ſe ⁊ formaliter eſt neceſſe eẽ. non ſic creature in eſſe itelligibili. q2 eſſent de' igit̃. ¶ Tñ ad argumẽta põt dici q2 ſicut ad poſſibile poſitũ ſeq̃tur poſſibile. ſicut poſito hoĩe ponit̃ riſibile. ſic poſito ĩpoſſibili ⁊ ĩcõpoſſibili nõ ẽ incõueniẽs ex illo ĩpoſſibili ⁊ ĩcõpoſſibili ĩferre ꝯdictionẽ. Ita dico in ꝓpoſito q̃ poſito poſſibili ⁊ neceſſario q̃ tres ꝑſone ſunt in eſſentia diuina. dico q̃ neceſſario eoꝝ emanatio quãtum ad iſtas que emanant preſupponit̃ de illa que nõ emanat non eſt dubiũ. ſed poſita ꝑſona abſoluta q̃ poſitio ĩpoſſibilis vel incõpoſſibilis. nõ op3 q̃ trinitas precedat creaturas ꝓductas in tali eſſe.

Ad primũ in oppoſitũ dr. q̃ maior eſt vera q2 illud cõe plurificat̃ in eis ſicut eſt in exẽplo addito. de ſentire. non ſic eſſentia plurificatur in perſonis.

Ad ſecundũ dico q̃ qñ aliqđ principiũ h3 aliquos actus ordinatos non poteſt in actum poſteriorem niſi ꝓſuppoſito actu priori. Exemplum de aĩa reſpectu velle ⁊ ſentire ſic autem cõparat̃ eſſentia diuina vel intellectus vt principiũ reſpectu actuũ ad intra ⁊ ad extra.

Ad formã argumenti dico q̃ maior eſt vera qñ illa que ꝓcedunt ab illo principio non hñt ĩter ſe ordinẽ neceſſario qualis eſt in ꝓpoſito. ¶ Contra ꝓcedẽ q̃õnis ⁊ ꝯ minorẽ rõnis ꝓ pede: in eſſentia diuina nõ eſt ordo nec prius nec poſterius. ſ3 eſſentia diuina ab eterno eſt imago ⁊ exemplar creature in eẽ intelligibili. ergo nõ neceſſario eſt ibi priori emanatio ꝑſonarũ ꝓſuppoſito ipſo eẽ intelligibili creature. Item ꝯ aliã ꝑtem minoris: nõ ſequit̃ ſi eẽntia diuĩa ſit neceſſe eẽ ex ſe ꝙ ꝑſone diuine ꝓducte erũt neceſſe ex ſe: q2 eẽntia eſt aliquo mõ prior ꝑſonis ipis ꝓductis: q2 aliquo mõ preintelligit̃ in eis: ⁊ ꝑſone ſunt aliquo mõ poſteriores ſed nõ valet prius eſt ex ſe neceſſe eſſe. ergo poſterius ⁊c.

Contra rñſionẽ ad primũ argumẽtũ

in creaturis ponunt duo ſubie-cta talia ⁊ poſito p impoſſibile vna albedo eēt in eis nihilominus vno albo abſtracto aliud album diſgregaret. ergo a ſili in ꝓpoſito. ⁊ ſi ſic eſſentia cōis eadē trībus pſonis vna pſona p impoſſibile circunſcripta nihilominus eſſet productio ab alia.

Ad primū dicit q̄ licet eſſentia diuina ab eterno fuerit cauſa exemplaris lapidis in eſſe itelligibili tñ aliq̄ ordine prioritatis fuerūt pſone prius ꝓducte q̄ lapis in iſto eſſe. Et cū dicis ꝙ eſſentia nō eſt prius nec poſterius. verū eſt in ea: tñ eſt ordo originis vt ꝯparatur ad pſonas itrinſecas ⁊ ad intra ꝓductas ⁊ vt cōparat ad q̄d cūq̄ ad extra ꝓductū qz q̄d cunq̄ aliud ab eo ꝓductum in quo cūq̄ eē ⁊ ſi ſit eternū: tñ dependet a pſonis prius origine ꝓductis q̄ aliq̄d producitur.

Cōtra eternum vt ſic eſt formaliter neceſſe eē: ſz neceſſe eē vt tale nō depēdet. ergo nec eēntia in eē intelligibili ab aliquo depēdet. Probatio antecedētis. omne eē in quo cūq̄ gñe erit formalr neceſſariū vl poſſibile: ſz lapis in tali eē nō eſt poſſibile: qz tale hz prius non eē q̄ eē: qz hz de ſe nō eſſe: ⁊ vnū q̄dq̄ prius hz q̄d in ſe hz q̄ q̄d hz ex alio. ergo eſt neceſſe. hec ē demōſtratio. ¶ Probās ꝙ creature non potuerunt eē ab eterno. ¶ Ad ſcḋm dr ꝙ eſſentia diuina nō eſt nata pfecte ſubſiſtere: niſi ī pſonis diuinis ⁊ ſuppoſitis ſue nature. Et cū dicis eſt prius pſonis ꝓductis: verum eſt prioritate originis ⁊ nō prioritate ſimplicitatis: qz hec prioritas non eſt prioritas ſimplr: ⁊ ideo non ꝓhibet eandē eſſe neceſſitatē oībus pſonis ⁊ ipſa eſſentia lz neceſſitas intelligatur prius origine in eſſentia q̄ perſonis.

Ad primū dr ꝙ poſito tali caſu ſequitur aliud impoſſibile. ſ. q̄d nullū verū eſt ita neceſſariū q̄n poſito aliquo caſu deſtruatur.

¶ Cōtra. omne q̄d eſt in patre ē a ſe ⁊ neceſſe eſſe: intelligere lapidē eſt in patre ergo eſt neceſſe eſſe: ſed omne tale quod eſt a ſe eſt prius aliquo mō illo q̄d eſt ab alio. ergo pſone ꝓducte ab alio erūt poſterius lapide in eſſe itelligibili q̄d eſt ꝯ rñſionem ad primum argumentum.

Cōtra rñſionem ad tertiū argumētū q̄n aliq̄d eſt cōe aliq̄bus eſt prius illis q̄bus eſt cōe: ⁊ omne cōis eſt prius diſtinctis que ꝯſequunt illud cōe: talis eſt eſſentia diuina. ergo ⁊c. ¶ Ad primum cū dr omni eſſe a ſe pcedit eſſe ab alio. dico ꝙ ſunt quatuor termini: quicq̄d eſt a ſe eſt prius omni eo q̄d eſt ab alio: eſſe intelligibile eſt a ſe: hec ē falſa. qz in tali eē eſt ab alio ēēcauſalr. ¶ Cū ꝓbas intelligit prius eſt a ſe intelligere verū eſt ꝙ intelligere patris intrinſecū nō cognotando extrinſecū eſt a ſe. hec eſt forma argumēti.

¶ Ad rōnem dico ꝙ pater hz a ſe intelligere lapidis: ſz ordo nature eſt prius ſine ꝯdictione eſſe ſine poſteriori: ⁊ hoc ex rōne prioris lz ſit ꝯdictio ex pte poſteriorum. Iſtud patet. 5. metaphy. c. de priori: ſed ordo originis eſt eſſe aliquid ab alio. ⁊ in iſto ordine non poteſt eſſe prius ſine poſteriori ſine contradictione qz in

prior pōt eſſe ꝯpletus totus ordo originis ⁊ prius ⁊ poſterius origine ꝓht eſſe in eodē ſigno nature: cōparando intellectū diuinū ⁊ volūtatē diuinā reſpectu obiecti extrinſeci ⁊ prius natura. Vñ vna perſona .ē alia cōplete in vno .ſ. inſtāti nature qñ cōparat̄ intell'ꝰ ⁊ voluntas ad vnū obiectū in pri mo ſigno nature intell'ꝰ hʒ obiectuʒ adequatū pñs memorie: ⁊ in illo ſigno pōt ꝓducere ꝓductuʒ ſibi adequatū; hoc aūt ē perſona filij infinita: q2 adequata potētie producētis infinite: ⁊ in illo primo ſigno nature cōicatur natura ⁊ volūtas q̄ in duobus eſt principium ſufficiēs ꝓductiuū amoris infiniti .ſ. ſpūs ſancti: ⁊ ideo nihil aliud preter eſſentiā eſt intelligibile niſi tres ꝑſone in illo primo inſtāti nature eſſent ꝓducte hac origine poſita ꝑ intellectū in primo inſtāti nature cōparat̄ intellectus ⁊ volūtas ab alio in ſcdo inſtāti nature in quo eſt idē ordo originis in ꝑſonis: q̄ fuit ꝑus in primo inſtāti nature: q2 in illo ſecūdo inſtāti nature pr̄ hʒ a ſe intellectionē lapidis ⁊ filius a pr̄e: ⁊ ſpūs ſanctus ab vtroq3. tūc q̄cquid eſt in patre eſt a ſe cōparando ad intrinſeca: nō tm̄ in primo inſtāti nature eſt prius ꝙ̄ qđ eſt ab alio in eodē inſtanti nature: ⁊ iō prius pater intelligit eſſentiaʒ ꝙ̄ filius. Unde primus ordo ſcʒ originis ē in primo ſigno nature ⁊ iō ſi nihil aliud eſſet intelligibile niſi intrinſecuʒ deo: nulla ꝑfectio tolleret̄ a perſonis: nō aūt intelligētia patris ꝓducit aliquid in filio q̄ ꝓducit intrinſeca in tali eē: ſʒ ꝓducit in filio eſſentiam qua filius hʒ poſſe intelligere: et iō cōcomitatur intellectionē coꝝ que dicunt̄ per intelligentiā: ſilr in inſtāti nature non producitur lapis i eē intelligibili a memoria paterna vt eſt in memoria: q2 nihil hʒ in memoria niſi eſſentiaʒ ⁊ eſſentialia: ſʒ tm̄ eſt intelligētia. ſi eñ lapis in tali eſſe eſſet a memoria cū a memoria ſit actus intelligendi ſecundus: ſequit̄ ꝙ intell'ꝰ diuinus vileſceret q2 reduceretur ad actū aliqueʒ ꝑ alia a ſe. Unde nō eſt res in eſſe intelligibili prius ꝙ̄ in eē intellecto: in tali eē ſit a memoria cū memoria ſit actus cuius ꝟtute hr̄ actus intelligēdi ſecūdus: ⁊ ſequit̄ ꝙ intell'ꝰ diuinus ꝓducit ꝑ actū intelligentie in oībus ꝑſonis in ſcdo inſtāti nature vt potentia propinqua lapidem in eſſe intelligibili.

Cōtra non tm̄ eſſentia patris ꝯtinet ꝟtualr cuiuſlibet eſſentie ꝑfectionem: ſʒ etiā ꝑfectiones attributales oēs q2 eſſentia vt in patre in primo ſigno originis eſt abyſſus omniū perfectionū diuinaꝝ: ſʒ priꝰ abſq3 ꝯdictione pōt eſſe ſine poſteriori ꝙ ⁊c. Item prius natura non eſt eſſentia ipſis rōnibus attributalibus. ꝙ in primo inſtāti nature: ꝙ cōpletur totus ordo originis non cōicatur eſſentia filio vt abyſſus omniū: ⁊ tūc nulla perfectio attributalis cōicaret̄ filio a pr̄e. Item Anſel. de cōcor. dicit ꝙ in diuinis nō eſt prioritas. Item ꝙ intellectio lapidis vt hʒ eē a deo in primo inſtanti nature. Probatio. q2 ꝑ hylariū oē qđ eſt in filio eſt natū vel hʒ naſci. ꝙ cuʒ filius producit̄ ꝑ modū intelligēdi ⁊ vt verbū oē qđ intelligit̄ prius intelligitur ſimplici intelligētia ſaltē: ꝙ prius intelligunt̄ idee ⁊ rōnes oīm factibiliū. Item qñ potentia

adeq̄naṫ obiecto ſm id quo adequaṫ neutrū p̄cedit aliud. ꝯ ſi in primo inſtāti quo intell's intelligit eſſentiā eſt infinite intelligibilitatis: eſſentia repn̄tabit infinita q2 eſt infinite intelligibilitatis: ꝛ ita repn̄tabit oīa factibilia ꝛ primo nō fabricabit alias rōnes: q2 quāta intell's pōt intelligere tāta obiectū pōt repn̄tare in primo inſtanti. ¶ Ad primū cum dī ꝙ eſſentiā eſſe intelligibilē ꝫ lapide nō exiſtente intelligibili includit ꝯdictionē ꝫ a parte eſſentie. ꝯ ꝛc. pōt concedi ꝯñs: vel negari ꝯñtia: nam poſterius natura eſt depēdens: ſ; idētice idem alij non depēdet ab eo lapis in eē intelligibili depēdet: nō aūt aliq̄d ideꝫ eſſentie diuine. ¶ Ad ſcd̄m dico ꝙ Anſel. loquiṫ de primitate nature. Unde ponit exēplū ꝙ materia eſt prior forma: q2 in potētia ꝛ ē perfectibilis ꝛ mouet ad actū non aūt ē ſic ibi primitas p̄cedēs aliq̄d p mutationē ad actū ſicut loquiṫ Ariſtoteles de illa ſm ꝙ prioritas ·q̄ ſine ꝯdictione eſſet ſiue poſterior illa ē prioritas ad ſcd̄m aliter nō eſſet obiectuꝫ ſm illud cuꝫ in tota intelligibilitate dependet a primo primū in nullo dependet ab iſto. Ad aliud dico ꝙ filius nō naſcitur p intelligere ſ; per dicere: qd̄ eſt exprimere de notitia habituali perfectaꝫ illius qd̄ hr̄ actu primo q2 exprimere ē memorie nō intelligētie actu agēdi nō producit verbū: ſ; actu dicendi qui preſupponit cognoſcibile ſcꝫ eſſentiam.

Cōtra nihil cōcipit pater niſi cognitiue. R̄ñ. deo ꝙ ſi caperet cōcipere p pre: ſic eſt falſum: q2 ſi ſic nihil ꝯciperet niſi cognitū: ꝛ ſic pater prius intelligeret verbū ꝙ̄ ꝯciperet verbum: ꝛ ſi noſceret lapidis prius de notitia lapidē p̄duceret v̄buꝫ q2 eſſentia eque repn̄taret v̄bū. Unde verbū cōcipitur nō de cognito verbo nec de lapide: hec dc eēntia vt cognita ſic a pr̄e. ¶ Cōtra. ſi pater nō ꝯciperet eſſentiā: nō ꝯciperet eſſentiā verbo. prius em̄ eſt ſic notitia: q2 intelligit eēntiam ꝙ̄ notitia exp̄ſſiua q̄ concipit aliq̄d de eſſentia: nō em̄ cōciperet eſſentiā vt cōicando eā cōcepto niſi prius intelligeret eſſentiam ſimplici notitia. ꝯ cū cōicat filio oīa intelligibilia ꝛ rationes oīm factibiliū prius eā intelligit ꝯ cum cōicat intellectionē oīum prius oīa intelligit. ¶ R̄ñdeo. ꝑoritas que eſt patris intelligendo eſſentiā ad ip̄m patrē in p̄ducendo filiū ſcꝫ intell's actualis eſſentie: nō eſt rō principij p̄ductiui: ſ; in p̄poſito nō eſt principium. Tūc dico ꝙ in eſſentia tm̄ eſt rō formalis reſpectu p̄ductionis. ſi per impoſſibile pater prius non intelligeret: nihilominus p̄duceret filiū: ſ; qd̄ eſt principiū operādi ſiue habēdi actū in ſe ꝛ principium producēdi prius eſt principium operādi ꝙ̄ p̄ducēdi. eſſentia aūt eſt primū obiectuꝫ patris pficiens patrē in operādo ꝛ p̄ducēdo: ꝛ primo pficit patrē in operando ꝙ̄ in p̄ducendo: nō tm̄ iſta eſt ratio p̄ducendi: ſed pater hꝫ eſſentiā pfitem memorie: ꝛ cōicat eam filio q̄ vt in filio eſt ratio ita perfecte repn̄tandi filio ſicut patri lapidē in quocūq; eſſe: ꝛ alia q̄ nō ſunt perficiētia: ſ; qn̄ aliquid pōt eſſe principiū p̄ducendi vniuoce ꝛ alia equiuoce prius p̄ducit ſe in ſili vniuoce ꝙ̄ alia equiuoce: alia p̄ducta extrinſece ſunt

equiuoce ꝓducta: quia ſunt alia eſſentialr̃ a deo: ideo prius pr̄ no uit alia a ſe ꝙ̄ ꝓducit ſibi ſilr̃e in natura vniuoce cui cōicat virtutē ꝓducēdi oia alia equoce: ⁊ ideo principiū in operādo: ſ; ꝙ equiuoce exprimunt ab illo principio ⁊ ideo nō precedunt illam ꝓductionem qua pr̄ ꝓducit vniuoce.

Cōtra ſicut in pr̄e ē eſſentia primū obiectū ꝯ dealia ſcōm ita in filio: ſed licȝ ſcōaria obiecta nō ſint pfectiua pr̄is: tñ eſſentia vere ⁊ actualr̃ ⁊ pfectiſſime cōtinet illa. igit̃ eſſentia vt primū obiectū nō pfectiſſime intelligit̃ niſi illa intelligant̃. Itē idealia ſm̄ eſſe ideabile ſunt eterna: ḡ primo intellecta: ⁊ ſic perficiūt intellectuȝ diuinū pr̄is. Item ꝯ dicta in priori ante ꝓductionē filij q̄ñ pater intelligit eēntiam: eſſentia eſt rō repñtandi ⁊ exprimēdi ſe nō ante gignitioneȝ verbi. ḡ cū gignet pr̄ alia intelligit q̄ nō ante: ḡ pater aliq̄d acq̄rit per gignitionē. Iteȝ ex dictis erūt plura vba in diuinis q: eēntia diuina prius cōicat ſe ſub rōne vniuoca ꝙ̄ equiuoca: ſ; eſſentia vt in pr̄e eſt rō cōicandi ſe: ⁊ ita ꝓducendi verbū. ḡ a ſimili in filio erit rō cōicandi ſe ⁊ ꝓducendi verbū: ⁊ ſilr̃ in ſpū ſancto ⁊ ſic multa verba. Item volūtas a ꝗ̄ cōicatur filio nō eſt principiū ꝓximū ꝓductionis ſpūs ſancti: vt aūt cōicatur filio eſt principiū ꝓductiuū. ḡ ſi ſola ſit principiū ꝓductiuū ⁊ operādi ⁊ ꝓducēdi ſcȝ filium eiȝ intellectu ⁊ non rōnes attributales vt ſapiētia bonitas: ille rōnes attributales i filio erūt rōnes ꝓducendi aliam perſonā. ſ. ſapientiā exiſtentem. huic dr̄ ꝙ ſapiētia nō eſt principiū ꝓducti-uum ſicut eſſentia. ¶ Cōtra ꝙ ſit actiuū nō ſicut potentia. ſ; ſicut obiectū. ḡ vel erit principiū ꝓducendi ſiue cōicandi ſapientiaȝ in filio: vel habebit filius ſapientiā per generationē equiuocā vel ꝑ alterationē ſequentē. Item intelligere pr̄is reſpectu eſſentie ⁊ reſpectu lapidis nō differunt eſſentialr̃: q: ſunt vnus ⁊ idem actus.

Ad primū dr̄ ꝙ obiectum cōicari pͥſupponit ipm̄ cognoſcit: quia cognitū eſt ꝑncipium pfectiuum intell'ͥs nō ꝙ eſt ratio ꝓducendi: ſicaūt obiectū ſecundariū nō eſt perfectiuum intellectus.

Ad probationē dico ꝙ in primo inſtāti tres pſone cognoſcunt eſſentiā nō aliud. Cum dicis nō eque pfecte. Dico ꝙ nō cognoſcunt alia niſi q: tm̄ ſunt in primo obiecto ⁊ prius pfecte cognoſcūt intenſiue primum obiectū l; nihil aliud cognoſcat ab eo. Exēplum principiū in cognitione diffinitiua eſt ex terminis: l; nunꝗ̄ aliqua cōcluſio cognoſcatur: q: ſic cognoſcitur ex cognitione diffinitiua extremorum: tñ cognitio eius virtualr̃ cōtinet cognitionē omniū cōcluſionum ⁊ extenſiue quaſi in potētia ſ; noſcere ꝑncipiū diffinitiue q̄ḋ virtualr̃ continet cōcluſiones eſt noſcere ꝑncipiū tm̄ ⁊ nō cōcluſiones niſi potentialr̃: q: pōt eſſe cāꝫ eoꝝ ſicut lapis cognitus in eſſentia dei virtualr̃ eſt cognitio dei tm̄ ⁊ eſſentie ⁊ nō lapidis niſi potentialiter: ⁊ ita pōt haberi perfectiſſima ratio eſſentie ⁊ cognitio intēſiue: ⁊ ſi nūꝗ̄ lapis cognoſceretur. ſic igit̃ deus in primo inſtāti nature cognoſcit ſapia i ſcōo.

Cōtra obiectū pmū3 fuit pfectiſſime cognitum.& c. ¶ Rnſio. verū eſt intēſiue. lapis non h3 eſſe pfectiſſime cogniti. Ad aliud dico q̄ qñ eſt aliqua cā effectuum oꝛdinatoꝝ ⁊ neutrum effectuū pducit alium: prius cā pducit vnum effectū ꝙ alium: ſ3 tūc cā nō eſt in potētia pxima ⁊ ppinqua applicabilis ad actum ſcōm niſi vt ſubeſt actu priori: vt anima ad velle: ⁊ intelligere: nō tñ h3 cauſalitatem per actū ſcō3: nec ab effectu poſteriori eſſentia eſt pncipiū cōicandi ſe vniuoce pſonis diuinis ⁊ eſt principiu3 cōicandi ſe equiuoce creaturis quas h3 in ſe virtualr: ille cōicationes ſunt oꝛdinate reſpectu eiuſdē principij: nō exiſtit in actu reſpcū poſterioris niſi prius ſit ſub priori: nō tamē acquiritur ſibi cauſalitas per illud: ſ3 quaſi tollit impedimentū nō tñ datur actualitas alia in eſſentia. Unde non pōt cauſare lapidē in eſſe intelligibili niſi pducto filio ⁊ producto filio pōt. nō q2 hoc accipit ab eo: ſed pducto filio tollit impedimentū. ſ. potentia ppinqua ad pꝛoductionem.

Colla. XXXIII

Verū ad intellectionē qua deus intelligit lapidem ⁊ aſinū pexigant reſpectꝰ diuerſi rōnes diuerſe. q̄ ſic: q2 idē manens idem oino, non pōt eſſe rō cognoſcēdi diuerſa: q2 tūc eodem mō ſe hēet ad idē ⁊ diuerſa: ſ3 eēntia diuina vt primū obiectu3 intell's dei eſt vnū. ſ. eſſentia diuina olno ⁊ eodē mō ſe hñs: ⁊ nō eſt ſm ſe ratio cognoſcendi diſtincta vt diſtincta.

Cōtra Dionyſius de di. no. ca. 7. deus per ſpēm oia contēplans vel ſub vna eſſe circūſtātia oia cōtemplās: ſ3 per vnā cām pſuppoſitā oia cognoſcit. Ite3 qđ poſterius eſt in eſſendo ē poſterius in cognoſcēdo: ſ3 iſte reſpectus ē poſteriꝰ in eſſendo ſubiecto: q2 ſequit extrema. & ē poſterius in eſſe cognito: ergo nō eſt rō cognoſcēdi prius: ¶ Ad qōnem dī q̄ reſpectus rōnis precedit in eſſentia determinans ipm in cognoſcendo illud cuius ē reſpectus. Et hoc pꝛobat rōne ſic vlīter eſt veꝝ tam in agēte naturali ꝙ i artificiali q̄ agēs agit diſtincta per diſtinctas rationes. Hoc idem dicit Cōmentatoꝛ. de dī. no. c. 6.

Dyo de di. no. ca 7.

Ad primū argumentū in oppoſitū dī q̄ deus eſt omnia contēplans per vnam cām realē. ſ. eſſentiam ſ3 diuerſam ſm rōne3: q2 determinatur ſm diuerſos reſpectus.

Ad ſecundu3 argumētū dī q̄ minoꝛ eſt falſa de reſpectu rōnis: q2 qđ ille nō ſequit extrema nec terminos: q2 ineſſe cognito eſt prius ſuo obiecto.

Cōtra ſi aliqđ cadit mediū inter potentiā cognoſcēdi ⁊ ipm obiectu3 prius fertur potentia p actum ſuū cognoſcendi ſup illud qđ preſentatur p illud mediū ꝙ ſuper illud obiectū: ſi igit reſpectus rei precedit ſuum obiectū ineſſe cognito: quero p quid cognoſcit reſpectus illos. ſi p ſe: ergo eadem ratione prius intelligit iſta quoꝝ ſunt reſpectus iſti. ſi p alios re

ſit ſiſitudo alteri⁹:vel includens eius ſiſitudinē:⁊ iſto mō̃ cō̃cedit̃ ꝯñtiā ee͂ bonā̃:ſ; añs eſt falſum ẜm ſe ſumptū̃ abſolute ⁊ ſine re= ſpectu. ¶ Cō̃tra illud ſi nihil eſt rō̃ diſtincte cognoſcē̃di:niſi ꝑ re= lationē̃ diuinā̃. ꝑ eſſentia diuina nō̃ erit rō̃ cognoſcendi ſe ſine re= ſpectu:igit̃ ⁊ in viſiō̃e eſſentia re pñtat ſe intellectui patris vel ali cuius alteri⁹ ꝑſone mediā̃te rela tione:ſ; nō̃ mediā̃te relatione rō̃ nis:qꝛ iſta reľo ꝑcedit oē̃m actu; intellẽs:⁊ eſt rō̃ intelligē̃di ſ; me= diā̃te relatiō̃e reali. ꝑ in vna ꝑſo na intelligē̃te eſſentiā̃ erū̃t due relatiō̃es reales. hoc eſt falſum. Itē̃ ſi relatio ſiſitudinis determi nat eſſentiā̃ cū̃ qualitas in oculo vt albedo dicat̃ ſiſitudo alterius albedinis. nō̃ qꝛ eſt relatio : ſ; qꝛ qualitas abſoluta ipſa de ſe erit ẜm rō̃nem eius abſolutā̃ rō̃ repñ tandi aliud:nec iſta relatio ſiſitu dinis cō̃icatur cū̃ iſta qualitate: nec ſic eſt ratio repñtandi aliq̃d. Primo:qꝛ nō̃ eſt maioꝛ vnitas in effectu ꝙ̃ ſit vnitas in cā̃. ꝑ actio nis ꝑ ſe vnius eſt tm̃ vna cauſa ꝑ ſe:ſ; relatio rō̃nis cu; eſſentia di uina vel quacū̃ꝗ; eſſentia abſolu ta nō̃ eſt per ſe aliq̃d vnum. ꝑ nō̃ ſunt rō̃ vnius intellectiō̃is. ꝑ vel eſt eſſentia diuina vel relatio tm̃ ſ; non pō̃t eſſe relatio tm̃:qꝛ rela tio nō̃ ē̃ cauſa actus realis ſicut intellectionis:relatio etia; nec ē̃ principiū̃ nec terminus alicuius actiō̃is abſolute:minoꝛ p;:qꝛ nō̃ eſt per ſe vnu; cum alio:qꝛ nō̃ h; eſſe ex eiſdem principijs ſi ſit ꝑn cipiatum:vel ſi nō̃ ſit principiatū̃ adhuc erit illud quo erit vnū̃ ꝑn cipiatu;:ſed iſte reſpectus rō̃nis non eſt ex principijs rel vt eſſen= tie:qꝛ tunc eſſet relatio rō̃nis:vel ſi ſcō̃m tenetur ſaltē̃ eſſentia di= uina ē̃ vt principiata:relatio aū̃t omnis que tantū̃ eſt rō̃nis cauſa tur per intellectum.

Ad primū̃ iſtoꝝ dꝛ ꝙ eſſentia in= tellecta a patre nō̃ requirit ſe ex ꝑte intelligibilitatis vt rō̃ne; in= telligē̃di: ſ; ipſa intelligit̃ ab in= tellectu vt obm̃ eius ꝑmo primū̃ ⁊ nō̃ vt ſcd̃ariū̃. Uñ qꝛ ſuperi⁹ dꝛ ꝙ impoſſibile eſt aliq̃d repñtare aliud niſi ſit ſiſitudo eius vel in= cludē̃s ſiſitudinē̃ eius vel reľonē̃ rō̃nis hoc intelligebatur de obie cto ſcd̃ario quocū̃ꝗ;:ſ; nō̃ de pri mo. Unde impoſſibile eſt eſſen= tiam diuinā̃ vt ſcd̃ariu; obiectū̃ repreſentare aliqua diſtincta niſi per relatiō̃es rō̃nis diſtinctas de terminatur ab intellectu.

Cō̃tra ſi aliq̃d ex ſe ſolo ſine alia relatione rō̃nis pō̃t eſſe rō̃ cognoſcē̃di obie ctum excellē̃tius:ſ; nihil repñtet illud vt ſiſitudo eius illud pō̃t ſe eſſe rō̃ ſufficiē̃s cognoſcendi qd̃= cū̃ꝗ; aliud inferius ſine omni re ſpectu qñ inferius includit̃ i ſuo ſuperioꝛi ẜm totā̃ intelligibilita tem ſui: ſ; eſſentia diuina ſe ſola eſt ratio cognoſcē̃di ſeipſam ſine omni reſpectu ẜm te:⁊ includit eminē̃ter i ntelligibilitatē̃ cuiuſ= cū̃ꝗ; obiecti ſcd̃arij. ꝑ ſe ſola ſine omni reſpectu pō̃t eſſe mediū̃ co gnoſcendi oīa alia. ¶ Rñdeo qñ obiectū̃ eſt extra intellectū̃ ⁊ nō̃ eſt ipſum:requirit̃ ſiſitudo obie= cti in intelligē̃te obiectū̃: qñ aū̃t obiectu; eſt pñs nō̃ requirit̃. ſic ē̃ in propoſito de obiecto primo ⁊ ſcd̃o ꝙ eſſentia vt primū̃ obiectū̃ ſemꝑ eſt ex ſe rō̃ cognoſcendi ſe: vt aū̃t repñtat alia q̃ nō̃ ſunt ipſa determinat̃ ſiſitudinibus ipſoꝝ.

¶ Tunc ad formā argumēti di-
co ꝙ ꝑma ꝯña vera ē ceteris exñ
tibus equalib⁹: ſꝫ qꝛ obā extrinſe
ca vt ſcđaria nō ſunt ꝑ ſe princi-
pia: iō reqrunt eoꝝ ſilitudines:
obiectū aūt primū ex quo ē pñs
ſemꝑ intellectui pᵱno ex ſe ſolo
eſt rō cognoſcēdi intrinſeca ⁊ ſe.

Cōtra ſi intellꝰs ꝑciſe vt ꝓcedit intellectio-
nē obi determinātis actū intellꝰs
ex hoc ſolūmō ꝙ potētia ē nihil
reqrit inter obm eminētius. mul
tomagis nec requirit aliqđ circa
qđcunqꝫ aliud obiectū inferius:
ḡ ſi eſſentia nō ſolū hꝫ rōnez ter
minātis actū potētie: ſꝫ etiā rōnē
principij principiatiui hꝫ propo-
ſitū. Probatio ꝯñtie. quecūqꝫ po
tētia ſe ſola ē principiū ſufficiēs
elicıēdi actū: ⁊ pōt hr̄e actū circa
obiectū eminentiſſimū pōt circa
qđcunqꝫ inferius obiectū. Dicit
ꝙ veꝝ eſt alijs exñtibus eſſentia
lib⁹ vt vcꝫ qñ vtrūqꝫ intellectui
eſſentialr̄ eſt preſens: q̄ autē ſunt
principia ſm ſe nō requirūt ſilti-
tudinē ſicut de alijs extrinſecis.

Cōtra potētia q̄ nō habꝫ ſuū obm pñs ⁊ pōt
per actū ſuū facere ſuū obiectuꝫ
pñs pōt ſe ſola elicere actū. Exē
plum ſi color pōt ſe ſolo facere
obiectū ſibi pñs ꝑ actū ſuū pōt ſe
ſolo elicere actū calefactionis. ſꝫ
intellꝰus diuinus ex ſe ſolo facit
oīa obiecta pñtia. ḡ ſe ſolo intel
ligit. ḡ ſine talib⁹ reſpectib⁹. Iteꝫ
eſſentia diuina ſub iſta relatione
aut ē finita aut infinita: ſi finita.
igit eſt imitāſ ⁊ nō imitabilis: qđ
falſuꝫ ē. Si infinita: tūc nō eſt ma
gis ꝓpria vni ad repñtandū vnū
ꝙ̄ aliud. Dico ꝙ nec ſub ratiōe
finita nec infinita ē rō repñtandi
ſic aſinū. ſꝫ vt determinata reſpcū
intellꝰs accipit ſub rōne finita.

Cōtra illud cuius eſt in-
tellꝰs nō intelligit.
qđ eſt impoſſibile: qꝛ intellꝰs com
parat aliqđ vt eſſentiā ad aliud
ſub alia rōne ſub qua intelligit
ſed ſi intellꝰs non cōparat eſſen-
tiam ad aliud niſi vt in ſe intelle-
cta. ḡ intellꝰs pōt ex ſe vtrūqꝫ ex-
tremū diſtincte cognoſcere. Iteꝫ
ſi nō vt infinita eſt rō repñtandi:
ḡ nō vt mutabilis eſt rō repñtan
di. qđ falſuꝫ eſt: qꝛ nō eſt mutabi
lis inquantū finita: ⁊ ſi vt infini-
ta erit de ſe rō omniū repñtati-
ua. Itē illi reſpectus rōnis repñ-
tātes eſſentiā intelligiblies ſunt
vt obiecta. quero ꝑ quid intelli-
gunt. ſi ꝑ eſſentiā. ḡ ꝓpoſitū qđ
eſſentia de ſe ſine aliqua relōne
eſt rō cognoſcēdi alia. ſi ꝑ alias
relationes quero de alijs rōnib⁹
ex quo ſunt intelligibiles ꝑ quid
cognoſcunt ſi per eſſentiam ſicut
prius. ſi ꝑ alias ꝓceſſus in infini
tū: nec pōt dici ꝙ ſunt cognoſci-
biles ꝑ ſeipſas: qꝛ qđcunqꝫ obm
intelligibile etiā minimū natū ē
formare in intellectu ꝯceptū ſuū
ſicut in paſſo approximato. ſꝫ ſi
intellꝰs diuinus intelligit infini-
tas relatiōes per ſe vileſceret. qꝛ
pateret vel reciperet aliquā ꝑfe-
ctionē formalr̄ ab aliquo qđ for-
malr̄ nō ē deus. Dr̄ ꝙ intelligit
vt obiecta nō mouētia intellectū
ſꝫ intellꝰs de ſe mouet ſe ad intel
ligenduꝫ talia intelligibilia ſiue
cognoſcibilia. ¶ Cōtra aut intel
lectus ſe ſolo mouet ſe ad intelli
gendū iſtas relationes diuerſas
aut eſſentia ſola. aut iſte relōnes
ſole mouent. Si iſte relōnes ſole
mouēt vel ēt particulr̄ vileſceret
intellꝰs diuinus. ſi eēntia ſola ha
beo propoſitū, ſi intellꝰs ſolus. ḡ

ſe ſolo eſt rõ cognoſcendi diſtin=
cta vt diſtincta qđ eſt prius ne=
gatū. Itē intellectio lapidis eſt
perfectio ſimplr:ꝛ per ꝯñs infini
ta: ſed relatio rõis qua per te eſ
ſentia determinaꝛ eſt finitaꝛ ens
minutum. 6. metha. ergo non po
teſt eſſe ratio cognitionis alte=
rius finiti.

Col. XXXIIII.

Verū intelligi la
pide a deo
neceſſario cõcomitēt
in lapide aliqđ eē rea
le extra intellectū di=
uinū. q ſic. omni exēplari in actu
corrńdet exemplatū in actu ſed
deus eſt cauſa exēplaris lapidis
ꝛ hec ī actu tale ē reale ꝑ minor
patet de ſe. Maior ꝓbaꝛ ꝑ hoc
q relatiuū reqrit correlatiuū in
actu: exēplar referꝛ ad exēplatū.
ergo exēplar in actu ad exēpla=
tū in actu. Itē ſcientia nõ dr rea
lis niſi ſit obiecti realis ſcientia
dei reſpectu creaturaꝝ eſt maxi
me realis: qꝛ maxime meta. ergo
obiectū ſcitū ab ipſo eſt ens rea
le: qꝛ quale eſt ens tale ē eē. nec
põt dici q illud eē nõ eſt aliđ ab
eſſe diuino: qꝛ deus cognoſcit ea
in ꝓprio gñe. ꝛ ſic hꝫ ſciam de il
lis vt ſunt aliud a ſe. ergo hñt eſ
ſe reale aliud ab eſſe diuino.

Contra terminus crea=
tionis eſt omni
no non ens: ſed ſi lapis ante pro
ductionē habuit aliqđ eſſe reale
nõ fuit omnino nõ ens: ergo nõ
potuit ꝓduci ꝑ creationē qđ ē in
cõueniēs. Itē per auctoritatem
Aug. 5. ſuper Geñ. loquiꝛ de ele
ctis. Illos ab eterno deꝰ apđ ſe
habuit nõ in ſui natura que nõ
dū erant: ſed in ſui preſentia q̄ il
los nouit ac ſi eſſent. ¶ Dicitur q
nõ qꝛ ſi lapis intells ſit res: aut
accidēs: aut ſubſtãtia: nõ ſubſtã
tia: quia illius ſit propria ratio
ſubſiſtere. ſequiꝛ q ſubſiſtentia
eius fuiſſet ab eterno. ꝛ per ꝯñs
nihil poſſet deus facere de nouo
ſi accñs cuꝫ accñtis ſit ineſſe ſub
ſiſtenti ſequiꝛ qđ prius: ergo nul
lo mõ preceſſit creationē vt res
alia. Itē ſi ſic. aut hꝫ eſſe creatū
aut increatū. nõ increatū: qꝛ tūc
eēt deus. ſi creatū: ergo totū ſm
ſe nouū. Itē Augu. ad voluſiañ.
tota ratio facti eſt potētia faciē=
tis in rebus mirabiliter factis er
go nihil prefuit eius qđ produ=
citur. ¶ Ad primū dico q cauſe
in actu correſpõdet effectꝰ in ac
tu verū eſt in actu intellecto: ſed
nõ in actu reali realitate propria
canti. ¶ Ad ſcđm dr q ſcie reali
corrńdet obꝫ reale intellectū: nõ
reale ſub ꝓprio actu ꝛ in ꝓprio
gñe. ꝛ hoc ſufficit ad ſciam realē.

Contra pedem queſtio
nis arguitur ſic
ſubſtãtia dr de quiditate ſubſtã=
tie que eſt natura vt prima ſub=
ſtantia ꝛ etiā ſm ꝑfectiorem rõ=
nem realem. ꝛ accñs dr de quidi
tate accidentis ꝛ ipſo vt ſubſiſtit
in ſubiecto. ergo negare ſimplr
in cõi aliquo per defectū alicuiꝰ
infimi ꝛ poſtremi in gñe illo eſt
facere fallaciā ꝯñtis. Item ratio
quiditatis eſt naturaliter prior
ratione ſuppoſiti ꝛ prime ſubſtã
tie. ergo nõ opꝫ ad negationem
poſterioꝝ ſeq̄ negationē prioris
eſſentialr. ꝛ hoc ita ꝯcludit đ ſub
ſtãtiaꝛ accñte: ꝛ de rõne coꝝ q̄di
tatiua: ꝛ de rõe ſuppoſiti. Itē lꝫ
incõueniens ſit aliq̄d ſimul eſſe
creatū ꝛ increatū ſm aliqđ eē. tñ
ſm aliud eſſe poteſt eſſe creatuꝫ

ſicut ſm eſſe in itellc̃u diuino eſt i
creatū⁊ſm eſſe extra eſt creatum
Et tūc arguo exēplatū terminat
actū exēplaris:ſm illō eſſe qō eſt
ꝓducibile ab exēplari ſꝫ lapis eſt
ꝓducibilis ab exēplari ab eterno
⁊hoc eſt in eſſe reali ergo ab eter
no terminabit actū exēplaris ſꝫ il
lud eſſe ergo. Itē ſi ſcia realis eſt
obiecti realis ergo de obiecto nō
reali nō eſt ſcia realis:ſꝫ deus ab
eterno itellexit lapidē ergo ſi nō
fuiſſet lapis in aliquo eſſe reali
nō habuiſſet deꝰ de eo ſciam rea
lē qō eſt icōueniēs. Itē nō tm̄ itel
lexit ſe ſꝫ alia a ſe ab eterno ſicut
⁊nō itelligit. ſꝫ alia a ſe nō itelli
git vt ſunt in ſe:qꝛ ſic ſunt idē qō
ipē ergo ab eterno itellexit alia a
ſe extra ſe. Itē ſcitum a deo refert
ad deū ſicut mēſuratū ad mēſu-
ram:ſꝫ relatio mēſurati ad mēſu
rā eſt realis ex pte menſurati ma
xime ergo ſcitū qō ſic refert ē res
Itē.7.meta.cauſe in actu corre-
ſpōdet effectus in actu ſm idem
gñs cāe. ❡ Ad pmū dr ꝙ hoc nō
eſt formalis ꝯña ſubſtātia. ergo
ſubſiſtētia tm̄ hec ē bona ꝯña ſub
ſtātia eſt realr extra alaꝫ ḡ ſubſi
ſtit qꝛ nunꝗ ſm rē ſeparant. iō ſi
q̄ditas ab eterno fuiſſet realr: tm̄
nunꝗ realr eſſet niſi in ſubſiſten
te ꝯcomitātur ſubſtantiam reali
ter fuiſſe ab eterno.

Cōtra dicit aduerſarius:
nō eſt ꝓbatū qn q̄
ditas poſſet eſſe exēplatū⁊ſic poſ
ſet hr̄e eſſe reale ſine ꝑrialitate q̄
ditatē. Iō ponit alia rō fundamē
talis talis ois entitas q̄ nō eſt deꝰ
hꝫ entitatē a deo⁊pus nihil erat
ergo eſt ꝓductū reſpectꝰ non hꝫ
eſſe a ſe ergo a deo⁊nō de aliqua
materiā:ergo de nihilo⁊ſic creat
⁊ ita creatio eſt pma productio.

Itē creatio nō eſt niſi reſpectu eē
exiſtere ſꝫ ab eterno habuit eſſe q̄
ditatiuū ⁊ eēntie ad q̄ nō termiat
creatio. ſ. eſſe itelligibile⁊eſt ꝓdu
ctio rei in eſſe intelligibili: ḡ crea
tio nō ē pma ꝓductio. Itē ab eter
no fuerūt in eſſe volito ꝓducto:
ergo pus in eſſe intelligibili ergo
relatio nō eſt pma ꝓductio ſſert
ex iſta quatuor. ſequit lapidē ha
buiſſe ab eterno verū⁊reale eē qꝛ
ſi lapis ex ſe nō hꝫ aliqō eſſe cuꝫ
lapis ex ſe in nullo eſſe hꝫ neceſſe
eſſe ergo in omni eſſe eſt ꝓductū
⁊creatū ergo eſt ꝓductū i eſſe in-
telligibile:ergo creatio non eſt p
ma ꝓductio. Unde ſi ſit cū ſit ab
eterno creatū in eſſe intelligibili
⁊omne creatum eſt ꝓductum in
eſſe reali ſꝫ te. ergo ab eterno ha
buit verum eſſe reale

Cōtra iſtas rōes ꝙ eſſen
tia⁊ exiſtere nō dif
ferūt ſm eos ⁊ ideo ſi eſſentia ſit
ab eterno ſeqtur ꝙ creatio ſit ab
eterno. ❡ Rñſio. lꝫ alia opinio cō
cedat ꝯtradictoria tm̄ ſi dꝫ argui
contra eā conuenienter dꝫ argui
ꝑ aliquid pus maximū qō poſſet
concludere maius iconueniēs ꝗ
qō ponit⁊non dꝫ argui ꝯtra eaꝫ
ꝑ illa q̄ ſequunt ad illā tanꝗ infe
riora ad ſuperiua vel ꝑ ea q̄ ꝯtinē
tur ſub ea ſꝫ ꝙ creatio ſit ab eter
no:⁊ita exiſtētia non eſt magis i
conueniēs ꝗ qō ponit ꝗ etiā di
cere exiſtētiā ſm totā realitatem
eius pcedere ab eterno nec quod
non pōt deus annihilare aliquā
rem ꝯcederet ab opināte: ⁊ ita ꝑ
iſta ſufficienter arguit contra eū
❡ Contra, tunc creatio Mor ſi
nihil eſſet ꝗ gñatio ſi aliquid pre
fuiſſet ab eterno ſꝫ aliquod eſſe
reale. Dicit ꝙ non qꝛ aliquid exi
ſtēs precedit in gñatione tm̄ ge-

neratiõis vt materia realr̃ exiſtẽs vel aliqd hmõi in motu ⁊ mutatione pcepit ſubſiſtẽs ⁊ nõ tm̃ materia exiſtẽs. ¶ Contra. in eucharistia qñ trãſubſtantiat̃ panis in corpus ibi ↄuertit̃ eſſentia panis in eſſentiã corporis alioqn totũ nõ ↄuerteret̃ ergo totalr̃ annihilat̃ eſſentia panis. Dico ꝙ trãſubſtãtiatio eſt ſubſtãtie in actu in ſubſtãtiã in actu q̃ ſunt termini illi⁹ mutatiõis non eſſe eſſentie ſ; eſſe exiſtẽtie ita ꝙ añ creationẽ mũdi non potuit trãſubſtãtiare vnu; in aliḋ: vt panẽ in corpus: nec manẽt ibi duo eſſe ꝓprie: qꝛ eſt eẽ exiſtẽtis in ꝓpoſito: ſed tm̃ iſte due eſſentie. ¶ Cõtra de⁹ põt ↄuertere qditatẽ in qditatẽ. ¶ Rñdeo ꝙ non: qꝛ vtraqꝫ formalr̃ eſt neceſſaria. ¶ Contra gñatio eſt de non eſſe ad eẽ: ita ꝙ accidit ſibi ꝙ aliquid ſibi ſubſiſtat: tunc creatio eſt gñatio. Jtem ꝓducẽs aliquid ⁊ cognoſcẽs cognoſcit omne illḋ qḋ ꝓducit̃ ⁊ nõ eſſet ⁊ prius nõ eſſe ꝙ̃ eſſe ergo oĩno nihil pſupponit ¶ Ad pmũ dꝛ ſicut pus ꝙ gñatiõi pſupponit̃ eſſe exiſtẽtie creationi aũt tm̃ eſſe exiſtẽtie. ¶ Ad ſcḋm dꝛ ꝙ falſum eſt qḋ aſſumit̃ deus eñ licet intelligendo ꝓduceret filium: non tñ cognoſcit nõ eſſe filij. falſum eſt ergo qñ ꝑ cognitionẽ aliqd ꝓducit̃. Uñ reſpectu illoꝝ deus non dꝛ agens artificia: ſed ꝓducit illa vt natura nõ vt cognoſcẽs. ¶ Contra primam reſponſionẽ q̃ro de eſſe exemplari: aut exiſtere eſt alia eſſentia ab eſſentia exiſtẽtie: aut eadem eſſentia. ſi eadẽ ergo creata vna ⁊ creatur altera ⁊ ſi vna ab eterno ⁊ altera. ſi eſſe exiſtere ſit vel alia eſſentia aliḋ ab eſſe exiſtẽtie ⁊ q̃lbet res ſm̃ iſtos: ſ; eſſe eſſentie ẽ ab eterno. ergo adhuc eſſe exiſtentie ſm̃ eſſentiã erit ab eterno. ⁊ tũc vlterius erit q̃ſtio: q̃ pꝛ de exiſtere ⁊ eſſentia eius vtrũ ſint eadẽ vel nõ vt pus ⁊ pceſſus in infinitum. Ad pmum dꝛ ꝙ actio ſcḋi agẽtis pſupponit eſſe exiſtere alicui⁹ ⁊ termini pmi agentis vt exiſtere. ¶ Cõtra cognoſcens producens aliqd prius cognoſcit illḋ. Reſpõſio. falſum eſt qñ illud per cognitionem producit. Unde reſpectu iſtorum de⁹ eſt naturalis artifex ⁊ omnia producit vt natura non vt cognoſcens in eſſe eſſentie. ¶ Contra. gñatio eſt de nõ tali ad tale id eſt de nõ eẽ exiſtere ad eẽ exiſtere. ergo gñatio eſt creatio. ¶ Reſponſio verum eſt ſi non exiſtere dicat priuationem que eſt in materia.

Cõtra quiditas magis h; itelligibilitatis ꝙ̃ materia ergo magis h; actualitatis ꝙ̃ materia ergo ſi materia prohibet creationem magis quiditas. Dicit̃ ꝙ eſſe exiſtere ⁊ eſſe q̃ditatiuum ſunt eſſe alteri⁹ rõnis ⁊ ideo non ꝑparabilia. ⁊ ideo non poteſt cõcludi ꝙ vnum ſit magis ens ꝙ̃ aliḋ cum vnũ ſit aliḋ ꝑ virtutem infinita;: qꝛ poteſt vertere albedine; in angelum. Unde vno modo quiditas eſt itelligibilior ⁊ magis ens: qꝛ pꝛ aliquo modo. Aliter eſſe exñs eſt magis ens: ⁊ actualius: qꝛ imitat̃ deum ſm̃ duplicem rõnem cãlitatis exẽplaris videlicet ⁊ efficiẽtis. id co h; creationẽ qꝛ talis entitas eſt in termino ad quẽ. Aliud eſt in termino a quo ⁊ ecõuerſo. ¶ Ad argumẽta in oppoſitum dꝛ ꝙ eſſe volitum lapidis ab eterno eſt eſſe ꝙ lapis habet modo. ⁊ omne creatum voluit ab eterno modo eſſe. Ad aliḋ ꝙ intelligi lapidis: non dicitur

ab intelligi dei.ꝛc.

Colla. XXXV

Utrum relatio creature ad deũ ſit realiter ipſa eſſentia creature vel alia res ab eſſentia creature. Qđ non qꝛ ois relatio hꝫ ſuã realitatẽ a fundamẽto ꝛ eſt realitas fundamenti ſꝫ eſſentia creature eſt immediatũ fundamẽtũ relatiõis eiꝰ ad deũ. ergo realitas eiꝰ. eſt realitas fundamẽti. Probatio maioris qꝛ ſi realitas relatiõis ſit alia realitas a realitate fundamẽti: ergo ad eã poſſet eẽ mutatio realis qđ falſuꝫ eſt ẜm phꝫ.5.phy. qꝛ in ad aliqđ nõ eſt motꝰ neqꝫ vt termini neqꝫ vt ſubiecti. Itẽ nõ minꝰ depẽdet eſſentia cuiuſcũqꝫ ad deũ ꝙ̃ iherẽtia accidẽtis ad ſubiectũ ſꝫ eſſentia accidẽtis eſt ſua inherẽtia. ergo ꝛ dependentia creature ad deum eſt ſua eſſentia.

Cõtra ſcđo de ci. dicit auguſt. ꝙ ois relatio creature ad deũ eſt accidẽs. Iteꝫ de tri.c.5. oẽ qđ nõ ẜm ſubſtãtiã dr̃ reſtat vt ẜꝫ accñs dicat̃. ¶ Ad qõnem dr̃ ꝙ relatio creature ad deum realiter differt ab eſſentia creature qđ ꝓbat̃ ꝑ auctoritateꝫ beati Auguſt. lib. tri.c.7.ꝛ.2. omnis eſſentia q̃ relatiue dr̃ eſt aliquid excepta relatione. Et ibidẽ c.8. omnis eſſentia que nõ eſt ad ſe ẜm accidens dicit̃. Item per rõnem ſic. quãdocunqꝫ aliqua duo ſic ſe hñt ꝙ vnum poteſt manere quocunqꝫ caſu poſito poſſibili ꝛ non poſſibili alio non manẽte illđ non eſt idem realiter cum eo ſed poſito caſu poſſibili vel non poſſibili ꝙ deus non eſſet adhuc eſſentia creature poſſet eſſe. ſed independens qꝛ a quo dependet ponit̃ non eſſe. ergo eius eſſentia ꝛ eius dependentia non ſunt eadem res. Item ſi lapis eſſentialr̃ dependet ad deum ergo includit formaliter duas formalitates: et per ꝯs duas realitates: quia formalitates diuerſe accipiuntur a diuerſis rebus ꝛ qua rõne duas ꝛ infinitas: ergo eſt impoſſibilis.

Ad primũ argumentũ dicit̃ ꝙ maior eſt falſa: qꝛ relatiõis realitas non eſt realitas fundamenti niſi materialiter: ſed non formaliter: ſicut actio ꝛ paſſio ſunt diuerſa ꝓ̃dicamenta realiter: ꝛ tamen ſunt idem realiter in motu in quo fundantur. Ad probationem dicit̃ ꝙ non eſt inconueniens. quin ad rẽ de genere relationis poſſit eſſe mutatio. ¶ Ad ſecundum dicit̃ ꝙ accidens non eſt ſua dependẽtia niſi denominatiue: ſed nõ formaliter niſi loquendo de relatione que ẜm illud quod eſt dependet formaliter.

Cõtra ſolutioneꝫ queſtionis quo aliquid diſtinguitur ab alio eſt idem realiter cum illo. Exemplum de differentia que diſtinguit vnũ ab alio q̃ idem eſt principium eſſendi et diſtinguendi ſed quecunqꝫ eſſentia creata eſt eſſentialiter dependens: ergo probatio minoris: qꝛ quecunqꝫ alia eſſentia ab eſſentia diuina non eſt ipſum eſſe: ſed illud cui conuenit eſſe participatum: tale eſt dependentia: ergo eſſentialiter dependẽs ergo. Itẽ quod non poteſt eſſe nec intelligi ſine alio videt̃ eſſe idem realiter ꝛ eſſentialiter cum illo: ſed eẽtia creature nõ poſſe eſſe ſine de

pendentia eius ad deum:ergo ꝓ
batio minoris creatura non po-
teſt eſſe niſi effectus dei ſit: effe=
ctus eſſentialiter includit relatio
nem ad deum:vt ad cãm: relatio
includit depẽdẽtiã nec põt intel=
ligi ſine alio extremo q̄ʒ vt ſic:aut
vt eſſentia determinata:autvt in
differens ſi vt indifferẽs tm̄: igiẜ
diſtincta nõ poteſt intelligi ſine
depẽdẽtia:ſed vt determinata er
go intelliget relationem eius ad
deũ:qꝛ poſita eſſentia creature⁊
deo ſtatim ex natura extremoꝝ
neceſſario oritur relatio inter il
la.

Cõtra reſpõſionẽ ad p̄mũ argumentum ſi ſit
idem materialiter:ergo idem rea
liter quod eſt propoſitum.

Cõtra ſcd̃m eſt phs.5. et 7. phyſicorum ꝙ
in ad aliquid non eſt motus⁊ no
ta rationem eius ibi.

Cõtra tertium argumen tum ſic accidentia
nõ ſunt entia niſi quia ſunt entis
7.meta.ergo eorum eſſentia eſt
eorum dependentia ⁊ cum non
minus dependeat creatura ad
deum q̄ accidens ad ſubſtantiã
eſſentia creature non eſt ens niſi
quia dependet ad deum. ¶ Ad
primum dicitur quod diſtinguit
poteſt eſſe aliquid illius generis
cum quod diſtinguit ⁊ de natura
ſua intrinſeca ſic maior eſt vera
vt pʒ de differentia eſſentiali que
diſtinguit rem intrinſece:⁊ ſic eſt
minor falſa:qꝛ relatio non diſtin
guit primo tanq̄ꝫ intrinſecuʒ rei
ſed ſicut ſecundarium⁊ accidens
rei.¶ Ad ſcd̃m diciẜ ꝙ ꝯſequen
tia non valet ſi non poteſt intelli
gi nec eſſe ſine alio . ergo eſt de
eſſentia eius intrinſece.Exẽpluʒ
vita hominis non poteſt intelli=
gi nec poteſt eſſe ſine proportiõe
humorum adinuicem:⁊ tamen il
la proportio eſt accidens homi=
ni de genere relationis ita hic.
Ad probationẽ dico ꝙ non põt
creatura intelligi niſi ſit effectus
dei vel naturaliter vel aptitudina
liter ſed iſtud nomen effectus in
cludit duplicem conceptum in
omnibus excepta relatione quia
formaliter dicit conceptum rela
tionis ad cauſam:⁊ naturaliter ſi
ue denominatiue includit omnẽ
conceptum illius in quo fundaẜ
quod formaliter non refertur⁊cũ
vlterius infers ꝙ poſita eſſentia
creature. ⁊ deo. ſtatim arguitur
relatio ⁊ dependentia ex par=
te creature verum eſt aptitudi=
naliter vel fundamentaliter vel de
nominatiue: ſed non formaliter
inquantuʒ eſt creatura dicit con
ceptum duplicem. Et cum vltra
dicis: ſi per eſſentiam diſtinguiẜ
ergo non diſtincta concedo ꝙ ꝑ
eſſentiam ſuam quecunq̄ꝫ creatu
ra diſtinguitur⁊ primo a deo et a
quocunq̄ꝫ alio: ſed ſecundario ꝑ
accidens⁊ communiter per rela=
tionẽ.Ad aliud dico ꝙ in ad aliq̄d
eſt mutatio. quere Marcum et
Varon.Ad aliud dico ꝙ accidẽtia
ſunt entia: quia entis verum eſt
effectiue:quia ab aliquo efficiun
tur et cauſantur ad hoc ꝙ ſint
eſſentia. cum hoc tamen ſtat ꝙ
ſint entia in ſe formaliter alia a
ſubſtantia.

Contra relatio ſi ſit alia realitas a reali
tate fundamẽti ergo illa realitas
aut erit formal'r alia habitudo:
aut aliq̄d aliud ꝑter h̄itudinẽ.ſi ſit
aliud ab habitudine. ergo eſt ab
ſolutum quod eſt impoſſibile: qꝛ

diuidētia eius ſunt impoſſibilia ens ad ſe ⁊ ad aliud ſunt talia: ergo eſt indifferēs ⁊ indiſtincta ſm ſe ad oēm habitudinē hanc ⁊ illā: ⁊ per ꝯñs genus relōnis nō hȝ ꝓpriū diſtinctiuū in gñe ſuo Illud nihil vȝ: qꝛ dico ꝙ q̄ditatiue ē alia realitas a realitate fundamēti. ergo indifferens: falſum eſt: qꝛ oīs relō creature ad deū fundaꝛ ſup tertiū modū relatiuoꝝ qꝛ ſuper rōnē menſure ⁊ mēſurati vel ſup primum ⁊ ſcdm et determinate ⁊ diſtincte habitudines ⁊ maxime relatio exiſtens in alio cū ſit accidens maxie erit diſtincta: qꝛ exiſtit in diſtincto ſi cut albedo lȝ p ſe ſit indifferens vt exiſtat in aliq̄ ſuppoſito ſemper eſt neceſſario determinata.

Contra Aug. 5. de tri. c. 5. docens naturā accidētis dicit ꝙ non ſolet dici accidens niſi ꝙ aliqua mutatione accidētis amitti pōt. tūc arguo ſic. illud qꝺ nō eſt amiſſibile nō eſt accidēs. ſȝ aliqua relatio nulla mutatione accidentis amitti pōt ergo nō eſt accidēs. ꝓbatio minoris. impoſſibile eſt intelligere eſſentiā lapidis amittere rōnē exemplari ad intellm diuinū vt exēplar. rō exēplari dicit relōnē: ergo nō eſt accidēs. Item ſi ſit aliud a ſua relōne: ergo illa relō que referet habebit aliam relonem qua referet: ⁊ illa aliaȝ ⁊ ſic erit proceſſus in infinitū. qꝛ
Aug. 7. de tri. c. 5.
ſm Aug. 7. de tri. c. 5. oē qꝺ relatiue dꝛ eſt aliq̄d excepto illo qꝺ relatiue dꝛ. Iteȝ tunc eſſentia lapidis neceſſario depēdet ad deū ⁊ quelibet alia res relatiue hȝ q̄tuor terminos: qꝛ eſſentia creature abſolute eſt dependētia ad deū. ⁊ ſilr relō per te vt quedam res alia dependet ad deū: ergo icludit alios terminos: ergo quatuor termini duo reales in creatura: duo ſm rōnem ex pte dei.

Ad primū dꝛ ꝙ Aug. diſtinguit ibi duplex accidēs. ſ. ſeparabile ⁊ inſeparabile. ſeparabile poteſt amitti nō inſeparabile. Ad minorē cū dicis ꝙ relō nulla mutatione amitti pōt: manente ſubiecto denolatiue relato: ſȝ nō eſſentialiter. ergo nō eſt accidēs. nō ſeq̄tur: ſȝ ē fallacia ꝯñtis ab aliquo hñte plures cās veritatis ad vnā nō em ſequitur nulla mutatione amitti pōt: ergo nō eſt accñs: qꝛ accñs inſeparabile nō pōt amitti: ⁊ tñ eſt accidēs.

Cōtra ſi hoc eſt verū qꝺ ſm ſubſtantiā dꝛ ſm accidens dꝛ: ꝯñs eſt falſum. ꝓbatio ꝯſequentie. nihil deſtruitur deſtructo ſubiecto qꝺ nō eſt eſſentiale ſubiecto. ergo ſi ſubiecto deſtructo deſtruaꝛ relatio: vꝫ ecōuerſo deſtructa relōne neceſſario deſtruiꝛ ſubiectū. ſequiꝛ ꝙ vnū eſt de eſſentia alterius. Ad hoc dꝛ ꝙ peccat ſm fallaciā ꝯſequētis: qꝛ q̄uis dicat Aug. ꝙ omne accñs eſt mutabile: nō tñ dicit ꝙ oē mutabile ſit accñs: ſȝ eſt ꝯñs ab iferiori ad ſupi⁹ affirmādo.

Cōtra Augu. ꝓbat hanc paſſionē. ſ. eē accidēs de ſubiecto: p hoc mediū qꝺ eſt eē mutabile. ſȝ ego arguo eodē mō: qꝛ eſt accidēs igiꝛ mutabile: ⁊ nō ecōuerſo. ¶ Ad hoc dꝛ ꝙ mutabile non eſt medium: ſȝ quia de ſe eſt mutabile. igitur quod non eſt mutabile non eſt accñs nō vȝ ꝓ accñs te inſeparabili. ¶ Ad ſcdm dico ꝙ eſſentia creature nullā dependentiā di-

eſt formaliter circũſcripta rela-tiõe ad deũ:ſed formaliter refertur per relationem ⁊ denominatiue ex ſe: q: denominat relatiõe q̃ eſt formalis dependentia ad deũ. ⁊ cum dicis. ergo relatio habebit aliã relationẽ qua formaliter refert. nego ꝯñam q: relatio ſeipſa tñ refert ad deum et ibi erit ſtatus: nec erunt duo termini ex pte ſubiecti: niſi materialiter vel denominatiue tñ ſed formaliter termini erũt ex parte illius qua refertur formaliter ⁊ correlatiuũ eius. Jtẽ illa relatione non refert aliqd formaliter ⁊ primo qua circũſcripta refert nihilominꝰ ſʒ circũſcripta omni depẽdentia ⁊ relatione creature manente creatura nõ minus ipſa ex ſe intrinſece dependet ad deum ergo relatio creature ad deũ eiꝰ dependẽtia erit eiꝰ eſſentia. Jtẽ ideo vnũ nõ dependet ex alio totaliter: q: eſt aliquid ſm qd non refert ad aliud. ergo ꝑ oppoſitũ cum creatura dependeat formaliter ad deum ⁊ totaliter eius dependentia erit eius eſſentia. Jtẽ ens diuidit ꝑ creatũ ⁊ increatuʒ ſufficienter. ergo omne quod nõ eſt creatũ eſt increatũ q: diuidẽtia prima euacuant totã naturã diuiſi: ſed eſſentia creature ꝑ ſe eſt extremũ creationis. ergo eſt creatura. ergo includit formaliter reſpectum. ergo ⁊c. Jtẽ quancũqꝫ aliquid predicat de aliquo primo ⁊ ꝑ ſe: ⁊ paſſiones eiꝰ predicantur de eodem per ſe ſecundo mõ ſi igit predicatur de lapide ⁊ omnes paſſiones eius predicantur de eo tam conuertibiles q̃ diſtincte: ergo ſicut lapis eſt eſſentialr bonus vel vnus ſic creatũ vel increatũ. ¶ Ad primã rationem dr q, minor eſt falſa: q: circũſcripta omni relõne eẽntie abſolute ad deum non refert ipſa eſſentia in potentia: nec põt fieri circũſcriptio niſi in itellectu tñ ⁊ non in re: q: ſimul ſunt realiter ⁊ eius dependentia. Exemplum poſitis duobus albis: ſtatim ex natura extremorum orit relatio ſimilitudinis: ⁊ tñ poſſet natura vtriuſqꝫ albi intelligi et eſſe per potentiã dei ſine relone actuali ſimilitudinis: ⁊ in ſimilitudo eſt poſterior naturaliter natura extremorum q: eſt effectus eoꝝ. nec tñ põt intelligi nec eſſe ſine relone ſilitudinis aptitudinali. per quãcunqꝫ credo potentiam niſi deus mutaret alborũ naturam. ⁊ tunc nõ eſſent alba: q: ex natura rei ſunt apta nata vt ſint totalis cã ſilitudinis. ¶ Ad ſcdm dr q creatura non dependet totalr ad deũ niſi materialr ⁊ ſubiectiue loquẽdo d creatura que eẽntialr includit duos cõceptꝰ acceptos a duabꝰ rebꝰ cuiuſmodi ſunt oia ꝑdicamenta ⁊ res omniũ ꝑdicamẽtoꝝ excepta ſola relone q: res cuiuſlibet generis includit ⁊ eſſentiã abſolute ſumptã ⁊ creationẽ. ⁊ ſic formalr nõ depẽdet ad deũ niſi ꝑ relonem.

¶ Ad tertiũ dico q que lʒ res ẽ creata nõ tãqꝫ res vna includẽs formalr dependentiã ad deũ. ſʒ ois res excepta relone dr creata tanqꝫ due res includentes dependẽtiam ad deũ formalr ꝑ relationẽ ⁊ ſubiectiue vel denoiatiue per ꝓpriam eſſentiã abſolutam: que nata eſt naturalr ⁊ formaliter referri per relonem.

¶ Rationes propoſitione nõ valent contra opinionem oppoſitã ⁊ ideo reſpõdeo ad illas. ¶ Ad

pꝛimam dicitur ad maioꝛem ꝙ tale impoſſibile nõ dꝫ poni ꝙ includit ꝯdictionẽ ex rõne intrinſeca illius d quo ponit̃. ita diceret ipſi ꝙ eſt in ꝓpoſito. qꝛ poſito ꝙ de⁹ nõ eſſet ponit̃ poſito impoſſibile ⁊ includẽs ꝯdictionẽ illi reſpectu cuius ponit̃. nã intrinſece ipa eſt eſſentia eſſentialis dependentia ad deũ. ⁊ iõ poſito ꝙ de⁹ nõ eſſet ponit̃ ẽt ex hoc ꝯñter ꝙ creature eſſentia nõ ſit qꝛ eſſentialr̃ eſt dependentia quedã ad deũ: ⁊ iõ ponit̃ incõpoſſibile. Ad aliud ꝯceditur ꝙ eadẽ res includit mlt̃as foꝛmalitates. igit̃ realitates. nego ꝯñtiã: qꝛ in multis eadẽ res hꝫ multas foꝛmalitates acceptas ſub eadẽ re diuerſimode ſignificãtes illã rem: ſicut oĩa attributa ſunt eadẽ realr̃ ⁊ differunt foꝛmalr̃: ⁊ eadẽ res in creaturis eſt ens ⁊ vna ⁊ bona. ⁊ ſic de alijs. ⁊ eadẽ albedo eſt albedo ⁊ coloꝛ. Unde eſt fallacia cõſequẽtis ab aliquo hñte plures cãs veritatis ad vnã. Cũ vlterius dr̃ ꝙ ꝯtinet duas igit̃ infinitas. Non vꝫ qꝛ nõ eſt res in quocũqꝫ genere ⁊ in rõne quin ꝯtineat multas realitates. ſ. hecceitatem ⁊ naturã ſpeciei. ⁊ ſilr̃ mlt̃as foꝛmalitates hecceitatis ⁊ nature cõis. ⁊ tñ hic nõ ꝯtinet infinitas: qꝛ nulla talis eſt que ſit vel cõtineat naturas vl̃ res infinitas niſi illa ſola que eſt infinita talis ẽ deus tantum.

Col. XXXVI.

Verũ veſtigium ſit ratitudo? Qđ ſic qđlibet p̃ter pꝛimũ cõponitur ex qđ eſt ⁊ quo eſt: vl̃ ex eſſentia ⁊ eſſe: vel ex aliquiditate vel ratitudine: ſꝫ eſſentia rei eſt veſtigiũ in re ſicut eſſe in eo qđ eſt. ⁊ ſic ratitudo in aliquiditate. ergo veſtigiũ eſt ratitudo. Cõtra hoc arguit̃ ꝙ veſtigiũ non ſit ratitudo: ⁊ ꝙ ratitudo nõ ſit in aliquiditate. Pꝛobatio: qꝛ illa aliqđditas aut eſt opinabilis ⁊ tũc cũ tale ſit ficticium: ⁊ nihil ratitudo fundatur in nihilo a ficticio: aut aliquitas eſt res qđditatiua: ⁊ cũ oĩs talis ſit res rata. ſequit̃ ꝙ ratitudo fundat̃ in ratitudine: ⁊ ita idem in ſe: ⁊ ſic erit ꝓceſſus in infinitũ. Itẽ aut aliquitas eſt poſitiuum abſolutũ: ⁊ cũ omne tale ſit exẽplatum ⁊ nõ ſit ficticiũ ⁊ eſſe exẽplatũ eſt ratũ. ergo ratitudo fundat̃ in rato: ⁊ ita fundat̃ veſtigiũ in veſtigio: aut reſpectiuum ⁊ tũc fundat̃ in nihilo: qđ eſt inconueniẽs: aut eſt dare aliqđ aliud in quo fundatur. Item aut illa aliquitas determinat ſibi eſſe: ita vt eſſe claudit̃ in ſua intẽtione: ⁊ tunc ſemꝑ eſſet ⁊ eſſet deus: aut determinat in intẽtione ſua non eſſe. ⁊ tunc nõ põt fieri: aut eſt indifferens ad eſſe ⁊ nõ eſſe: ſꝫ omne tale eſt abſolutũ: ⁊ ꝑ ꝯñs exẽplatũ: qꝛ nõ ficticiũ. ergo vt pri⁹. Item ꝙ reſpectus ratibilis non ſit ratitudo rei: qꝛ oĩs res eſt actiua ſua ratitudine: nulla res eſt actiua ſua rõne. ex. 5. phyſicoꝝ. Itẽ ꝙ ratitudo nõ ſit tm̃ reſpect⁹ ad deũ. Pꝛobatio. Tum qꝛ plus differret pſone diuine inter ſe qꝫ deus ⁊ creatura: qꝛ tm̃ per reſpectũ differũt rõnis ex vna ꝑte ⁊ reali ex alia. ſꝫ pſone diuine differũt per reſpectus reales ex vtraqꝫ. Item que differunt foꝛmaliter ſunt alia ⁊ alia foꝛmalitas: ſꝫ abſolutum ⁊ reſpectiuum differunt

formaliter.ergo ſunt alia ⁊ alia formalitas:ſʒ ratitudo ē formalitas abſoluta qꝛ formalitas rei abſolute eſt abſoluta. ergo ratitudo:ſed relatio non eſt formaliter ratitudo abſoluta.ergo ratitudo nō eſt tm̄ relatio.Itē philoſophus.4.meta.reducit dicētes oīa apparentia eſſe vera ad hoc inconueniens ꝙ oīa ſunt ad aliqd:ſed oīa eſſe ad aliquid denominatiue non eſt inconueniens cum oīa ſint vel cā vel cauſatum ergo eſt inconueniēs ꝙ oīa ſunt ad aliqd eſſentialr̄.ergo reſpectꝰ nō eſt illud quo res ſunt rate:ſicut ponit poſitio prima. ¶ Ad qōnem dico: ꝙ veſtigium nō eſt impſſio derelicta ex tranſitu gradiantis ꝯformis ſibi ex ea parte qua tangit in gradiēdo:ſed ante mūdi creationē intellʼs ⁊ voluntas ferebaṫ ſup mundū creandū ex illo velle ⁊ intellu ſequiṫ in tpe mūdus ꝯformis illi velle ⁊ intelligere:iō mūdus eſt veſtigiū dei. Illud p3.22.de ciui.dei.c.9.Secūdo dicendū eſt de differētia inter imaginē vmbram ⁊ veſtigiuʒ ⁊ ſilitudinē:ad cuius intellectū ſciendū eſt ꝙ oīa iſta important relōnem ⁊ reſpectum ſʒ ſilitudo non importat cauſalitatē:ſed veſtigiū importat cauſalitatē ſm Aug.83.q.q.64.Umbra hʒ ꝯfuſam ꝯformitatem ad corpus iter poſitū.ꝯfuſam dico:qꝛ videntes vmbrā ſcimus corpus interpoſitū inter ſolem ⁊ vmbram:ſed neſcimus cuius figure qꝛ qñqꝫ corpus rotundū facit aliam figurā in vmbra.imago repreſentat reʒ nō ſm genus nec ſpēm tm̄:ſʒ ſm indiuiduum ⁊ ſm lineamenta:ꝙ ſcilicet longa ſit lata ⁊c. veſtigiū repñtat rem medio modo.perfectius eſt vmbra ⁊ imperfectius imagine:qꝛ non repreſentat rem ſm indiuiduum:nec tm̄ ſm genꝰ ſed ſm ſpecieʒ:vel ſm indiuiduū vagum:vt videtes veſtigium certu ſcimus ꝙ tranſiuit ceruus: ſʒ neſcimus inde iſte vel iſte. Sed angelus vel aīa ꝗtum ad potentias vel actus importat ordineʒ vel diſtinctionem formalē in eadem eſſentia:iō eſt imago dei. veſtigiū repñtat deū vt eſt cā efficiēs formalis ⁊ finalis que appropriatur pſonis:tm̄ non tm̄ repreſentat deū vt vnū nec ſm ꝓprietates pſonales ſʒ ſm appropriata pſonis.ſ.potentiā bonitatē ſapietiā ſiue ſm triplicē cālitateʒ.

Cōtra iſta arguiṫ de differentia veſtigij et imaginis. Contingit eñi aīal trāſiens non hr̄e niſi vnū indiuiduū ſpecie:⁊ tunc eſt ſpēs tota in vndiuiduo illo .⁊ tunc veſtigium qđ eſt ſimilitudo ſm ſpeciem erit ſimilitudo ſm indiuiduum.Item in deo non eſt diſtinguere genus nec ſpecies nec indiuiduū: ergo non eſt dare veſtigium dei:ſi repreſentat ſm genus vel ſpeciem. ideo aſſignat cām accidentalem veſtigij.Ideo eſt alia differētia ꝙ veſtigium differt ab imagine:qꝛ repreſentat partem ꝗtitatiuam imago totum. non aūt ꝙ veſtigium repñtat vniuerſale ⁊ imago particulare.ideo qđ derelinquitur ex tranſitu partis ſimile parti eſt imago totius veſtigij.qꝛ repreſentat totum animal ratione partis.

Ad primū iſtoꝝ dico ꝙ ſcientia eſt tantum de vniuerſalibus ſm Ariſto. et ſignificat ſubiectum eſſentiale ſcientie non acciden-

tale:nec eſt hic dicendū cū ſcien=
tia pōt eſſe de aliquo cū quo con
uertunt ꝓpoſitiōes de vli ⁊ de i=
diuiduo vt de deo vel de ſole:tm̄
vle eſt ſubiectū in ſciētia eſſentia
liter.Uñ.7.met.Si aliq̄ ſciētia ē
de vno vt de deo vel de ſole ē.de
deo ac ſi eſſent mille dij:pꝫ ꝭꝫ cō
mē.6.ethi.iō ſciētia ē de eo vt de
vli ac ſi eſſent plures lꝫ ſit ſingu
lare:ſic tñ ꝯuertiꝭ ſpēs cū indiui
duo ꝙ repñtat indiuiduū in vli:
ac ſi mille indiuidua eēnt in illa
ſpē.Ad aliud in deo nō ē genus
nec ſpēs.Uñ ꝭm eos diſtin:tio ꝑ
ſonaꝝ aſſimilaꝭ magis idiuidua
li diſtinctiōi ꝗ̄ ſpecifice:tñ relo=
nes differūt quaſi ſpē.Uñ ꝓut cō
ueniūt in eētia vt vno:eētia eſt
ꝗ̄ſi ſpēs:iō aliq̄d ē in illa repñtās
ꝑſonas quantū ad ꝓpria:aliq̄d
quātū ad appropriata:q2 ꝑſone
differūt tñ ꝯueniūt in aliquo.Ad
poſitionē iſtoꝝ dicūt falſuꝫ ſi eñ
ſigillū imprimereꝭ cere delebiꝭ:
ita ꝙ nihil derelinqueꝭ de ſcul=
ptura ⁊ colatura:ſꝫ de quātitate
eſt vmbra ſl colatura ⁊ totū quo
diſtinguiꝭ ab illo ſigillo derelin=
quaꝭ nō eēt imago ſꝫ veſtigiū:ſic
hic derelictū ex pede nō ē imago
pedis niſi diſtiguat pedē ab alio
eiuſdē ſpēi.De alio dico ꝙ res cō
poniꝭ ex aliquiditate ⁊ ratitudie
⁊ res rōnis ex aliquiditate ſoluꝫ
nō ratitudine.Uñ ꝑ aliquiditatē
intelligo qđ ē ꝑ ratitudinē illud
quo exiſtens in aliquo:⁊ hꝫ eſſen
tiam ⁊ oē exñs ſicut lapidē eſſe ē
qđ eſt eius:⁊ exiſtētia eſt quo eſt:
eſſentia etiā lapidis diſtinguiꝭ ł
quo eſt ⁊ qđ eſt.igiꝭ eſſentia qđ ē
⁊ eſſe exiſtēs quo eſſe:⁊ ſic acci=
piēdo eſſentiā eſt aliquitas pure
potētialis q̄ nō hꝫ aliquā forma
litatē:ſꝫ eſt oīno informis de illa
aliquiditate q̄ informis eſt reſpe
ctu omniū ſuꝑuenientiū:loquor
ſicut phi loquunꝭ de materia vt
in potētia ad oēs formas. Unde
materia ſic ē in potentia ꝙ ſi oīs
forma tollaꝭ materia eſt tantū in
aīa : nec tñ forma aduenit rei in
aīa qñ aduenit materie:ſic aliq̄=
tas de ſe nō eſt intelligibilis:nec
eſt ens:tñ ratitudo prima adue=
niēs ei:aduenit enti qua ē ens:⁊
non enti ſicut patuit de materia.
Exēplū aliud:quātitas nō eſt ſin
ſubſtātia nō quāta : tñ ſubſtātia
ante oēm quātitatē eſt nō quāta
de ſe:tñ quātitas aduenit rei quā
te ⁊ nō rei nō quāte. Uñ ꝑ eē in=
telligo eſſe vel rei vel rōnis:aliq̄
tas qđ ē ſicut hō hūanitate ē hō
Si queraꝭ quo hūanitas ē:dicā
ꝙ eſſe eſt.Et ꝭm Boetiū eē ꝑter
primū hꝫ quo eſt:⁊ qđ eſt:que nō
ſunt idē. Uñ Cōmentator hō eſt
ꝑ eſſe: eſſe aliq̄d humanitate. ꝙ.
¶ Oſtēdo ꝙ in omni intelligibili
circa primū reſpectus poſitiuus
ad deū intelligiꝭ vt de primo in=
tellectu eiꝰ.Iteꝫ Cōmentator eſt
alia forma q̄ nō mutuat hoc no=
men eſt:⁊ ē alia forma q̄ ab alio
mutuat hoc nomē ē: ⁊ ſequiꝭ de
illis dꝛ ē in ordine ad ſuū princi=
piū:iō cum eſſe intelligibile poſi
tiuū primo intelligit eē:⁊ eſſe eſt
reſpectiuū.ꝙ ⁊c. Iteꝫ Aug.6.de
tri.c.4. qñ intelligit hoc bonum
ſimul intelligit illud cuius ꝑtici
patiōe eſt bonū.ſꝫ intelligēdo la
pidē intelligit hoc bonū, ꝙ ſimul
intelligit bonū ipm̄ non vt aliq̄d
eius.ꝙ vt hoc referꝭ ad aliū.Itē
Diony.de di.no.Itē.6.phyſi.nō 6.phy
pōt intelligi aliquid hñs cauſas ſico.
niſi extrinſece cauſe cognoſcanꝭ
vt pars.ꝙ vt termināſ reſpectuꝫ.
Itē Cōmen.7.met.circa princi=

pium. Itē illud quo diſtinguitur ens a nō ente: ⁊ hoc poſitiue eſt de primo eius intellectu incõtuz eſt: ſz illud quo ens diſtinguit a nō ente eſt eſſe: ſz illud eſſe eſt reſpectiuū. Probatio. q: illud eſſe vel ē ipm eſſe a ſe: vel ab alio eē: diuiſio pz p Auic. i. metaphyſi. eſſe ab alio ē cui cōuenit eſſe: ab alio dicit reſpectū: neget ipſa mi nor: q: reſpectus nō ē primū quo aliqd diſtinguit a deo. Intelligē do eni deū abſolute: ⁊ lapidē ab ſolute nō intelligendo ſub rōne cauſe vel cauſati vel non ab alio vel ab alio: erūt duo diſtincta lz forte ab alio ſit primo notum.

Cōtra nullus ɔceptus p prius creature eſt ſimplr ſimplex: ⁊ pmus ɔceptus quē habeo ē ens. g intelligit in cōi ɔceptu priori: cōceptus creature pprius ē poſterior cōceptu entis: q: ens eſt cōe deo ⁊ creatu re quē hic habemus: nō eſt igit ſimplr ſimplex: q: includit ens: ⁊ conceptū exprimentē deū: ſz dñia inter conceptū cōpoſitū de deo ⁊ creatura: q: cōpoſitioni in conce ptu pprio de deo: nō corrñdet cō poſitio in re ex eſſe ⁊ nō eē de eſſe ⁊ hoc includit in pprio cōceptu lapidis. g ſi in primo cōceptu en tis nō a ſe intelligit ab alio. ergo hoc eſt ⁊ nō eſſe a ſe eſt ab alio. Dicitur non ſequit vltra ɔñtia.

Cōtra iſta negatio nō eē a ſe dependet ab alia priori affirmatiue in quā re ducit: nō ab eſſe: q: tūc omne eſſe eſſet eſſe nō a ſe. qđ eſt falſum: q: deus nō eſt nō eſſe a ſe: ſz eſt eē a ſe: relinquit ꝙ dependet ab eſſe ab alio: tale includit reſpectū ⁊c. Item in intellectu intelligit eſſe per ſe ipm: g in intellectu creatu re intelligit oppoſitū. ſ. nō per ſe participatio: ita ꝙ ſicut deus di ſtinguit a quolibet alio p eſſe a ſe ipſum: ſicut nō deus primo di ſtinguitur p oppoſitum. ſ. eſſe ab alio ſicut eſſe participatū: q: nō per ſe ſiue ab alio opponitur ei qđ eſt p ſe: ⁊ participatio oppo nitur ei quod eſt ipſum.

Confirmat q: pme differē tie ſunt oppoſitē ⁊ includunt in primo intellectu differentiū. Itē ſapiētia predicatur cōiter de deo ⁊ creatura: quo igit primo diffe runt ſapiētia creata a deo: non p ſapientiā: q: illa cōis analogice: ergo p aliam rem que ē de ſuo in tellectu qua diſtinguitur a deo: puta q: eſt qualitas accidētalis: g cuz accidentalis includit reſpē ctus ⁊ prior ⁊ eſſentialior ē eius reſpectus vel depēdentia ad deū ſcz eſſe a primo vel ab alio ꝙ ad ſubiectū ⁊ eſſe in alio. Item poſt tiuus queſiuit eum ab eē in loco cōſurgat pdicamentū ⁊ ab eſſe i tēpore ſilr: quare ab eſſe in ſub iecto: nō ɔſurgit pdicamentū. ꝛc. Dicit ſupplicius ꝙ aliqui reſpe ctus nō ſunt de intellectu eoꝝ in quibus fundant: ⁊ alij ſunt de i tellectu eoꝝ in qbus fundant: ⁊ ita eſſentiales eis ſm eū: ⁊ ita in eodē pdicamento eſt talis reſpe ctus accidētalis ad ſubiectum: g ille reſpectus eſt de genere quan titatis ſicut eſt reſpectus ſm eā: q: albedo eſt in primo mō dicta p aliqd qđ eſt de primo eius in tellectu: ſz analogia accidentis ad deū eſt intimior ⁊ eſſentialior accidēti ꝙ analogia eius ad ſub iectum: q: eſſe in pōt ſeparari ab accidēte: ſicut pz in ſacro: ſz non eſſe ab: g ſi illa ē de eius intellectu

multo magis iſta. Itē primuʒ in ordine eſſentiali includit in itellectu cuiuſlibet poſterioris: ſed obiectū eſſe eſt primuʒ in ordine eſſentiali: q2 illud habuit res ab eterno: ḡ includit in eſſe cuiuſlibet creati: ſʒ eē obiectū eſt relatiuū cū ſit in obici ⁊ ad aliud eē. Item ſicut ſe hʒ cognitio perfecta cauſe ad cognitionē pfectā: cauſatoꝝ: ita impfecta ad imperfectam: ſʒ nō hr̄ pfecta cognitio cauſatoꝝ niſi habita perfecta cognitiōe cauſe: ſicut pʒ in viſione dei in patria ḡ nec impfecta niſi habita cognitiōe impfecta ipſius cauſe. ḡ ⁊c. Item ꝙ nunꝗ inueſtigauit diffinitionē iuſti nec ꝗd eſt iuſtū audiēs actionē eſſe iuſtam hʒ penes ſe quo iudicet de illa actione: an illa actio ſit iuſta: an nō. ſ. ipm iuſtū eſſentialr̄: qualiter hʒ tn̄ ɔceptū vt innatū. ḡ impreſſuʒ audiēdo hoc iuſtum. ḡ in impſſiōe hui9 iuſti includit ipm in eius intellectu. Itē indeterminata ſunt priora ordine eēntiali: ſʒ ipm eē eſt indeterminatū cum ſit indeterminatū negatiue ens analogū priuatiue tn̄. Tūc dico ꝙ eē eſt id quo res ē ⁊ id quo res eſt aliꝗd hoc vel illud ē aliꝗtas: ſicut hō ē aliꝗd hūanitate. ſ. hō ſʒ nō eſſe. Un̄ in humanitate non includit eē: tunc dico ꝙ hō hūanitate eſt hō: ita ꝙ humanitas ē aliꝗtas tn̄ ⁊ nuda diſtincta ab eſſe: ſic aliꝗtas nullū eſſe ſibi determinat: nec erit in intellu ens rōnis nec eē ratū. Un̄ Aui. 5. me. equinitas eſt tn̄ eꝗnitas nec vna nec multe: nec actu nec potentia: nec in intellectu nec extra: iō humanitas vt ſic nullo mō eſt ens: nec rōnis nec ratū: ſʒ tn̄ determinat ſibi cōſignabilitateʒ: qđ. ſ. ſit

Aui. 5. meta.

ſignificabile p nomē: ⁊ hoc nō eſt determinatū ſibi qđ eſt intelligibile: eſt eīm ſignificare ꝗ nō ſunt ⁊ pñt eſſe: nō aūt eſt intelligere niſi que ſunt vt dicit ibidē. Unde ens prima impreſſione imprimit in intellectu ſm Auicē. Unde nihil ſignificat ⁊ ꝯcerꝰ: ſilr̄ tn̄ non pōt intelligi qđ eſt impoſſibile.

Cōtra illud oē ſignificabile p nomē eſt eē aliꝗd cui poſſemus nomē imponere: ſʒ ſm pℏm. 7. met. nō poſſumus nomē imponere niſi illi qđ intelligim9: ſi igit aliquitas p te determinat' ſibi eē ſignificabile: ḡ ⁊ eē intelligibile. Itē qđ determinat ſibi diffinibilitatē determinat ſibi intelligibilitatē: ſʒ hūanitas determinat ſibi vel homini diffinibilitatē: vt genus ⁊ dr̄iam. ḡ ⁊c. Itē intell's diſtinguit hūanitateʒ ab aliis intelligibilib9. ḡ eā intelligit qūo ēt loqueremur de ea niſi intelligeremus: nō ſolū igit qđ intelligimus erit intelligibile ſʒ etiā actu intellectum. — pℏs. 7. meta.

Ad primā iſtoꝝ impo nere nomē eſt ad placitum: ideo poſſumus nomē imponere ei quod non cognoſcimus nec intelligimus vt quoddaʒ intelligibile: ſʒ ei quod intelligimus eſſet quoddā ſignificabile. Exēplum nullus intelligit nihil: ⁊ tn̄ nihil eſt ſignificabile: ⁊ eſt intelligibile ſignificabile licet nō ſequatur tunc eſt intelligibile ſignificabile. ergo ē intelligibile. Unde quiditas omnino nuda preter eſſe nihil eſt nec ens rōnis nec ratum: ideo tn̄ ſignificabile per nomē: ⁊ ideo nō eſt intelligibile: q2 non ens: tamen intelligibile ſignificabile: nō tamē intelligibile.

Ad ſecundū minoꝛ ē falſa hu manitas. Uñ hūanitas nō eſt niſi hūanitas tm̄: nec determinat ſibi diffinibilitatē: qꝛ vt ſic nec in gn̄e nec in ſpē: ſꝫ. tm̄ ſignificabile per nomē. Uñ ſi eſſet diffinibile ⁊ in genere ſilr̄ ⁊ icocervus ⁊ ſimilia.

¶ Ad argumēta pꝛincipalia. Ad pꝛimū in oppoſitū qd intelligiꝛ ꝑ aliq̄tatē: dico ꝙ aliq̄tas nō determinat ſibi intētionē opinabilis: nec ratitudinis nec rōnis: ſꝫ determinat ſibi eē ſignificabile per nomē. Ad ſcðꝫ dico ꝙ aliquitas nec ē aliq̄d abſolutū nec reſpectꝰ ſꝫ tm̄ aliq̄tas ⁊ ſignificabile ꝑ nomē aliq̄tas. Aut ē aliq̄d poſitiuū aut nō. Dico ꝙ poſitiuū: ſꝫ ꝑ illð poſitiuū nō intelligo nec ens ab ſolutū: nec reſpectiuū: ſꝫ tm̄ ſignificabile ꝑ nomen. Ad tertiū dico ꝙ nec includit ſibi eē: nec nō eē: ſꝫ tm̄ eſt ſignificabile per nomē.

Cōtra ſi non determinat ſibi eſſe. ğ de ſe eſt nihil: ſꝫ in nihil nec pōt recipi eē nec ratitudo alia. ğ in eo nō fundatur reſpectus ad deū nec eſſe.

¶ Rñdeo. ſignificabile ꝑ nomen eē nihil: pōt intelligi dupl'r. Uel ꝙ ſignificabile qð eſt a determinet ſibi nō eē ⁊ nihil. ⁊ ſic chimera ē nō ens ⁊ ſignificabile ꝑ nomē qð determinat ſibi ſemꝑ nō eſſe. Alio mō. a. eſt nō ens: ⁊ vel qꝛ nō determinat ſibi eē: nō tn̄ determinat ſibi nō eē: ſꝫ poſſibile eſſe indifferēs ad eſſe ⁊ nō eſſe tale pōt recipere eē ⁊ reſpectū: aliter creatio erit impoſſibilis: qð eſt ꝯ articulū fidei. Unde qð ante creationeꝫ fuit poſe obiectiue ſiue vere nihil tn̄ determinauit ſibi nō eſſe ita ſemꝑ in intentiōe ſua non intelligitur eſſe tale pōt fieri ⁊ eſſe.

Contra ſaltē hō ꝯponitur ex ente ⁊ nō ente nō abſolute: ſꝫ ex ente ⁊ nō ente de ſe equiuoce cum entitate poſitiua q̄ eſſe recipit ſicut materia pꝛima ex quo ē ꝑ ſe de ſe nullū hꝫ eſſe in effectū: ſꝫ tm̄ in aīa: nec tn̄ ſequiꝛ ꝙ foꝛma recipiꝛ in ea vt hꝫ eſſe in aīa tm̄. ſ. in eo qð ſm̄ ſe nō hꝫ eſſe niſi in aīa tm̄: ſꝫ eſſe extra ꝑ aliq̄d aliud. ſ. per eſſe ipſius foꝛme. Silr̄ pꝫ de quātitate vt ſupꝛa: ita ratitudo recipiꝛ in aliquitate rata q̄ de ſe eſt nihil: rata tn̄ ipſa ratitudine nunq̄ tn̄ recipiꝛ in nō rata: ſꝫ in nō rata ex ſe tm̄: ⁊ hoc eſt neceſſariū. Cū dꝛ vltra ꝙ eſt exēplatum: falſuꝫ eſt: nec eſt eīm fictitiū nec exēplatuꝫ. Ad quartū res rata agit ſua ratitudine ⁊c. falſum eſt. Uñ eſſe rei nulli enti creato eſt rō agēdi: hoc eſt elicitiua actionis in quātū eē aliquitas abſoluta foꝛmalis ſub ratitudine: caloꝛe eīm calefaciēti cauſalitate tribuit: nō ſuo eē: qꝛ tunc nō plus ageret ad caloꝛē q̄ frigus qꝛ eſſe eſt indifferēs ⁊ eiuſdem rōnis ſm̄ Boetiū de ebdo. ğ res nō agit ratitudine. Lillo eē quo etiā res rata eſt foꝛmal'r. Si accipis ratitudinē ꝓ re que rata eſt: ſic ratitudo nō eſt reſpectus: ſed res abſoluta.

Contra tunc nō ſequiꝛ in ſuo intellectu reſpectus. Dico nō eſt foꝛma abſoluta niſi per eē ⁊ reſpectiuū: tamē reſpectus non eſt eius abſolutio: ſed tamen reſpectus ſiue eſſe eſt quo res eſt abſoluta. Uñ res agit aliquiditate: non aliquiditate nuda ab ente qð eſt nihil ſed aliquiditate vt eſt ſub eē. Ad aliud creatura minus differret a deo q̄ perſone diuine abinui=

cem. dico ꝙ non ſequitur. Unde male imaginatur. ſ. ꝙ creatura nõ ſit niſi reſpectus. hoc eſt⁹ falſum. ſed dico ꝙ omne creatũ cõponitur ex reſpectu ⁊ aliquiditate. Uñ creatura eſt aliquitas abſoluta ſub reſpcũ tñ vt abſoluta includit reſpectiuum. ideo creatura differt a deo aliquitate abſoluta vt lapis lapiditate nõ includente ad aliud in ſua aliquitate. Ad aliud ꝙ differunt formaliter non ſunt formalitas vna ⁊c. Dico ꝙ ratitudo ē formalitas reſpectiua non abſoluta.

Contra aliquitas vt ſic nec eſt abſoluta nec reſpectiua: ergo nõ ē quo ſubſtãtia eſt rata ⁊ abſoluta: ⁊ ratitudo. ſ. reſpectus non eſt quo res eſt abſoluta vel rata: ergo ratitudine non eſt ſubſtãtia abſoluta vel rata. ¶ Rñdeo. Sicut materia eſt ens extra intellectũ circũſcripta omni forma. forma tñ que eſt diſpata a materia q̃ nõ ē materia eſt a formalr materia eſt materia extra ⁊ quo hꝫ eſſe in re extra: qꝛ de ſe materia non eſt extra. Similiter ſubſtantia de ſe non habet parteꝫ extra partem. ſubſtantia eſt quiditas: tamen eſt quedam forma diſparata a ſubſtantia ſicut reſpectus ab abſoluto quo formaliter ſubſtantia habet partes extra partes de genere ſubſtãtie ſic reſpectus eſt quo aliquitas eſt rata ⁊ abſoluta. Unde ſi eſſe differt realiter ab eſſentia. eſſentia vt nuda ab eſſe nullũ eſſe habet ex̄ de ſe. tamen eſſe reperit̄ in eſſentia: qꝛ ſm illos eſſe eſt primus act⁹ quo eſſentia eſt eſſentia extra. ſic formalitas reſpectiua eſt illud quo aliquitas que de ſe eſt abſoluta ſit abſoluta. Ad illud phi dico ꝙ illa: eſt falſa creatura eſt tantum ad aliquid: ⁊ non eſt aliquid preter ad aliquid: tamē eſt tale per reſpectum vt per eſſe. Unde cum in omni creatura eſt ⁊ quo eſt in omni creatura eſt aliquid preter ad aliquid ⁊c.

¶ Finis collationum.

Incipit tabula collationuʒ ſeu diſputationum Scoti.

Colľo pma.

Utrum tantū ſit vna prudētia reſpectu omniū agibiliuʒ ita ꝙ ad dirigendū omnes actus morales i ſuos fines ſufficiat vna prudentia ſpecie. char.2.

2 Utruʒ voluntas poſſit ammouere intellectū habituatū ab vno dictamine ad aliud dictamen. char.6.

3 Utrum dictamē intellectus ſit primū principiū actiuū reſpectu electionis. char.8.

4 Utrū voluntas poſſit peccare eliciendo contra dictamen rationis recte. char.10.

5 Utrum voluntas creata poſſit peccare. char.10.

6 Utrū habitus ꝑficiēs aliquā potentiam ſit principium actionum actus ita ꝙ per habituʒ tanꝗ ꝑ principium elicitiuum vel actiuū eliciat actꝰ. char.11

7 Utrum intellectus poſſibilis ſit actiuus in cauſando actuʒ intellectus. char.15.

8 Utruʒ actus intelligēdi ſit ab obiecto electiue. char.18.

9 Utrū intellectus circūſcripto oi actu volūtatis poſſit aſſentire omni ꝑ ſe ſcibili. char.20.

10 Utrū ad hoc ꝙ intellectus aſſentiat alicui vero requiratur aliqd lumē infuſum. char.21.

11 Utrū ad hoc ꝙ itellectus noſter videat deū in preſentia requiraꝛ lumē infuſū. char.22.

12 Utruʒ intellectus poſſit quietari in aliqua relatiōe ſimpliciter. char.25.

13 Utrum per naturalē inueſtigationem poſſimus a deo cognoſcere quid eſt. char. 27.

14 Utruʒ voluntas naturaliter determinetur ad aliquid volēdum. char. 29.

15 Utrum voluntas informata charitate poſſit non velle deū viſum per eſſentiam in patria. char.29.

16 Utruʒ apprehenſo in vniuerſali fine vltimo voluntas poſſit non velle illum. char.30.

17 Utrum voluntas neceſſario velit finē vltimū ſibi oſtenſuʒ a ratione. char.31.

18 Utrum voluntas per aliquid aliud ad ſe vt per habitū gratie vel glorie poſſit neceſſitari vt non poſſit velle vel nō velle finem vltimū ſibi clare oſtēſum. char.34.

19 Utruʒ voluntas poſſit peccare eliciendo cōtra dictamē rationis recte. char.35.

20 Utruʒ hec eſſentia diuina vt hec diſtincta a ſeipſa vt cōcipitur ſub omni ratione attributali ſpeciali ſit primū obiectū intellectus. char.35.

21 Utrū eſſentia diuina ſub eadem rōne formali ſit obiectuʒ intellectus diuini ⁊ intellectꝰ beati ita ꝙ ſub eadeʒ ratione formali terminet actum viſionis diuine ⁊ actum viſionis beati. char.37.

22 Utrum eſſentia dei ſm rationem eſſentie ſit actei intelligētie principium formale intelligendi. char.38.

23 Utrum attributa diſtinguan
tur ex natura rei. 39.
24 Utum cum ſumma ſimplici=
tate perſone diuine poſſit ſta
re pluralitas reſpectum rea=
lium in eadē natura ante om
nē actuʒ intellect⁹. char. 41.
25 Utrū eſſentia ſola principiuʒ
formale producendi nō vt de
terminata relatione. char. 42.
26 Utruʒ perſone diuine ſint re
latiue. char. 43.
27 Utrū intellect⁹ paternus ſit
principium formale producē=
di verbū in diuinis. char. 44.
28 Utrum verbum diuinum ſit
de eſſentia diuina ſicut ꝺ qua
ſi materia. char. 46.
29 Utrum voluntas in diuinis
vt concors ſit principium, for
male ſpirandi ſpiritum ſan=
tum. char. 49.
30 Utrum alia a deo ſint volita
neceſſario ab eo adeſſe exiſtē
tie. char. 49.
31 Utrum theologia dei ſit pra=
ctiua vel ſpeculatiua. char. 51.
32 Utrum eſſe intelligibile crea
ture, preſupponat trinitatem
perſonarum. char. 53.
33 Utrum ad intellectionē qua
deus intelligit lapidem ꝛ alſe
num preexigantur reſpectus
diuerſi et rōnes diuerſe. 50.
34 Utrū intelligi lapidis a deo
neceſſario cōcomitet in lapi=
de aliqꝺ eē reale, extra intelle
ctum diuinum. char. 58.
35 Utrū relatio creature ad deū
ſit realr ipſa eſſentia creature
vel alia res ab eſſentia crea=
ture. char. 59.
36 Utrum veſtigium ſit ratitu=
do char. 61.

¶ Explicit Diſputationes Collationales a Subtiliſſimo Theo
logorum omnium principe Joanne Duns Scoto ordinis mi
norum editum: nuperrime ab innumeris erroribus caſti
gatū: adiunctiſqꝫ plurimis additionibus ab eximio
docto. Antonio de Fātis Taruiſino: Lugduniqꝫ
excuſuȝ in edibus Jacobi Myt: ſumptu ho
neſti viri Jacobi. q. Frāciſci de Giūta ⁊
ſocij florētini cuius impulſu atqꝫ di
ligētia ⁊ opus ipſuȝ recognitū:
⁊ adnotamēta adiecta ſūt.
Anno ſalutiferi partꝰ
q̃ ngēteſimovigeſi
mo ſupra mille
ſimū kal.
aplis.

[illegible] muneraſtine [illegible]

Crimina acquisitiona et illa quae non exeunt

[illegible] tm propria [illegible]